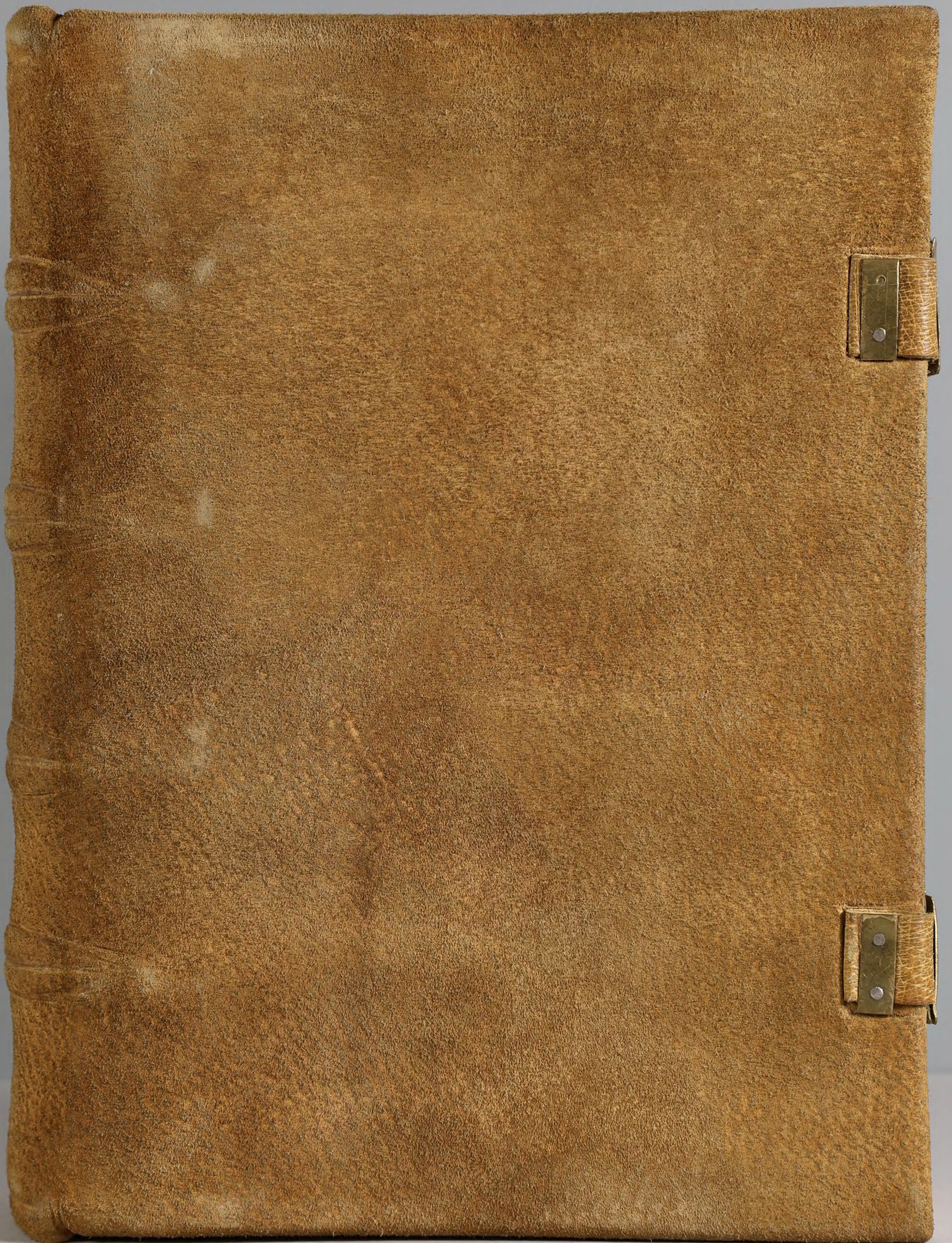

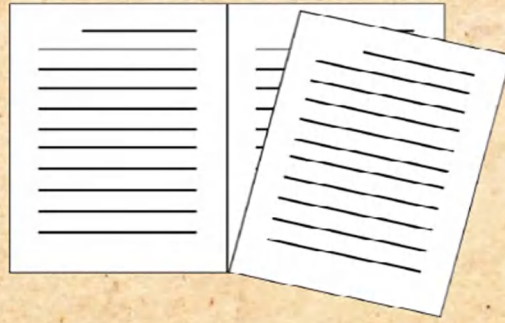

Ex libro retractacionum sancti augustini
Confessionum mearum libri xij. &
bonis meis deum laudant iusti
in eum excitant intellectum humanum. Interim quod
ad me attinet. hoc in me egerunt. cum scriberent. et agunt
cum legunt. Quid de illis alij sentiunt ipsi vident: multum
tamē fratribus eos multum placuisse et placere scio.
A primo usque ad decimum de me scripti sunt: in tribus ceteris
de scriptis. et sanctis. ab eo quod scriptum est. in principio
fecit de celum et terram. usque ad sabbatum requiem: in quarto
libro de peccatis meis miseriam confiterer:
quodammodo facta fuerit ex duabus
metuebam. ne totus ille moreretur
Que mihi quasi declamatio levis
est: quamvis utrumque temperata sit
non est forte. Et illud in libro tre-
cimo factum inter spirituales animas
feriores. non satis considerate
est valde. Hoc opus sic incipit

Liber
scopi

Sancti Augustini Episcopi

es domine et laudabilis valde. et
magna virtus tua et sapientie tue non est
numerus. Et laudare te vult homo aliqua
portio creature tue. et homo circumferens
mortalitatem suam: circumferens testimonium
peccati sui. et testimonium quia superbis resistis: et tamē
laudare te vult homo aliqua portio creature tue. Tu
excitas ut laudare te delectet. quia fecisti nos ad te: **Q**ui
inqui. cum est cor nostrum donec requiescat in te. Da mihi
hi domine scire et intelligere utrum sit prius invocare te an

W woluminie kolejno współprawne sygnatury:

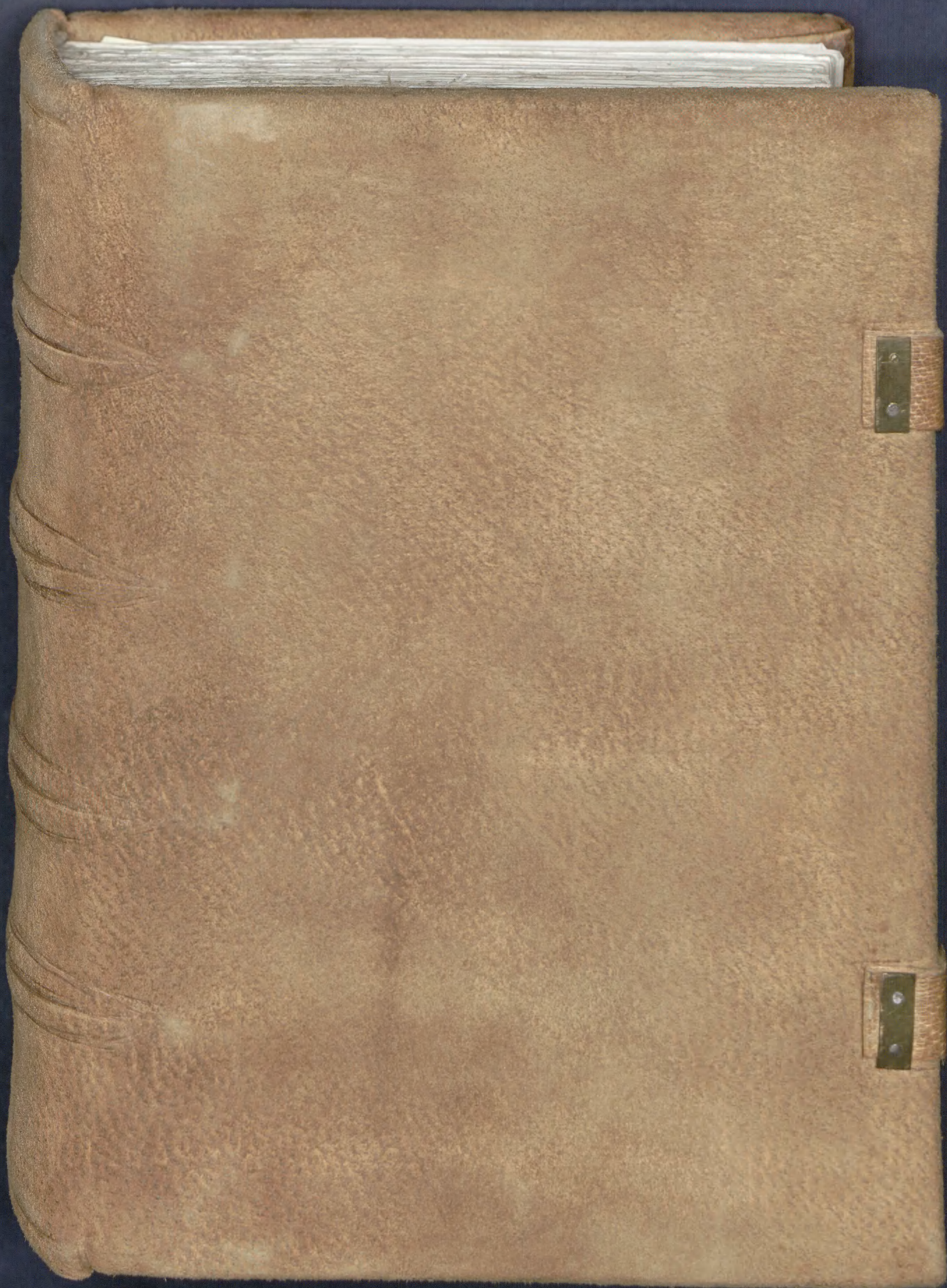
Inc. 356

Inc. 357

Inc. 358

Inc. 359

Inc. 360

Inc. 356

1412865

Ex libro retractacionum sancti augustini
Confessionum mearum libri xij. **S**ed
bonis meis deum laudant iusti
in eum excitant intellectum humanum. **I**nterim quod
ad me attinet. hoc in me egerunt. cum scriberent. et agunt
cum legunt. **Q**uid de illis alij sentiunt ipsi videntur: mul-
tis tamen fratribus eos multum placuisse et placere scio.
Ad primos usque ad decimum de me scripti sunt: in tribus cete-
ris de scriptis sanctis. ab eo quod scriptum est. in principio
fecit deum celum et terram. usque ad sabati requiem: in quarto
libro de peccatis meis miseriam confiterer:
quodammodo facta fuerit ex duabus
metuebam. ne totus ille moreretur
Luce mihi quasi declamatio levis
est: quamvis utrumque temperata sit
non est forte. **E**t illud in libro tre-
cimo factum inter spirituales agnos-
centiores. non satis considerate
est valde. **H**oc opus sic incipit

d
su
di

Liber
scopi
in nomine Sancti Augustini Episcopi

... es domine et laudabilis valde. et
... qua vi tua et sapientie tue non est
numerus. **E**t laudare te vult homo aliqua
porcio creature tue. et homo circumferens
mortalitatem suam: circumferens testimonium
peccati sui. et testimonium quia superbis resistis: et tamen
laudare te vult homo aliqua porcio creature tue. **T**u
excitas ut laudare te delectet. quia fecisti nos ad te: **R**esponde
inquit cum est cor nostrum donec requiescat in te. **D**a mihi
hi domine scire et intelligere utrum sit prius invocare te an

laudare + te invocare nescies te. scire te prius sit. an invocare te. Sed quis
 iens te? Aliud enim per alio potest invocare
 non potius invocaris ut sciaris? Quomodo
 autem invocari ut in quem non crediderunt? Aut ut quomodo cre-
 dent sine predicatore? Et laudabunt dominum qui requirent
 eum. Querentes enim invenient eum: et invenientes laudabunt eum.
 Queram te domine invocans te. et invocem credens in te: predicat
 es enim nobis. Invocat te domine fides mea quam dedisti
 mihi. quam inspirasti mihi per humanitatem filii tui: per
 ministerium predicatoris tui. Et quomodo invocabo deum
 meum dominum et deum meum? Etiam uti ne ipsum
 eum invocabo cum invocabo ei.
 veniat in me deus meus. quo
 celum et terram? Ita ne domini
 me quod capiat te? An quia
 et in quibus me fecisti capiunt
 esset quicquid est. fit ut quicquid est ca-
 et ego sum. quid peto ut veni-
 esses in me? Non enim ego in-
 es. Nam et si descendero ad
 deum meum quod omnino esse. nisi el-
 gissem esse in te ex quo omnia. per
 Etiam sic domine: etiam sic. Quot
 Aut unde venias in me? Quo enim rector
 terram. ut inde veniat in me deus meus qui dixit. celum et
 et terram ego impleo? Capiunt ergo ne te celum et terra. quoniam
 tu imples ea? An imples. et restat quoniam non te ca-
 et quo refudis quicquid impleto celo et terra restat ex te?
 An oportet habes ut a quoque continearis qui continet omnia
 quoniam que imples continendo imples. Non enim vasa que
 te plena sunt stabile te faciunt: quia et si franguntur non
 effuderis. Et cum effuderis super nos non tu iaces. sed erigis

n
 aq
 nisi
 i ibi
 esse
 esse

omnia
 te sum

ra celum et

et terra

quoniam

et restat

ex te

omnia

te sum

I

nos: nec tu dispergeris. sed colligis nos. Sed que imple
omnia imple. te toto imple omnia. An quia non posses
te totum capere omnia. partem tuam capiunt. et eandem partem
simul omnia capiunt. An singulas singula. et maiores
maiora. minores minora capiunt. Ergo est aliqua pars
tua maior. aliqua minor. An ubique totus es. Res
nulla te totum capit. Quid es ergo deus meus? Quid ro
go nisi dominus deus? Quis enim deus preter dominum.
aut quis deus preter deum nostrum. Summe. optime. potentissime
omnipotentissime misericordissime. et iustissime secretissime
et prestantissime. pulcherrime. et fortissime. stabilis et in
comprehensibilis. immutabilis mutas omnia. nunquam novus.
nunquam vetus. innovans omnia. et in vetustate produciens
supbos. et nesciunt: semper agens. semper quietus: colliges et
non egens: portas et implet. et preges: creas et nutries
et perficiens: queres cum nihil desit tibi: amas. nec estuas:
zelas et securus es: penitet te et non doles: irasceris et tra
quillus es: opera mutas. nec mutans consilium: recipis
quod invenis. et nunquam amisisti: nunquam inops. et gau
dens lucris: nunquam avarus. et usuras exiges. Superes
roga tibi ut debeas. Et quis habet quitus nisi tuum.
Nullis debita nulli debens: donas debita nihil petens.
Et quid dicimus deus meus. vitra mea. dulcedo mea sancta
Aut quid dicit aliquis cum de te dicit. Et ve tacentibus
de te: quoniam loquaces muti sunt. Quis mihi dabit ac
quiescere in te. Quis mihi dabit ut venias in cor meum
et mebries illud. et obliuiscar mala mea. et unum bonum
meum amplectar te. Quid mihi es? Miserere ut loquar
Quid tibi sum ipse ut amari te iubeas a me. et mihi fa
ciam irascaris mihi. et mineras ingratas miseras. Par
ua ne ipsa est miseria. si non amem te. Et mihi. Dic mi
serationes tuas domine deus meus quid sis mihi. dic

L

anime mee salus tua ego sum. **Sic** dic vt audiā. **Ecce**
aures cordis mei ante te domine: aperi eas & dic aīe
mee salus tua ego sum. **Curram** post vocē hanc. et ap:
prehendam te: noli abscondere a me faciam tuā: mori:
ar ne moriar vt eam videam. **Angusta** est domus ani:
me mee quo venias ad eam. **Dilatetur** abs te **Ruino**
sa est. refice eam. **Habet** que offendant oculos tuos:
fateor & scio. **Sed** quis mundabit eam? **Aut** cui al:
teri preter te clamabo. ab oculis meis munda me do:
mine. & ab alienis parce seruo tuos. **Credo**. ppter quod
& loquor. **Domine** tu scis. **Nōne** tibi plocutus sū
aduersum me delicta mea domine deus me? et tu dimi:
sisti impietatem cordis mei. **Non** iudicio contendo te
cum qui veritas es: et ego nolo fallere meipsū. ne mē
ciatur iniquitas mea sibi. **Non** ergo iudicio contēdo
tecum. quia si iniquitatē obseruaberis domine. domine
quis sustinebit? **Sed** tamen sine me loqui apud miseri:
cordiam tuam. me terram et cinerem. **Sine** me tamen
loqui: quoniā ecce misericordia tua ē nō homo irrisor
meus cui loquor. **Et** tu fortasse irrides me: sed cōuers?
misereberis mei. **Quid** enī est quod volo dicere domine
deus me? nisi quia nescio vnde venerim huc. in istam
dico mortalem vitam. **An** mortē vitalem nescio? &
susceperunt me cōsolaciones miserationū tuarum sicut
audiui a parentibz carnis mee. ex q et ī qua me forma
sti in tēpore. **Non** enī ego memini. **Exceperunt** ergo
me cōsolaciones lactis humani. **Nec** mater mea nec
nutrices mee sibi vbera implebant: s; tu mihi domine p
eas dabas alimētum infancie secundū institucionē tuā.
& dimicias vsq; ad fundum rerū dispositas. **Tu** etiā
mihi dabas nolle amplius quā dabas: et nutrientibus
me dare mihi velle quod eis dabas. **Dare** enī mihi p or:

I

dinatū affectum volebant quo habūdabant ex te. **Nā**
bonū erat eis bonum meū ex eis. quod ex eis non. sed
p̄ eas erat. **Ex** te quippe bona om̄ia deus. et ex deo meo
salus mihi vn̄uersa. **Q**uod animaduerti postmodum
clamante te mihi p̄ hec ipsa que retribuis intus et fo
ris. **Nam** tūc fugere noram. **et** acquiescere delectatio
nibus: flere autem delectaciones carnis mee. nihil am
plius. **P**ost et ridere cepi: dormiens primo. de inde vi
gilans. **H**oc enī mihi de me indicatū est. **Et** credidi:
quā sic videmus alios infantes. **Nam** ista mea nō me
mini. **Et** ecce paulatim sentiebam vbi esse. et volunta
tes meas volebā ostēdere eis p̄ quos implerent. **Et** nō po
terā: quia ille int⁹ erāt. foris autē illi: nec vllō suo sē
su valebant introire in animam meā. **I**taq; iactabam
mēbra **et** voces. signa similia voluntatib; meis. pau
ca que poteram. qualia poterā: non enī erāt veri simi
lia. **Et** cum mihi non obtemperabant vel non intellecto
vel ne obesset. indignabar non subditis maiorib; et li
beris nō seruientib;: et me de illis flendo vindicabam
Tales esse infantes didici. quos discere potui: **et** me
talem fuisse magis ipsi mihi indicauerunt nescientes
quā scientes nutritores mei. **Et** ecce infancīa mea olī
mortua est: **et** ego viuō. **Tu** autem domine qui et sē
per viuīs **et** nihil moritur in te: quonīā ante primor
dia seculorū. et ante om̄e quod vel ante dici potest tu es
et deus es. dominusq; omniū q̄ creasti: et apud rerū om
niū instabilium stant cause. et rerū omniū mutabiliū
manent origines. et omniū irrationalium et tempora
lium. sempiternę viuunt rationes: dic mihi supplici
tuo deus. **et** misericors misero tuo. dic mihi vtrum
alicui iam etati mee mortue successerit infancīa mea.
An illa est quā egi intra viscera matris mee: **Nā** et

de illa non nihil mihi indicatum est. **Et** pregnātes ipse
 se vidi feminas. **Q**uid ante hāc etiam dulcedo mea de
 us meus? **F**ui ne alicubi aut aliquis? **N**am qui mihi
 dicat ista nō habeo. **N**ec pater nec mater potuerūt
 nec aliorū expimentum. nec memoria mea. **A**n irrides
 me ista querentē. teq; de hoc quod nonū laudari a me
 iubet. **Et** confiteri me tibi? **C**onfiteor tibi domine celi
Et terre. laudem dicens tibi de primordiis meis. et in
 fanciā mea que nō memini: et dedisti ea hominī ex ali
 is de se conicere: **Et** auctoritatibus etiam muliercularū
 multa de se credere. **E**ram enī. **Et** vinebā etiā tunc: et
 signa quib; sensa mea nota alijs facerem iam in fine ī
 fanciē querebam. **V**nde hoc tale animal. nisi abs te do
 mines? **A**n q̄squā se faciendi erit artifex? **A**ut vlla ve
 na trahit aliunde qua esse **Et** vivere currat in nos. p̄
 ter quā quod tu facis nos domine. cui esse et vivere non
 aliud atq; aliud est quia summe ēē **Et** summe vivere id
 ipsū ēē. **S**ūmus enī es. **Et** nō mutaris. neq; pagit in
 te hodiernus dies. **Et** tamen ī te pagit: quia ī te sūt et
 ista omīa. **N**on enī haberent vias transeundi nisi cō
 tineres ea. **E**t quoniā anni tui nō deficient. ām tui ho
 diernus dies. **E**t quā multi iam dies nostri et patrum
 nostroz p̄ hodiernū tuū transierunt. et ex illo acceperūt
 modos. et vtcūq; extiterunt. **Et** transibūt adhuc aliq
Et accipient. et vtcūq; existēt. **T**u autē idem ipse es.
Et omīa crastina atq; vltra. omniāq; hesternā et retro
 hodie facies. hodie fecisti. **Q**uid ad me si quis nō itelli
 gat? **G**audeat et ipse dicens. **Q**uid est hoc? **G**audeat
 etiam sic: **Et** amet nō inueniendo inuenire poti⁹ quā
 inueniendo non īvenire te. **E**xaudi deus. **V**e peccatis
 hominū. **E**t homo dicit hec. et misereris eius qm̄ tu fe
 cisti eum: et peccatū non fecisti in eo. **Q**uis me cōmet?

I

morat peccatū infancie mee. Quomō nemo mundus
a peccato coram te: nec infans cui⁹ est vni⁹ diei vita su
per terram. Quis me cōmemorat. An quilibet tātū
lus nūc paruulus. ī quo video quod nō memini de me
Quid ergo tunc peccabam. An quia vberib⁹ inhiabā
plorans. Nam si nūc faciam nō quidē vberib⁹ sed esce
cōgruenti ānis meis ita inhians. deridebar atq; rep̄hen
dar uisitissime. Tunc ergo rep̄hendenda faciebā. sed q̄a
rep̄hēdentem itelligere nō poterā. nec mos reprehendit
me: nec ratio sinebat. Nam extirpam⁹ & eicim⁹ ista
crescentes. Nec vidī aliquē scientem cū aliquid purgat
bona abicere. An p̄tempore eciam illa bona erāt. flen
do petere eciam quod noxie dare. indignari acriter non
subiectis hominib⁹ liberis & maiorib⁹ hisq; a quib⁹ ge
nitus est: multisq; preterea prudenciorib⁹ non ad nutū
voluntatis obtemperantib⁹ feriendo nocere. niti quātū
p̄t. quia nō obediūt imperijs quib⁹ p̄uiciose obediretur
Ita imbecillitas mēbroꝝ infantilium īnocens est. non
anim⁹ infanciū. Vidī ego et exptus sum zelantem par
uulū. Nondū loquebat. & intuebat pallid⁹ amaro
aspectu collactaneum suū. Quis hoc ignorat. Expiare
se dicunt ista matres atq; nutrices nescio quib⁹ remedi
is. Nisi vero et ista innocencia est. illū in fonte lactis
vbertim manante atq; habūdante copijs opulētissimū
istū egentissimū et illo adhuc vno alimēto vitā ducētē
confortem nō pati. Sed blande tollerantur hec. non q̄a
nulla vel parua: sed quia etatis accessu paritura sunt.
Quod licet p̄bes. cū ferri equo animo eadē nō possūt
quando in aliquo annosiore dep̄hendunt. Tu itaq; do
mine deus me⁹ qui dedisti vitā infanti. et corpus quod
ita vt videmus instruxisti sensib⁹. cōpegisti mēbris. fi
gura decorasti. p̄q; eius vniuersitate atq; incolomitate

L

omnes conatus animantis insinuasti . iubes me lau-
dare te in istis . et cōfiteri tibi . et psallere nomini tuo
altissime . quia deus omnipotens es et bonus . etiam si
sola ista fecisses q̄ nemo alius potest facere nisi tu vne
a quo est omnis modus . formosissime qui formas oīa
et lege tua ordinas omīa . **H**anc ergo etatem domine q̄
me vixisse nō memini . de qua alijs credidi . et qua me
egisse ex alijs infantibz cōieci . quanquā ista multū fi-
da cōiectura sit . piget me annumerare huic vite mee q̄
vino ī hoc secl'o **Q**uātū enī attiet ad obliuiois mee te-
nebras . par illi est q̄ vixi in matris vtero . **Q**uod et si
iniquitate concept' sum . et ī peccatis mater mea me
in vtero aluit . vbi oro te deus meus . vbi domine ego ser-
uus tuus . vbi ā quādo īnocens fui . **S**ed ecce omitto il-
lud tēp' . **E**t quid mī iā cū eo est . cui' nulla vestigia re-
colos **N**ōne ab infancia huc p̄gens veni in puericiā .
Vel potius ipsa ī me venit . et successit infancie nec dis-
cessit illa . **Q**uo enī abiit . et tamē iā nō erat . **N**ō enī
eram infans qui nō farer . sed iam puer loquēs erā . **E**t
memini hoc : et vnde loqui didicerim post aduerti . **N**ō
enī docebāt me maiores homīes p̄bentes mihi verba cer-
to aliquo ordine doctrine sicut paulo post lītēras : sed
ego ipse mente quam dedisti mihi domine deus meus cū
gemitibz . **E**t vocibz varijs . et varijs membrorū moribus
edere vellem sensa cordis mei . vt voluntati parerē . nec
valerem que volebam omīa . nec quibz volebam omīa
prestabā memoria . cū ipsi appellabant rem aliquā . **E**t
secundū eam vocem corpus ad aliquid mouebā videbam
Et tenebam hoc ab illis vocari rem illā quod sonabāt
cū eā vellent ostēdere . **H**oc autem eos velle ex motu cor-
poris aperiebat . tanquā verbis naturalibz omniū gen-
ciū q̄ fiunt vultu et nutu oculorū . ceterorū que mēbroz

I

actu et sonitu vocis indicante affectione animi in periculis
habendis. reiciendis. fugiendis. faciendisve rebus. Ita
verba in variis sententiis locis suis posita et crebro audita
quarum rerum signa essent paulatim colligebam. measque iam
voluntates edomito meis signis ore per hec enunciabam.
Sic cum his inter quos eram voluntatum enunciandarum sig-
na communicavi. **Q**uod vite humane periculosam societatem
alcius ingressus sum. pendens ex parentum auctoritate
naturaeque maiorum hominum. **D**eus deus meus quas tibi mi-
serias exptus sum et ludificationes. quandoquidem mihi rec-
te vivere puero id proponebatur. obtemperare monetur ut
in hoc seculo florem. **Q**uod excellere linguis artibus. ad
honorem hominum et falsas diuicias famulanti. **I**nde
in schola datus sum ut discerem litteras. in quibus quid uti-
litatis esset ignorabam miser. **Q**uod tamen si segnis in discen-
cendo essem vapulabam. **L**audabatur enim hoc a maioribus
et multi ante nos vitam istam agentes perstruxerant erup-
tuosas vias per quas transire cogebamur. multiplicato
labore et dolore filius adam. **I**nuenimus autem domine ho-
mines rogantes te. **Q**uod didicimus ab eis sentientes te ut
poteramus esse magni aliquem. qui posses etiam non ap-
parens sensibus nostris exaudire nos. et subuenire nobis.
Nam puer cepi rogare te auxilium et refugium meum. **Q**uod
in tua invocatione rumpebam nodos linguae mee. et ro-
gabam te parius non paruo affectu ne in schola vapularer.
Et cum me non exaudiebas quod non erat ad insipientiam
mihi. ridebant a maioribus hominibus usque ab ipsis pa-
rentibus qui mihi accidere mali nihil volebant plage
mee. **M**agnus tunc et graue malum meum. **E**st ne quis-
quam domine tam magnus animus per grandem affectum tibi
coherens. **E**st ne inquam quisquam. **F**acitemus hoc quedam
etiam stoliditas. **E**st ergo qui tibi pie coheredo ita sit

I

granditer affectus. ut eculeos et ungulas. atq; huiusce
modi varia tormenta p quib; effugiendis tibi per uni:
uersas terras cu timore magno supplicat ita paruiesti
met diligens eos qui hec acerbissime formidant. quoad
modu parentes nostri ridebant tormenta quibus pueri
a magistris affligebamur. **N**on eni aut minus ea me
tuebamur: aut minus te de his euadēdis deprecabamur
Et peccabamus tamen min⁹ scribendo aut legēdo. aut
cogitando de litteris quā exigebat a nobis. **N**on eni
deerat domie memoria vel ingeniū. que nos habere vo
luisti p illa etate satis. sed delectabat ludere. **E**t vindi:
cabat in nos ab eis qui talia utiq; agebant. **S**ed maio
rū nuge negotia vocant: puerorū autem talia cum sint
puniuntur a maiorib;: **N**emo miserat pneros uel il
los vel utrosq; nisi vero approbat quisquā bonus rerū
arbiter vapulasse me quia ludebam pila puer. et eo lu:
do ipebar quo minus celeriter discerem litteras qb;
maior deformius luderē. **A**ut aliud faciebat idē ipe
a quo vapulabam. qui si in aliqua questumula a con
doctore suo victus esset. malebile atq; inuidi a torquere
tur. quā ego cū in certamine pile a collusore meo supe
rabar. **E**t tamē peccabam domie deus ordinator et cre
ator rerū omniū naturalium: peccatorū autē tantū ordi
nator. **D**omine deus meus peccabā faciēdo cōtra pcep
ta parentū et magistrorū illorum. **P**oteram eni post:
ea bene uti litteris quas volebant ut discerē quocūq; aīo
illi mei. **N**on eni meliora eligens inobediens eram.
s; amore ludēdi amans in certaminib; supbas victorias
A scalpī aures meas falsis fabellis quo prurirent ardē
cuius. eadem curiositate magis magisq; p oculos pericu
losa micante in spectacula ludēsq; maiorū. quos tamē
qui edunt ea dignitate pcellūt. ut hoc pene omnes op:

III

tent parualis suis : quos tamē cedi libenter patiunt. si
spectaculis talibz impedianē a studio quo eos ad talia
agenda cupiunt pvenire. **V**ide ista domīe misericordi-
ter. **Et** libera nos iā inuocantes te : libera etiā eos qui
nondū te inuocant. vt innocēt te et liberes eos. **Au-**
dierā enī ego adhuc puer de vita eterna pmissa nobis
p humilitatem domī nostri ihesu cristi. descendētis ad
supbiam nostrā : **Et** signabar iam signo crucis eius. et
condiebar iam eius sale. iā inde ab vtero matris mee.
que multum sperauit in te. **V**idisti domīe tam adhuc
puer essem. **Et** quodam die pssus stomachi infirmīta-
te repente estuarem. pene moriturus : vidisti deus meus
quoniā custos meos iam eras. quo motu animi **Et** q
fide baptismū xpī tui dei et domini mei flagitaui. a pi-
etate matris mee et matris omnīū nostrū ecclesie tue :
et cōturbata mater carnis mee. quoniā et sempiternā
salutem meam carius parturiebat corde casto ī fide tua
iā curaret festinabunda vt sacramentis salutaribz ini-
ciarer. **Et** abluerer te domīe ihesu cōfites ī remissionē
peccatorū nisi statim recreatus essem. **D**ilata est itaqz ī
vndacio mea. quasi necesse esset vt adhuc sordidarer si
vīuerem : quia videlicet post lauachrū illud maior **Et**
periculosior in sordibz delictorū reatus foret. **I**ta iā cre-
debam. **Et** illa. **Et** omnis domus nisi pater solus : qui
tamen non euicit in me ius materne pietatis quomi-
nus in xpō crederem. sicut ille nondū crediderat. **N**ā
illa satagebat vt tu mihi pater esses deus meus potius
quā ille : **Et** in hoc adiunabas eam. vt superaret virū
cui melior seruiebat : quia et in hoc tibi utiqz id iubēti
seruiebat. **R**ogo te deus meus vellem scire si tu etiā
velles quo cōsilio dilatus sim ne tunc baptisarer : utrū
bono meo mihi quasi laxata sint lora peccandi an non

L

laxata sint. **V**nde ergo etiam nunc de alijs atq; alijs sonat vndiq; i auribus nostris sonat. sine illum. faciat quod vult. nondū enī baptisatus est. **E**t tamē in salute corporis non dicimus. sine vulnere amplius. nōdū enī sanatus est. **Q**uanto ergo melius vt cito sanarer. **E**t id ageret mecum meorū meaq; diligēcia. vt recepta salus anime mee. tuta esset tutela tua qui dedisses eam. **M**elius vere. **S**ed quot et quanti fluctus impēdere temptationū post puericiam videbantur. **N**ouerat eos illa iam mater. **E**t terram per eos vnde postea formarer quā ipsam iā effugiem cōmittere volebat. **I**n ipsa tamen puericia de qua mihi minus quā de adolescentia metuebat non amabam litteras. **E**t me in eas vrgeri oderam. **E**t vrgebar tamen: et bene mihi fiebat nec faciebam bene. **N**emo autem inuitus benefacit. etiam si bonū est quod facit. **N**ec qui me vrgebant benefaciebant: sed bene mihi fiebat abs te deus meus. **I**lli enī non mtuebant quo referrem quod me discere cgebant pterquā ad faciandas insatiabiles cupiditates copiose inopie. **E**t ignominiose glorie: tu vero cui numerati sūt capilli nostri. errore omnium qui mihi instabant vt discerem vtebaris ad vtilitatem meā: meo autem q̄ discere nolebam vtebaris ad penam meā quia plecti nō eram indignus tantillus puer. **E**t tātū peccator. **I**ta de nō benefacientibus tu benefaciebas mihi: **E**t de peccante meipso iuste retribuebas mihi. **I**ussisti enī et sic est vt pena sua sibi sit omnis inordinatus animus. **Q**uid autē erat cause cur grecas litteras oderam quibus puerulus imbuebar ne nunc quidem satis exploratū est. **A**d amaueram enī latinās. non quas primī magistri. sed quas docent qui grāmatici vocāt. **N**am illas primas vbi legere et scribere et numerare discit. nō minus one

I

rosas penalesq; habebam quā omnes grēca . Vnde tñ
et hoc nisi de peccato et vanitate vite qua cōto eram . et
spīritus ambulans et non reuertens . Nam utiq; meli
ores quia cerciores erant . ille prime littere . quibus fie
bat in me et factum est . **Q**uod habeo illud vt legam sicut
scriptū inuenio . **Q**uod scribam ipse si quid volo . quā ille
quibus tenere cogebar enee nescio cui? errores . oblitus
errorum meorū . **Q**uod plorare didonem mortuā . quia se
occidit ob amorē: cū interea meipsū in his a te moriētē
deus vita mea sicis oculis ferrem miserrimus . **Q**uid
enī miserrus misero non miseram te seipsū . **Q**uod flente
didonis mortem . que fiebat amando eneam . nō flendo
autē mortem suam . que fiebat non amando te . **D**eus
lumen cordis mei . et panis oris intus anime mee . **Q**uod
virtus maritans mentem meam . et sinū cogitationis
mentis mee . non te amabam . et fornicabar abs te : **Q**uod
fornicanti sonabat vndiq; euge . euge . **A**micicia enim
mundi huius fornicatio est abs te et euge euge dicitur
vt pudeat si non ita homo sit . **E**t hec non flebā et fle
bam didonē extinctam . ferroq; extrema secutā : sequens
ipse extrema condita tua relicto te : **Q**uod terra iens ī ter
ram . **E**t si phiberer ea legere dolorē quia nō legerē qd
dolorē . **T**alis demencia . honestiores et vberiores litte
re he putāt . quā ille quib; legere et scribere didici . **S**ed
nunc in anima mea clamet deus meus . et veritas tua
dicat mihi . **N**on est ita : nō est ita . **M**elior est proflus
doctrina illa prior . **N**am ecce paratior sum obliuisci
errores enee atq; omnia eiusmodi . quā scribere et legere .
At enī vela appendent luminib; gramaticorū solarū s;
non illa magis honorem secreti . quā tegumētū erroris
significant . **N**on clament aduersum me quos iam nō
timeo dū confiteor tibi que vult anima mea deus me?

& atq̃ iesco in reprehensione malay viarum mearū. vt
 diligai a bonas vias tuas. **N**on clament aduersus me
 venditores gramatice vel emptores: quia si apponā eis ī:
 terrogans vtrū verum sit q̃d eneam aliquādo cartaginē
 venisse poeta dicit. indoctiores nescire se respondebunt.
 doctiores autem etiā negabunt verū esse. **A**t si querā
 quibus litteris scribat̃ enee nomen. omnes nī qui hec
 didicerunt verū respondent secūdum id pactū et placū:
 tū quo inter se homines ista signa firmarūt. **I**tem si q̃
 ram quid hoz maiore vite huius incōmodo quisq̃ obli
 uiscat̃ legere et scribere. an poetica illa figmenta. quis
 non videat quid responsurus sit qui nō est penit⁹ obli
 tus sui. **P**eccabam ergo puer cū illa inania istis utili
 oribus amore postponebam. vel potius ista oderā. illa
 amabam. **J**am vero vnū et vnum. duo et duo. quatuor
 et quatuor. odiosa cātio mibi erat. & dulcissimū
 spectaculū vanitatis equus ligneus plen⁹ armatis. et
 troie incendiū. atq̃ ipsius vmbra creuse. **C**ur ergo gre
 cam etiā gramaticam oderā talia cantantem. **N**am
 et homerus peritus texere tales fabellas. & dulcissime
 vanus est. mibi tamen amarus erat puero. **C**redo etiā
 grecis pueris virgilius ita sit. cū eum sic discere cogūē
 vt ego illū: videlicet difficultas omnino ediscēde lingue
 peregrine quasi felle aspergebat omnes suauitates gre
 cas fabulosarū narrationum. **N**ulla enī verba illa no
 ueram: & senis terrorib⁹ ac penis vt nossem instabat̃
 nī vhemēter. **N**ā et latīa aliquādo ifās utiq̃ nulla no
 uerā: et tū aduertēdo didici sine vllō metu atq̃ crucia:
 tu iter etiā blādimēta nutricū et ioca arridēciū et letici
 as alludēciū. **D**idici vero illa sine penali onere vrgēciū
 cū me vrgēt cor meū ad parieda cōcepta sua: et q̃a n̄ ēet
 nisi aliq̃ verba didicissē nō a docentib⁹ s; a loquētib⁹ ī q̃z

I

Et ego auribus parturiebam quicquid sentiebam. **Hinc** satis elucet maiorem habere vim ad discenda ista liberam curiositatem. quam meticulosam necessitatem. **Sed** illius fluxum hec restrinxit legibus tuis deus. **Legibus** tuis. an a magistrorum ferulis. usque ad temptationem martirum valentibus legibus tuis miscere salubres amaritudines reuocantes nos ad te. a iocunditate pestifera qua recessimus a te. **Exaudi** domine deprecationem meam. ne deficiat anima mea sub disciplina tua. neque deficiam in confitendo miserationes tuas quibus eruisi me ab omnibus vijs meis pessimis. ut dulcescas mihi super omnes seductiones quas sequebar. **Et** amen te validissime. **Et** amplexer manum tuam totis precordijs meis. **Et** eruas me ab omni temptatione usque in finem. **Ecce** enim tu domine rex meus. **Et** deus meus tibi seruiat quicquid utile puer didici. tibi seruiat quod loquor et scribo. **Et** lego. **Et** numero quoniam cum vanam disciplinam dabas mihi: et in eis vanis peccata delectationum mearum dimisisti mihi. **Didici** enim in eis multa verba utilia. **Sed** et in rebus non vanis dici possunt: **Et** ea via tuta est in qua pueri tui ambularent. **Sed** ve tibi flumen moris humani. quis resister tibi? **Quandiu** non siccaberis: quousque volues eue filios in mare magnum. **Et** formidolosum. quod vix transierunt qui lignum conscenderint. **Nonne** ego in te legi. **Et** tonantem iouem et adulterantem. **Et** utique non posset hec duo: sed actum est ut haberet auctoritatem ad imitandum verum adulterium. lenocinante falso tonitru. **Quis** autem penulatoz magistrorum audit aure sobria. ex eodem puluere hominem clamantem. **Et** dicentem fingeat hec homerus. **Et** humana ad deos transferebat. **Diuina** male ad nos. **Sed** verius dicitur quod fingeat. **Hec** quidem ille. sed hominibus flagitiosis diuina tribuendo. ne flagicia

L

flagicia putarentur: & ut quisquis ea fecisset non homines p̄ditos. sed celestes deos videret imitatus. Et tamen o flumen tartareū iactantur in te filij hominū cū mercedibus ut hec discant: & magna res agitur cū hoc agitur publice in foro in conspectu legū supra mercedē salaria decernentium: & saxa tua percutis. & sonas dicens. Hinc verba discunt: hinc acquiritur eloquēcia rebus p̄suadendis. sentencijsq; explicandis maxime necessaria. Ita vero non cognoscerem⁹ verba hec imbrem aureum. & gremiū. & fucum. et templa celi. et alia verba que in eo loco scripta sunt. nisi terentius induceret nequam adolescentem p̄ponentē sibi iouem ad exemplum stupri. dū spectat tabulam quādam pictā in pariete ubi terat pictura hec. iouem quo pacto diane misisse aiunt in gremium quondam imbrem aureum fucum factum mulieri: & vide quemadmodū se concitat ad libidinem quasi celesti magisterio. At quem deū inquit Qui templa celi summo sonitu concutit. Ego homuncio id non facerem: Ego vero illud feci ac lubens. Non omnino nisi per hanc turpitudinem verba ista commodius discuntur: Sed per hec verba. turpitudo ista confidentius perpetratur. Non accuso uerba quasi vasa electa atq; p̄ciosa: sed vinum erroris quod in eis nobis p̄pinabat ab ebris doctoribus. Et nisi biberem⁹ cedebamur: nec appellare ad aliquē iudicem sobriū licebat. Et tamen ego deus meus in cui⁹ conspectu iam secura est recordatio mea libenter hec didici. & his delectabar miser. & ob hoc bone spei puer appellabar. Sine me deus meus dicere aliquid et de ingenio meo. munere tuo. in quibus a me deliramentis atterebat. Proponnebatur enim mihi negociū anime mee satis inquit tū premio laudis. & dedecoris vel plagarum metu. ut

discerem verba iunonis irascentis. **Q**uod dolētis quod nō
 posset italia teucroꝝ auertere regē. q̄ nūquam iunonē
 dixisse audieram: sed poeticoꝝ figmentozum vestigia er
 rantes sequi cogebarur: **Q**uod tale aliquid dicere solutis
 verbis. quale poeta dixisset versibus. **E**t ille dicebat
 laudabilius. in quo p̄ dignitate adumbrate p̄sone ire
 ac doloris similior affect⁹ emicbat. verb⁹ sētēcias cōgru
 enter vestientibus. **V**t quid mibi illud o vera uita de⁹
 meus quid mibi recitanti acclamabat p̄ multis coetani
 is et collectoribus meis. **N**ōne ecce illa omnia fum⁹
 et vēt⁹. **I**ta ne aliud non erat ubi exerceretur ingeniū
 et lingua mea. **L**audes tue domīe. laudes tue p̄ scrip
 turas tuas suspendere palmitem cordis mei: **Q**uod non
 rapere per inania nugarū turpis p̄da volatilib⁹. **N**ō
 enim vno modo sacrificatur transgressoribus angelis.
Quid autem mirū quod in vanitates ita ferebar. **Q**uod
 a te deus meus ibam foras: quando mibi imitandi pre
 ponebant homines qui aliqua facta sua non mala si
 cū barbarismo aut soleocismo enunciarent. rep̄henſi cō
 fundebant: si autem libidines suas integris et rite con
 sequentibus verbis copiose ornatēq; narrarēt. laudati
 gloriabant. **V**ides hec domīe et taces: longanimis **Q**uod
 multum misericors et verax. **N**ūquid semp̄ tacebis et
 nunc eruis de hoc immanissimo p̄fundo querentem te
 animam et sicientem delectaciones tuas. **Q**uod cui⁹ cor di
 cit tibi. quesui vultū tuū. vultū tuum domīe requirā
Nam longe a vultu tuo in affectu tenebroso. non enī
 pedibus aut spacijs locorum itur abs te: aut redit ad
 te. **A**ut vero filius ille tuus minor equos vel currus.
 vel naues q̄sui. aut auolauit pēna uisibili. a moto po
 blite iter egit. vt in longinqua regione uiuens p̄dige
 dissiparet quod dederas proficiscenti dulcis pater. quia

I

dederas et egeno redeunti dulciore. **I**n affectu ergo libi
dino so. id enim est tenebroso. atq; id est longe a vultu
tuo uide domine deus. **E**t paciēter ut vides uide quomō
diligenter obseruent filij hominū pacta litterarū et sil:
labarum accepta a prioribus locutoribus et a te accepta
eterna pacta perpetue salutis negligant. ut qui illa so:
norū vetera placita teneat. aut doceat. si contra disci:
plinam gramaticam sine aspiratione prime sillabe ho:
minem dixerit magis displiceat hominibus. quā si cō
tra tua p̄cepta hominem oderit. cū sit homo. **Q**uasi ve
ro quēlibet inimicū hominem p̄ncipio suus sentiat quā ip
sum odiū quo in eū irritatur: aut vastet quisquā p̄se
quendo aliū grauius quā cor suum vastat inimicando
Et certe non est interior litterarū sciencia. quā scripta
consciencia. id se alteri non facere quod nolit pati. q̄z
tu secretus es habitans in excelsis in silencio. deus solus
magn⁹. lege ifatigabili spargēs penales cecitates supra
illicitas cupiditates. **C**um homo eloquencie famā que
rit astans ante hominem iudicem. circūstante hominū
multitudine. inimicū suum odio inmanissimo īsectās
uigilantissime cauet ne p̄ lingue errorem dicat inter ho
mines: **E**t ne p̄ mentis furorem hominē auferat ex ho:
minibus non cauet. **H**orū ergo puer morum in limie
iacebam miser: **E**t hui⁹ arene palestra erat illa ubi ma
gis timebam barbarissimū facere. quā cauebam si facerē
non facientibus non inuidere. **D**ico hec. **E**t confiteor
tibi deus meus. in quibus laudabar ab eis quibus pla:
cere mihi tunc erat honeste viuere. **N**on enī videbam
voraginem turpitudinis. in qua p̄iectus eram ab ocu:
lis tuis. **N**am in illis iam quid me fedius fuit. ubi
etiam talibus displicebam fallendo innumeralibus mē
dacijs et pedagogos et magistros. **E**t parentes. amore

I.

ludendi. studio spectandi nugatoria. et imitandi lucra
inquietudine. Furta etiam faciebam de cellario parē
tum. Et de mensa vel gula imperante vel ut haberē qđ
darem pueris ludum suū mihi quo pariter delectabanē
tamen vendentibus. In quo etiam ludo fraudulentas
mctorias ipse vane excellēcie cupiditate uictus sepe au
cupabar. Quid autem tam nolebam pati. atq; atroci
ter si dephenderem arguebam. quā id quod alijs faciebā
et si dephensus arguerer. seuire magis quam cedere libe
bat. Istane est innocēcia puerilis. Non est domīe nō
est. Oro te deus meus. Nam hec ipsa sunt que a peda
gogis et magistris et a nucib⁹ et pirulis et passerib⁹ ad
pfectos et reges. aurū. predia. mācipia. hec ipsa om
nino succedentibus maioribus etatibus transeūt. sicuti
ferulis maiora supplicia succedunt. Humilitatis ergo
signum in statura puericie rex noster pbasti cū aisti.
talium est regnū celoz. Sed tamen domīe tibi excellen
tissimo atq; optimo conditori. Et rectori vniuersitatis
deo nostro gratias. etiam si me puerū tantū esse voluis
ses. Eram enī. Et iam tunc vivebam atq; sentiebam.
meamq; incolomitātē vestigiū secretissime vnitatis ex
qua eram. cui⁹ cure habebam custodiam interiori sensu
integritatem sensuū meoz. inq; ipsis paruis paruazq;
rerū cogitationibus veritate delectabar. falli nolebam.
memoria uigebam. locutiōe instruebar. amicitia mul
tebar. fugiebam dolorem. abiectiōem. ignoranciam.
Quid in tali animante non mirabile atq; laudabile.
At ista omīa dona dei mei sunt. nō mihi ego dedi hec
Et bona sunt. Et hec omīa ego. Bonus ergo est qui
fecit me. Et ipse est bonum meū. Et illi exulto bonis
omnibus quibus etiam puer erā. Hoc enim peccabam.
quod non in ipso sed in creaturis eius me atq; ceteras

voluptates • sublimitates • veritates querebam • atq; ir-
ruebam in dolores • confusiones • errores • Graciam tibi
dulcedo mea et honor meus et fiducia mea deus meus •
gracias tibi de donis tuis • Sed tu mihi ea serua • Ita
enim seruabis me • & augebunt et perficientur que dedisti
mihi et ero ipse tecum • quia et ut sim tu dedisti mihi

R Sancti Augustini Liber Secundus Incipit.
Recordari volo • transactas feditates meas •
& carnales corruptiones anime mee • non quod
eas amem • sed ut amem te deus meus • Amore
amoris tui facio istud • recolens vias meas nequissimas
in amaritudine recogitationis mee • ut tu dulcescas mihi
hi dulcedo non fallax • dulcedo felix et secura et colliges
me a dispersione in qua frustatim discussus sum • dum ab
vno te auersus in multa euanui • Exarsi enim aliquando
faciari in inferis in iuuentutis • et siluescere ausus sum
varijs et vmbrosis amoribus et contabuit species mea •
et computrui coram oculis tuis placens mihi • et place-
re cupiens oculis hominum • Et quid erat quod me delecta-
bat • nisi amare et amari • Sed non tenebatur modus
ab animo usque ad animum • quatenus est luminosus li-
mes amicitie • sed exalabantur nebule et imosa concupiscentia
carnis • & scatebra pubertatis • & obnubilabant at-
que offuscabant cor meum • ut non discernere serenas
dilectionis a caligine libidinis • Vtrumque in confuso es-
tuabat et rapiebat inbecillam etatem per abrupta cupi-
ditatum • atque mersabat gurgite flagitiorum • Inualuerat
super me ira tua et nesciebam • obscuram stridore catene
mortalitatis mee • pena superbie anime mee • & ibam longius
a te et sinebas • & iactabar et difflebam • et ebulliebam
per fornicationes meas et tacebas • O tardum gaudium
meum • Tacebas tunc • & ego ibam porro longe a te in

II

plurima et plura sterilia semina dolorum superba deiectione
ne et inquieta lassitudine. Quis mihi modularetur
erupnam meam. **Q**uoniam nouissimarum rerum fugaces pulchri
tudines in usum verteret. **Q**uoniam earum suauitatibus metas
perfigeret. ut usque ad conjugale litus exestuarent fluctus
etatis mee. si tranquillitas in eis non poterat esse si
ne precandorum filiorum contenta. sicut prescribit lex tua domine
quod formas etiam propaginem mortalitatis nostre. potes imponere
lenem manum ad temperamentum spinarum a paradiso tuo
secluserunt. Non enim longe a nobis est omnipotentia
tua. etiam cum longe sumus a te. **N**ut certe sonitum nu
bium tuarum vigilantius aduerterem. tribulationem autem
carnis habebunt huiusmodi. ego autem vobis parco: et
bonum est homini mulierem non tangere. et qui sine ux
ore est cogitat ea que sunt dei. quomodo placeat deo: qui
autem matrimonio vinculus est cogitat ea que sunt mun
di. quomodo placeat uxori. **H**as ergo voces exaudire vi
gilantior. **Q**uoniam abscissus propter regnum celorum felicitatem expec
tarem amplexus tuos. **S**ed effervui miser. sequens im
petum fluxus mei relicto te. **Q**uoniam excessi omnia legitima
tua: nec evasi flagella tua. **Q**uis enim hoc mortalium
Nam tu semper aderas misericorditer leniens. et amaris
simis asperges offensionibus omnes illicitas iocunditates me
as: ut ita quererem sine offensione iocundari. **E**t ubi hoc
possem non inuenirem quicquam preter te domine: preter
te qui fingis dolorem in precepto. **Q**uoniam percutis ut sanes:
et occidis nos ne moriamur abs te. **U**bi eram quam longe
exulabam a deliciis domus tue anno illo xvi. etatis
carnis mee. cum accepit in me sceptrum. **Q**uoniam totas manus
ei dedi velania libidinis litenciose per dedecus humanum. il
licite autem per leges tuas. **N**on fuit cura meorum ruentem
excipere me matrimonio: sed cura fuit tantum ut discerem

sermonem facere quā optimū. et psuadere dictione. Et
anno quidem illo intermissa erant studia mea. dū mi-
hi reducto amadauris in qua vicina vrbe iam ceperam
litteratorie atq; oratorie percipiende gracia peregrinari
longinuioris apud cartaginem pegrinacionis sūpt⁹
preparabant. animositate magis quam opibus patris
municipij thagastensis. admodū tenuis. Cui narro hec
Neq; enī tibi deus meus. sed apud te narro hec generi
meo. generi humano. quantulacūq; ex particula inci-
dere potest in istas meas litteras. Et vt quid hoc vt vi-
delicet ego et quisquīs hec legit cogitemus. de quā p̄fū-
do clamandum sit ad te. Et quid prius aurib; tuis. si
cor confitens et uita ex fide est. Quis enī non extolle-
bat laudibus tunc hominem patricium patrem meum
quod ultra uires rei familiaris sue impenderet filio q̄c-
quid eciam lōge peregrinanti studioꝝ causa opus esset.
Multoꝝ enim cuium longe opulencioꝝ nullum tale ne-
gocium p̄ liberis erat. cū interea non satageret idē pa-
ter qualis crescerem tibi. aut quā castus essem dūmodo
essem disertus. vel desertus potius a cultura tua deus.
qui es vnus verus et bonus dominus. agrī tui cordis
mei. Sed vbi sexto illo et decimo anno interposito ocio
ex necessitate domestica feriatus ab omni scola cū parē-
tibus esse cepi. excesserunt caput meū vepres libidinum.
et nulla erat eradicās manus. quinimo vbi me ille pa-
ter in balneis uidit pubescentem. & inquieta indutū
adolescencia. quasi iam ex hoc in nepotes gestiret. gau-
dens matri indicauit. gaudēs uinolencia ī qua te mū-
dus oblitus est. creatorem suū. & creaturā tuam p̄ te
amauit et de vīno inuisibili peruerse atq; inclināte in-
ima voluntatis sue. Sed matris inpectore iam inchoa-
ueras templum tuū. et exordium sancte exhortacionis

tue. Nam ille adhuc catechuminus. & hec recens erat
 Itaq; illa exiit pia trepidacione ac tremore: & quā:
 uis mihi nondū fidei. timuit tamen uias distortas.
 in quibus ambulant qui ponunt ad te tergū et non fa-
 ciem. **E**i mihi. & audeo dicere tacuisse te deus meus
 cū irem abs te longius. **I**tane tu tacebas tunc mihi &
 et cui⁹ erant nisi verba tua p matrem meam fidelē tuā
 que cantasti in aures meas. **N**ec inde quicquā descen-
 dit in cor ut facerem illud. **V**olebat enī illa. et secreto
 meminī ut monuerit cū sollicitudine ingenti ne forni-
 carer. maximeq; ne adulterarem cuiusquam uxorem.
Qui mihi monitus muliebres uidebant q̄b; obtempe-
 rare erubescerem. **I**lli autem tui erant et nesciebā. &
 te tacere putabam. atq; illam loqui p quā tu mihi non
 tacebas. **E**t in illa contempnebaris a me: filio eius. fi-
 lio ancille tue. seruo tuo. **S**ed nesciebam: & p̄ceptis ibā
 tanta cecitate. ut iter coetaneos meos puderet me mi-
 noris dedecoris quā audiebam eos iactantes flagicia
 sua: & tanto glorianes magis. quātomagis turpes
 essent. **E**t libebat facere non solū libidinem facti. verū
 etiam laudis. **Q**uid dignū est uituperacione nisi uici-
 um? **E**gone uituperarer uiciosior fiebam: & ubi nō
 suberat quo admissio equarer p̄ditis. fingebam me fecis-
 sequod non feceram ne uiderer abiectior quo erā inno-
 cencior: & ne uilior haberer quo erā castior. **E**cce cū
 quibus comitibus iter agebam platearū babilonie. &
 volutabar in ceno eius. tanquā in cinamomis et vngē-
 tis p̄ciosis. & in vmbilico eius quo tenacius hererem.
 calcabat me inimicus inuisibilis. & seducebat me. q̄a
 seduātilis eram. **N**on enī et illa que iam de medio ba-
 bilonis fugerat sed ibat in ceteris eius tardior mater
 carnis mee sicut monuit me pudiciā ita curauit q̄d

de me a uiro suo audierat. iamq; pestilenciosum & in
 posterum periculosum sentiebat cohercere termino coniu-
 galis affectus si resecari ad uiuum non poterat. non cu-
 rauit hoc. quia metus erat ne impediret spes mea com-
 pede vxoria: non spes illa quam in te futuri seculi habebat
 mater: sed spes litterarum. quas ut nossem nimis vole-
 bat pares uterq;. Ille quia de te nihil cogitabat. de me
 autem inania: illa autem quia non solum nullo detrimen-
 to. sed etiam nonnullo adiuumento ad te adipiscendum pro
 futura existimabat usitata illa studia doctrine. Ita enim
 conicio recolens ut possum mores parentum meorum. Re-
 laxabantur etiam mihi ad ludendum habere ultra temperamen-
 tum seneritatis in dissolutionem affectionum variarum: et
 in omnibus erat caligo intercludens mihi deus meus se-
 renitatem veritatis tue: & padebat tanquam ex adipe in-
 iqtas mea. furtum certe punit lex tua domine: & lex in scrip-
 ta in cordibus hominum: quam nec ipsam quidem delectet
 iniquitas. Quis enim fur equum auro furem patitur? Nec copi-
 osus ad actum inopia. Et ego furtum facere volui et feci.
 nulla compulsum egestate nec penuria: sed fastidio iusti-
 cie. & sagina iniquitatis. Nam id furatus sum quod
 mihi habundabat: et multo melius. Nec ea re volebam
 frui quam furto appetebam. sed ipso furto et peccato.
 Arbor erat pirus in vicina nostre vinee. pomis onus-
 ta. nec forma nec sapore illecebrosus. Ad hanc excucien-
 dam atq; asportandam nequissimi adolescentuli. preximus
 nocte intempesta. quousq; ludum de pestilencie more in
 areis pduxeramus. Et abstulimus inde onera in gentia
 non ad nostras epulas. sed vel picienda porcis etiam si
 aliquid inde comedimus. dum fieret tamen a nobis quod
 eo liberet quo non liceret. Ecce cor meum deus meus: ec-
 ce cor meum quod miseratus es in imo abissi. dicat tibi nunc

ecce cor meū quid ibi querebat. vt essem gratis malus:
 & malicie mee causa nulla esset nisi malicia. **F**eda
 erat. et amauī eam. **A**mauī pire: amauī defectū me
 um: non illud ad quod deficiebam. sed defectū meum
 ipsum amauī. **T**urpis anima. & dissiliēs a firmamē
 to tuo ī exterminium. non dedecore aliquid. sed dedecus
 appetens. **E**tenī species est pulchris corporibus. et auro
 et argento. & omnibz: & in contactu carnis cōgruen
 tia valet plurimū: ceterisqz sensibz est cuiqz accōmoda:
 ta modificatio corporū. **H**abet eciam honor temporalis
 et imperitandi atqz superandi potencia suū decus. vnde
 eciam vindicte auditas oriē: & tamen in cūcta hec
 adipiscenda non est egrediendū abs te domīc: neqz de
 uiandū a lege tua. **E**t uita qua hic uiuimus habet ille
 cebam suā. ppter quendam modū decoris sui. & cōue
 nienciam cū his omnibz infimis pulchris. **A**micicia
 quoqz hominū caro nodo dulcis est. ppter vnitatem de
 multis aīs. **P**ropter vniuersa hec atqz huiusmodi.
 peccatum admittit. dum immoderata in ista inclinaci
 one cū extrema bona sint meliora et summa deseruntur
 tu domine deus noster. & veritas tua. & lex tua. **H**a
 bēt enī et hec vīa delectaciones. sed non sicut deus me?
 qui fecit omnia. quia in ipso delectat iustus: & ipse ē
 delicie rectorum corde. **C**um itaqz de faciore querit qua
 causa factū sit credi non solet. nisi cū appetitus adipis
 cendi alicui⁹ illorū bonorū que infima diximus esse po
 tuisse apparuerit. aut metus amittendi. **D**ulchra enī
 sunt et decora. quanquā p bonis superioribus et beatifi
 cis abiecta et iacencia. **H**omicidium fecit. **C**ur fecit?
Ad amauit eius cōingem aut p̄dium. aut voluit depre
 dari vnde vueret: aut timuit ab illo tale aliquid amit
 tere: aut lesus vl̄cā se erarsit. **N**um homicidium sine

L

causa faceret. ipso homicidio delectat⁹ & quis crediderit
Nam et de quo dictū est vecordi et nimis crudeli homi
ne. quod gratuito potius malus erat atq; crudelis. p̄
dicta est tamen causa: ne p̄ ocium iquit torpesceret ma
nus aut animus. Quare id quoq; Cur ita? Vt scili
cet illa exercitacione scelerū capta vbe honores. impe
ria. diuicias assequeret: & careret metu legū et diffi
cultate rerū. p̄pter inopiam rei familiaris. & consci
enciam scelerū. Nec ipsa itaq; catilina amauit facino
ra sua: sed vtiq; aliud. cui⁹ causa illa faciebat. Quid
ergo miser in te amauit o furtū meum. o facinus illud
meū nocturnum. sexti decimī anni etatis mee. Non
enī pulchrum eras cū furtum esses: aut vero aliquis es
vt loquar ad te. Pulchra erant poma illa que furati
sumus. quia creatura tua erat pulcherrime omnium. &
creator omnium deus. bone deus. summū bonum. &
verū bonum meū. Pulchra erant illa poma. sed non
ipsa cōcupiuit anima mea miserabilis. Erat enī mihi
meliorum copia: illa autem decerpsi tantū vt furarer.
Nam decerpta p̄eci. epulatus inde solam iniquitatē
qua letabar fruens. Nam et si quid illorū pomorū in
trauit in os meū. condimentū ibi facinus erat. et nūc
do mīne deus meus quero quid me in furto delectauerit
et ecce species nulla est. Non dico sicut in equitate at
q; prudēcia: s; neq; sicut ī mēte hominis atq; memoria
et sensibus et vetante uita: neq; sicut speciosa sunt sīde
ra. & decora locis suis. & terra. & mare. vt est qdā
defectiua species. & umbratica uicijs valentib;. Nam
et superbia celsitudinem imitat. cū tu sis vnus super
omnia deus excelsus. Et ambicio quid nisi honores que
rit. & gloriam. cū tu sis p̄cunctis honorandus. vnus
et glori⁹ sus in eternum. & seueria potestatem timeri

vult. **Q**uis autem timendus nisi vnus deus. cui⁹ po-
testati eripi. aut subtrahi. quid potest. quando. aut
vbi. aut quo vel a quo potest. **E**t blandicie lasciuienti-
um amari volunt. **S**ed neq; blandius est aliquid tua
caritate. nec amat quicquam salubrius quam illa pre-
cunctis formosa et luminosa veritas tua. **E**t curiosi-
tas affectare uidet studium sciencie. cū tu omnia noue-
ris summe. **I**gnorancia quoq; ipsa atq; stulticia sim-
plicitatis et inocencie no mine tegit. quia te simplicius
quicquam non inuenit. **Q**uid te autem innocencius
quandoquidem opera sua malis inimica sunt. **E**t ig-
nauia quasi quietem appetit. **Q**ue vero quies certa p-
ter dominum. **L**uxuria sacietatem atq; habundanciā
se cupit vocari. **T**u es autem plenitudo et indeficiens
copia incorruptibilis suauitatis. **E**ffusio liberalitatis
obtenit vmbra: sed bonorū omnium largitor affluē-
tissimus tu es. **A**uaricia multa possidere vult. **E**t tu
possides omnia. **I**nuidia de excellencia litigat. **Q**uid
te excellencius. **I**ra vindictam querit: te iustus quis
vindicat. **T**imor insolita et repentina exhorrescit: re-
busq; amantē aduersancia. dum p̄cauet securitati. **T**i-
bi enī quid insolitū. quid repentinum. **N**ut quis a te
separat quod diligis. aut vbi nisi apud te firma securi-
tas. **T**risticia rebus amissis contabescit. quibus se oblec-
tabat cupiditas: quia ita sibi nollet sicut tibi auferri
nihil potest. **I**ta fornicatē anima cū auertitur abs te:
et querit extra te ea que pura et liquida non inuenit.
nisi cū redit ad te. **P**eruerse te imitantē omnes qui
longe se a te faciunt. **E**t extollunt se aduersum te. **S**ed
eciam sic te imitando indicant creatorem te esse omnis
nature: **E**t ideo non esse quo a te omnimodo recedat.
Quid ergo in illo furto ego dilexi. **E**t in quo dominū

LIII

meū vel uicōse atq; peruerse imitatus sum. **A**n libuit
facere contra legem saltem fallacia • quia potentatu
nō poteram • ut mancam libertatem captiuus imitarer
faciendo impune quod non liceret • tenebrosa omī poten
cie similitudines. **E**cce est ille seruus fugiēs do minū suū
et consecutus umbram. **O** putredo mōstrū uite • et mor
tis p̄funditas. **N**otuit ne libere quod non licebat nō
ob aliud nisi quia non licebat. **Q**uid retribuam do mi
no quod recolit hec memoria mea. **E**t anima mea nō
metuit. **I**nde diligam te domine et gratias agam. **E**t
confitear nomini tuo • quā tanta dimisisti mihi ma
la et nefaria opera mea. **G**racie tue deputo et misericor
die tue quod peccata mea tanquā glaciem soluisti: gra
cie tue deputo et quicūq; non feci mala. **Q**uid enī non
facere potui • qui eciam gratuitū facm? amauit et om
nia mihi dimissa esse fateor. **E**t que mea sponte feci
mala. **E**t que te duce non feci. **Q**uis est hominū qui
suam cogitans infirmitatem • audet uiribus suis tribu
ere castitatem • atq; innocentiam suam • ut min? amet
te • quasi minus ei necessaria fuerit misericordia tua •
qua donas peccata cōuersis ad te. **Q**uis enī vocatus a
te secutus est vocem tuam. **E**t uitauit ea • que de me ipso
recordantē et fatentē legit • non me derideat ab eo medi
co egrū sanari • a quo sibi p̄stitum est ut non egrotaret
vel potius ut minus egrotaret et ideo te tantundē • imo
vero amplius diligit • quia p̄ quē me uidet tantis pec
catorum meorū languorib; exui • p̄ eū se uidet tātis pec
catorū languoribus non implicari. **Q**uem fructū ha
bui miser aliquando in his que nūc recolens erubesco &
Maxime in illo furto • in quo furtū ipsum amauit nihil
aliud • cū et ipsum esset nihil: **E**t eo ipso ego miserior •
et tamen solus id non fecissem • sic recorder animū tunc

meū: solus omnino nō fecissem. Ergo amauī ibi etiā
 conforium eoz cū quibus id feci. Non ergo nihil ali:
 ud quam furtū amauī: imo vero nihil aliud. quia et il
 lud nihil est. Quis est reuera. quis est qui doceat me
 nisi qui illuminat cor meū. & discernendi vmbas ei?
 quid est quod mihi venit in mentem querere et discute
 re. et considerare? Quia si tūc amarem poma illa que
 furatus sū. & eis frui cuperem. possem etiā solus si
 satis esset cōmittere illam iniquitatem qua puenirem
 ad voluptatem meam. nec confricatio ne consciorū ani
 moy accenderem pruritū cupiditatis mee. Sed quoniam
 in illis pomis voluptas mihi non erat. ea erat in ipso
 facinore quā faciebat cōforciū simul peccantiū. Quid
 erat ille affectus animi? Certe enī plane turpis erat ni:
 mis et ve mihi erat qui habebam illum. Sed tamen qd
 erat & delicta quis intelligit. Rīsus erat quasi titilla
 to corde quod fallebamus eos qui hec a nobis fieri non
 putabant. & vehementer nolebant. Cur ergo eo me de
 lectabat. quod id non faciebam solus. An quia etiā
 nemo facile solus ridet. Nemo quidem facile: sed tamē
 etiā solos et singulos homines cū alius nemo p̄sens ē
 vincit rīsus aliquando. si aliquid nimie ridiculū vel sē:
 sibus occurrit vel animo. At non facerem ego illud so
 lus. non facerem omnino solus. Ecce est corā te deus
 meus vīna recordatio anime mee. Solus non facerem
 furtū illud in quo me non līsebat id quod furabar: sed
 quia furabar. quod me solū facere p̄sus non liberet.
 nec facerem. O nimis inimica amīcicia. seductio men
 tis inuestigabilis. Ex ludo et ioco nocendi auuiditas.
 et alieni dampni appetitus. nulla lucrī mei. nulla vlcis
 cendi libidine: sed cū dicitur. eamus et faciamus & pu
 det non esse impudentem. Quis exaperit istā tortuosū

sumam et inimplacatissimā nodositatē. Feda ē. Nolo ī
eam intendere. nolo eam uidere: te volo iusticia et īno
cencia pulchra et decora honestis luminibz et insatiabi
li facietate. Quies est apud te valde. & vita impur
babilis. Qui intrat inte. intrat in gaudium domini
sui. & non timebit. & habebit se optime in optimo.
Defluxi abs te ego et erravi deus meus nimis deuius
ab stabilitate tua in adolescencia. & factus sum mihi
regio egestatis.

Quanti Augustini Liber tercius Incipit.
Eni cartaginem: & circūstrebat me vndi
qz sartago flagiciosoz amor. Mondū ama
bam. & amare amabam: & secreciori indi
gencia oderam me minus indigentē. Querebam quid
amarem. amans amare: & oderam securitatē. et viā
sine muscipulis: quoniā fames mihi erat intus ab in
teriore cibo teipso deus meus. & ea fame non esuriebā
sed eram sine desiderio alimentoz incorruptibilium. nō
quia plenus eis eram. sed quo inaniore eo fastidiosior:
et ideo non benevalebat anima mea. et vlcerosa picie
bat se foras miserabiliter scalpi auido contactu sensibi
lium. Sed si non haberent animam. non utiqz amarē
tur. Amare et amari. dulce mihi erat magis. si etiā
amantis corpore fruerer. Venam igitur amicitie coinqui
nabam sordibz concupiscencie. candoremqz eius obnubi
labam de tartaro libidinis: & tamen fedus atqz in ho
nestus elegans et vrbano esse gestiebam habundanti va
nitate. Rui etiā in amorem quo cupiebam capi. De
us meus misericordia mea. quanto felle mihi suauita
tem illam et quā bonus aspersisti. quia et amatus sum
et pueni occulte ad vinculum fruendi: et colligabar le
tus erūpnosis nexibz. vt cederer virgis ferreis ardētibz

zeli: & suspicionum et timor. et irarum atq; rixarum
 Rapiēbant me spectacula theatra. plena imaginib;
 miseriarū mearū: & fomitibus ignis mei. Quid est
 quod ibi homo vult dolere cū spectat luctuosa & tragi-
 ca & que tamen ipse pati nollit. et tamen pati vult ex
 eis dolorem spectator: & dolor ipse est. Voluptas ei⁹
 quid est nisi mirabilis insaniā? Nā eomagis eis mo-
 uet quisq; quo minus a talibus effectibus sanus est: q̃
 quā cū ipse patit̃ miseria. cum alijs compatit̃ misericor-
 dia dici solet. Sed qualis tandē misericordia in rebus
 fictis et scenicis? Non enī ad subueniendum puocatur
 auditor: sed tātū ad dolendū inuitat̃: et eay actori ima-
 ginū amplius fauet cum amplius dolet. Et si calamita-
 tes ille hominū vel antique vl' false sic agant̃. vt qui
 spectat non doleat. abscedit inde fastidians et rephēdes
 si autem doleat manet intentus et gaudens. Et lacri-
 me ergo amant̃ et dolores. Certe omnis homo gaudere
 vult. An cū miserum esse neminem libeat. libet tamē
 esse misericordem? Quod quia sine dolore est. hac vna
 causa amant̃ dolores: et hoc de illa vena amicitie est.
 Sed quo vadit? quo fluit? vt quid decurrit in torrētem
 picis bullientis est? immanes tetrarū libidinū ī q̃s ip̃a
 mutat̃. et vertit̃ p̃ nutū ppriū de celesti sereitate detorta
 atq; deiecta? Repudiet ergo misericordia? nequaquā
 Ergo ament̃ dolores aliquando. Sed caue immūdicia
 anima mea sub tutore deo meo: deo patrū nostrorū. &
 laudabili et sup̃exaltato in omnia secula. Caue immū-
 diciam. Neq; enī nunc non misereor: sed tunc in the-
 atris congaudebam amantib; cū sese fruebant̃ per flagi-
 cia: quāuis hec imaginariē gererent in ludo spectaculi.
 Cum autem sese amittebant quasi misericors contrista-
 bar. & vtrunq; delectabat. Tamen nunc vero magis

misereor gaudentem in flagicio. quā velud dura p̄pel:
 sum detrimento p̄niciose voluptatis. & amissione mi:
 sere felicitatis. **H**ec certe vereor misericordia: sed nō in
 ea delectat̄ cor. **N**am et si appbat̄ officio caritatis qui
 dolet miserū mallet tamen utiq; non esse quod doleret
 qui germanitus misericors est. **S**i enī est malūiola be:
 ninolencia quod fieri nō potest. potest et ille qui vera:
 cter sinceriterq; miseret̄ cupere esse miseros vt misereat̄
Nonnullus itaq; dolor appbandus: nullus amandus ē
Hoc enī tu domine deus qui animas amas longe alteq;
 purius quā nos: et incorruptibilis misereris qđ nul:
 lo dolore sauciaris. **E**t ad hec quis idone⁹? **A**t ego tūc
 miser dolere amabam et querebam vt esset quod dolerem
 quādo mihi in erūpna aliena. et falsa. et saltatoria ea
 magis placebat actio histri. nis: meq; alliciebat vehe:
 mencius qua mihi lacrimae excuēbant. **Q**uid autem
 mirū cū infelix pecus ab errans a grege tuo et impac:
 ens custodie tue turpi scabie fedarer & et inde erant dolo:
 rū amores non quib; alcuis penetrarer. **N**on enī ama:
 bam talia perpeti qualia spectare: sed quib; auditis &
 fictis tanquam in supficie raderer quos tamē quasi vn:
 gues scalpenciū feruid⁹ tumor & tabes et sanies horri:
 da consequebat̄. **T**alis uita mea. nūquid uita erat de:
 mens? & circūolabat super me fidelis a longe miseri:
 cordia tua. **I**n quātas iniquitates distabui. et sacrile:
 ga curiositate secutus sum. vt deserentem te deduceret
 me ad ima infida et circūuentoria obsequia demonioꝝ
 quib; immolabam facta mea mala: et in omnibus fla:
 gellabas me. **A**usus sū eciā ī celebritate solempnita:
 tū tuarū intra parietes ecclesie tue concupiscere et age:
 re negociū p̄curandi fructus mortis: vnde me verbe:
 rasti grauib; penis. **S**ed nihil ad culpam meam. o tu

pregrandis misericordia mea deus meus refugium meum
 a terribilibus nocentibus in quibus vagatus sum presidens
 ti collo ad longe secedendum a te. amans vias meas et
 non tuas: amans fugitivam libertatem. Habebant et
 illa studia que honesta vocabantur. ductum suum intuentem
 fora litigiosa ut excellerem in eis. hoc laudabilior quo
 fraudulencior. Tanta est cecitas hominum. de cecitate
 etiam gloriandum. Et maior iam eram in scola retho-
 ris et gaudebam superbe et timebam timore quamquam
 longe sedacior. domine tu scis: et remotus omnino ab
 eversio nibus quas faciebant eversores. Hoc enim nomen se-
 uum et diabolicum velud insigne urbanitatis est iter quod
 vivebam pudore impudenti: quia talis non eram. Et cum eis
 eram et amicis eorum delectabar. aliquando a quorum se-
 per factis abhorrebam: hoc est ab eversio nibus quibus
 pterue insectabantur ignotoz verecundiam quam perturbarent
 gratis in ludendo atque inde pascendo malivolae le-
 ticias suas. Nihil est illo actu similius actibus demoni-
 orum. Quid itaque verius quam eversores vocantur. Evers-
 si plane prius ipsi atque perversi deridentibus eos et seducen-
 tibus fallacibus occulte spiritibus in eo ipso quo alios ir-
 ridere amant et fallere. Inter hos ego imbecilla tunc eta-
 te discebam libros eloquentie in qua eminere cupiebam fi-
 ne dampnabili. et ventoso. per gaudia vanitatis hu-
 mane: et usitato iam discendi ordine. perveneram in li-
 brum quendam cuiusdam ciceronis cuius linguam fere
 omnes mirantur: peccatus non ita. Sed liber illius ipse ex
 hortacionem continet ad philosophiam et vocatur hortensius.
 Ille vero liber mutavit affectum meum. et ad te ipsum
 domine mutavit preces meas: et vota ac desideria mea
 fecit alia. Viluit mihi repente omnis vana spes: et in
 mortalitatem sapientie concupiscebam estu cordis incredibili

I

et surgere iam ceperam ut ad te redirem. Non enim ad
acuendam linguam quod videbar emere. maternis merce
dibus cum agerem annum etatis unde uicesimum. iam de
functo patre ante biennium: non ergo ad acuendam ling
uam referebam illum librum: neque mihi locutionem. sed quod
loquebatur persuaserat. Quomodo ardebam deus meus.
quomodo ardebam. reuolare a terrenis ad te. et nescie
bam quid ageres mecum. Apud te est enim sapientia.
Amor autem sapientie nomen grecum. habet philo
sophiam quo me accedebant ille littere. Sunt qui sedu
cant per philosophiam magno et blando et honesto no
mine colorantes confutantes errores suos. et prope omnes
qui ex illis et supra temporibus tales erant notant in eo
libro et demonstrant: et manifestant. ibi salutifera illa
ammonitio spiritus tui per servum tuum bonum et piuum.
Videte ne quis vos decipiat per philosophiam. et inanem
seductionem secundum traditionem hominum secundum elemen
ta huius mundi. et non secundum Christum: quia in ipso habi
tat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Et ego illo tem
pore scis tu lumen cordis mei quam nondum mihi hec a
postolica nota erant. Hoc tamen solo delectabar in illa
exhortatione quod non illam aut illam sectam. sed ipsam
quecumque esset sapientiam. ut diligere et querere et assequi
rer et tenerem atque amplexarer fortiter excitabar sermo
ne illo. et accendebar et ardebam. Et hoc solum me in
tanta flagrantia refrangebatur quod nomen Christi non erat
ibi: quam hoc nomen secundum misericordiam tuam domine
hoc nomen saluatoris mei filii tui. in ipso ad huc lacte
matris tenerum cor meum pie biberat et alte retinebat:
et quicquid sine hoc nomine fuisset quauis literatum
et expolitum. et veridicum. non me totum rapiebat.
Itaque institui animum intendere in scripturas sanctas

ut viderem quales essent. Et ecce video rem non comp:
tam supbis neq; nudatam pueris: sed incessu humilem
successu excelsam. et uelatā misterijs: et non eram ego
talis ut intrare in eam possem. aut inclinare cervicem
ad eius gressus. Non enī sicut modo loquor ita sensi
cum adtendi ad illam scripturā: sed visa mihi est indig
ne quā tulliane dignitati compararē. Tumor enī me
us refugebat modum eius: et acies mea non penetra
bat interiora eius. Verūtamen illa erat que cresceret cū
parvulis. Sed ego dedignabar esse parvul⁹ et turgid⁹ fa
stu mihi grandis videbar. Itaq; incidi ī homīes supbe
delirantes. Et carnales nimis et loquaces in quorū ore
laquei diaboli. et uiscū confectum cōmixtione sillabay
noīis tui. sed. Et domini ihu xpī et paraditi consolato
ris nostri spirit⁹ sancti. Hec omīa non recedebāt de ore
eorū. sed sonotenus et strepitu lingue: ceterū cor inanē
veri. Et dicebāt veritas et veritas: et multi eam dicer
bant mihi. Et nusquā erat in eis: sed falsa loquebant
non de te tantū qui uere veritas es: sed etiā de istis ele
mentis hui⁹ mūdi creaturis tuis: de quibus etiā vera
dicentes philosophos transgredi debui. pre amore tuo.
mi pater. sūme. bone: pulcritudo pulcrozū omnū. O
veritas veritas. quā intime etiā tum medulle animi
mei suspirabant tibi cum te illi sonarent. mihi frequē
ter et multipliciter voce sola. Et libris multis et ingē
tibus: et illa erant fercula in quib⁹ mihi esurienti te in
ferebat pro te. Sol et luna pulcra opera tua. sed tamē
opera tua. non tu: nec ip̄a p̄ma. Priora enī spirita
lia opera tua quā ista corporea. quāuis lucida. Et celestia.
Et ego nec priora illa. sed te ip̄am veritas in qua
non est cōmutatio nec momēti obumbratio. esuriebam
et siciebā: et apponebātur. ad huc mihi ī illis ferculis

fantasmata splendida • quibus iam melius erat amare
 istum solem • saltem istis oculis verū: quā illa falsa aīo
 decepto p̄ oculos **E**t tamen quia te potabam manduca
 bā non auide quidē quia nec sapiebas in ore meo sicuti
 es: neq; enī tu eras illa figmenta inania nec nutriebar
 ex eis s; exhauriebar magis • et cib⁹ in somnis simillim⁹
 est tibi vigilantū • quo tamen dormientes non alunt
Dormiunt enī **A**t illa nec similia erant ullomō tibi •
 sicut nunc mihi locutus es: quia illa erant corporalia
 fantasmata falsa corpora • q̄bus certiora sunt vera corpora
 ista que videm⁹ visu carneo • siue celestia siue terrestria •
 cū pecudib⁹ et volatilibus • **V**idem⁹ hec: et certiora sūt
 quā cum imaginamur ea **E**t rursus cerci⁹ imaginam⁹
 ea quā ex eis suspicamur alia grandiora **E**t infinita q̄
 omnino nulla sunt • q̄libus ego tunc pascebar inanib⁹
 et non pascebar • **A**t tu amor meus inquē non deficio
 ut fortis sim • nec ista corpora es • que videm⁹ quāquā
 in celo • nec ea es que non videmus ibi • quia tu ista cō
 didisti • nec in sūmis tuis cōditionib⁹ habes • **Q**uanto
 ergo longe es a fantasmatib⁹ illis meis fantasmatib⁹
 corporum que omnino non sunt • quibus cerciores sunt
 fantasie corporum eorum que sunt: et eis cerciora corpora
 que tamen nō es: s; nec aīa es que vita est corporū **I**deo
 melior vita corporū • cerciorq; quā corpora • **S**ed tu vita
 es animay: vita vitarū viuens teipsa: et non imitaris
 vita aīe mee • **V**bi ergo mihi tunc eras et quā longe ē
 et longe peregrinabar abs te exclusus et a filiis por
 corū quos de filiis pascebam • **Q**uanto enī meliores
 gramaticoy et poetarū fabelle quā illa decipula ē **N**ā
 versus **E**t carmē et medea volans utiliores certe quam
 quinq; elementa varie fucata p̄pter quinq; antra tene:
 brarū que omnino nulla sunt: et occidunt credentem •

Nā versum et carnē eciā ad vera pulmenta transsero:
 volantem autē medeā. et si cantabā non afferebā: et si
 cantari audiebā non credebā. Illa autem credidi. Ve
 ne quibus gradibus deductus sum. in p̄funda inferi:
 quippe laborans et estuās inopia veri cum te deus meus
 tibi enī confiteor qui me miseratus es. & nondū con-
 fitentem. cum te non secundū intellectum mentis quo
 me prestare voluisti uel uis. sed secundū sensum carnis
 quererē. Tu autem interior intimo meo: & superior
 sumo meo. Offendi in illam mulierē audacem. inopē.
 prudenciē enīgnia salemonis: sedentem sup̄ sellam in fo-
 ribus et dicentem. Danēs occultos libenter edite: &
 aquā dulcem furtiuam bibite. Que me seduxit. quia
 iuenit foris in oculo carnis mee: et talia ruminantem
 apud me qualia per illū vorassem. Nesciebā enī aliud
 vere quod est. et quasi acutule mouebā ut suffragarer
 stultis deceptoribus. cum a me quererent vnde malum
 et utrum forma corporea deus finiret. et haberet capil-
 los. et ungues: et utrum iusti existimādi essent qui ha-
 berent vxores multas. simul et occiderent homines &
 sacrificarent de animalibz. Quibus rebus ignarus per-
 turbabar et recedēs a veritate. ire in eam mihi videbar
 quia non noueram malum non esse. nisi p̄uacionē bo-
 ni usq; ad quod omnino non est. Quod vnde viderem
 cui? videre usq; ad corpus erat oculis. et aīo ad fantas-
 ma & et non noueram deum esse spiritum. non cui mē-
 bra essēt p̄ longum et latum. nec cui esse moles esset: q̄a
 moles in pte minor est quā in toto suo. Et si infinita
 sit. minor est ī aliquo parte certo spacio definita. quā
 per infinitum: & non tota ubiq; sicut spiritus. sic de⁹
 Et quid in nobis esset secundū quod essem⁹ similes deo
 et recte in scripturis diceremur ad imaginē dei. proflus

L

ignorabam: et non noueram iusticiā veram interiōre
non ex cōsuetudine indicantem. sed ex lege rectissima
dei omnipotentis. qua formarentur mores regionū et
dierum p regionibz et diebus. cum ipsa ubiqz ac semp
esset non alibi alia. nec alias aliter. secundū quā iusti
essent. abraham. et isaac. et iacob. & moyses. et dauid
et illi omnes laudati ore dei: s; eos ab imperitis iudica
ri iniquos iudicantibus ex humano die. et vnīuersos
mores humani generis ex parte moris sui mercentibz:
tanquā si quis nescius in armamentis. quid cuiqz mem
bro accomodatū sit. ocrea velit caput contegi. et galea
calciari. et murmuret quod non apte conueniat: aut ī
vno die in dicto a pmeridianis horis iuste quisquā sto
machetur non sibi concedi quid venale pponere. quia
mane concessū est: aut in vna domo videat aliqz trecta
ri manibus aquoquā seruo. quod facere non sinat qui
pocula ministrat: aut aliquid post psepia fieri qd ante
mensam phibeatur. et indignetur. cum sit vnū habita
culum & vna familia. non ubiqz atqz omnibus idem
tribui. Sic sunt isti qui indignantur cum audierint illo
seculo licuisse iustis aliquid. quod isto non licet iustis
et quia illis aliud pcepit deus. istis aliud p temporalibz
causis cum eidem iusticie utriqz seruerint: cum in hoīe
vno et in vno die & in vnīs edibus videant aliud ali
membro cōgruere: et aliud iam dudum licuisse et post
horam non licere: quiddā in angulo illo pmitti aut in
beri quod in isto iuxta vetetur et vindicetur. Nūquid
iusticia varia est et mutabilis? Sed tempora qbus pfi
det non pariter eunt: tempora enī sunt. Homīes autem
quoz vita super terram breuis est quia sensu nō valent
causas contexere seculoz pōz. aliarūqz gentium quas ex
pti non sunt cum his quas expti sunt: in vno autē cor

pore ul' die ul' domo facile possunt videre quid cui mē-
 bro quibus momentis. qbus partibz psonisue cōgruat
 in illis offenduntur: hic seruiunt. **H**ec ego tunc nesciebā
 et non aduertebā: et feriebant vndiqz ista oculos me-
 os. et non videbam: **E**t cantabā carmina et non mihi
 licebat ponere pedē quēlibet vbi libet: s; i alio atqz alio
 metro aliter atqz aliter. et in vno aliquo versu nō oībz
 locis eundem pedem: et ars ipsa qua canebar non habe-
 bat aliud alibi. sed omnia simul. **E**t nō intuebar iusti-
 tiam cui seruirent boni et sancti homīes longe excellen-
 tius atqz sublimi⁹ habere simul omnia que pcepit. **E**t
 nulla ex parte variari: et tamen varijs temporibz non
 omnia simul oīa. sed ppria distribuentē ac pcpientē:
 et rephendebam cecos pios patres nō solum sicut deus
 iuberet atqz inspiraret utentes p̄sentibz: verum quoqz
 sicut deus reuelaret futura p̄nunciantes. **N**unq̄d ali-
 quando aut alicubi. iniustum est diligere deum ex toto
 corde. ex tota anima. ex tota mente. et diligere pximū
 tanquā teipsum. **I**taqz flagicia que sunt cōtra naturā
 vbiqz ac semper detestanda atqz punienda sunt. qualia
 sodomitarū fuerunt: que si omīes gentes facerent. eodē
 criminis reatu diuina lege tenerentur: que nō sic fecit
 homīes ut se illo uterentur modo. **V**iolatur quippe
 ipsa societas que cum deo nobis esse debet. cum eadem
 natura cui⁹ ille auctor est libidinis puerilitate polluit̄
Que autem contra mores hominū sunt flagicia. pro
 morū diuersitate vitanda sunt: ut pactum inter se ciui-
 tatis aut gentis consuetudine ul' lege firmatū. nulla
 ciuis aut peregrini libidine violetur. **T**urpis enī oīs
 pars vnīuerso suo nō congruens. **C**um autem deus ali-
 quid contra morem aut pactū quorūlibet iubet. **E**t si
 nunquā ibi factum est. faciendū est. **E**t si omissum in

staurandū: et si institutū non erat. instituendū est. Si
 enī regī licet ī ciuitate cui regnat iubere aliquid quod
 neq; ante illum quisquā nec ipse vnquā iusserat. et nō
 contra societatem ciuitatis nō obtemperatur: generale
 quippe pactum est societatis humane obedire regibus
 suis. Quantomagis deo rectori uel regnatori vniūse
 creature sue ad ea que iusserat sine dubitatione seruien-
 dum est. Sicut enī in potestatibus societatis humane
 maior potestas minori ad obediendum pponitur: ita
 deus omnibus. Item in facinorib; ubi libido est nocen-
 di siue p cōtumeliā siue p inuriā. et utrūq; ul' ulciscen-
 di causa sicut inimico inimicus. ul' adipiscendi alicui?
 extra cōmodi sicut latro uiatori. uel euitandi mali.
 sicut ei qui timetur. uel in uidendo sicut felicioi miseri-
 or. aut in aliquo pspersus ei quem sibi equari timet.
 aut equalem dolet. uel sola voluptate alieni mali sicut
 spectatores gladiatorū aut irrisores aut illusores quoz
 libet hec sunt capita iniquitatis que pullulant pncipā
 di et spectandi. & sciendi libidine aut duabus eay:
 aut simul omnibus. Et uiuitur male aduersus tria et
 septem. psalterium decem cordarū decalogū tuum. deus
 altissime & dulcissime. Sed que flagicia ī te qui non
 corrumpis? Aut que aduersus te facinora cui noceri
 non potest? Sed hoc cum dicas quod ī se homines p-
 petrant quia etiam cum ī te peccant impie faciunt ī
 aīas su; et mentitur iniquitas sibi siue corrupendo
 ac pueriendo naturā suam. quā tu fecisti et ordinasti.
 uel immoderate utendo concessis rebus. ul' in non con-
 cessa flagrando ī eū usum qui est cōtra naturā. Aut
 rei tenentur aīo et verbis seuentes aduersus te. et adū-
 sus stimulum calcitrantes. aut cum disruptis limitibus
 hūane societatis letant. audaces puatis cōciliationib;

aut direptionibus put quiq; delectauerit. aut offenderit
et ea fiunt cum tu derelinqueris fons uite qui es vnus
et verus creator et rector vniuersitatis: et puata super
bia diligit in parte vnu falsum. Itaq; pietate humili
reditur in te: **Q**ue purgas nos a consuetudine mala: et
ppicius es peccatis confitencium. et exaudis gemitus
cōpeditoy: et soluis a vinculis que nos fecim⁹. si iam
non erigam⁹ aduersus te cornua puerse libertatis. aua
ricia plus habendi et damno totū amittendi. amplius
amando ppriū nostrū quā te omnium bonū. **S**ed inter
flagicia et facinora et tam multas iniquitates sūt pec
cata pficienciū que a bene iudicantibus et vituperantē
ex regula pfectionis: et laudātur spe frugis sicut herba
segetis. **E**t sunt quedā similia ul' flagicio uel facinori.
et non sunt peccata: quia nec te offendunt dominū **Q**ue
deū nostrū. nec sociale consortium cū conciliantur aliq;
in usum uite cōgrue tempori. et incertū est an libidine
habendi: aut puniuntur corrigendi studio potestate or
dinata: et incertū est an libidine nocendi. **M**ulta itaq;
facta que hominib; inpbanda videntur testimonio tuo
approbata sunt. et multa laudata ab hominib; te teste
dampnant: cum sepe se aliter habet species facti et aliter
facientis anim⁹: atq; articulus occulti temporis **C**ū ūo
aliquid tu repente inusitatū et inpuisum imperas. etiā
si hoc aliquando vetuisti quāuis causā imperij tui pro
tempore occultes. **Q**ue quāuis contra pactū sit aliquoy
hominū societatis. quis dubitet esse faciendū. quando
ea iusta est societas hominū que seruit tibi **S**ed beati
qui te imperasse sciunt. **F**iunt enī oīa a seruientibus
tibi uel ad exhibendū qđ ad psens opus est ul' ad futura
pnuncianda. **H**ec ego nesciens irridebam illos sanctos
seruos et pphetas tuos. **E**t quid agebam cum irridebā

IL

eos nisi ut irriderer abs te sensim atq; paulatim. pductus
ad eas nugas ut crederem ficum plorare cum decerpitur
et matrem eius arborem lacrimis lacteis: quam tamen
ficum si comedisset aliquis sanctus. alieno sane non suo
scelere decerpit misceret visceribus. et anhelaret de illa
angelos: immo vero particulas dei gemendo in oratio-
ne atq; ructando: que particule summi et veri dei ligate
fuissent in illo pomo nisi electi sancti dente ac ventre sol-
uerentur: et credidi miser magis esse misericordiam
prestandam fructibus terre quam hominibus propter quos nasce-
rentur. Siquis enim esuriens peteret qui manicheus non
esset. quasi capitali supplicio damnandus buccella vide-
retur si ei daretur Et misisti manum tuam ex alto et de hac
profunda caligine eruisti animam meam. cum pro me ploreret
ad te mea mater fidelis tua amplius quam flent matres
corporea funera. Videbat enim illa mortem meam ex fide
et spiritu quem habebat ex te: et exaudisti eam domine Ex-
audisti eam nec desperasti lacrimas eius cum profluentes
rigarent terram sub oculis eius. in omni loco orationis
eius: et exaudisti eam Nam vnde illud somnium quo
eam consolatus es ut vivere me secum crederet. et habere
mecum eandem mensam in domo. quod nolle ceperat ad-
uersans et detestans blasphemias erroris mei? Vidit
enim se stantem in quadam regula lignea. et aduenientem
ad se inueniem splendidum. hilarem atq; ridentem sibi:
cum illa esset merens et merore confecta. Qui cum cau-
sas ab ea quesisset mesticie sue. quotidianarumq; lacrima-
rum. docendi ut assolet non discendi gratia. atq; illa re-
spondisset perditionem meam se plangere. iussisse illum quo
secura esset: atq; ammonuisse ut attenderet et videret
ubi esset illa ibi esse et me. Quod illa ubi adtendit.
vidit me iuxta se in eadem regula stantem. Vnde hoc

nisi quia erant aures tue ad cor eius. **O** tu bone omni
 potens qui sic curas vnūquemq; nostrū tanquā solum
 cures. et sic omnes tanquā singulos. **V**nde illud etiā
 quod cū mihi narrasset ipsum visū et ego ad id trahere
 conarer ut illa se potius non desperaret futurā esse qđ
 eram. continuo sine aliqua hesitatione. non inquit :
 non enī mihi dictū est vbi ille ibi et tu. s; vbi tu. ibi et
 ille. **C**onfiteor tibi domine recordationē meā quantū
 recolo. quod sepe non tacui ampli⁹ me isto p matrem
 vigilantē responso tuo quod tam vicinā interpretatiōis
 falsitate turbata non est: et tam cito vidit quod viden⁹
 dū fuit. quod ego certe antequā dixisset non videram:
 etiā tum fuisse cōmonitū quā ipso somnio quo femine
 pie gaudium tanto post futurū ad consolationē tunc
 p̄sentis sollicitudinis. tanto ante p̄dictum est. **N**am
 nouem ferme anni secuti sunt quibus ego in illo limo p
 fundi ac tenebris falsitatis cum sepe surgere conarer et
 graui⁹ alliderer volutatus sum: cū tamen illa vidua.
 casta. pia. et sobria quales amas tā quidē spe alacrior
 s; fletu et gemitu non segnior. nō desineret horis omni
 bus orationū suarū de me plangere ad te: et intrabant
 in conspectū tuum preces eius: et me tamē dimittebas
 adhuc volui et inuolui illa caligine et dedisti alterū re
 sposum interim quod recolo. **N**am **A** multa pretereo
 ppter quod ppero ad ea que me magis vrgent confiteri
 tibi: et multa non memini. **D**edisti ergo alterū p sacer
 dotem tuum quendā episcopū nutritū in ecclesia et ex
 ercitātū in libris tuis. **Q**uem cū illa femina rogasset
 ut dignaretur mecū colloqui. et refellere errores meos
 et dedoceret me mala. ac doceret bona. faciebat enī hoc
 si quos forte idoneos inuenisset. noluit ille: prudentē
 sane quantū sensi postea. **R**espondit enī me adhuc eē

indocilem eo quod inflatur essem nouitate heresis illi⁹
Et nonnullis questiunculis iam multos imperitos ex-
agitasssem sicut illa indicauerat ei Sed inquit sine illū
ibi et tantū roga p eo dominū. Ipse legendo reperiet
quis ille sit error et quanta impietas. Simul etiā nar-
rauit se quoq; paruulū a seducta matre sua datū fuisse
manicheis; et omnes pene non legisse tantū. verū etiā
scriptitasse libros eorū: sibiq; apparuisse nullo contra-
disputante et cōuincente quā esset illa secta fugienda:
itaq; fugisse. Que cum ille dixisset atq; illa nollet ac-
quiescere. s; instaret magis deprecando et vbertim flendo
ut me videret et mecum differeret. ille iam sub stomacha-
tus tedio. vale inquit a me. ita viuas: fieri enim non
potest. ut filius istarū lacrimarū pereat. Quod illa
ita se accepisse inter colloquia sua mecum sepe recordaba-
tur. ac si de celo sonuisset.

P Sancti augustini liber quartus incipit
Er idem tempus annoꝝ nouem abunde uice:
sumo anno etatis mee usq; ad duo de tricesimū
seducebamur. Et seducebam⁹ falsi atq; fallen-
tes in uarijs cupiditatibus et palam p doctrinas quas
liberales vocant occulte autem falso nomīe religionis
hic superbi. ibi supersticiosi. ubiq; vani ac popularis
gle sectantes in anitatem usq; ad theatricos plausus et
contenciosa certamina et agonem coronarū fenearū et
spectaculoꝝ nugas et intemperantiā libidinū: illic autē
purgari nos ab istis sordibus expetentes cū eis qui ap-
pellarentur electi. Et sancti. afferrem⁹ escas de quibus
nobis in officina a qualiculi sui fabricarent angelos et
deos p quos liberaremur: et sectabar ista atq; faciebam
cum amicis meis p me ac mecum deceptis Irrideant me
arrogantes et nondum salubriter pstrati. Et elisi a te

deus meus : ego tamen confitear tibi dedecora mea in laude tua. **S**ine me obsecro et da mihi circuire p̄senti memoria p̄teritos circuitus erroris mei : & immolare tibi hostias iubilationis. **Q**uid enī sum ego mihi sine te nisi dux in p̄ceps ? **A**ut quid sum cū michi bene est nisi sugens lac tuum . aut fruens te cibo qui non corrūpitur & et quis homo est quilibet homo cum sit homo & **S**ed irrideant nos fortes et potentes. **N**os autem infirmi et inopes confiteamur tibi. **D**ocebam in illis annis artem rethoricā & uictoriosā loquacitatē . victus cupiditate vendebam . **M**alebam tamen domine tu scis bonos habere discipulos sicut appellantur boni : et eos sine dolo docebam dolos non in q̄bus contra caput innocentis agerent . sed aliquando p̄ capite nocentis. **E**t deus uidisti de longinquo lapsantē in lubrico : et ī multo fumo scintillantē fidem meā . quā exhibebam in illo magisterio diligentibus vanitatē . et querentib⁹ mendacium socius eorū . **I**n illis annis vnā habebā nō eo quod legitimū vocat coniugio cognitā : s; quā indagauerat vagus ardor inops prudentie : s; vnā tamen . ei quoq; seruans thori fidem . in qua sane experirer exemplo mei quid distaret inter coniugalis placiti modum quod federatum esset generandi gracia . et pactum libidinosis amoris . ubi p̄les etiā contra votū nascitur . quāuis iā nata cogat se diligi . **R**ecolo etiā cum mihi theatrici carminis certamen inire placuisset . mandasse nī nescio quem aruspīcem quid ei dare vellem mercedis ut vincerem : me autē feda illa sacramenta detestatū et abominatū respōdisse . nec si corona illa esset immortalit̄ aurea muscā p̄ uictoria mea necari me sinere **N**ecaturus enī erat ille in sacrificijs suis animantia : et illis honorib⁹ inuitaturus mihi suffragatura demonia videbat̄ . **S**ed

hoc quoque malum non ex tua castitate repudiaui deus
cordis mei **N**on enim amare te nouerā qui nisi fulgores
corporeos cogitare non nouerā. **T**alibus enim fingitis
suspirans anima. nonne fornicatur abs te & fidit in falsis
et pascit ventos & **S**ed uidelicet sacrificari pro me nolle de-
monibus quibus me illa superstitione ipse sacrificabā.
Quid est enim aliud ventos pascere quam ipsos pascere.
hoc est errando eis esse voluptati atque derisui & **I**deoque
illos planos quos mathematicos vocant plane consu-
lere non desistebā: quod quasi nullum eis esset sacrificium
et nulle preces ad aliquem spiritum ob diuinationem diri-
gerentur: quod tamen christiana & vera pietas consequenter
repellit et dampnat. **B**onum est enim confiteri tibi domine et
dicere miserere mei. cura animam meam quam peccaui tibi:
neque ad licentiam peccandi abuti indulgentia tua. sed me-
minisse domine vocis. ecce sanus factus es. iam noli pec-
care. nequid tibi deterius contingat. **Q**uā totam illi
salubritatem interficere conantur cum dicunt. de celo tibi est
ineuitabilis causa peccandi: & **V**enus hoc fecit aut sa-
turnus aut mars: scilicet ut homo sine culpa sit caro &
sanguis et superba putredo: culpāque sit autem celi ac
siderum creator et ordinator **E**t quis est hic. nisi tu deus
noster suauitas & origo iusticie. qui reddis unicuique
secundum opera eius. et cor contritum et humiliatum non
spernis **E**rat eo tempore vir sagax medicine artis peri-
tissimus. atque in ea nobilissimus: qui pro consule manu
sua coronam illam agonisticam imposuerat non sane capi-
ti meo: sed non ut medicus. **N**am illius morbi. tu sana-
tor qui resistis superbis: humilibus autem das gratiam
Nunquid tamen etiam pro illum senem defuisti mihi aut
destitisti mederi anime mee & quia enim factus ei eram fami-
liarior & eius sermonibus. erant enim sine verborum cultu

vinacitate sententiarū iocundi et graues assiduus **A**
 fixus inherēbā. **V**bi cognouit ex colloquio meo libris
 genediacorū esse me deditū. benigne ac paterne monuit
 ut eos abicerem. neq; curā et operā rebus utilibus ne-
 cessariā illi vanitati frustra impenderē: dicēs ita se illa
 didicisse vt victus eius p̄fessionē p̄mis annis etatis sue
 deferre voluisset qua vitā degeret. **E**t si ippocraten in-
 tellexisset et illas utiq; litteras potuisset intelligere: et
 tamen n̄ ob aliā causā se postea illis relictis medicinā
 assecutū. nisi quod eas falsissimas comperisset: et nollet
 vir grauis decipiendis hominib; victū querere. **E**t tu
 inquit quo te in hominibus sustentas. rethoricā tenes
 hanc autem fallaciam libero studio non necessitate rei
 familiaris sectaris: quo magis mihi te oportet de illa
 credere qui eam tam p̄fecte discere elaborauit quā ex ea
 sola viuere voluit. **A** quo ego cum quesissem que causa
 ergo faceret ut multa inde vera p̄nunciarent. respon-
 dit ille ut potuit vim sortis hoc facere in rerū natura
 usquequaq; diffusa. **S**i enī de paginis poete cui⁹ p̄iam
 longe aliud canentis atq; intendentis cū forte quis cō-
 sulit mirabiliter consonus. negocio sepe versus exiret.
 mirandū non esse dicebat. si ex aīa humana superiore
 aliquo instinctu nesciente quid in se fieret. non arte s;
 forte sonaret aliquid quod interrogantis rebus factisq;
 concineret. **E**t hoc quidem ab illo ul' p̄ illum p̄curasti
 mihi et quid ipse postea p̄ meipsum quererem in memo-
 ria mea deliniasti. **T**unc autem nec ipse nec carissim⁹
 meus nebridius adolescens valde bonus et valde caut⁹
 irridens. totū illud diuinationis genus p̄suadere mihi
 potuerunt ut hec abicerē: quōd me ampli⁹ ipsoꝝ auctoꝝ
 mouebat auctoritas: et nullum certū quale querebam
 documentū inuenerā q̄ mihi sine ābīguitate appareret.

que ab eis consultis vera dicerentur forte ul' sorte non
 arte inspectoꝝ siderũ dici. **I**n illis annis quo pmo tem
 pore inuincipio quo natus sum docere ceperã. cõpara
 uerã amicũ societate studioꝝ nimis carũ coeuum mihi
 et conflorentẽ flore adolescentie. **M**ecũ puer creuerat :
 et pariter in scolam ieramur. pariterq; luseram⁹. **S**ed
 nondũ erat sic amicus quãquã ne tunc quidem sicuti
 est vera amicitia : quia non est vera nisi cũ eam tu ag
 glutinas inter herentes tibi caritate diffusa in cordib⁹
 nostris p spiritũ sanctũ qui datus est nobis. **S**ed tamẽ
 dulcis erat nimis cocta feruore parlium studioꝝ. **N**ã
 et a fide vera quã nõ germanitus et penitus adolescẽs
 tenebat. deflexeram eũ in supersticiosas fabellas et pni
 ciosas ppter quas me plãgebat mater mea cũ iam erra
 bat mecũ in aĩo ille homo : et non poterat aĩa mea sine
 illo. **E**t ecce tu imminens dorso fugitiuoz tuorũ deus
 vlcionũ et fons misericordiay simul qui conuertis nos
 ad te miris modis. ecce abstulisti hominẽ de hac uita.
 cũ uix expleuisset annũ in amicitia mea : suauis mihi
 super omnes suauitates illius uite mee. **Q**uis laudes
 tuas enumerat vnus in se vno q̃s expertus est. **Q**uid
 tunc fecisti deus meus. et quam inuestigabilis abissus
 iudicioꝝ tuor⁹. **C**um enĩ laboraret ille febrib⁹ iacuit
 diu sine sensu in sudore letali : et cũ desperaretur baptiza
 tus est nesciens : me nõ curante et psumente id retinere
 potius animã eius quod a me acceperat : non quod in
 nescientis corpore fiebat. **L**onge autẽ aliter erat. **N**ã
 recreatus est : et saluus factus. **S**tatinq; ut pmiũ cum
 eo loqui potui. potui autem mox ut ille potuit quãdo
 non discedebã et nimis pendebar⁹ ex inuicem. tẽptauĩ
 apud illũ irridere. tanquã **A** illo irrisuro mecũ baptis
 mũ quem acceperat mente atq; sensu absentissim⁹ : sed

tamen iam se accepisse didicerat. **E**t ille ita me exhortuit ut inimicū ammonuitq; mirabili et repentina libertate ut si amicus esse vellem talia sibi dicere desinere. **E**go autē stupefactus atq; turbatus distuli omnes motus meos ut conualesceret p̄s: essetq; idoneus viribus valitudinis. cū quo agere possem quod vellem. **S**ed ille abreptus dementie mee ut apud te seruaretur cōsolaciōi mee. post paucos dies me absente repetitur febrib; **E**t defungitur. **Q**uo dolore contenebratū est cor meū et quicquid aspicebā mors erat. **E**t erat mihi patria supplicium. et paterna dom⁹ mira infelicitas: et quicquid cū illo cōmunicauerā. sine illo in cruciatū immanē vertebatur: expectebant eum vndiq; oculi mei et non dabatur. et oderā omnia quando non haberent eum nec mihi iam dicere poterant. ecce veniet sicut cum viueret quando absens erat: **E**t factus eram ipse mihi magna questio. et interrogabā animā meā quare tristis esset. et quare conturbaret me valde: et nichil nouerat respondere mihi. **E**t si dicebā spera in deo. iuste non obtemperabat: q̄a verior erat. et melior homo quē carissimū amiserā quā phantasma in quod sperare videbatur ul' iuebatur. **S**olus fletus erat dulcis mihi: et successerat amico in delicijs animi mei. **E**t nunc domine iam illa transierunt. et tempore lenitū est vulnus meū. **N**ossum ne audire abs te qui veritas es et ammouere aurem cordis mei ori tuo ut dicas mihi cur fletus dulcis sit miseris. **A**n tu quāuis vbiq; assis longe abieristi ate mihi seriam nostrā et tu in te manes: nos autem in experimentis volumur. **E**t tamen nisi ad aures tuas ploramus nichil residui de spe n̄ra fieret. **V**nde igit suavis fructus de amaritudine uite carpitur gemere et flere et suspirare et conqueri. **A**n hoc tibi dulce est qđ speram⁹

Plato Julge

exaudire te. **R**ecte istud in precibus: quia desiderium
 pueniendi habent. **N**unquid in dolore amisse rei &
 luctu quo tunc operiebar? **N**eqz enī sperabā reuiuiscere
 illum. aut hoc petebam lacrimis: s; tantū dolebā & fle
 bam. **M**iser enī eram: & amiserā gaudium meū. **N**on
 et fletus res amara est. & p̄fastidio rerum q̄bus p̄us
 fruebamur. & diu tunc ab eis abhorrem? delectat ē.
Quid autem ista loquor? **N**on enī tempus q̄rendi
 nunc est. s; confitendi tibi. **M**iser eram et miser est oīs
 anim? vinctus amicitia rex mortalium: et dilaniatur
 cum eas amittit. et tunc sentit miseriam qua miser est
 et antequā amittat eas. **S**ic enī ego eram illo tempore
 et flebam amarissime. & requiescebā in amaritudine.
Ita miser eram: et habebā cariorē illo amico meo vitā
 ipsam miserā. **N**am quāuis eam mutare vellem. nollē
 tamen amittere magis quā illum. **E**t nescio an vellem
 ul' p̄ illo sicut de oreste et pilade traditur si nō fingitur
 qui vellent p̄ inuicem ul' simul mori: qua morte pei?
 eis erat non simul viuere. **S**ed in me nescio quis affect?
 nimis huic contrarius ortus erat. & tedium viuendi
 erat in me grauissimū: et moriendī metus. **C**redo quo
 magis illum amabā hoc magis mortem que mibi eū
 abstulerat. tanquā atrocissimā inimicā oderam & ti
 mebam: et eam repente consumpturā omnes homines
 putabā. quia illum potuit. **S**ic erā omnino et memi
 ni. **E**cce cor meū deus meus: ecce intus uide quia me
 mini spes mea qui me mundas a talium affectionū im
 mundicia dirigens oculos meos ad te: et euellens de la
 queo pedes meos. **M**irabar enī ceteros mortales viuere
 quia ille quem quasi non moriturū dilexerā mortuus
 erat: et me magis quia illo alter eram viuere illo mor
 tuo mirabar. **B**ene quidā dixit de amico suo dimidiū

anime sue. **N**am ego sensi animā meā. et animā illū
 vñā fuisse animā in duobus corporibus: **&** ideo mihi
 horrore erat vita. quia nolebā dimidiū vīver. et ideo
 forte mori metuebā ne totus ille moreretur que multū
 amauerā. **O**dementiā nescientem diligere homines hu
 maniter: o stultū hominē immoderate hūana patientē
 quod ego tunc eram. **I**taq; estuabā. suspīrabā. flebā.
 turbabar. nec requies erat. nec consiliū. **P**ortabā enī
 conscissā **&** cruentā animā meā impatientē portari a
 me: et vbi eā ponere non inueniebā. **N**on in amenis
 nemoribus. non in ludis atq; cantibus. nec in suave
 olentibus locis. nec in conuiuijs apparatus. neq; in vo
 luptate cubilis et lecti. non deniq; in libris atq; carmi
 nibus acquiescebā. **H**orrebant omnia. et ipsa lux: **&**
 quicquid non erat quod ille erat. improbū et odiosum
 erat p̄ter gemitū et lacrimas. **N**am in eis solis aliqn
 tula requies. **V**bi autem inde auferebatur aīa mea.
 onerabat me grandis sarcina miserie. que ad te domīe
 leuanda erat et curanda. **S**ciebam h̄ nec volebā nec vale
 bam: eo magis quia non mihi eras aliquid solidū **&**
 firmū cū de te cogitabā. **N**on enī tu eras. h̄ vanū fan
 tasma et error meus erat deus meus. **S**i conabar eam
 ibi ponere ut requiesceret. p̄manē labeatur et iterum
 ruebat super me. et ego mihi remanserā infelix locus.
 vbi nec esse possent nec inde recedere. **Q**uo enī cor meū
 fugeret a corde meo? **Q**uo a meipso fugerem quo nō
 me sequeretur? et tamen fugi de patria. **V**imus enī eum
 querebant oculi mei vbi videre nō solebant: atq; atha
 gastensi oppido veni carthaginē. **N**on vacant tēpora
 nec ociose voluntur per sensus nostros: faciunt in aīo
 mira opera. **E**cce veniebant et p̄teriebant de die in diē:
 et veniendo et p̄tereundo inferebant mihi species alias

et alias memorias: et paulatim refarcinabant me p̄sti-
nis gene- bus delectationū q̄bus cedebat dolor me⁹ ille
Sed succ- ebant non quidem dolores alij. cause tamen
alioy ⁊ alioy. Nam vnde me facillime et in intima dor-
lor ille penetraverat. nisi quia fuderam inbarenā ani-
mā meam diligendo moriturū ac si non moriturum ⁊
Maxime quippe me reparabant atq; recreabant alioy
amicoy solacia. cum q̄bus amabā quod p̄ te amabam.
Et hoc erat ingens fabula. ⁊ longū mendacium cui⁹
adulterina confricatione corrumpebatur mens nostra
pruriens in auribus. Sed illa mihi fabula non morie-
batur. si quis amicoy meoy moreretur. Alia erant q̄
in eis ampli⁹ capiebant animū colloqui. ⁊ conridere
et uicissim beniuole obsequi. simul legere libros dulcilo-
quos. simul nugari et simul honestari: dissentire inter-
dum odio. tanquā ipse homo secum: atq; ipsa rarissi-
ma dissensione condire consensiones plurimas: docere
aliquid inuicem. aut discere ab inuicem: desiderare ab-
sentes cum modestia. suscipere venientes cum leticia.
His atq; hui⁹ modi signis a corde amanciū et redamā:
cium p̄cedentibus p̄ os. p̄ linguā. p̄ oculos. et mille mo-
tus gratissimos quasi fomitibus conflare aīos. ⁊ ex
pluribus vnū facere. Hoc est quod diligitur in amicis
et sic diligitur vt rea sibi sit humana consciencia. si nō
amauerit redamantē. aut si amantē non redamauerit
nichil querēs ex eius corpore p̄ter indicia beniuolencie
Hinc ille luctus si quis moriat. et tenebre doloꝝ et versa
dulcedine in amaritudinē cor madidum: et ex amissa
uita morienciū mors viuenciū. Beatus qui amat te
et amicu in te. et inimicu p̄pter te Solus enī nullū cay
amittet: cui omnes in illo cari sunt qui non amittit.
Et quis est iste nisi deus noster. deus qui fecit celū ⁊

terram et implet ea. quia implendo ea. fecit ea. **T**e ne-
 mo amittit nisi qui dimittit. **Q**ui dimittit. quo it-
 aut quo fugit nisi a te placido ad te iratum. **N**am ubi
 non inuenit legem tuam in pena sua. et lex tua veritas
 et veritas tu. **D**eus virtutum conuerte nos. et ostende fa-
 ciem tuam et salui erimus. **N**am quaquam versus se verterit
 anima hominis. **A**d dolores figitur alibi propterquam in te.
Tametsi figitur in pulchris extra te et extra se: que tam-
 nulla essent. nisi essent abs te: que oriuntur et occidunt
 et oriendo quasi esse incipiunt et crescunt ut perficiantur
 et perfecta senescunt et intereunt et non omnia senescunt et
 omnia intereunt. **E**rgo cum oriuntur et tendunt esse. quod ma-
 gis crescunt celeriter ut sint. eo magis festinant ut non
 sint. **S**ic est modus earum. **T**antum dedisti eis quia partes
 sunt rerum que non sunt omnes simul: sed decedendo ac suc-
 cedendo agunt omnes vniuersum cuius partes sunt. **E**cce
 sic pagitur et sermo noster per signa sonantia. **N**on enim
 erit totus sermo. si vnum verbum non decedat cum sonuerit
 partes suas ut succedat aliud. **L**audet te ex illis anima mea
 deus creator omnium: sed non in eis infigatur glutine
 amoris per sensus corporis. **E**unt enim quo ibant ut non
 sint: et conscindunt eam desideriis pestilenciosis: quod ipsa
 esse vult et requiescere amat in eis que amat. **I**n illis
 autem non est. ubi quia non stant fugiunt. **E**t quis
 ea sequitur sensus carnis. **N**ut quis ea comprehendit vl-
 cum presto sunt. **T**ardus est enim sensus carnis: quod
 sensus carnis est. **Q**ui ipse est modus eius. **S**ufficit ad
 aliud ad quod factus est: ad illud autem non sufficit ut
 teneat transcurrentia ab initio debito usque ad finem de-
 bitum. **I**n verbo enim tuo per quod creantur ibi audiunt hinc
 et hucusque. **N**oli esse vana anima mea et obsurdescere in
 aure cordis tumultu vanitatis tue. **A**udi et tu. **V**erbum

ipsum clamat ut redeas: et ibi est locus quietis in p̄tur-
 babilis: ubi nō deseritur amor si ipse non deserat. **E**cce
 illa discedunt ut alia succedant. et omnib⁹ suis partib⁹
 constet infinita vniuersitas. **N**unquid ego aliq̄ disce-
 do ait verbū dei? **I**bi fige mansionē tuam: ibi cōmen-
 da quicquid inde habes aīa mea. **S**altim fatigata fal-
 lacijs. veritati cōmenda quicquid tibi est a veritate. et
 non perdes aliquid: et reflorescent putrida tua et sana-
 buntur om̄es languores tui et fluxa tua reformabunt⁹
 et renouabuntur. et constringentur ad te et non te de-
 ponent quo descendunt: s; stabunt tecū et p̄manebūt ad
 semper stantem ac p̄manentē deū. **V**t quid puerula se-
 queris carnē tuā? **I**psa te sequatur conuersa. **Q**ui cōd-
 p̄ illam sentis. in parte est. **E**t ignoras totū cui⁹ he par-
 tes sunt. et delectat te tamen. **S**ed si ad totū comprehen-
 dendū esset idoneus sensus carnis tue. ac non **E**t ipse
 in parte vniuersi accepisse p̄ pena tua iustum modum
 velles vt transiret quicquid existit in p̄sencia: vt magis
 tibi omnia placerent. **N**am et quod loquimur p̄ eundē
 sensum carnis audis: et non uis utiq; stare sillabas sed
 transuolare ut alie veniant et totū audias. **I**ta semp
 omnia q̄bus vnū aliquid constat. et non sunt omnia
 simul ea quibus constat. plus delectant omnia quā sin-
 gula si possint sentire omnia. **S**ed longe his melior q̄
 fecit omnia: et ipse est deus noster. et nō discedit quia
 nec succeditur ei. **S**i placent corpora deū ex illis lauda
 et in artificem eoy retorque amorē: ne in his que tibi
 placent. tu displiceas. **S**i placent anime in deo amenē
 quia et ipse mutabiles sunt. et in illo fixe stabiliuntur
Alioquin irent et perirent **I**n illo ergo amenē: et rape
 ad eum tecū quas potes: et dic eis. **H**unc amen⁹: hunc
 amenus. **I**pse fecit hec: et nō est longe **N**on enī fecit

et abiit: sed ex illo in illo sunt. **E**cce vbi est: vbi sapie
 veritas. **I**ntim⁹ cordi est: s; cor errauit ab eo. **R**edite
 p^ruaricatores ad cor: et inherete illi qⁱ fecit uos. **S**tate
 cū eo et stabitis: requiescite in eo et quieti eritis. **Q**uo
 itis in aspera & quo itis & **B**onū quod amatis ab illo
 est. **S**ed quantū est ad illum. bonū est et suauē: s; amari
 erit iuste. quia iniuste amatur. deserto illo quicq^d ab
 illo est. **Q**uo vobis adhuc. **E**t adhuc ambulare uias
 difficiles **E**t laboriosas & non est requies vbi queritis
 eam. **Q**uerite quod queritis: s; ibi non est ubi queritis
Beatam uitā queritis in regione mortis: non est illic
Quomodo enī beata uita vbi nec uita & **E**t descendit
 huc ipsa uita nostra. et tulit mortē nostrā. et occidit
 eam de abundancia uite sue: et tonuit clamans ut rede
 amus hinc ad eam. in illud secretū vnde p^rcessit ad nos
 in ipsum primū virgīnalem uterū vbi ei nupsit hūana
 creatura. caro mortalis ne semper mortalis: **E**t inde
 velut sponsus p^rcedens de thalamo suo. exultauit ut gi
 gas ad currendā viam. **N**on enī tardauit sed cucurrit.
 clamans. dictis. factis. morte. uita. descensu. ascensu
 clamans ut redeamus ad eam: et discessit ab oculis ut
 redeamus ad cor et inueniam⁹ eum. **A**bcessit enī. et
 ecce hic est: noluit nobiscū diu esse. et nō reliquit nos
Illuc enī abcessit vnde nunquā recessit: quia mūdus
 p^r eum factus est. et in hoc mundo erat. et venit in hūc
 mundum peccatores saluos facere: cui confitetur aīa
 mea. et sanat eam. quō peccauit illi **F**ilij hominū quo
 usq; graues corde & **N**unquid et post descensū uite nō
 vultis ascendere et viuere & **S**ed quo ascenditis quando
 in alto estis et posuistis in celū os vestrū & **D**escendite
 ut ascendatis. et ascendatis ad deū. **C**ecidistis enī ascen
 dendo contra eum. **D**ic eis ista ut plorent in conualle

L

plorationis: et sic eos rape tecū ad deū. quia de spiritu
ci⁹ hec dicis eis. sic dicis ardens igne caritatis. **H**ec tūc
non noueram et amabā pulchra inferiora. **E**t ibam in
p̄fundum. **E**t dicebā amicis meis. nū amamus aliqd
nisi pulchrū? **Q**uid est ergo pulchrū. et qd est pulchri
tudo? **Q**uid est quod nos allicit et conciliat rebus q̄s
amamus? **N**isi enī esset in eis decus et species. nullo
modo nos ad se mouerent. **E**t animaduvertebā et videbā
in ipsis corporibus aliud esse quasi totū. et ideo pulchry
aliud autem quod ideo deceret qm̄ apte accōmodaretur
alicui. sicut pars corporis ad vniversū suum aut calcu
amentū ad pedem et similia. **E**t ista consideratio scatur
riuit in aīo meo ex intimo corde meo: **E**t scripsi libros
de pulchro et apto. puto duos aut tres. **T**u scis deus.
Nam exiit mibi. **N**on enī habebam⁹ eos. s; aberrar
uerunt a nobis nescio quomodo. **Q**uid est autē quod
me mouit dñe deus meus. ut ad hierium romane vr̄s
oratorē scriberem illos libros quem non nouerā facies.
Sed amauerā hominem ex doctrine fama que illi clara
erat: et quedā uerba eius audierā et placuerant mibi:
sed magis quia placebat alijs. et eum efferebant laudi
bus stupentes qđ ex homine siro docto p̄us grece faciēdie
postea in latina eciā doctor mirabilis extitisset: et esset
scientissim⁹ rerū ad studiū sapientie p̄tinentium mibi
placebat. **L**audatur homo. et absens amatur. **V**trum
nā ab ore laudantis intrat ī cor audientis amor ille?
Absit. **S**ed ex amante alio accenditur alius. **H**inc enī
amatur qui laudatur dū non fallaci corde laudatoris
p̄dicari creditur. idest cum amans eum laudat. **S**ic enī
tunc amabā homines ex hominū iudicio. **N**on enī ex
tuo deus meus in quo nemo fallitur. **S**ed tamen cur n̄
sicut auriga nobilis. sicut venator studijs popularib;

diffamatus ē. Sed longe aliter et grauius: et ita quem
 admodū et me laudari vellem. Non autem vellem ita
 laudari et amari me ut histriones. quāquā eos et ipse
 laudarem et amare: sed eligens latere quā ita notus esse
 et vellem haberi odio quā sic amari. Vbi distribuunt
 ista pondera varioꝝ et diuersoꝝ amoꝝ in anima vna?
 Quid est quod amo in alio. quod rursus nisi odissem
 non a me detestarer et repellerem. cum sit uterq; nostꝝ
 homo? Non enī sicut equus bonus amatur ab eo qui
 nollet hoc esse etiā si posset. hoc et de histrione dicendū
 est. qui nature nostre locus est. Ergo ne amo in hoīe
 quod odi esse cum sim homo? Grande pfundū est ipse
 homo cui? etiam capillos tu dñe numeratos habes. &
 non minuuntur in te: et tamen capilli eius magis nu
 merabiles quā affectus eius et motus cordis eius. At
 ille rethor ex eo erat genere quem sic amabā ut vellem
 esse me talem. et errabā typho et circūferebar omni ven
 to: et nimis occulte gubernabar abs te. Et vnde scio et
 vnde certus confiteor tibi quod illum in amore laudan
 cium magis amauerā quā in rebus ipsis de quibus lauda
 batur? quia si non laudatū vituperarent cum idem ipsi
 & vituperando atq; spernendo ea ipsa narrarent. non
 accenderer in eo. et non excitarer: et certe res non alie
 forent nec homo ipse alius: sed tantūmodo ali? affectus
 narrancium. Ecce vbi iacet aīa infirma nondū herens
 soliditati veritatis. Sicut enī aure linguarū flauerint
 a pectoribus opinantiū. ita fertur et vertitur. torquet
 ac retorquetur. et obnubilatur ei lumen. et non cernit
 veritas. et ecce est ante nos. Et magnū quiddam mihi
 erat. si sermo me? et studia mea. illi uiro innotescerēt:
 que si pbaret flagrare magis: si autem impbaret sau
 ciaretur cor vanū. et inane soliditatis tue: & tamen

L

pulchrum illud atq; aptum unde ad eum scripserā. libenter animo versabā ob os contemplationis mee. et nullo conlaudatore mirabar: sed tante rei cardinem in arte tua nondum videbam omnipotens qui facis mirabilia solus: et ibat animus meus per formas corporeas: **¶** pulchrum quod p seipsum. aptum autem quod ad aliqd accommodatū decreet definiebā et distinguebā: et exēplis corporeis astruebam **E**t conuerti me ad animi naturā et non me sinebat falsa opinio quā de spiritalib; habebam verū cernere: et irruebat in oculos ipsa vis veri: et auertebam palpitantem mentem ab incorporea re ad liniamenta et colores et tumentes magnitudines: **¶** quia non poterā ea videre in animo. putabā me non posse videre animū meū: et cū in virtute pacem amare in uiciositate autem odissem discordiā. in illa unitatē in ista quandā diuisionē notabā: inq; illa unitate mens rationalis **¶** natura veritatis ac sūmi boni mihi esse videbat. in ista vero diuisione in rationalis uite nescio quā substantiā et naturā sūmi mali que non solū esset substantia s; omnino uita esset. et tamen abs te nō esset deus meus. ex quo sūt omnia. miser opinabar: et tamē illā monadem appellabā tanquā sine vllō sexu mentē: hanc vero diadem. iram in facinorib; libidinem in flagitijs. nesciens quid loquerer **N**on enī nouerā neq; didicerā. nec vllā substantiā malū esse nec ipsā mentē nostrā. summū atq; incōmutabile bonū. **S**icut enī facinora sunt si uiciosus est ille animi motus in quo est impetus. et se iactat insolenter ac turbide. et flagicia si est immoderata illa anime affectio q̄ carnales hauriunt voluptates: ita errores et false opiniones uitā contaminant. si rationalis mens ipsa uiciosa est. qualis in me tūc erat. nesciente alio lumine illā illustrandā esse.

ut sit particeps veritatis. quia non est ipsa natura ve-
 ritatis: quoniam tu illuminabis lucernam meam domine
 deus meus. illuminabis tenebras meas: **Et** de plenitu-
 dine tua nos omnes accepimus. **Es** enim tu lumen verum
 quod illuminat omnem hominem venientem in hunc mun-
 dum: quia in te non est transmutatio nec momenti ob-
 umbratio. **Sed** ego conabar ad te et repellebar abs te ut
 sciperem mortem. quod superbis resistis. **Quid** autem
 superbus quam ut assererem mira demencia me id esse
 naturaliter quod tu es. **Cum** enim ego essem mutabilis
 et eo mihi manifestum esset. quod utique ideo sapiens esse
 cupiebam ut ex deteriore melior fierem. malebam tamen
 etiam te opinari mutabilem quam me non hoc esse quod
 tu es. **Itaque** repellebar et resistebas ventose cervici mee
 et imaginabar formas corporeas. et caro carnem accu-
 sabam: et spiritus ambulans nondum revertebar ad te: et
 ambulando ambulabam in ea que non sunt. neque in te.
 neque in me. neque in corpore. neque mihi creabantur ave-
 ritate tua. sed a mea vanitate fingeantur ex corpore:
 et dicebam parvulis fidelibus tuis civibus meis a quibus
 nesciens exulabam. dicebam illis garrulus **et** ineptus.
Cur ergo errat anima quam fecit deus. et mihi nolebam
 dici cur ergo errat deus: **et** contendebam magis incommu-
 tabilem tuam substantiam coactam errare. quam meam muta-
 bilem sponte deviasse. et pene errare confitebar. **Et** etiam
 etate annorum fortasse viginti sex aut septem cum illa vo-
 lumina scripsi. voluens apud me corporalia figmenta
 obstrepencia cordis mei auribus quas intendebam dulcis
 veritas in interiore melodiam tuam. cogitans de pulchro
 et apto et stare cupiens et audire te. et gaudio gaudere
 propter vocem sponsi. et non poteram: quia vocibus erroris
 mei rapiebar foras: et pondere superbie mee in ima deci-

L

debā. **N**on enī dabas auditū meo gaudium et leticiā
aut exultabant ossa que humiliata non erant. **E**t quid
mihī pderat quod annos natus ferme viginti. cum in
man⁹ meas venissent aristotelica quedā quas appellāt
decem cathgorias. quarū nomine cum eas rethor car
thaginensis magister meus buccis tīpho crepantib⁹ cō
memoraret. et alij q̄ docti habebantur. tanquā innescio
quid magnū et diuinū suspensus inhiabam. legi eas so
lus et intellexi. **Q**uas cum contulissem cum eis qui se
dicebant uix eas magistris eruditissimis non loquenti
bus tantū. s; multa in puluere depingentib⁹ intellexisse
nichil inde aliud mihī dicere potuerunt quā ego solus
apud meipsum legens cognouerā. **S**atis aperte mihī
videbantur loquentes de substantijs sicuti est homo. **E**t
que in illis essent. sicuti est figura hominis qualis sit.
et statura quot pedū sit. et cognatio cui⁹ frater sit aut
vbi sit constitut⁹. aut quādo natus. aut stet an sedeat
aut calciatus ul' armatus sit. aut aliquid faciat aut
paciatur aliquid: et quecūq; in his nouem generibus.
quorū exempli gracia quedam gratis posui. vl' in ipso
substantie genere innumerabilia reperiuntur. **Q**uid
hoc mihī pderat quando et oberat cū etiam te deus me⁹
mirabiliter simplicem atq; incōmutabilē illis decem pre
dicamentis putans quicquid esset omnino cōprehensū
sic intelligere conarer quasi et tu subiectus esses magni
tudini tue. aut pulchritudini. ut illa essent in te quasi
ī subiecto sicut in corpore cum tua magnitudo et tua
pulchritudo tu ipse sis. corpus autem nō eo sit magnū
et pulchrū quo corpus est. quia et si min⁹ magnum et
minus pulchrū esset nichilomin⁹ corpus esset. **F**alsitas
enī erat quā de te cogitabam non veritas: et fragmenta
miserie mee non firmamenta beatudinis tue. **I**usseras

enim et ita fiebat in me ut terra spinas et tribulos pareret mihi. et cum labore puenirem ad panem meum. Et quid mihi pderat quod omnes libros arcium quas liberales vocant. tunc nequissimus malarum cupiditatum seruus per me ipsum legi et intellexi. quoscumque legere potui et gaudebam in eis et nesciebam unde esset quicquid ibi verum et certum esset. **D**orsum enim habebam ad lumen. et ad ea que illuminantur faciem. unde ipsa facies mea qua illuminata cernebam non illuminabat. **Q**uicquid de arte loquendi et differendi quicquid de dimensionibus figurarum et de musicis et de numeris sine magna difficultate nullo hominum tradente intellexi. scis tu domine deus meus quia et celeritas intelligendi. et discendi acumen. donum tuum est. sed non inde sacrificabam tibi. **I**taque mihi non ad usum sed ad pntiam magis valebat: quia iam bonam partem substantie mee satagi habere in potestate: et fortitudinem meam non ad te custodiebam. sed perfectus sum abs te in longinquam regionem ut eam dissiparem in meretrices cupiditatis mee. **N**am quid mihi pderat bona res non utenti bene? **N**on enim sentiebam me illas artes etiam ab studiosis et ingeniosis difficilime intelligi. nisi cum eis eadem conabar exponere: et erat ille excellentissimus in eis qui me exponentem non tardius sequeretur. **S**ed quid ergo mihi hoc pderat putanti quod tu domine deus veritatis. corpus esses lucidum et imensum et ego frustum de illo corpore nimia puerilitas: sed sic eram. **N**ec erubesco deus meus confiteri tibi in me misericordias tuas et inuocare te: quia non erubui tunc profiteri hominibus blasphemias meas et latrare aduersum te. **Q**uid ergo mihi tunc pderat ingenium per illas doctrinas agile et nullo amminiculo humani magisterij. tot nodosissimi libri enodati. cum deformiter et sacrilega turpitudine in doctrina

ALC

pietatis errarem & **N**ut quid tantū oberat parulis
tuis longe tardius ingenium cum a te longe non rece
derent ut inuidio ecclesie tue tuti plumescerent. et alas
caritatis alimento sane fidei nutrent & **O** domine deus
noster ī velamento alarū tuarū speremus: et ptege nos
et porta nos **T**u portabis et paruulos et vsq; ad canos
tu portabis: quoniā firmitas nostra quādo tu es tunc
est firmitas: cū autem nostra est. infirmitas ē. **V**iuuit
apud te semp bonū nostrū: et quia inde auersi sumus p
ueri sumus. **R**euertamur iā domine vt non euerta
mur: quia viuuit apud te sine vllo defectu bonū nostrū
quod tu ipse es. et non timebimus ne non sit quo rede
amus. quia nos inde ruimus. nobis autem absentibz
non ruit domus nostra eternitas tua.

Sancti Augustini Liber quintus Incipit.

Accipe sacrificium confessionū mearū de manu
lingue tue quā formasti et excitasti vt confite
ar nomini tuo: & sana omnia ossa mea et
dicāt. Domine quis similis tibi? **N**eq; enī docet te qd
in se agat qui tibi confiteat. quia oculū tuum nō exclu
dit cor clausū. nec manū tuā repellit duricia hominū:
sed soluis eā cū voles aut miserans aut vindicans: et
non est qui se abscondat a calore tuo. **S**ed te laudet ani
ma mea vt amet te: et confiteat tibi miserationes tu
as vt laudet te. **N**on cessat nec tacet laudes tuas vni
uersa creatura tua. nec spiritus omnis p os conuersum
ad te: nec animalia nec corporalia per os considerantiū
ea: vt exurgat in te a lassitudine anima nostra. inni
tens eis que fecisti. & transiens ad te qui fecisti hec mi
rabiliter. et ibi refectio: et vera fortitudo. **E**ant et fugi
ant a te inquieti et iniqui: & tu vides eos et distin
guis vmbas. et ecce pulchra sunt cū eis omnia: et ipsi

224

turpes sunt. Et quid nocuerunt tibi & a te quo imperium
tuum dehonestauerunt. a celis usque in nouissima. iustum
et integrum. Quo enim fugerunt cum fugerent a facie tua
aut ubi tu non inuenis eos. Sed fugerunt ut non viderent
te videntem se: atque excecati in te offenderunt. quia
non deseris aliquid eorum que fecisti. In te offenderunt in
iusti. ut iuste uexarent. subtrahentes se lenitati tue et
offendentes in rectitudinem tuam et cadentes in asperita-
tem suam: videlicet nesciunt quod ubique sis quem nullus
circumscribit locum: et solus es presens etiam his qui longe fiunt
a te. Conuertantur ergo et querant te: quia non sicut ip-
si deseruerunt te creatorem suum. ita tu deseruisti creaturam
tuam. Ipsi conuertantur et querant te. Et ecce ibi es in cor-
de eorum in corde confitentium tibi. et precientium se in te:
et plorantium in sinu tuo post vias suas difficiles: et
tu facilis terges lacrimas eorum. et magis plorant et
gaudent in fletibus: quoniam tu domine non aliquis ho-
mo caro et sanguis sed tu domine qui fecisti reficis et
consolaris eos. Et ubi ego eram quando te querebam. et
tu eras ante me. Ego autem et a me discesseram nec me
inueniebam quatenus inuenis te. Proloquar in conspectu
dei mei annum illum unde tricesimum etatis mee. Iam
uenerat carthaginem quidam manicheorum episcopus fau-
stus nomine. magnus laqueus diaboli: et multi im-
plicabantur in eo per illecebram suauis loquencie quam ego iam
tamen laudabam discernebam tamen a veritate rerum qua-
rum discendarum auidus eram. nec quali uasculo sermonis
sed quid mihi sciencie comedendum apponeret nomina-
tus apud eos ille faustus intuebar. Fama enim de illo
promota mihi erat quod esset honestarum omnium doctrina-
rum peritissimus: et ad prime disciplinis liberalibus eru-
ditus: et quoniam multa philosophorum legeram memorieque

115

mandata retinebam. ex eis quedā comparabā illis ma-
ni cheoy longis fabulis. & mihi pbabiliōra ista vide-
bantur. que dixerunt illi. qui tantū potuerunt valere
ut possent estimare seculū quāquā eius dominū minī:
me inuenerint: quoniā magnus es domine et humiliā
respicis. excelsa autem a longe cognoscis: nec ppinquas
nisi obrutis corde. nec inueniris a superbis: nec si illi
curiosa pericia numerent stellas et harenā et dūmeciānt
sidereas plagas & inuestigent vias astroz. Mente enī
sua querūt ista et ingenio quod tu dedisti eis. et mltā
inuenerunt & pnunciauerunt ante multos annos de-
fectus luminariū solis et lune. quo die. q̄ hora q̄nta ex
parte futuri essent. et non eos fefellit numerus. et ita
factū est ut pnunciauerunt. & scripserunt regulas in
d. gatas. et leguntur hodie atq; ex eis pnunciatur. quo
anno. et quo mense āni. et quo die mensis. et qua hora
diei. et quota parte luminis sui defectura sit luna uel
sol: et ita fiet ut pnunciatur: et mirantur hec homīes
et stupent qui nesciunt ea. et exultant atq; extolluntur
qui sciunt: et p impiā superbiā recedentes et deficientes
a lumine tuo. tanto ante solis defectū futurū p̄uident.
et in p̄sencia suum nō vident. Non enī religiose q̄runt
vnde habeant ingenium quo ista querunt: et inuenien-
tes quia tu fecisti eos non ipsi dant tibi se ut serues qđ
fecisti. et quales seipsi fecerant. occidunt se tibi: et tru-
cidant exaltaciones suas sicut volatilia et curiositates
suas sicut pisces maris. q̄bus pambulant secretas semi-
tas abissi. et luxurias suas sic pecora campi. ut tu deus
ignis edax consumas mortuas curas coy recreans eos
immortaliter. Sed non nouerunt viam. verbū tuum p
quod fecisti ea que numerant. et ipsos qui numerāt et
sensum quo cernunt que numerant: et mentem de qua

III.

numerant: et sapientie tue non est numerus. Ipse autem
unigenitus factus est nobis sapientia. et iusticia. et
sanctificatio. et numeratus est inter nos et soluit tributum
cesari. Non nouerunt hanc viam qua descendant ad illum
a se et per eum ascendant cum non nouerunt hanc viam et
putant se excelsos esse cum sideribus et lucidos. et ecce
ruerunt in terram et obscuratum est insipiens cor eorum. et
multa vera de creatura dicunt. et veritatem creature
artificem non pie querunt. et ideo non inueniunt: aut
si inueniunt cognoscentes deum. non sicut deum honorant
aut gratias agunt. sed euanescent in cogitationibus suis
et dicunt se esse sapientes sibi tribuendo que tua sunt.
ac per hoc student puerilissima cecitate etiam tibi tribuere
que sua sunt: mendacia scilicet in te conferentes qui ve-
ritas es et immutabiles gloriam incorrupti dei in similitu-
dinem imaginis corruptibilis hominis. et volucrum et
quadrupedum et serpentium: et conuertunt veritatem tuam
in mendacium: et colunt et seruiunt creature potius quam
creatori. Multa tamen ab eis ex ipsa creatura vera dicta
retinebam et occurrebat mihi ratio per numeros et ordinem
temporum et visibiles adtestationes siderum: et conferebam cum
dictis manichaei que de his rebus multa scripsit copiosis-
sime delirans: et non mihi occurrebat ratio nec solsticio-
rum et equinoctio-
rum. nec defectuum luminarium: nec quicquid
tale in libris secularis sapientie didiceram. Ibi autem cre-
dere videbar et ad illas rationes numeris et oculis meis
exploratas non occurrebat: et longe diuersum erat. Num
quid domine deus veritatis quisquis nouit ista iam
placet tibi? Infelix enim homo qui scit illa omnia te
autem nescit. Beatus autem qui te scit. etiam si illa
nesciat. Qui uero et te et illa nouit. non propter illa
beacior sed propter te solum beatus est. si cognoscens te. sicut

LXX

dam glorificet et gratias agat. et non evanescat in cogitationibus suis. **S**icut enim melior est qui novit possidere arborem. **Q**uod de usu eius tibi gratias agit quāvis nesciat. ul' quot cubitis alta sit ul' quanta latitudine diffusa quā ille qui eam metitur. et omnes ramos ei⁹ numerat. et neq; possidet eā neq; creatorē eius novit aut didicit: sic fidelis homo cui⁹ totus mūdus diuiciarū est et quasi nichil habens omnia possidet inherendo tibi cui seruiunt omnia. quāvis nec saltim septētrionū giros nonerit dubitare stultū est. quin utiq; melior sit quā mensor celi et numerator siderū et pensor elementoz et negligens tui quia omnia in mēsurā et numero et pondere disposuisti. **S**ed tamen quis querebat manicheū nescio quem etiā ista scribere sine quoz pericia pietas disci poterat. **D**ixisti enim hominī. **E**cce pietas est sapientia. **Q**uā ille ignorare posset etiā si ista pfecte nosset: ista vero q̄a nō nouerat ipudentissime audens docere prorsus illa nosse non posset. **V**anitas est enim mundana ista etiā nota pferi: pietas autem tibi cōfiteri. **V**nde ille deu⁹ ad hoc ista multū locutus est. ut conuictus ab eis qui ista vere didicissent. quis esset ei⁹ sensus. in ceteris que abdiciora sunt manifeste cognosceretur. **N**on enim parū se existimari voluit: s; spiritū sanctū consolatorē et datatorem fidelium tuoz auctoritate plenaria psonaliter in se esse psuadere conatus est. **I**ta quecūq; de celo ac stellis. **Q**uod de solis ac lune motib; falsa dixisse deprehenderetur quāvis ad doctrinā religionis ista non ptineant. tamē ausus eius sacrilegus spiritu fuisse satis emineret cum ea non solum ignorata s; etiā falsata vesana superbie vanitate diceret. ut ea tanquā diuine psonae tribuere sibi niteretur. **C**um enim audio xpianū aliquem fratrem. illum aut illū ista nescientē.

et aliud p alio sencientem • patienter in tueor opinantē
 hominē nec illi obesse video • cum de te domine creator
 omnium non credat indigna • si forte situs et habitus
 creature corporalis ignoret. **O**best autem si hoc ad ipsā
 doctrine pietatis • formā p̄tinere arbitretur et p̄tinaci⁹
 affirmare audeat quod ignorat. **S**ed etiā talis infirmi
 tas in fidei cumabulis a caritate matre sustinetur donec
 assurgat nouus homo inuirū p̄fectū • et circumferri n̄
 possit omni vento doctrine. **I**n illo autem qui doctor
 qui auctoꝝ • qui dux et p̄nceps eoy q̄bus illa suaderi ita
 fieri ausus est • ut qui eum sequerentur • non quemlibet
 hominē s̄ spiritū tuum sanctū se sequi arbitrarentur.
Quis tantā demenciā sic vbi falsa dixisse cōuinceretur
 non detestandā longeqꝫ abiciendā esse iudicaret & **S**ed
 tamen nondum liquido compererā • utrū etiā secundū
 eius verba vicissitudines longioꝝ et breuiorū dierū atqꝫ
 noctium • et ipsius noctis et diei et de liqua luminum
 et si quid eiusmodi in alijs libris legerā posset exponi:
 ut si forte posset • incertū quidem mihi fieret utrū ita
 se res haberet • an ita • s̄ ad fidem meā illi⁹ auctoꝝitatē
 ppter creditā sanctitatem p̄ponerem: et p annos ferme
 ipsos nouem q̄bus eos animo vagabundus audiui • ni
 mis extento desiderio • venturū expectabā istū faustum.
Ceteri enī eoy ī quos forte incurrissem qui talium rerū
 questionibus a me obiectis deficiebant • illū mihi p̄mit
 tebant • cui⁹ aduentu collatoꝝ colloquio facillime mihi
 hec et si qua forte maiora quererem • enodatissime expe
 direntur. **E**rgo • at vbi venit expertus sum hominē gra
 tū et iocundū verb et ea ipsa que illi solent dicere mīto
 suauī⁹ garrientem. **S**ed quid ad meā sitim preciosorū
 poculoꝝ decentissim⁹ ministrator & iam rebus talibus
 faciate erant aures mee: nec ideo nī meliora videbātur

L

quia meli⁹ dicebantur: nec ideo vera quia diserta: nec ideo sapiens anima quia vultus congruus et deco⁹ elo⁹ quium. **I**lli autem qui eū mihi pmittebant non boni rerū existimatores erant: et ideo illis videbatur prudēs et sapiens quia delectabat eos loquēs. **S**ensi autē aliud genus hominū etiā veritatem habere suspectā et ei nolle acquiescere. si compto atq; vberi sermone pmeret. **D**e autem iā docuerat deus meus miris et occultis modis et ppter ea credo quod tu me docueris quoniā verum est nec quisquā pter te alius doctor est veri ubicūq; et vnde cūq; claruerit. **I**am ergo abs te didiceram nec eo debere videri aliquid verū dici quia eloquentur dicitur: nec eo falsum quia incōposite sonant signa labio⁹. **R**ursus nec ideo verū quia impolite enunciatur. nec ideo falsū quia splendidus sermo est: s; per inde esse sapienciā & stulticiā sicut sunt cibi utiles et inutiles: verbis autem ornatis et inornatis. sicut vasis vrbani⁹ & rusticani⁹ utrosq; cibos posse ministrari. **I**gitur auditas mea q̄ illum tanto tempore expectauerā hominē. delectabatur quidem motu affectuq; disputantis et verbis congruentibus: atq; ad inuestigandas sententias facile occurrentibus. **D**electabar autem et cū multis ul' etiā p̄ multis laudabam ac ferebam: s; moleste habebam quod in cetū audiencium non sinerer ingerere illi. et partiri cum eo curas questionū mearū conferendo familiariter. et accipiendo ac reddendo sermonē. **Q**uod ubi potui et aures eius cū familiarib; meis eoq; tempore occupare cepi q̄ non deiceret alternis differere. & ptuli quedā que me mouebant. expertus sum p̄us hominē expertem libera: lū disciplinarū. nisi grāmatice atq; eius ipsi⁹ vſitato modo: et quia legerat aliquas tullianas orationes & paucissimos seneca libros: & nonnulla poetarū et sue

sed et si qua volumina latine atq; composita conscripta
 erant. Et quia aderat quotidiana sermocinandi exerci-
 tatio inde subpetebat eloquium. quod fiebat acceptius
 magisq; seductorium moderamine ingenij et quodam
 lepore naturali. Itane est ut recolo domine deus me-
 arbitri consciencie mee coram te cor meum et recordacio
 mea & qui me tunc agebas abdito secreto puidencie tue
 et inhonestos errores meos. iam conuertebas ante fa-
 ciem meam ut viderem et odissem. Nam postea quam ille
 mihi imperitus earum arcium quibus eum excellere putave-
 ram. satis apparuit desperare cepi posse mihi eum illa
 que me mouebant aperire atq; dissoluere: quorum quidem
 ignarus posset veritatem tenere pietatis. sed si manicheus
 non esset. Libri quippe eorum pleni sunt longissimis fabu-
 lis de celo et sideribus et sole et luna que mihi eum quod
 utiq; cupiebam collatis numerorum rationibus. quos alibi
 ego legeram utrum potius ita essent ut manichei libris con-
 tinerantur. an certe vel par etiam inde ratio redderetur
 subtiliter explicare posse iam non arbitrabar. Que tamen
 ubi considerata et discutienda protuli moleste. sane ille
 nec ausus est subire ipsam sarcinam. nouerat enim se ista non
 nosse: nec eum puduit confiteri. Non erat de talibus
 quales multos loquaces passus eram conantes ea me
 docere et dicentes nichil. Iste vero cor habebat et si non
 rectum ad te. nec tamen minus incautum ad seipsum. Non
 usquequaq; imperitus erat impericie sue. et noluit se
 temere disputando in ea coartari unde nec exitus ei ullus
 nec facilis esset reditus. Etiam hinc mihi amplius pla-
 cuit. Dulcius est enim temperancia confitentis animi
 quam illa que nosse cupiebam. et eum in omnibus diffici-
 lioribus et subtilioribus questionibus talem inueniebam.
 Refracto itaq; studio quo intenderam in manichei litte-

L

ras magisq; desperans de ceteris eorū doctoribus quādo
in multis que me mouebant. ita ille nominat⁹ appa-
ruit. cepi cū eo p studio eius agere vitam quo ipse fla-
grabat. meas litteras quas tūc iam rethor kartaginīs
adolescentes docebam. et legere cum eo siue que ille audi-
ta desideraret. siue que ipse tali ingenio apta existima-
rem. Ceterum conatus omnis meus quo p̄ficere in illa
secta statuerā illo homine cognito proorsus interscidit:
nō ut ab eis omnino separarer. s; quasi meli⁹ quicquā
non inueniens eo quo iam quoquomodo inruerā. con-
tentus interim esse decreuerā. nisi aliquid forte quod
magis eligendū esset eluceret. Ita ille faustus q̄ mltis
laqueus extitit mortis. meū quo captus eram relaxare
iam ceperat. nec volens. nec sciens. Manus enī tue de⁹
meus in abdito prouidentie tue non deserabant animā
meā. et de sanguine cordis matris mee p lacrimas eius
diebus ac noctibus p me sacrificabatur tibi: **E**gisti
mecū miris et occultis modis Tu illud egisti deus me⁹
Nam a domino gressus hominis diriguntur. et viam
eius volet. **A**ut que pcuratio salutis p̄ter manū tuā
reficientē que fecisti: **E**gisti ergo mecū ut mihi p̄sua-
retur romā pergere. et potius ibi docerem quod docebā
karthagini. et hoc vnde mihi p̄suasū est non p̄teribo cō-
fiteri tibi. quoniam et in his altissimi tui recessus. et pre-
sentissima in nos misericordia tua: cogitanda et predi-
canda est. **N**ō ideo romā pergere volui quod maiores
questus maiorq; mihi dignitas ab amicis qui hoc sua-
debant p̄mittebatur. quāquā **E**t ista dicebant animū
tunc meū. s; illa erat causa maxima et pene sola. quid
audiebā quicquid ibi studere adolescentes. et ordinaciore
discipline coercione sedari. ne ī eius scolā q̄ magistro
utunt. non passim et p̄terue irruant: nec eos admitti

omnino nisi ille pmiserit. **C**ontra apud carthaginē fe-
da est et intemperans licencia scolasticorū. **I**rrumpūt ī-
pudenter. et ppe furiosa fronte pturbant ordinem. quē
q̄sq; discipulis ad pficiendū instituerit. **M**ulta iniuri-
osa faciunt mira hebitudine et puniēda legibus. nisi
consuetudo patrona sit: hoc miseriore eos ostendens q̄
iam quasi liceat faciunt qđ p tuā eternā legem nūquā
licebit: et ipse se facere arbitrantur. cū ipsa faciendū
ceitate puniātur: et incōparabiliter paciantur peiora
quā faciunt. **E**rgo quos mores cum studerem meos eē
nolui. eos cum docerem cogebar perpeti alienos: et ideo
placebat ire vbi talia nō fieri omnes qui nouerant in-
dicabant. **V**erum autem tu spes mea et porcia mea in
terra viuenciū. ad mutandū terrarū locum p salute
anime mee. **E**t carthagini stimulos quib; inde auellerer
admouebas: et rome illecebras quibus adtraherer appo-
nebas mihi per homines qui diligunt vitam mortuā.
hinc insana facientes. inde vana pollicētes: et ad corri-
gendos gressus meos. utebaris occulte. **E**t illoz et mea
pueritate. **N**am et qui pturbabant ocium meum feda
rabie ceci erant: et qui inuitabant ad aliud. terram sa-
piebant. **E**go autem qui detestabar hīc verā miseriam.
illic falsam felicitatem appetebā. **S**ed quare hinc abire
Et illuc irem tu sciebas deus: nec indicabas mihi nec
matri q̄ me pfectū atrociter plangit: **E**t usq; ad mare
secuta est: s; fefelli eam violenter me tenentem vt aut re-
uocaret aut meū pergeret: et finxi me amicū nolle de-
serere donec vento facto nauigaret. **E**t mentitus sū ma-
tri et illi matri: et euasi quia et hoc dimisisti mihi mise-
ricorditer. seruans me ab aquis maris. plenū execran-
dis sordibus. usq; ad aquam gracie tue qua me abluto
siccarentur flumina maternorū oculorū. quibus pro me

I

quotidie tibi rigabat terrā sub vultu suo. **E**t tamen recusanti sine me redire vix psuasi ut in loco qui proxim⁹ nr̄e nauis erat memorie beati cipriani maneret ea nocte. **S**ed in ea nocte clanculo ego pfectus sum: illa autem mansit orando et flendo. **E**t quid a te petebat deus me⁹ tantis lacrimis nisi ut nauigare me non sineres? Sed tu alte consulens et exaudiens ordinem desiderij eius nō curasti quod tunc petebat: ut in me faceres quod semp petebat. **F**lauit ventus et impleuit vela nr̄a: **Q**ue litus subtraxit aspectib⁹ nostris. **I**n quo mane illa insaniebat dolore **Q**ue querelis et gemitu implebat aures tuas contemnentis ista. cum et me cupiditatibus meis raperes ad finiendas ipsas cupiditates: et illius carnale desiderium iusto dolorū flagello vapularet. **A**mbabat enī secum presenciā meā more matrū. s; multis multo amplius: et nesciebat quid tu illi gaudiorū factururus esses. de absencia mea **N**esciebat: ideo flebat et euilabat atq; illis cruciatibus arguebatur in ea reliquiarū eue cū gemitu querens quod cum gemitu pepererat. **E**t tamen post accusationē fallaciarū et crudelitatis mee. cōuersa rursus ad depdicandum te p me. abiit ad solita: et ego romā. **E**t ecce excipior ibi flagello egritudinis corporalis: **Q**ue ibam iam ad inferos portans omnia mala que cōmiseram et in te et me et ī alios multa et grauiā sup originalis peccati vinculum quo omnes in adam morimur. **N**on enī quicquā eorū mihi donaueras in xpo: nec soluerat ille in carne sua inimiciās quas tecū contraxeram peccatis meis. **Q**uomodo enī eas solueret ī cruce phantasmatis quod de illo crediderā? **Q**uā ergo falsa mihi videbatur mors carnis ei⁹ tam vera erat aīe mee: et quā vera erat mors carnis eius. tam falsa vita anime mee que id non credebat. **E**t in grauescentib⁹ fe-

bibus iam ibam et peribam. Quo enim irem si hinc tunc
 abirem nisi in ignem atque tormenta digna factis meis
 in veritate ordinis tui? Et illa hoc nesciebat: et tamen
 pro me orabat absens. Tu autem ubique presens ubi erat
 exaudiebas eam. et ubi eram miserebaris mei: ut recu-
 perarem salutem corporis mei adhuc insanus corde sa-
 crilego. Neque enim desiderabam in illo tanto periculo baptis-
 mum tuum: et melior eram puer quod illum de materna
 pietate flagitavi. sicut iam recordatus atque confessus sum.
 Sed in dedecus meum creueram et consilia medicine tue de-
 mens irridebam. qui non me sinisti talem bis mori: quo
 vulnere si feriretur cor matris. nunquam sanaretur. Non
 enim satis eloquor quid erga me habebat animi: et quanto
 maiore sollicitudine me parturiebat spiritum quem carne pe-
 pererat. Non itaque video quomodo sanaretur. si mea
 talis illa mors transuerberasset viscera dilectionis eius.
 Et ubi essent tante preces et tam crebre sine intermissi-
 one nunquam nisi ad te? An vero tu deus misericordiarum
 sperneres cor contritum et humiliatum vidue caste ac so-
 brie frequentantis elemosinas obsequentis atque seruien-
 tis sanctis tuis. nullum diem pretermittentis oblationem
 ad altare tuum. bis in die. mane et vespere ad ecclesiam
 tuam sine ulla intermissione venientis. non ad vanas
 fabulas et aniles loquacitates sed ut te audiret in tuis
 sermonibus et tu illam in suis precibus? Huius ne tu la-
 crimas quibus non a te aurum et argentum petebat nec
 aliquod mutabile aut volubile bonum. sed salutem anime
 filii sui. tu cuius munere talis erat contineres et repel-
 leres ab auxilio tuo? Nequaquam domine: immo vero
 aderas et exaudiebas et faciebas ordine quo predestinaue-
 ras esse faciendum. Absit ut tu falleres eam in illis vi-
 sionibus et responsis tuis. que iam commemoravi et que

non cōmemoravi que illa fidei pectore tenebat et temp-
orans tanquā cirographa tua īgerebat tibi. **D**ignaris
enī quonīā in seculum misericordia tua eis quibus oīa
debita dimittis etiam pmissiōibus tuis debitor fieri.
Recreasti ergo me ab illa egritudine. **E**t saluum fecisti
filium ancille tue. nunc interim corpore. ut esset enī sa-
lutem meliorē atq; cerciorē dares: et iungebar etiā tūc
rome falsis illis atq; fallentibus sanctis: nō enī tantū
auditoribus eorū quorū in numero erat etiā his in cuius
domo egrotauerā et conualuerā. s; eis etiā quos electos
vocant. **A**dhuc enī mihi videbatur non esse nos qui
peccamus. s; nescio quā aliam in nobis peccare naturā
Et delectabat superbiam meam extra culpam esse: et cum
aliqd malefecissem. non confiteri me fecisse ut sanares
animā meam quonīā peccabat tibi: s; excusare eā ama-
bam. et accusare nescio quid aliud quod mecum esset. et
ego non essem. **V**erum autem totū ego eram et aduersū
me impietas mea me diuiserat: et aderat peccatū infa-
nabili quo me peccatorem non esse arbitrabar. et exe-
crabilis iniquitas. te deus omnipotens. te in me ad p-
niciem meam. quā me a te ad salutem malle superari.
Nondū ergo posueras custodiā ori meo. et ostium cō-
tinencie circum labia mea. ut non dedinaret cor meū
in verba maligna ad excusandas excusaciones ī peccatis
cum hominibus operantibus iniquitatē. et ideo adhuc
cōbin abam cum electis eorū. **S**ed tamen iam desperans
mea falsa doctrina me posse p̄ficere. eaq; ipsa quibus
si nichil melius reperirem contentus esse decreuerā iam
remissius negligenciūsq; retinebā. **E**t enī suborta ē etiā
mihi cogitacio prudentiores illos ceteris fuisse philoso-
phos quos academicos appellant. quod de omnib; du-
bitandū esse censuerant. nec aliquid veri ab homine cō-

V

prehendi posse decreuerant. **N**am enim et mihi liquido
sensisse videbantur ut vulgo habentur etiam illoꝝ inten-
cionem nondum intelligendi: nec dissimulaui eundem
hospitem meū repm̄ere a nimia fiducia quā sensi eum
habere de rebus fabulosis. quibꝫ manicheoꝝ libri plenī
sunt. **A**micicia tamen eoꝝ familiarius utebar quā cete-
roꝝ hominū qui in illa heresi non fuissent: nec eam de-
fendebam p̄stima animositate. **S**ed tamen familiaritas
eoꝝ plures enī eos roma occultat pigrius me faciebat
aliud querere: presertim desperantē in ecclesia tua dñe
celi et terre creator omnium visibilium et inuisibilium
posse inueniri verū. vnde me illi auerterant: multūqꝫ
mihi turpe videbatur credere figurā te habere humane
carnis. et membroꝝ nostroꝝ liniamētis corporalibus
terminari. **E**t quoniā cum de deo meo cogitare vellem
cogitare nisi moles corpoꝝ non noueram. **N**eqꝫ enim
videbatur mihi esse quicquam quod tale non esset. ea
maxima et p̄pe sola causa erat inenitabilis erroris mei
hinc enī et malī substantiā quandā credebā esse talem
et habere suā molem tetram **et** deformem siue crassam
quā terrā dicebant: siue tenuem atqꝫ subtilem sicuti est
aeris corpus. quā malignā mentem p̄ illā terrā repen-
tem imaginantur. **E**t quia deū bonū nullam malā na-
turā creasse qualiscūqꝫ me pietas credere coge-
bat. con-
stituebā exaduerso sibi duas moles. utrāqꝫ infinitā. s̄
malam angustius. bonā grandī⁹: et ex hoc inicio pesti-
lencioso me cetera sacrilegia sequebantur. **C**um enī co-
naretur anim⁹ meus recurrere in catholicā fidem. rep-
cuciebar: quia non erat catholica fides quā esse arbitra-
bar. **E**t magis p̄uis mihi videbar si te deus meus cui
confitentur ex me miserationes tue. vl' ex ceteris p̄tibus
infinitum credere. quāuis ex vna qua tibi moles malī

L

opponebatur cogerer finitum fateri. quā si ex omnibus
partibus in corporis humani forma te opinarer finiri:
et melius mihi videbar credere nullum malū te creasse
quod mihi nescienti nō solum aliqua substantia s; etiā
corpore a videbatur: quia et mentem cogitare non noue
ram. nisi eā subtile corpus esse quod tamē p loci spacia
diffunderetur abs te. quam crederem abs te esse qualem
putabā naturā mali. **I**psū quoq; saluatorem nostrū
vnigenitū tuum tanquā de massa lucidissima molis
tue porrectū ad nostrā salutem ita putabā. ut aliud de
illo non crederē nisi quod possem vanitate imaginari
Talem itaq; naturam eius nasci non posse de maria
virgine arbitrabar nisi carni concerneretur. **C**oncerni
autem et non inquinari non videbam quod mihi tale
figurabā. **M**etuebam itaq; credere in carne natū ne cre
dere cogerer ex carne inquinatū. **N**unc spirituales tui
blande et amanter ridebūt me si has confessiones meas
legerint: s; tamen talis eram. **D**einde que illi in scriptu
ris tuis repbenderant defendi posse non existimabam:
s; aliquando sane cupiebam cū aliquo illoz libroz doctis
sumo conferre singula et experiri quid inde sentiret. **I**ā
enī helpidij cuiusdā aduersus eosdem manicheos corā
loquentis et differentis sermones etiā apud carthaginē
mouere me ceperant. cū talia de scripturis pferret qbz
resisti non facile posset: et imbecilla mihi responsio vi
debatur istoz: quā quidem non facile palam pmebant
s; nobis secrecius cū dicerent scripturas noui testamēti
falsatas fuisse a nescio quibus qui iudeoz legē inserere
xpiane fidei voluerūt: atq; ipsi in corrupta exemplaria
nulla pferrent. **S**ed me maxime captum et offocatum
quodāmodo depmebant corporalia cogitantem. moles
ille sub quib; anhelans in auram tue veritatis liquidā

37

et simplicem respirare nō poteram. **S**edulo ergo agere
ceperam ppter quod veneram ut docerem rome artem
rethoricam: et p̄us domi congregare aliquos q̄bus &
p quos innotescere ceperam: et ecce cognosco alia rome
fieri. que nō paciebar in africa. **N**am reuera illas euer
siones aperditis adolescentibus ibi non fieri manifesta
tum est mihi: s̄ subito inquirunt ne mercedem magistro
reddāt conspirant multi adolescentes et transferunt se
ad alium desertores fidei: et quibus pre pecunie caritate
iusticia uilis est. **O**derat enī istos cor meū quāuis nō
pfecto odio. **Q**uod enim ab eis passurus eram magis
oderam fortasse. quā eo quod cuilibet illicita faciebāt
Certe tamē turpes sunt tales et fornicantē abs te aman
do volatica ludibria tempoz. et lucrum luteū quod cū
apprehendit manū inquinat. et amplectando mundū
fugientem contemnendo te monentē et reuocantem. **R**
ignoscentē redeunti ad te meretrici anime humane. **E**t
nunc tales odi prauos et distortos quāuis eos corrigē
dos diligam. ut pecunie doctrinā ipsam quā discunt p̄
ferant: ei vero te deū veritatem et vbertatē certi boni et
pacem castissimā. **S**ed tunc magis eos pati nolebā ma
los ppter me. quā fieri ppter te bonos volebam. **I**taq;
postea quā missum est a mediolano romā ad prefectū
vrbis vt illi ciuitati rethorice magister pvideretur. im
ptita etiam e uectione publica. ego ipse ambiui p eosdē
ipsos manicheis vanitatibus ebrios quibus vt carerem
ibam. **S**ed utriq; nesciebam⁹ ut dictione pposita me p
batum prefectus tunc simmachus mitteret. **E**t veni me
diolanū ad ambrosium ep̄m in optimis notū orbi terre
piūm cultorem tuum. cui⁹ tunc eloquia strenue mini
strabat adipem frumenti tui. et leticiam olei. et sobriā
vini ebrietatem populo tuo. **A**d eum autem ducebar

abs te nesciens ut p eum ad te sciens ducerer. **S**uscepit
me paterne ille homo dei et pegrinationē meam satis
episcopally dilexit. et eum amare cepi: pmo quidem
non tanquā doctorem veri quod in ecclesia tua p̄sus
desperabā. s̄ tanquā hominē benignū in me: et studiose
audiebā disputantē in populo. non intentione q̄ debui
s̄ quasi explorans eius facundiā utrū conueniret fame
sue. an maior minorue p̄flueret quā predicabatur: et
verbis eius suspendebar intentus. **R**erū autem incurio
sus et contentor astabam. et delectabar suauitate sermo
nis quāquā erudiciois. min⁹ tamen hilariscentis atq;
mulcentis quā fausti erat quod adtinet ad dicendi mo
dū: ceterū rerum ipsarū nulla comparatio. **N**am ille
p manicheas fallacias aberrabat: iste autem saluberrī
me docebat salutem. **S**ed longe est a peccatoribus salus
qualis ego tunc aderam. et tamen p̄pinquabā sensim et
nesciens. **C**um enī non satagerem discere que dicebat s̄
tantū quemadmodū dicebat audire. **E**a mihi quippe
iam desperatī ad te viam patere hominī inanīs cura re
manerat. **S**ed veniebant in animū meū simul cū verb
que diligebā res eciā quas negligebā. **N**eq; enī ea di
mere poteram. et dū cor aperirem ad excipiendū quam
diserte diceret pariter intrabat. et quā vere diceret gra
datim quidem. **N**am pmo eciā ipsa defendi posse mihi
iam ceperant videri. et fiden catholicam p qua nichil
posse dici aduersus obpugnantes manicheos putauerā
iam nō impudenter asseri existimabā. maxime vno au
dito atq; altero et sepius enigmatē soluto de scripturis
veteribus. vbi cum ad litterā acciperem occidebar spiri
taliter. **I**taq; plerisq; illoꝝ libꝝ expositis locis iam re
p̄bendebā desperationē meā illam dumtaxat qua credi
deram legem et p̄phetas detestantibus atq; iridentibus

resisti omnino non posse. nec tamen iam ideo mihi catholicam viam tenendam esse sentiebam. quia et ipsa poterat habere doctos assertores suos qui copiose et non absurde obiecta refellerent. nec ideo iam dammandum illud quod tenebam. quia defensionis partes equabantur. Ita enim catholica non mihi uicta videbatur. ut nondum etiam victrix appareret. Tum vero fortiter intendi animum si quomodo possem certis aliquibus documentis manicheos convincere falsitatis. Quod si possem spiritalem substantiam cogitare. statim machinamenta illa omnia soluerentur et abicerentur ex animo meo sed non poteram: veruntamen de ipso mundi huius corpore omnique natura quam sensus carnis attingeret multa probabiliora plerisque sensisse philosophos magis magisque considerans atque comparans iudicabam. Itaque academicorum more sicut existimant dubitans de omnibus atque inter omnia fluctuans manicheos quidem relinquendos esse decrevi. non arbitrans eo ipso tempore dubitationis mee in illa secta mihi permanendum esse. cui iam nonnullos philosophos proponebam: quibus tamen philosophis quod sine nomine salutaris christi essent curatio ne languoris anime mee committere omnino recusabam. Statui ergo tamdiu esse catholicum in catholica ecclesia mihi a parentibus commendata. donec aliquid certi eluceret quo cursum dirigerem.

Sancti Augustini Liber sextus Incipit.

Pes mea a iuventute mea ubi mihi eras. et quo recesseras? An vero non tu feceras me et discreueras me a quadrupedibus et volatilibus celi? Sapienciorum me feceras et ambulabam per tenebras et lubricum. et querebam te foris a me et non inveniēbam deum cordis mei: et veneram in profundum maris. et diffidebam et desperabam de inuentione veri. Nam venerat ad me

L

mater pietate fortis • terra mariq; me sequens & in
periculis omnibus de te secura. **N**am & per marina
discrimina ipsos nautas consolabatur • a qbus rudes
abissi viatores cum pturbantur consolari solent • polli
cens eis p uentionē cum salute quia hoc ei tu p vīsu pol
licitus eras • et inuenit me periclitantē quidem grauiter
desperatione indagande veritatis. **S**ed tamen ei cum in
dicassē non me quidem iam esse manicheū s; neq; ca
tholicum xpianū • non quasi inopinatū aliquid audie
rit exiliuit leticia • cum iam secura fieret ex ea parte mi
serie mee in qua me tanquā mortuum s; resuscitandū
me tibi flebat • et feretro cogitationis efferebat • ut dice
res filio vidue • inuenis tibi dico surge • & reuiuisceret
et inciperet loqui • et redderes illum matris sue **N**ulla
ergo turbulenta exultatione trepidauit cor eius cum
audisset ex tanta parte iam factum quod tibi quotidie
plangebat ut fieret • veritatem me non adeptū • s; falsi
tati iam ereptū : immo vero quia certa erat et quod re
stabat te daturū qui totum p miseras • placidissime et
pectore pleno fiducie respondit mihi credere se in xpm
Quod pūsqū de hac vita emigraret me vīsurā esset
fidelem catholicū • & hoc quidem mihi : tibi autē fons
misericordiarū preces et lacrimas densiores ut accelera
res adiutorū tuum et illuminares tenebras meas • &
studiosi⁹ ad ecclesiā currere et in ambrosij ora suspendi
ad fontem salientis aque in vitam eternam. **D**iligebat
autem illum virū sicut angelū dei quod p illum cogno
uerat me interim ad illam ancipitem fluctuationē iam
esse pductū • p quā transiturū me ab egritudine ad sanī
tatem inter currente arcioze periculo quasi p accessionē
quā creticā medici vocant • certa psumebat. **I**taq; cum
ad memorias sanctorū sicut in affrica solebat pultes &

panem et merum attulisset. atque ab hostiario prohiberetur
 ubi hoc episcopus vetuisse cognouit. tam pie atque obedienter
 amplexa est. ut ipse miraretur quam facile accusatrix po-
 cius consuetudinis sue. quam disceptatrix illius prohibitionis
 effecta sit. Non enim obsidebat spiritum eius uinolentia.
 eamque stimulabat in odium veri amor vini. sicut ple-
 rosque mares et feminas qui ad canticum sobrietatis. sic
 ad pocionem aquatam madidi nausiant. Sed illa cum attu-
 lisset canistrum cum solemnibus epulis per gustandis atque
 largiendis. plus etiam quam unum pocillum pro suo palato
 satis sobrio temperatum. unde dignationem sumeret non
 ponebat. Et si multa essent que illo modo videbantur
 honorande memorie defunctorum. idem ipsum unum quod ubique
 poneret circumferbat. quo iam non solum aquatissimo
 sed etiam tepidissimo cum suis presentibus per sorbiciones exigu-
 as partiretur. quia pietatem ibi querebat non volupta-
 tem. Itaque ubi conperit a preclaro predicatore atque antistite
 pietatis preceptum esse ista non fieri. nec ab eis qui sobrie
 facerent ne ulla occasio se ingurgitandi daret ebriosos
 et quia illa quasi parentalia superstitione gentilium
 essent simillima. abstinuit se libentissime et pro canistro
 pleno terrenis fructibus plenum purgacioribus votis pectus
 ad memorias martirum afferre didicerat: et ut quod posset
 daret e gentibus: et sic communicatio dominici corporis
 illic celebraretur. cuius passionis imitatione immolati et
 coronati sunt martires. Sed tamen videtur mihi domine
 deus meus et ita est in conspectu tuo de hac re cor meum
 non facile fortasse de hac amputanda consuetudine ma-
 trem meam fuisse cessuram. si ab alio prohiberetur. quem non
 sicut ambrosium diligebat. quem propter salutem meam
 maxime diligebat: eam uero ille propter eius religiosissimam
 conuersationem qua in bonis operibus tam feruens spiritu

frequentabat ecclesiā. ita ut sepe erumperet cū me videret in eius p̄dicatione gratulans mihi quod talem matrem haberem. nesciens qualem illa me filium qui dubitabam de illis omnibus et inueniri posse viam vite minime putabam. Nec iam ingemiscebā orando ut subuenires mihi. s; ad querendū intentus et ad differendū inquietus erat anim⁹ meus; ipsumq; ambrosium felicē quendā hominē secundū seculū op̄mabar. quē sic tante potestates honorarent: celibat⁹ tantū eius mihi laboriosus videbatur. Quid autem ille spei gereret aduersus ipsi⁹ excellencie temptamēta. quid luctaminis haberet quid ne solaminis in aduersis. et occultū os eius quod erat in corde eius. quā sapida gaudio de pane tuo ruminaret. nec conicere nouerā. nec expertus eram. nec ille sciebat estus meos. nec foueā periculi mei. Non enim querere ab eo poteram quod volebam sicut volebam. secludentibus me ab eius aure atq; ore cateruis negotiorum hominū quorū infirmitatibus seruiebat: cum quib; quando nō erat qđ p̄ exiguum temporis erat aut corp⁹ reficiebat necessarijs sustentaculis. aut lectione animū s; cum legebat oculi ducebantur p̄ paginas et cor intellectū rimabatur: vox autem et lingua quiescebat. Sepe cum adesset nō enī vetabatur quisquā ingredi aut ei venientem nūciari mos erat. sic eum legentem vidim⁹ tacite et aliter nunquā: sedentesq; in diuturno silencio quis enī tam intento esse oneri auderet. discebam⁹ et cōiectabam⁹ eū paruo ipso tempore quod reparande mentis sue nanciscebatur feriatus abstrepitu causarū alienarū nolle in aliud auocari. & cauere fortasse ne auditore suspensio et intento si qua obscurius posuisset ille quem legerat etiā exponere esset necesse: aut de ali quibus difficultioribus disceptare questionibus atq; huic operi tēporibus

impēsis min⁹ quā vellet voluminū euolueret - quāquā
 et causa seruande vocis que illi facillime obtundebatur
 poterat esse iustior tacite legendi - quolibet tanī animo
 id ageret - bono utiq; ille vir agebat. **S**ed certe nī nll'a
 dabatur copia sciscitandi que cupiebā de tam sancto ora
 culo tuo pectore illius nisi cum aliquid breuiter esset au
 diendū. **E**stus autem illi mei ociosum eum valde cui re
 funderent requirebant - nec vnquā eum inueniebant: et
 eū quidem in populo verbū veritatis recte tractantem
 omni die dominico audiebā et magis magisq; mihi cō
 firmabatur omnes versaturū calumniarū nodos quos
 illi deceptores nostri aduersus diuinos libros innectebāt
 vbi etiā vero comperi ad imaginē tuam hominem a te
 factū ab spūalibus filiis tuis quos de matre catholica
 p gratiā regenerasti - non sic intelligi ut humani corpo
 ris forma determinatū crederet atq; cogitarent quāquā
 quomodo se haberet spiritalis substantia ne quidem te
 nuiter atq; in enigmate suspicabar - tamē gaudens eru
 bum nō me tot anno aduersus catholicā fidem s; contra
 carnalium cogitationū figmenta latrasse **E**o quippe te
 merarius et impius fueram quod ea que debebebā que
 rendo dicere accusando dixeram. **T**u enī altissime &
 pxime secretissime et p̄sentissime cui membra non sunt
 alia maiora et alia minora - s; vbiq; totus es et nusquā
 loq; es. **N**on es utiq; forma ista corporea - tamen fe
 cisti hominē ad imaginē tuam - et ecce ipse a capite vsq;
 ad pedes in loco est. **C**um ergo nescirem quomodo hec
 subsisteret imago pulsās pponerem quomodo credendū
 esset - non insultans obponerem quasi ita creditū esset.
Tanto igitur acrior cura rodebat intima mea qd certi
 retinerem - quanto me magis pudebat tamdiu illudum
 et deceptū pmissiōe ceteroz puerili errore et animo sitate

L

tam multa incerta quasi certa garrisse. **Q**uod enim falsa
essent postea mihi clauit. **C**ertum tamen erat quod incerta
essent. et a me aliquando per certis habita fuissent. cum
catholicam tuam cecis contentione accusarem: et si non
dum comptam vera docentem non tamen ea docentem
que grauiter accusabam. **I**taque confundebar et conuertebam
et gaudebam deus meus quod ecclesia unica corpus unicum
tui in qua mihi nomen christi infanti est inditum non
saperet infantiles nugas. neque hoc haberet in doctrina
sua sana quod te creatorem omnium in spacium loci quam
uis summum et amplum. tamen undique terminatum mem
brorum humanorum figura contruderet. **G**audebam etiam quod
vetera scripta legis et prophetarum iam non illo oculo nisi
legenda proponerentur quo antea videbantur absurda cum
arguebam tanquam ita sentientes sanctos tuos. **V**erum
autem non ita sentiebant: et tanquam regulam diligentis
sime commendaret. sepe in popularibus sermonibus suis
dicentem ambrosium letus audiebam. **L**ittera occidit.
spiritus autem viuificat: cum ea que ad litteram puerilitate
docere videbantur remoto mystico velamento spiritualiter
apperiret. non dicens quod me offenderet quamuis ea di
ceret que utrum vera essent adhuc ignorarem. **T**enebam
enim cor meum ab omni assensione. timens precipitium et
suspendio magis necabar: volebam enim eorum que non vi
derim ita me certum fieri. ut certus essem quod septem
et tria decem sunt. **N**eq; enim tam insanus eram ut ne hoc
quidem putare posse comprehendi: sed sicut hoc. ita cetera
cupiebam. siue corporalia que coram sensibus meis non
adessent siue spiritualia de quibus cogitare nisi corpora
liter nesciebam: et sanari credendo poteram. ut purgatio
acies mentis mee dirigeretur aliquo modo in veritatem
tuam semper manentem. et ex nullo deficientem. **S**ed

sicut euenire assolet ut malum medicū expertus eciam
 bono timeat se cōmittere: ita erat valitudo anime mee
 que utiq; nisi credendo sanari non poterat. et ne falsa
 crederet curari recusabat: resistens manibus tuis q̄ me-
 dicamenta fidei confecisti. et sparsisti super morbos orb̄
 terrarum. et tantam illis auctoritatē tribuisti. Ex hoc
 tamen quoq; iam p̄ponens doctrinā catholicam. mo-
 destius ibi minimeq; fallaciter sentiebam iūberi. ut cre-
 deretur quod non demonstrabat. siue esset quid. s; cui
 forte non esset. siue nec quid esset quā illic temeraria
 pollicitatione sciencie credulitatem irrideri: & postea
 tam multa fabulosissima et absurdissima. quia demō-
 strari non poterant credenda imperari. Deinde paula-
 tim tu domine manu mitissima et misericordissima p̄-
 tractans & componens cor meū. consideranti quā in-
 niabilia credere q̄ n̄ viderē. neq; cū gererent affuissē. sic
 tam m̄lta ihistoria gentiū tā multa de locis atq; vrbib;
 que non videram. tam multa amicis. tam multa me-
 dicis. tam multa hominibus alijs atq; alijs que nisi
 crederentur omnino ī hac uita nichil agerentur. postre-
 mo quā inconcussē fixum fide retinerem. de quib; parē-
 tibus ortus essem quod scire non possem. nisi audiendo
 credidissē. psuasisti mihi nō qui crederent libris tuis
 quos tanta in omnibus fere gentibus auctoritate fun-
 dasti. s; qui non crederent esse culpandos: nec audiendos
 esse si qui forte mihi dicerent. vnde scis illos libros vni⁹
 veri et veracissimi dei spū esse humano generi ministra-
 tos: Idipsum enī maxime credendū erat. quoniā nll'a
 pugnacitas calumniosaz questionū p̄ tam multa que
 legeram inter se confligentiū philosophoz extorquere
 mihi potuit ut aliquando non crederem te eē quicquid
 esses quod ego nescirem. aut amministrationē rerum

L

humanarum ad te pertinere: sed id credebam aliquando robustius. aliquando exilius: semper tamen credidi et esse te et curam nostri gerere. etiam si ignorabam vel quid sentiendo esset de substantia tua. vel que via duceret aut reduceret ad te: ideoque cum essem infirmus ad intelligendam liquida ratione veritatem. **Q**uod hoc nobis esset opus auctoritate sanctorum litterarum iam credere ceperam nullo modo te fuisse tributurum tam excellentem illi scripture per omnes iam terras auctoritatem. nisi et per ipsam tibi credi et per ipsam te queri voluisses. **T**am enim absurditatem que me in illis litteris solebat offendere cum multa ex eis per babuliter exposita audissem ad sacramentorum altitudinem referebam: eoque mihi illa venerabilior **Q**uod sacro sancta fide dignior apparebat auctoritas. quo et omnibus ad legendum esset in premitu. et secreti sui dignitatem in intellectu profundiore servaret. verbis apertissimis et humilissimo genere loquendi se cunctis prebens. et exercens intentionem eorum qui non sunt leves corde. ut exciperet omnes populari sinu. et per angusta foramina paucos ad te traiceret: multo tamen plures quam si nec tanto apice auctoritatis emineret. nec turbas gremio sancte humilitatis hauriret. **C**ogitabam hec et aderas mihi: suspirabam et audiebas me: fluctuabant et gubernabas me: ibam per viam seculi latam nec deserebas. inhiabam honoribus. lucris. coniugio. et tu irridebas: paciebar meis cupiditatibus amarissimas difficultates te propicio. tantomais quantomais sinebas mihi dulcescere quod non eras tu. **V**ide cor meum domine qui voluisti ut hoc recorder et confiterer tibi **N**unc tibi inhereat anima mea. quam de visco tam tenaci mortis exuisti. **Q**uam misera erat. et sensu vulneris tu pungebas. ut relictis omnibus conuerteretur ad te qui es super omnia. et sine quo nulla

essent omnia. conuerteret et sanaretur. **Q**uā ergo miser eram: et quomodo egisti ut sentirem miseriam meā. **D**ie illo quo cum pararem recitare imperatori laudes quibus plura mentirer. et mendienti faueretur ab scientibus. easque curas anhelaret cor meum. et cogitationum tabificarum febribus estuaret. transiens per quendam vicum mediolanensem. animaduerti pauperem mendicum iam credo saturum iocantem atque letantem: et ingemui. et locutus sum cum amicis qui mecum erant multos dolores insaniarum nostrarum: quia omnibus talibus conatibus nostris qualibus tunc laborabam sub stimulis cupiditatum trahens infelicitatis mee sarcinam. et trabendo exaggeras nichil vellem aliud nisi ad securam leticiam peruenire. quod nos medicus ille iam processisset. nunquam illuc fortasse venturos. **Q**uod enim iam ille pauculis et emendicatis nummulis adeptus erat. ad hoc ego tam erumpnolis anfractibus et circuitibus ambiebam. ad leticiam scilicet temporalis felicitatis. **N**on enim verum gaudium habebat sed et ego illis ambitionibus multo falsius querebam. **E**t certe ille letabatur: ego anxius eram. **S**ecurus ille: ego trepidus. **E**t si quisquam percuteretur me utrum mallet exultare an metuere: responderem. exultare. **R**ursus si interrogaret utrum me talem mallet qualis ille. an qualis ego tunc essem. me ipsum curis timoribusque confectum eligerem. sed puerilitate. **N**unquid veritate? **N**eqz enim eo me illi proponere debebam. quo doctior eram: quoniam inde gaudebam. sed placere querebam inde hominibus: non ut eos docerem. sed tantum ut placerem. **P**ropterea et tuba culo discipline tue confringebas ossa mea. **R**ecedant ergo ab anima mea qui dicunt ei. interest unde quis gaudeat. **G**audebat mendicus ille vinolencia: tu gaudere cupiebas gloria. **Q**ua gloria domine? que non est in te.

L. 13.

Nam sicut verum gaudium illud nō erat. ita nec illa vera gl'a: et amplius euertebat mentem meam. **E**t ille ip̄a nocte digesturus erat ebrietatem suā: ego autem cū in ea dormierā et surrexerā. et resurrecturus eram. vide quot diebus. **I**nterest vero vnde quis gaudeat. **S**cio: et gaudium spei incōparabiliter distat ab illa vanitate. **E**t tunc distabat inter nos. **N**imirū quippe ille felici or erat non tantū quod hilaritate pfundebatur cū ego curis euiscerarer: verū etiam quod ille bene optando acquisuerat vinū: ego menciendo querebā tiphū. **D**ixi tunc multa in hac sentenciā caris meis: et sepe aduerte bam ī his quomodo mihi esset. et inueniebā malimihī esse: et dolebā. et conduplicabā ipsum male. **E**t si quid arrisisset p̄sperū. tenebat apprehendere: quia pene p̄squam teneretur auolabat. **C**ongemiscebamus in his qui simul amice vivebam⁹. et maxime ac familiarissime cū alipio et nebridio ista colloquebar: quoz alipi⁹ ex eodē quo ego erat ortus municipio. parentibus p̄matibus municipalibus: me minor natu. **N**am **E**t studuerat apud me. cū in nostro oppido docere cepi. et postea carthaginī: et diligebat me multū. quod ei bon⁹ et doctus viderer: et ego illum p̄pter magnā virtutis indolem. q̄ in non magna etate satis eminebat. **S**urges tamen mox carthaginensiu. quibus nugatoria feruent spectacula absorbuerat eum insania circensium. **S**ed cū in eo miserabiliter volueretur. ego autē rethoricā ibi p̄fessus publica scola uterer. nondū me audiebat ut magistrū p̄pter quandā similitudinē que inter me et patrem ei⁹ erat exorta: et compererā quod circū exicialiter amaret: **E**t grauter angebar quod tantā spem pditurus ul' etiā p̄didisse mihi videbatur. **S**ed monendi eū. et aliqua cohercione reuocandi nulla erat copia. ul' amicitie benī

nolencia. ul' iure magisterij. Putabā enī eum de me
cū patre sentire ille vero non sic erat. Itaq; postposita
in hac re patris volūate. salutare me ceperat. veniens
in auditorium meū: et audire aliquid atq; abire. Sed
enī de memoria mihi lapsum erat agere cum illo. ne va
noꝝ ludox ceco et p̄cipiti studio tam bonū interimeret
ingenium. Verum autem domine tu qui presides gu
bernaculis omnium que creasti. non eum oblitus eras
futurū inter filios tuos antistitem sacramenti tui. Et
ut aperte tibi tribueretur eius correctio. per me quidem
illam. s; nescientem operatus es. Nam quodā die cum
sederem in loco solito. et coram me adessent discipulī.
venit. salutavit. sedit. atq; in ea que agebant̄ intendit
animū. Et forte lectio in manibus erat. quā dū expone
rem oportune mihi adhibenda videretur similitudo cir
censium: quo illud quod insinuabā et iocundi⁹ et plani⁹
fieret cum irrisione mordaci eorū quos illa captinasset
insania. Scis tu deus noster quod tunc de alipio ab illa
peste sanando non cogitauerim. At ille in se rapuit:
meq; illud nō nisi ppter se dixisse credidit: et quod ali⁹
acciperet ad succensendū mihi. accepit honest⁹ adolescēs
ad succensendū sibi: et ad me ardentius diligendū. Dixe
ras enī tu iā olim. et innexueras litteris tuis. corripe
sapientem. et amabit te. At ego illum non corripuerā.
Sed utens tu omnibus et scientibus ordine quo nosti.
et ille ordo iustus est. de corde et lingua mea carbones
ardentes operatus es. quib; mentē. spei bone adureres
tabescentē ac sanares. Taceat laudes qui miserationes
tuas nō considerat. que tibi de medullis meis confiten
tur. Etenim ille post illa verba pripuīt se ex fouea tam
alta qua libenter dimergebatur. et cum mira voluptate
cecabat. et excussit animū forti tēporancia: et resiluerūt

L

omnes circensium sordes ab eo: ampliusque illuc non accessit. Sed deinde patrem reluctante eucit. ut me magistro uteretur. Cessit ille atque concessit: et audire me rursus incipiens. illa mecum superstitione inuolutus est: amans in manicheis ostentione continentie. quam veram et germanam putabat. Erat autem illa vecors et seductoria. preciosas animas captans. nondum virtutis altitudinem scientes tangere. et superficie decipi faciles. sed tamen adumbrate simulateque virtutis. Non sane relinquens incantata sibi a parentibus terrenam viam. romam precesse rat ut vis disceret. et ibi gladiatorij spectaculi hiatu incredibili. et incredibiliter abreptus est. Cum enim aduersaretur et detestaretur talia. quidam eius amici et condiscipuli. cum forte de prandio redeuntibus puum esse recusantem vehementer et resistentem familiari violentia. duxerunt in amphitheatrum crudelium et funestorum ludorum diebus hec dicentem. Si corpus meum in locum illum trahitis. et ibi constituitis. nunquid et animum et oculos meos in illa spectacula potestis intendere? Adero itaque absens: ac sic et vos et illa superabo. Quibus auditis illi nichilominus eum adduxerunt secum: id ipsum forte explorare cupientes utrum posset efficere. Quo ubi ventum est. et sedibus ut potuerunt locati sunt. feruebant omnia immanissimis voluptatibus. Ille clausis foribus oculorum interdixit animo ne in tanta mala prederet: atque utinam et aures obturauisset. Nam quodam pugne casu cum clamor ingens totius populi vehementer eum pulsasset. curiositate victus. et quasi paratus quicquid illud esset etiam visu contempnere et vincere. aperuit oculos. et percussus est grauiori vulnere in anima quam ille in corpore. quem cernere concupiuit: ceciditque miserabilius quam ille quo cadente factus est clamor. qui per eius aures in:

trauit. et rescrauit eius lumina. ut esset qua feriretur
et deiceretur audax adhuc potius quā fortis anim⁹: et
eo infirmior. quo de se p̄sumpserat qui debuit de te **V**
enī videlicet illum sanguinē. inmanitatē simul ebibit:
et non se auertit. s; fixit aspectū. et hauriebat furias et
nesciebat: et delectabatur scelere certaminis. et cruenta
voluptate inebriabatur: et nō erat iam ille qui venerat
sed vnus de turba ad quā venerat: et verus eorū socius a
quibus adductus erat. **Q**uid plura? **S**pectauit: cla-
mauit: exarsit: abstulit inde secū insaniā qua stimula-
retur redire non tantū cum illis a quib⁹ p̄us abstract⁹
est. s; etiā pre illis et alios trabens. **E**t inde tamen ma-
nu validissima et misericordissima eruiisti eū. et docuisti
non sui habere s; tui fiduciam. sed longe postea. **V**erū
tamen iam hoc ad medicinā futuram in eius memoria
reponebatur. **N**am **Q**uod cum adhuc studeret
iam me audiens apud carthaginē. et medio die cogita-
ret in foro quod recitaturus erat sicut exerceri scolastici
solent. **S**inisti eum comprehendī ab edituis fori tanquā
furem. non arbitror ob aliā causā te p̄misisse deus nr̄.
nisi ut ille uir tant⁹ futurus. iā inciperet discere quā
nō facile in cognoscendis causis homo ab hoīe damnā-
dus esset temeraria credulitate. **Q**uippe ante tribunal
deambulabat solus cū tabulis ac stilo: cū ecce adolescēs
quidā ex numero scolasticorū fur verus securim clanculo
apportans. illo non sentiente ingressus est ad cancellos
plumbeos. qui uico argentario desuper p̄minent: **Q**ui p̄-
cidere plumbū cepit. **S**ono autem securis audito. sub-
murmurauerūt argentarij qui subtererant: et miserūt
qui apprehenderent quem forte inuenissent. **Q**uorū vo-
cibus auditis relicto ferro ille discessit: timens ne cū eo
teneretur. **A**lipius autem qui non viderat intransitum

LXX

exeuitem sensit: et celeriter vidit abeuitem. **E**t causam
scire cupiens. ingressus est locum: et inuenta securi stans
atq; ammirans considerabat: cū ecce illi qui missi erāt
reperiunt eum solum ferentem ferrū cui? sonitu exciti
venerant. **T**enent. attrahunt: congregatis inquilinis
fori. tanquā furem manifestū se cōprehendisse gl'antur
Et inde offerendus iudicijs ducebatur. **S**ed haec nō do
cendus fuit. **S**tatim enī domine subuenisti innocencie.
cui? testis eras tu solus. **C**um enī duceretur ul' ad custo
diam ul' ad supplicium. fit eis obuīam quidā architect?
cui? maxima erat cura publicarū fabricarū. **G**audent
illi eum potissimū occurrisse. cui solebant in suspicionē
venire ablatarū rerū que pissent de foro: ut quasi tandē
iam ille cognosceret a quibus hec fierent. **V**erū autem
viderat homo sepe alipium in domo cuiusdā senatoris.
ad quem salutandū ventitabat: statimq; cognitū manu
apprehensa se mouit a turbis. et tanti mali causā que
rens. quid gestum eēt audiuit: omnesq; tumultuantes
qui aderant et minaciter frementes iussit venire secum
Et venerunt ad domū illius adolescentis qui rem cōmi
serat. **P**uer vero erat ante ostium: **E**t tam paruulus
erat. ut nichil exinde domino suo metuēs. facile posset
totū indicare. **C**um eo quippe in foro fuit pedissequis
quem postea quā recoluit alipius. architecto itimauit
At ille securim demonstrauit puero: querens ab eo cui?
esset. **Q**ui confestim nostra inquit. **D**einde interroga
tus apuit cetera. **S**ic in illam domū translata causa.
confusisq; turbis que de illo triumphare iam ceperant.
fatur? dispensator verbi tui. et multarū in ecclesia tua
causarū examinātor expiencior instructiorq; discessit
Hunc ego rome inuenerā: **E**t adhesit mihi fortissimo
vinculo. meūq; mediolanū pfectus est. ut nec me dese

reret. et de iure quod didicerat aliquid ageret. scdm vō
tum magis parentum quā suum. Et ter iam assederat
mirabili continencia ceteris : cum ille magis miraret
eos qui aurū innocencie pponerent. **T**emptata est quo
qz eius indolens nō solum illecebra cupiditatis. s; etiā
stimulo timoris. **R**ome assidebat comiti largicionum
italicianarū. **E**rat eo tempore quidā potentissim⁹ sena
tor. cui⁹ beneficijs obstricti multi. et terrori subditi erāt
Voluit sibi licere nescio quid ex more potencie sue. qd
esset pleges illicitū **R**estitit alipius. pmissū est pmiū
irrisit animo. **P**retente mine. calcauit : mirantibus
omnibus inusitatā animā. que hominē tantum. et in
numerabilibz pstandi nocendiqz modis. ingenti fama
celebratū. ul' amicū non optaret. ul' non formidaret
inimicū. **I**pse autem iudex qui consiliarius erat quā
uis et ipse fieri nollet. non tamen aperte recusabat. s;
in istū causam transferens. ab eo nō se pmittere asserebat
quia **R**euera si ipse faceret. iste discederet. **H**oc solo
autem pene iam electus erat studio litterario. vt precijs
ptorianis codices sibi conficiendos curaret **S**ed consulta
iusticia deliberatio nē in melius conuertit : utiliorē iudi
cans equitatem qua phibebatur. quā potestatem qua
sinebatur. **D**aruum est hoc : s; qui in paruo fidelis est
et in magno fidelis est **N**ec ullo modo erit inane quod
tue veritatis ore pcessit. **S**i in iniusto māmona fideles
non fuistis. vestrum quis dabit vobis **T**alis ille tunc
inherebat mihi : meūqz nutabat in consilio quisnam
esset uite tenende modus. **N**ebrius etiam qui relicta
patria vicina carthagini atqz ipsa carthagine vbi fre
quentissimus erat relicto paterno rure optimo. relicta
domo. **N**on secutura matre. nullam ob aliam causā
mediolanū venerat. nisi vt meū vīneret iflagratissimo

studio veritatis atq; sapiencie. pariterq; fluctuabat be-
 ate vite inquisitor ardens. questionū difficillimarū
 scrutator accerrim⁹. **E**t erant ora tria e gentium. et in
 opiā suā sibi inuicem anhelantium. et a te expectan-
 cium ut dares eis escam in tempore oportuno. **E**t in oī
 amaritudine que nostros seculares act⁹ de misericordia
 tua sequebatur intuentibus nobis finem cur ea patere
 mur. occurrebant tenebre: et auersabamur gementes.
 et dicebam⁹. **Q**uādiu hec ē et hoc crebro dicebamus. et
 dicentes non relinquebam⁹ ea. quia non elucebat certū
 aliquid qđ illis relictis apprehenderem⁹. **E**t ego maxie
 mirabar. satagens et recolens quā longū tempus esset
 abunde uicesimo anno etatis mee quo feruere ceperam
 studio sapiencie. disponens ea inuenta relinquere omīs
 vanarū cupiditatū spes inanes. et insanias mendaces.
Et ecce iam tricenariā etatem gerebam. in eodem luto
 hesitans auiditate fruendi. p̄sentibus fugientibus &
 dissipantibus me. dum dico cras inueniā: ecce mani-
 festum apparebit. et tenebo: **E**t ecce faustus veniet et ex-
 ponet omnia. **O** magni viri academici: nichil ad agē-
 dam uitam certi cōprehendi potest. **I**nmo queram⁹ di-
 ligenti⁹. et non desperem⁹. **E**cce iam nō sūt absurda
 in libris ecclesiasticis que absurda videbantur. et possūt
 aliter atq; honeste intelligi. **F**igam in eo gradu pedes
 in quo puer a parentib; positus eram. donec inueniāt
 p̄spicua veritas. **S**ed ubi queretur ē. **Q**uando queret⁹
Non vacat ambrosio: non vacat legere. **V**bi ipsos co-
 dices querim⁹ ē. **V**nde aut quomō cōparam⁹ ē. **A** q̄b;
 sumem⁹ ē. **D**eputentur tempora. distribuantur hore p
 salute anime. **M**agna spes ob orta est. **N**on docet ca-
 tholica fides quod putabam⁹. et vani accusabamus. **N**e-
 fas habent docti ei⁹ credere deū figura humani corporis

terminatū. Et dubitam⁹ pulsare quo aperiant cetera. Ante meridianis horis discipuli occupāt. ceteris quid faciem⁹? Cur non id agimus? Sed quando salutam⁹ amicos maiores. quorū suffragiis opus habem⁹? Quādo pparamus quod emant scolastici? Quando reparamus nos ipsos relaxando animū ab intencione curay? Pereant omnia. et dimittam⁹ hec vana et inania: cōferamus nos ad solam inquisitionē veritatis. Vita mi sera est: mors incerta est. Si subito obrepit. quomodo hinc exibim⁹? et ubi nob discenda sunt que hic negleximus? Nec nec potius hui⁹ negligencie supplicia luenda sunt? Quid si mors ipsa omnem curā cum sensu amputabit et finiet? Ergo et hoc querendū est: s; absit ut ita sit. Non vacat. non est inane. quod tam eminens culmen auctoritatis xpiane fidei toto orbe diffunditur. Nunquā tanta et talia p nob diuinitus agerentur. si morte corporis etiam uita anime consumeretur. Quid cunctamur igitur relicta spe seculi conferre nos totos ad querendū deū. et uitā beatam? Sed expecta: iocūda sunt et ista: habent non parvā dulcedinem suā: non facile ab eis precidenda est intencio: quia turpe est ad earursū redire. Ecce iam quantū est ut impetretur aliq; honor: et quid amplius in his desiderandū? Suppetit amicorū maiorū copia: ut nichil aliud. et multū festinemus. ul' p̄satus dari potest. Et ducenda vxor cū aliq pecunia. ne sumptū nostrū grauet: Et ille erit modus cupiditatis. Multi magni viri imitatione dignissimi sapiencie studio cum coniugibus dediti fuerunt. Cum hec dicebam. et alternabant hī venti. et impellebant huc atq; illuc cor meū. transibant tempora. et tardabā conuerti ad dominū. et differebam de die in diem vinere in te: et nō differebā quotidie in memetipso mori. Amās

beatam uitā. timebā illam in sede sua: et ab ea fugiens
 querebam eam. **D**utabā enī me miserū fore nimis si
 femine p̄uarer amplexib⁹: et medicinā misericordie tue
 ad eandem infirmitatē sanandā non cogitabam. quia
 expertus non eram: et p̄p̄iarū uirū credebā esse con
 tinenciā. quarū mihi non eram conscius. cum stultus
 essem. et nescirem sicut scriptū est neminē posse esse con
 tinentem nisi tu dederis. **U**tiq; dares. si gemitu interno
 pulsarem aures tuas: et fide solida in te iactarem curā
 meā. **P**rohibebat me sane alipius ab vxore ducenda.
 cantans nullo modo nos posse securo ocio sit in amore
 sapientie viuere. sicut iam diu desiderarem⁹. si id fecissē
Erat enī ipse in ea re etiam tunc castissim⁹: ita ut mi
 rū esset ul' expienciā concubit⁹ ceperat in ingressu ado
 leſcentie sue. **S**ed non heſerat: magisq; doluerat et spre
 uerat. et deinde iam continentissime vivebat. **E**go autē
 resistebā illi exemplis eoz qui coniugati coluissent sapi
 enciā. et p̄meruiſſent deū. et habuiſſent fideliter ac dilex
 iſſent amicos: a quoz quidem granditate animi longe
 aberam. et delicatus morbo carnis. mortifera suauitate
 trahbam catenam meā. solui timens. et quasi cōculſo
 vulnere pellens verba bene suadentis. tanquā manū sol
 uentis. **I**nſuper etiam p̄ meipſi quoq; alipio loquebat⁹
 ſerpens. et innectebat atq; ſpargebat p̄ linguā meā dul
 ces laqueos in uia eius. q̄bus illi honeſti. et expediti pe
 des implicarentur. **C**um enī me ille miraretur quē nō
 paruiſſenderet ita herere uiſco illius voluptatis. vt me
 affirmare quocienſcūq; inde inter nos quererem nullo
 modo celibem uitam poſſe degere. atq; ita me defendere
 cum illum mirantem viderem. ut dicerem multū inter
 eē inē illud qđ ipſe raptim et furtim expertus eſt. et qđ
 pene iā ne meminisset quidē. atq; ideo nulla moleſtia

facile contempneret delectationes consuetudinis mee.
ad quas si accessisset honestū nomen matrimonij. non
eū mirari oportere cur ego illam uitā nequirem sper-
nere. ceperat et ipse desiderare coniugium. nequaquā
victus libidine talis voluptatis. s; curiositatis. Dice-
bat enī se scire cupere. quid nam eēt illud sine quo vita
mea que illi sic placebat non mibi uita s; pena videret.
Stupebat enī. liber ab illo vinculo animi seruitutē meā
et stupendo ibat inexplendi cupidinem. ventur⁹ in ipsā
experientiā. atq; inde fortasse lapsurus in eam quā stu-
pebat seruitutem: quoniā sponsonē volebat facere cū
morte. **E**t qui amat piculum. incidet in illud. **N**euter
enī nostrū si quod est coniugale decus ī officio regendi
matrimonij. et suscipiendorū liberorū ducebat nisi tenuit.
Magna autem ex parte atq; vehementer consuetudo sa-
ciande insatiabilis cōcupiscencie me captū excruciat:
illum autem admiratio capiendū trahabat. **S**ic eram⁹
donec tu altissime non deserens humū nostrā. miserat⁹
miseros. subuenires miris et occultis modis. **E**t insta-
batur impigre ut ducerem vxorem. **N**am petebam. iā
pmittebat. maxime matre dante operam. quo me iā
coniugatū baptism⁹ salutaris ablueret. quo me indies
gaudebat aptari. **E**t vota sua ac pmissa tua in mea fide
compleri animaduvertebat. cum sane et rogatu meo. **A**d
desiderio suo forti clamore cordis abs te deprecaretur quo-
tidie. ut ei p visum ostenderes aliquid de futuro matri-
monio meo. nunquā voluisti. **E**t videbat quedā vana
et phantastica quo cogebat impet⁹ de hac re satagentis
humani spiritus. **A**d narrabat mibi non cum fiducia
qua solebat cum tu demonstrares. s; contempnens ea.
Dicebat enī discernere se nescio quo sapore que verbis
explicare non poterat. quid interesset inter reuelantem

H

re et animā suam somniantem. Instabatur tamen. et
puella petabatur. cui⁹ etas ferme biennio minus quā
nubilis erat: et quia ea placebat. expectabat. Et multi
amici agitaueram⁹ animo. et colloquentes ac detestan
tes turbulētas humane uitae molestias pene iam firma
ueram⁹ remoti a turba ociose viuere. id oculum sic mo
liti. ut si quid habere possem⁹ conferrem⁹ in medium.
vnamq; rem familiarem conflarem⁹ ex omnibus: ut p
amicicie societate non esset aliud hui⁹. et aliud illi⁹. s
qđ ex cunctis fieret vnū. et vniuersū singulorū eēt. et oīa
omnium. cum videremus nobis esse posse decem ferme
homines in eadē societate essentq; inter nos p diuites.
romanian⁹ maxime cōmuniceps noster. quē tunc gra
ues estus negociorū suorū ad comitatū attraxerant. ab
inueniente etate mibi familiarissim⁹. qui maxie instabat
huic rei. et magnam insuadendo habebat auctoritatē.
qđ amplares cuius multū ceteris anteibat: et placuerat
nobis ut binī annuū tanquā magistrat⁹ oīa necessaria
curarent. ceteris quietis. Sed postea quā cepit cogitare
utrum hoc muliercule sinerent. quas et alij nostrū iam
haberent. et nos habere volebam⁹. totū illud placitū qđ
bene formabam⁹ dissiluit e manibus: atq; confractū et
abiectū est. Unde ad suspiria et gemitus. et gressus ad
sequendas latas et tritas vias seculi. quoniā multe co
gitationes erant in corde nostro: consilium autem tuū
manet in eternū. Ex quo consilio deridebas nostra. &
tua pparabas. nobis daturus escam in oportunitate:
et aperturus manū. et impleturus animas nostras be
nedictione. Interea mea peccata multiplicabantur: et
auulsa a latere meo tanquā impedimento coniugij cū
qua cubare solitus eram. cor vbi adhebat concisū &
vulneratū mibi erat: & traherat sanguinē. Et illa in

affricam redierat. vouens tibi alium se uirū nesciturā
 relicto apud me naturali ex illa filio meo. **A**t ego in
 felix nec femine imitator. dilacionis impaciens. tan-
 quā post biennium accepturus eam quā petebam. quia
 non amator coniugij. s; libidinis seruus erā. pcurauī
 aliam non utiq; coniugem. quo tanquā sustentaretur
 et pduceretur ul' integer ul' auctorior morib; anime mee
 satellicio pdurantis consuetudinīs in regnū vxorium.
Nec sanabatur vulnus illud meū. quod poris p̄cisione
 factū fuerat: s; post feruorem doloremq; acerrimū pu-
 trescebat: et quasi frigidus sed desperaci⁹ dolebat. **T**ibi
 laus. tibi gl'a. fons misericordiarū. **E**go fiebā miseri-
 or: et tu ppinquior. **A**derat nāq; dextera tua. raptu-
 ra me de ceno. et ablutura **E**t ignorabam: nec me reuo-
 cabat a pfundiore voluptatū carnalium gurgite. nisi
 metus mortis et futuri iudicij tui. qui p̄ varias quidē
 opiniones. nunquā tamen recessit de pectore meo. **E**t
 disputabā cum amicis meis alipio et nebridio de finib;
 bonoy et maloy: epicurū **q** accepturū fuisse palmā in
 animo meo. nisi ego credidissem post mortem restare
 anime uitam. et tractus meritoy. quod epicur⁹ credere
 noluit. **E**t querebam si essemus īmortales et in ppetua
 corporis voluptate sine vllo amissionis terrore uiuere-
 rem⁹. cur non essem⁹ beati. aut quid aliud quererem⁹:
 nesciens idipsum ad magnā miseriam pertinere. qđ ita
 denersus et cecus cogitare non possem lumē honestatis
 et gratis amplectende pulchritudinis. quā non videt
 oculus carnis. et videtur ex intimo. **N**ec considerabā
 miser ex qua vena mihi manaret. quod ista ipsa feda
 tamen cū amicis dulciter conferebam. nec esse sine ami-
 cis poteram beatus. eciam scōm sensū quem tūc habebā
 in quantalibet affluencia carnalium voluptatū. quas

L

utriq; gratis diligebā: uicissimq; ab eis me diligī gratis
senciebam. **Q**uotuosas uias: ue anime audaci que spe
rauit si a te recessisset se aliquid meli⁹ habiturā **V**ersa
et reuersa in tergū. et in latera. et in ventrem. **E**t dura
sūt omnia: et tu solus requies. **E**t ecce ades. et liberās
a miserabilibus errorib; et constituīs nos in uia tua:
et consolāris et dicis. **C**urrite: ego feram. et ego pducā
Et ibi ego feram. . .

Sancti **A**ugustini **L**iber **S**eptim⁹ **I**ncipit

Am mortua erat adolescencia mea mala et nefanda.
et ibam in iuuentutē: quanto etate maior. tanto vani-
tate turpior: quī cogitare aliquid substantie nisi tale
non poteram. quale p hos oculos videri solet. **N**on te
cogitabam deus in figura corporis humani. **E**x quo au-
dire aliquid de sapientia cepissem. semper hoc fugi: **E**t
gaudebam me hoc reperisse ī fide spiritalis matris nre
catholice tue. **S**ed quid aliud cogitarem nō occorrebat:
et conabar cogitare te homo. et talis homo. summum
et solum. et verum deū: et te incorruptibilē. et inuola-
bilem. et incommutabilem totis medullis credebam: quia
nesciens vnde. et quomodo. plane tamen videbā et cer-
tus eram. id quod corrumpi potest deterius esse quā id
qđ non potest. et quod uiolari non potest. incunctanter
pponebam violabili: et quod nullam patitur mutatio-
nem. meli⁹ esse quā id quod mutari potest. **C**lamabat
violenter cor meū aduersus omnia phantasmata mea
Et hoc vno īctu conabar abigere circūuolantem turbā
immundicie ab acie mentis mee: et uix dimota in īctu
oculi. ecce cōglobata rurs⁹ aderat. et irruebat ī aspectū
meū et obnubilabat eum: ut quāuis non formā huma-
ni corporis. corporeū tamen aliquid cogitare cogerer p
spacia locor. siue īfusū mundo. siue eciā extra mūdū

p infinita diffusū. eciā ipsum incorruptibile et inuio-
labile et incōmutabile. quod corruptibili et uiolabili.
et cōmutabili pponebam: quoniā quicquid pūabā spa-
cijs talibus nihil mihi esse videbatur. s; p̄sus nichil. ne
inane quidē. tanquā si corpus auferatur loco. et mane-
at locus omni corpore vacuatus. et terreno. et humido
et aërio. et celesti: s; tamen sit locus inanis tanquā spa-
ciosū nichil. Ego itaq; incrassatus corde nec mihi met
ipsi ul' ipse conspicuus. quicquid non p aliquanta spa-
cia tenderetur. ul' diffunderetur. ul' conglobaretur. ul'
tumeret. ul' tale aliqd caperet aut capere posset. nichil
p̄sus esse arbitrabar. **T**er quales enī formas ire solēt
oculi mei. p tales imagines ibat cor meū: nec videbā
hanc eandem intencionē qua illas ipsas imagines for-
mabā nō esse tale aliquid. que tamen ipsas nō formaret
nisi esset magnum aliquid. Ita eciā te uita uite mee
grandem per infinita spacia undiq; cogitabā penetrare
totam mundi molem: et extra eam quaqua versū per
īmensa sine termino. ut haberet te terra. haberet celum
haberent oīa. et illa finirentur in te: tu autem nusquā
Sicut autē luna solis non obisteret aeris corpus. aeris
hui⁹ qui supra terram est. quo min⁹ p eum traiceretur
penetrans eum. non dirumpendo. aut concidendo. s; im-
plendo eum totū. sic tibi putabam non solum celi. &
aeris. et maris. s; eciā terre corpus puium: et ex oīb;
maximis minimisq; partibus penetrabile ad capiendā
p̄senciam tuam. occulta inspiratione intrinsecus et ex-
trinsecus ad ministrante omnia que creasti. Ita suspi-
cabar: quia cogitare aliud non poteram. Nam falsū
erat. Illo enī modo maior pars terre maiore tui parte
haberet. minorem minor: atq; ita te plena essent oīa.
ut amplius tui caperet elephanti corpus quā passeris.

quo esset isto grandius. grandioriꝫ occuparet locū :
 atq; ita frustratim partibus mundi magnis magnas
 breuibus breues partes tuas p̄sentes faceres. **N**on es
 autē ita : s; nondū illuminaueras tenebras meas. **S**at
 erat mibi dñe aduersus illos deceptos deceptores. et lo
 quaces mutos. quoniā non ex eis sonabat verbū tuū.
 sat erat ergo illud quod iam diu ab usq; carthagine a
 nebridio opponi solebat. et omnes qui audieram⁹ con
 cussi sum⁹. quid erat tibi factura nescio que gens tene
 brarū. quā ex aduersa mole solent opponere. si tu cum
 ea pugnare noluisses. **S**i enī responderet aliquid fuisse
 nociturā. violabilis tu et corruptibilis fores. **S**i autē
 nichil ea nocere potuisse diceret. nulla afferretur causa
 pugnandi. et ita pugnandi. ut quedam porcio tua &
 membrū tuum. vl' ples de ipsa substantia tua misceret
 aduersis potestatibus et non a te creatis naturis : atq;
 intantū ab eis corrumpere et cōmutaretur indeterius
 ut a beatitudine in miserā verteret : et idigeret auxilio
 quo erui purgariq; posset : et hanc esse animā cui tuus
 sermo seruienti liber. et contamine purus. et corrupte
 integer subueniret : s; et ipse corruptibilis. quia ex vna
 eademq; substantia : itaq; si te quicqd es. idest substantiā
 tuam qua es incorruptibilē dicerent. falsa esse illa oīa.
 et execrabilia : si autem corruptibilē. idipsum iam falsū
 et p̄ma voce abominandū. **S**at erat ergo istud adūsus
 eos omnimodo euomendos a pressura pectoris : quia nō
 habebant qua exirent. sine horribili sacrilegio cordis et
 lingue. sciendo de te ista et loquēdo **S**ed et ego adhuc
 quāuis incontaminabilē et inconuertibilē et nulla ex
 parte mutabilē dicerem fermeq; sentirem dominū nr̄m
 deum verum qui fecisti non solū animas nr̄as s; eciam
 corpora. nec tantū nr̄as animas et corpora. s; omnes et

omnia. **N**on tenebam explicitam & enodatā causam
 mali quēcūq; tamen esset. sic eam querendā videbam.
 ut nō p illā constringer deū in cōmutabilē credere. ne
 ipse fierem quod querebam. Itaq; securus eam querebā
 et certus non esse verū quod illi dicerent quos toto aīo
 fugiebam. quia videbā querendo vnde malum repletos
 malicia. qua opīnarentur tuam potius substantiā eciā
 male pati. quā suam malefacere. Et intendeā ut cer-
 nerem qđ audiebam liberū voluntatis arbitrium causā
 esse ut malum facerem. et rectū iudicium tuum ut pa-
 teremur: et eam liquide cernere nō valebā. Itaq; aciem
 mentis de p̄fundo educere conatus. mergebar iterum:
 et sepe conatus mergebar iterū atq; iterū. Subleuabat
 enī me in lucem tuam quod tam sciebam me habere vo-
 luntatem quā me vīuere. Itaq; cum aliquid vellem aut
 nollem non aliud quā me velle ac nolle certissim⁹ erā:
 et ibi esse causā peccatī meī iam iamq; animaduvertebā
 Quod autem inuitus facerem pati me potius quā fa-
 cere videbam. et id non culpam s; penam esse iudicabā.
 Qua me nō iniuste plecti te iustum cogitans cito fa-
 tebar. Sed rursus dicebā. Quis fecit me & nonne deus
 meus & non tantū bonus. s; ipsum bonū. Vnde igitur
 mibi male velle & bene nolle: ut esset cur iuste penas
 luerem. Quis in me hoc posuit et inseruit mibi plan-
 tarium amaritudinis. cū totus fierem a dulcissimo deo
 meo. Si diabolus auctor. vnde ipse diabolus. Quod
 si & ipse puerſa uoluntate ex bono angelo diabolus
 factus est. vnde et ī ipso voluntas mala qua diabolus
 fieret. quando totus a conditore angelus optimo fact⁹
 esset bonus. **H**is cogitationib; dep̄mebar iterū et suffo-
 cabar. s; non usq; ad illum infernū subducebat erroris.
 ubi nemo tibi confitē: dum tu potius mala pati quā

homo facere putatur. Sic enī nitebar inuenire cetera
 ut iam inuenerā meli⁹ esse incorruptibile quā corrupti-
 bile: et ideo te quicquid esses esse incorruptibile confite-
 bar. Neq; enī vlla anima vnquā potuit poteritue cogi-
 tare aliquid quod sit te melius. qui summū & optimū
 bonū es. Cum autem verissime atq; certissime incorrup-
 tibile corruptibili pponatur. sicut iam ego pponebam
 poteram iam cogitatione aliquid adtingere quod esset
 melius deo meo. nisi tu esses incorruptibilis. Vbi enī
 videbam incorruptibile corruptibili esse pferendū. ibi te
 querere debebam. atq; inde aduertere vnde sit malum:
 idem vnde sit ipsa corruptio qua uiolari substantia tua
 nullomodo potest. Nullo enī p̄sus modo uiolat cor-
 ruptio deum nostrū: nulla voluntate. nlla necessitate
 nullo inpuiso casu: quoniam ipse est deus. et quod sibi
 vult bonū. et ipse est idem bonū. Corrupti autem nō
 est bonū: nec cogeris inuitus ad aliquid: quia volūtas
 tua non est maior quā potencia tua. Esset aut maior
 si teipso tu ipse maior esses: et voluntas enī et potencia
 dei. de⁹ ipse est. Et quid inpuisū tibi qui nosti omnia &
 et nulla natura est. nisi quia nosti eam. Et ut qd mul-
 ta dicim⁹. cur non sit corruptibilis substantia que deus
 est: quando si hoc esset non esset deus & Et querebā vnde
 malum et male querebā. et in ipsa inquisitione mea nō
 videbam malum: et constituebā in conspectu spūs mei
 vnīuersā creaturā quicquid in ea cernere possum⁹ sicuti
 est terra et mare. & aer. et sidera. et arbores. & alia
 mortalia: et quicquid in ea nō videm⁹ sicut firmamen-
 tum celi. insuper et omnes angelos. et cuncta spiritalia
 eius. Sed etiam ipsa quasi corpora essent locis & locis
 ordinauit imaginatio mea. et feci vnā massam gran-
 dem distinctam generibus corporū creaturarū tuarū siue

que vera corpora erant siue que ipse p spiritib⁹ finxerā
 & eam feci grandem. non quantū erat quod scire non
 poteram. sed quantū libuit vndiqz versū sane finitam.
 Te autem domine ex omni parte ambientē et penetran-
 tem eam. sed usquequaque in infinitū. tanquā si mare
 esset vbiqz et vndiqz p īmensa spacia et infinitū solum
 mare. et haberet intra se spongiā quālibet magnā
 s⁹ finitā. tamen plena esset vndiqz spongia illa ex omni
 sua parte ex īmenso mari. sic creaturā tuā finitam te
 infinito plenā putabā. et dicebam: ecce deus et ecce q̄
 creauit deus et bonus deus. atqz his validissime longis-
 simeqz prestancior: s⁹ tamen bonus bona creauit: et ecce
 quomō ambit atqz implet ea. Vbi ergo malū. et vñ et
 qua huc irrepsit & Que radix eius. et quod semen ei⁹ &
 an omnino non est & Cur ergo timem⁹ et cauem⁹ quod
 non est & Aut si inaniter timem⁹. certe ul' timor ipse
 malum est quod incassū stimulatur et excruciat⁹ cor:
 et tanto graui⁹ malum. quanto nō est quod timeam⁹
 et timem⁹. Idcirco autem est malū quod timeam⁹. aut
 hoc malum est quia timem⁹ & Vnde est igitur. quoniā
 deus fecit hec omnia. bon⁹ bona & Maius quidem &
 summū bonū. minora facit bona. Sed tamen et creans
 et creata bona sunt omnia. Vnde est malū & an vnde
 fecit ea & materies aliqua. mala erat et formauit atqz
 ordinauit eam. sed reliquit aliquid ī illa quod in bonū
 non conuerteret. Cur & hoc & an īpotens erat totam
 vertere et cōmutare. ut nichil mali remaneret cum sit
 omnia potens & postremo cur inde aliquid facere voluit
 ac non potius eadem omnipotencia fecit ut nulla esset
 omnino & Aut vere existere poterat contra eius volū-
 tatē & aut si eterna erat. cur tandū per infinita retro
 spacia tempoz sic eā fuit esse. ac tāto postplacuit aliqd

ex ea facere & aut iam si aliquid iubito voluit agere .
 hoc potius ageret omnipotens . ut illa non esset : atq;
 ipse solus esset totū verum et summū et infinitū bonū
Aut si non erat bene ut non aliquid boni etiā fabrica-
 ret et conderet qui bon⁹ erat . illa sublata et ad nichilū
 redacta materie que mala erat . bona ipse institueret
 vnde oīa crearet . **N**on enī esset omnipotens si condere
 non posset aliquid boni . nisi ea quā ipse non condide-
 rat adiunaretur materia . **T**alia voluebam pectore mi-
 sero ingrauato curis mordacissimis de timore mortis .
 & non inuenta veritate . **S**tabiliter tamen herebat in
 corde meo in catholica ecclesia fides xpī tui dñi . et sal-
 uatoris nostri . in multis quidem adhuc informis . &
 preter doctrine normā fluctuans . **S**ed tamen non eam
 relinquebat anim⁹ . immo indies magis magisq; inbi-
 bebat . **E**a etiam mathematicorū fallaces diuinationes
 et impia deliramēta reieceram . **C**onfiteantur etiā hinc
 tibi de intimis visceribus anime mee miserationes tue
 deus meus . **T**u enī tu omnino . nā quis alius a morte
 erroris reuocat nos . nisi uita que mori nescit & et sapi-
 encia mentes indigentes illuminans . nullo indigens
 lumine . qua mundus administratur usq; ad arborem
 volatica folia . **T**u procurasti puicacie mee q̄ oblutatus
 sum uindiciano acuto seni . et nebridio adolescētī mira-
 bilis anime . illi vehementer affirmanti huic cum dubi-
 tatione quidem aliqua . & tamen crebro dicenti non esse
 illam artem futura p̄uidendi . coniecturas autē hoīni
 habere sepe vim sortis . & multa dicendo dici pleraq;
 ventura . nescientibus eis quid dicerent . & in ea non ta-
 cendo incurrentibus . **P**rocurasti ergo tu hominē ami-
 cū . non quidem segnem consultorē mathematicorū nec
 eas litteras bene callentē . sed ut dixi consultorē curiosū

et tamen scientem aliquid quod a patre suo se audisse dicebat : quod quantū valeret ad illius artis opinionem euertendā ignorabat. **I**s ergo uir noīe firmin⁹ liberaliter institutus et ex cultus eloquio. cū me tanquā carissimū de quibusdā suis rebus in quas secularis spes eius intumuerat consuleret. quid mihi scōm suas quas constellationes appellant videretur. ego autem qui iam de hac re in nebridi⁹ sententiā flecti ceperam. non quidem abnuerem conicere ac dicere. quod nutanti occurrebat. s³ tamen subicere. ppe iam esse mihi psuasū ridiculum illa esse et inanī. tum ille mihi narrauit patrem suū fuisse libroy talium curiosissimū : et habuisse amicū eqz illa simulqz sectantē qui pari studio et collatione flagrabant ī eas nugas igne cordis sui. ita ut mutoy quoqz animalium si que domi parerent obseuarent momenta nascenciū : atqz ad ea celi posiciónē notarent. vnde illi⁹ quasi artis experimenta colligerent. **I**taqz dicebat audisse se a patre quod cum eundem firminū pregnans mīr esset. eciam illi⁹ paterni amici famula quedam pariter utero grandescibat. quod latere non potuit dominū q³ eciam canū suarū partus examinantissima diligenciā nosse curabat. atqz ita factū esse. ut cum iste coniugis ille autem ancille dies et horas minucioresqz horarū articulos cautissima obseruatione numerarēt. enixe eēnt ambe simul : ita ut easdem cōstellaciones usqz ad easdē minucias utriqz nascenti facere cogerent. iste filio. ille seruulo. **N**am cum mulieres parturire cepissent. indicauerunt sibi ambo quid in sua cui⁹qz domo ageretur. **E**t parauerunt quos ad se inuicem mitterent simul ut natū quod parturiebatur esset cuiqz nunciatū. **Q**uod tamē ut continuo nunciaretur tanquā in regno suo facile efficerent : atqz ita qui ab alterutro missi sūt tam ex

L

paribus domoꝝ interuallis sibi obuiani factos esse dicebat ut aliam positionem siderum aliasq; particulas momentoz neuter eoz notare sineretur: et tamen firminus amplo apud suos loco natus dealbaciores uias seculi cursitabat. **A**ugebatur diuicijs. sublimabatur honoribus: seruus autem ille condicionis iugo nullatenus relaxato dominis seruebat ipso indicante qui nouerat eum. **H**is itaq; auditis et creditis. talis quippe narrauerat omnis illa reductacio mea resoluta concidit. et pmo firminu ipsum conatus sum ab illa curiositate reuocare. cum dicerem constellationib; eius inspectis ut vera pnunciarem. debuisseni me utiq; uidere ibi parentes inter suos esse pmaios. nobilem familiã pprie cui tatis. natales igenuos: honestã educationẽ liberalesq; doctrinas. **E**t si me ille seruus ex isdem constellationibus quia et illius ipse essent consulisset. ut eidẽ quoq; vera pferrem. debuisse me rursu uidere abiectissimã familiam condicionẽ seruilem & cetera longe a poribus aliena longeq; distancia. **V**nde autem fieret ut eadem inspiciens diuersa dicerem. si vera dicerem. si autẽ eadẽ dicerem. falsa dicerem. inde certissime colligi ea q̃ uera consideratis constellationib; dicerentur. non autẽ arte dici sed sorte: que autem falsa. non artis impericia. sed sortis mendacio. **H**inc autem accepto auditu ipse mecu talia ruminando ne quis eozũdem deliroꝝ qui talem questu sequerentur quos iam iamq; inuadere atq; irrisos refellere cupiebam. mihi ita resisteret quasi firmin? mihi aut illi pater falsa narrauerit. intendi considerationem in eos qui gemini nascuntur. quozũ pleriq; ita post inuicem funduntur ex utero. ut paruum ipm temporis interuallum quantãlibet uim in rerũ natura habere contendant. colligi tamen humana obseruatione

non possit. litterisq; signari omnino non valeat. quas mathematicus inspecturus est. ut vera pronunciet. et non erunt vera: quia easdem litteras inspiciens. Eadem debuit dicere de esau et de iacob. sed non eadem utriq; acciderunt. Falsa ergo diceret. Aut si uera diceret non eadem diceret. si eadem inspiceret. Non ergo arte sed sorte vera diceret. Tu enim domine iustissime moderator vniuersitatis consulens consulentibus consultisq; nescientibus occulto instinctu agis. ut dum quisq; consulit hoc audiat quod eum oportet audire. occultis meritis animarum ex abisso iusti iudicii tui. cui non dicat homo quid est hoc. aut quid hoc: non dicat non dicat: homo est enim. Nam itaq; me adiutor meus illis vinculis solueras et querebam unde malum: et non erat exitus. Sed me non sinebas ullis fluctibus cogitationis auferri ab ea fide qua credebam et esse te. Et esse incommutabilem substantiam tuam: Et esse de hominibus curam et iudicium tuum: et in christo filio tuo domino nostro atq; in scripturis sanctis quas ecclesie tue catholice commendaret auctoritas uiam te posuisse salutis humane ad eam uitam que post hanc mortem futura est. His itaq; salus atq; inconcussa roboratis. in anno meo querebam estuans unde sit malum. Que illa tormenta parturientis cordis mei. qui gemitus deus meus et ibi erant aures tue nesciente me: et cum in silencio fortiter quererem. magne uoces erant ad misericordiam tacite contriciones animi mei. Tu sciebas quod paciebar. et nullus hominum. Quantum enim erat quod in de digerebatur per linguam meam in aures familiarissimorum meorum. Num: quid totus tumultus anime mee. cui nec tempora nec os meum sufficiebat et sonabat eis: totum tamen ibat in auditum tuum quod rugiebam a genitu cordis mei. et ante te erat desiderium meum: et lumen oculorum meorum non

erat mecum. **I**ntus enī erat: & ego foris. nec in loco
 illud. **A**t ego intendebar in ea que locis continentur
 et non ibi inueniebam locum ad requiescendū: nec reci
 piebāt me ista ut dicerem sat est. et bene est: nec dimit
 tebant me redire ubi mihi satis esset bene. **S**uperior enī
 eram istis. te vero inferior: et tu verum gaudium mihi
 subdito tibi: et tu mihi subieceras que infra me creasti.
Et hoc erat rectū tempamentū. et media regio salutis
 mee ut manerem ad imaginē tuam: et tibi seruiens do
 minarer corpori. **S**ed cum superbe contra te surgerem.
 currerem aduersus dominū in ceruice crassa scuti mei.
 etiam ista infima supra me facta sunt. et p̄mebant: et
 nusquā erat laxamentū. et respiramentū. **I**psa occurre
 bant vndiqz acervatim & conglobatim cernenti: cogi
 tanti autem imagines corporū. ipse obponebantur rede
 unti quasi diceretur. **Q**uo is indigne et sordide &
 hec de vulnere meo creuerant. quia humiliasti tanquā
 vulneratū superbū: et timore meo separabar abs te: et
 nimis inflata facies claudebat oculos meos. **T**u uero
 dñe in eternū manes. et nō in eternū irasceris nobis.
 quoniā miseratus es terram & cinerem: et placuit in
 conspectu tuo reformare deformia mea: et stimulis in
 ternis agitabas me. ut īpaciens essem donec mihi p̄ in
 teriorem aspectū certus essem: et residebat tumor meus
 ex occulta manu medicine tue. aciesqz conturbata et cō
 tenebrata m̄tis mee acri collirio salubrium dolorū meorū
 de die in diem sanabatur: et p̄mo volens ostendere mihi
 quā resistas superbis. humilibus autem des gratiam.
 et quanta misericordia tua demonstrata sit hominibz
 uia humilitatis quod verbū tuum caro factū est. et ha
 bitauit inter homines. p̄curasti mihi p̄ quendā hoīem
 immanissimo tippo turgidū quosdā platonicoz libros.

ex greca lingua in latinam versos. et ibi legi non quidē
 his uerbis. s; hoc idem omnino multis et multiplicib;
 suaderi rationibus quod in pncipio erat verbū. et verbū
 erat apud deū. **¶** Deus erat verbū. **H**oc erat in pncipio
 apud deum. **O**mnia p ipsū facta sunt. et sine ipso factū
 est nichil. **Q**uod factū est ī ipso uita erat. et uita erat
 lux hominū. et lux in tenebris lucet. et tenebre eam nō
 cōprehenderunt. **E**t quia hominis anima quāuis testi
 monium phibeat de lumine. non est tamen ipa lumen
 s; verbū dei. **D**eus est lumen verū quod illuminat omnē
 hominem venientem in hunc mundū. **E**t quia in hoc
 mundo erat et mundus p eum factus est et mund⁹ eum
 non cognouit. **Q**uia uero in sua ppria venit. et sui eū
 non receperunt. quotquot autem eum receperunt. dedit
 eis potestatē filios dei fieri. credentibus in noīe eius nō
 ibi legi. **I**tem ibi legi quia deus verbū non ex carne. n̄
 ex sanguine. non ex voluntate viri. neq; ex uoluntate
 carnis. sed ex deo natus est. **S**ed quia verbū caro factū
 est et habitauit in nobis nō ibi legi. **I**ndagai quippe
 ī illis litteris varie dictū et multis modis quod sit fili⁹
 in forma patris non rapinā arbitratus esse equal' deo
 quia naturaliter idipsū est: sed quia semetipsum exina-
 niuit formam serui accipiens in similitudine hominū
 factus et habitu inuent⁹ ut homo. humiliauit se. fact⁹
 obediens usq; ad mortem mortē autem crucis. **P**ropē
 quod deus eum exaltauit a mortuis. et donauit ei nomē
 quod est super omne nomen. ut in noīe ihesu omīe genu
 flectatur. celestium terrestrium et infernoꝝ. **E**t omnis
 lingua confiteatur. quia dñs ihs xp̄us in gloria est dei
 patris. non habent illi libri. **Q**uod enim ante omnia
 tempora et supra omnia tempora in cōmutabilit̄ manet
 vnigenit⁹ filius tuus coetern⁹ tibi et q̄a de plenitudine

I

eius accipiunt anime vt beate sint. et quia participacione manentis in se sapientie renouantur ut sapientes sint. est ibi. **Q**uod autem scdm tempus p impijs mortuus est et filio tuo vnico non peperisti s; p nobis oib; tradidisti eum. non est ibi. **A**bscondisti hec a sapientibus et reuelasti ea paruulis. ut venirent ad eum laborantes et onorati et reficeret eos. quonia mitis est et humilis corde. et diriget mites iudicio. et docet mansuetos vias suas. uidens humilitate nram et laborem nrm et dimittens oia peccata nra. **Q**ui autem coturno tanqua doctrine sublimiores elati non audiunt dicente discite a me quia mitis sum et humilis corde. et inuenietis requiem animabus vestris. et si cognoscunt deu no sicut deu glorificant aut gratias agunt. s; euanescent i cogitationib; suis. **E**t obscurat insipiens cor eor quia dicentes se esse sapientes stulti fiunt. et ideo legeba ibi eia imutatam gloriam incorruptionis tue in idola et uaria simulacra. in similitudine imaginis corruptibilis hois. et volucru. et quadrupedu. et serpeniu: uidelicet egipciu cibum quo esau pdidit pmogenita sua. quonia caput quadrupedis p te honorauit popul? pmogenit? conuersus corde in egiptum. **E**t curuans imaginem tuam animam suam ante imaginem uituli manducatis fenum. **I**nueni hec ibi. et non manducaui. **P**lacuit eni tibi dne auferre obprobriu dñacionis ab iacob: ut maior seruaret minori: et vocasti gentes in hereditate tua. et ego ad te ueneram ex gentibus: et intendi in aurum quod ab egipto voluisti ut auferret ppl's tuus. quonia tuu erat ubicuq; erat: et dixisti atheniensib; p apl'm tuu quod i te uiuim? et mouemur. et sum?: sicut et quida scdm eos dixerunt. **E**t utiq; inde erant illi libri et non adtendi i idola egipcioru quibus de auro tuo ministrabant. qui

transmutauerunt veritatē dei in mendaciū. et coluerūt
et seruiuerunt potius creature quā creatori: et inde āmo
nitus redire ad memetipsū intraui ī tūna mea duce
te: et potui. quoniam factus es adiutor meus. **I**ntraui
et vidi qualicūq; oculo anime mee supra eundē oculum
anime mee supra mentē meā. lucem dñi incōmutabilē
non hanc vulgarem et conspicuā oī carni: nec quasi ex
eodē genere grādi or erat. tanquā si ista multoq; clari⁹
claresceret. totūq; occuparet magnitudine. **N**on hoc
illa erat. sed aliud. aliud valde ab istis omnib;: nec ita
erat supra mentē meā. sicut oleū super aquā. nec sicut
celum super terrā: s; superior quia ipsa fecit me. **E**go
inferior quia factus sum ab ea. **Q**ui nouit veritatem
nouit eam: et qui nouit eam nouit eternitatē **C**aritas
nouit eam. **O** eterna veritas. **E**t uera caritas: et cara
eternitas. **T**u es deus meus. tibi suspiro die ac nocte:
et cum te p̄mū cognoui. tu assumpsisti me. ut viderem
esse quod uideram. et nondū me esse qui uiderem: et re
uerberasti in firmitatē aspectus mei. **R**adiauit in me
nebementer. et contremui amore et horrore. et inueni
longe me esse a te: et ī regione dissimilitudinis. tā quā
audirem vocē tuā de excelso. **C**ibus sum grandīū. cresce
et manducabis me: nec tu me in te mutabis sicut cibū
carnis tue: sed tu mutaberis in me. **E**t cognoui quoniam
pro iniquitate erudisti hoīem: **E**t tabescere fecisti sicut
araneā animā meā. et dixi **N**ūquid nichil est veritas?
Neq; p̄ finita. neq; p̄ infinita locor spacia diffusa est:
Et clamasti de longinquo tuo. immo uero ego sum qui
sum: et audiui sicut auditur in corde **E**t non erat p̄sus
vnde dubitarem: facili⁹q; dubitarē viuere me. quā nō
esse veritatē. que p̄ ea que facta sūt intellecta conspiciē:
et inspexi cetera infra te: **E**t vidi omnino nec esse. nec

LXX

omnino non esse. **E**sse quidem quoniam abs te sunt. non
esse autem quoniam id quod es non sunt. **I**d enim vere est
quod incommutabiliter manet. **M**ichi autem inherere
deo bonum est: quia si non manebo in illo. nec in me po-
tero. **I**lle autem in se manens innouat omnia. et dominus me-
us. quoniam bonorum meorum non eges: et manifestatum est
mihi quoniam bona non sunt que corrumpuntur: que neque
si nulla bona essent. neque nisi bona essent corrumpi pos-
sent: quia si summa bona essent. incorruptibilia essent:
si autem nulla bona essent. quid in eis corrumpere non
esset. **N**ocet enim corruptio. et nisi bonum minueret. non
noceret. **N**ut igitur nichil nocet corruptio. quod fieri
non potest. aut quod certissimum est omnia que corrumpuntur
peruantur bono. **S**i autem omni bono peruantur. omnino
non erunt. **S**i erunt. **E**t corrumpi iam non poterunt.
meliora erunt: quia incorruptibiliter permanebunt. **E**t
quid monstruosius quam ea dicere omni bono amisso facta
meliora. **E**rgo si omni bono peruantur. omnino nulla
erunt. **E**rgo quoad sunt. bona sunt. **E**rgo quaecumque sunt
bona sunt: malumque illud quod querebam unde esset non est
substantia: quia si substantia esset. bonum esset. **N**ut enim
esset incorruptibilis substantia magnum utique bonum. aut
substantia corruptibilis esset. que nisi bona esset. corrumpi
non posset. **I**taque uidi et manifestatum est mihi. quia omnia
bona tu fecisti. et prorsus nulle substantie sunt que tu non
fecisti: et quoniam non equalia omnia fecisti. **I**deo sunt omnia
quia singula bona sunt et simul omnia valde bona. quoniam
fecisti deus noster omnia bona valde: et tibi omnino non
est malum. non solum tibi sed et uniuersae creature tue. quia
extra te non est aliquid quod irrumpat. **E**t corrumpat
ordinem quem imposuisti ei. **I**n partibus autem eius quedam
quibusdam quia non conueniunt mala putantur. et eadem

ipsa cōueniunt alijs et bona sunt. et ī semetipsis bona sunt. **E**t oīa hec que sibi inuicem non cōueniunt. cōueniunt īferiori parti rerū quā terrā dicim⁹ habentē celum suū nubilosū atq; ventosū congruū sibi. **E**t absit iam ut dicerem non essent ista. quia et si sola ista cernerem. desiderarem quidē meliora. s; iam etiam de solis istis laudare te deberem. quoniam laudandū te ostendūt de terra dracones et omnes abissi. ignis. grando. nix. glacies. spūs tempestatis que faciūt verbū tuū. mōtes et omnes colles. ligna fructifera et omnes cedri. bestie et oīa pecora. reptilia. et volatilia pennata. reges t̄re et omnes populi. p̄ncipes et omnes iudices terre. iuvenes et virgines. seniores cum iuniorib; laudant nomē tuū. **C**um vero etiam de celis laudent te. laudent te deus noster in excelsis omnes angeli tui. omnes vtutes tue. sol et luna. omnes stelle et lumen. celi celorum et aque que super celos sunt laudent nomen tuum. **N**on iam desideratā meliora. q̄a oīa cogitabā. et meliora quidem superiora quā īferiora. s; meliora oīa superiora iudicio sano rependebā. **N**on est sanitas eis quibus displicet a liquid creature tue. sicut mihī non erat cū displicerēt multa que fecisti: et quia non audebat anima mea ut ei displiceret deus meus. nolebat esse tuum quicquid ei displicebat: et inde ierat ī op̄inōnē duarū substantiarū et nō requiescebat. et aliena loquebat: et inde rediens fecer. ut sibi deū p̄ infinita spacia locorū omniū. **E**um putauerat esse te. et eū collocauerat ī corde suo. et facta erat rursus templum idoli sui abhominandū tibi. **S**ed postea quā fouisti caput nescientis. **E**t clausisti oculos meos ne uiderent vanitatē. cessauī de me paululū. **E**t consopita est insania mea. et euigilaui in te et uide te infinitū aliter. et uisus iste non a carne trahabatur. et

I

respexi alia. et vidi tibi debere quia sunt et in te cuncta infinita. **S**ed aliter non quasi in loco: sed quia tu es omni tenens manu veritate. **¶** **¶** oia vera inquantum sunt. nec quicquam est falsitas nisi cum putatur esse quod non est. **E**t non vidi quia non solum locis sua queque suis coniungunt. sed etiam temporibus. **E**t quia tu solus eternus es non post innumerabilia spacia tempora cepisti operari quia oia spacia temporum et que preterierunt et que preteribunt nec abirent nec venirent. nisi te operante et manente. **E**t sensi et expertus sum non esse mirum quod palato non sano pena est panis qui sano suavis est. et oculis egris odiosa lux. que puris amabilis est: et iusticia tua displicet iniquis. ne dum uipera et vermiculus que bona creasti apta inferioribus creature tue partibus quibus et ipsi inique apti sunt. quanto dissimiliores sunt tibi: et quesivi quid esset iniquitas. et non inveni substantiam. sed a summa substantia te deo detorte in infima voluntatis perversitate precipientis itima sua. et tumescitis foras. et mirabar quod iam te amabam non pro te phantasma. et non stabam frui deo meo. sed rapiebar ad te de decore tuo: moxque diripiebar abs te pondere meo. et ruebam in ista cum gemitu. et pondus hoc consuetudo carnalis. **S**ed mecum erat memoria tui. neque villo modo dubitabam esse cui coherebam. sed nondum me esse qui cohererem. quoniam corpus quod corrumpitur aggrauat animam. et deprimunt terrena inhabitatio sensum multa cogitantem: eramque certissimum quod inuisibilia tua a constitutione mundi per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur. sempiterna quoque virtus et diuinitas tua. **Q**uerens enim unde approbare pulchritudinem cordum siue celestium siue terrestrium. et quid mihi presto esset integre de mutalibus iudicanti. **¶** dicenti. hoc ita esse debet. illud non ita. **H**oc ergo querens unde iudicare

cum ita iudicārē. inuenerā incōmutabilē et verā veri-
 tatis eternitatē supra mentē meā cōmutabilē. atq; ita
 gradatim a corporib; ad sciētiā p corpus animā. atq;
 inde ad eius interiorē uim cui sensus corporis exterior
 annunciarēt. et quousq; possūt bestie. atq; inde rursus
 ad ratiocinantē potēciā ad quā referē iudicandū qđ
 sumitur a sensibus corporis. quē se quoq; in me cōperiēs
 mutabilē. erexit se ad tēlīgenciā suā: et abduxit cogita-
 tionē a consuetudine. subtrahens se contra dicentibus
 turbis phantasmātū. ut inueniret quo lumine aspar-
 geret. cū sine vlla dubitatione clamaret incōmutabile
 pferendū esse mutabili. vnde nosset ipsum incōmutabi-
 le: quod nisi aliquo mō nosset. nullo modo illud mu-
 tabile certa pponeret. et pueniret ad id quod est in īctu
 trepidantis aspectus. **Tū** vero inuisibilia tua p ea quē
 facta sunt intellecta conspexi. s; aciem figere non valui
Et repulsa infirmitate redditus solitis. non mecum
 ferebā nisi amantē memoriā. et quasi olfacta desiderā:
 tem quē comedere nondū possem **E**t querebā uia cōpa-
 randi roboris. quod esset idoneū ad fruendū te: nec in-
 ueniebā. donec amplecterer mediatorē dei & hominū.
 hoīem ihesū xpm qui est super oīa deus benedict⁹ ī scl'a
 vocantē et dicentē. ego sum uia. et veritas. et uita: &
 cibū cui capiēdo inualidus eram miscētē carni. qm
 verbū caro factū est. ut infancie nostre lactesceret sapi-
 encia tua. p quā creasti oīa. **N**on enī tenebā dominū
 meū ihesū. humilis humilē. nec cui⁹ rei magistra esset
 infirmitas noueram. **V**erbū enī tuum eterna veritas.
 superiorib; creature tue partib; supereminens. subditos
 erigit ad seipsam: in inferioribus autem edificauit sibi
 humilē domū de limo nrō. p quā subdendos depmeret:
 a seipsis et ad se traiceret. sanans tumorē. et nutriendus

I

amorem • ne fiducia sui pgrederentur longius • s; potius
infirmarent • videntes ante pedes suos infirmā diuini-
tatē ex participatione tunice pellicie nr̃e • et lassī psterne-
rentur in eam: illa autem surgens ut leuaret eos. **E**go
vero aliud putabā • tantūq; senciebā de dño xpo meo •
quantū de excellentis sapiencie uiro • cui nullus posset
equari: p̃sertim quia mirabiliter natus de virgine • ad
exemplū contempnendorū temporalium p̃ adipiscenda i-
mortalitate • diuinā p nobis cura tantū auctoritatem
magisterij meruisse videbatur. **Q**uid autē sacramenti
haberet verbū caro factū • ne suspicari quidem poterā •
tantū cognouerā ex his que de illo scripta tradunt • q̃a
māducauit et bibit • dormiuit • ambulauit • exilarat⁹
est • contristat⁹ ē • sermocinat⁹ est • non hēsisse carnē illā
verbo tuo • nisi cum anima et mente humana. **N**ouit
hoc oīs qui nouit incōmutabilitatē verbi tui • quā ego
iam nouerā quantū poterā: nec omnino quidem inde
dubitabā. **E**tenī nunc mouere membra corporis p vo-
luntatē • nūc non mouere • nūc in aliquo affectu affici
nūc non affici • nūc pferre p̃ signa sapientes sentēcias •
nunc esse in silencio ppria sunt mutabilitatis anime et
mentis. **Q**ue si falsa de illo scripta essent • etiā oīa peri-
ditarent mendacio: neq; in illis litteris vlla fidei salus
generi humano remaneret. **Q**uia itaq; vera scripta sūt
totū hominē in xpo agnoscebā • non tantū corpus hoīs
aut cum corpore sine mente animū • s; ipsū hominē non
p̃sona veritatis • s; magna quadā nature humane excel-
lencia • et p̃fectiore participatione sapiencie p̃ferri cete-
ris arbitrabar. **A**lipius autem deū carne indutū ita
putabat credi a catholicis • ut p̃ter deū et carnē nō esse
in xpo animā: mentemq; hoīs non existimabat in eo p̃-
dicari. **E**t quoniam bene p̃suasū tenebat ea que de illo

memorie mandata sunt sine uitali et rationali creatu-
 ra non fieri ad ipsam xpianā fidem pigrius mouebat:
 s; postea hereticorū apollinaristarū hūc errorem eē cognoscēs
 catholice fidei conletatus et contemperat⁹ est. Ego autē
 aliquanto posterius didicisse me fateor ī eo quod verbū
 caro factū est: quomodo catholica veritas a fotini fal-
 sitate dirimatur. **I**mpbacio quippe hereticorū facit emi-
 nere qđ ecclesia tua sciāt: et qđ habeat sana doctrina.
Oportuit enī et hereses esse. ut pbatī manifesti fierent
 inter infirmos. **S**ed tunc lectis platonicoz illis libris.
 postea cū inde āmonitus quererere incorporeā veritatē.
 inuisibilia tua p ea que facta sunt intellecta conspexi.
 et repulsus sensi quid p tenebras anime mee cōtemplari
 non sinerer. certus esse te et infinitū esse: nec tamen per
 locos finitos infinitosue diffundī. et vere te esse q̄ semp
 idem ipse esses. ex nulla parte nulloq; motu aliter aut
 aliter: cetera vero ex te esse oīa hoc solo firmissimo do-
 cumento quia sunt. **C**ertus quidem in istis eram: eram
 nimis tamen infirm⁹ ad fruendū te. **G**arriebā plane q̄si
 peritus: et nisi in xpo saluatore nro viā tuā quererē n̄
 peritus. s; imperitus essem. **I**am enī ceperā velle videri
 sapiens. plenus pena mea et non flebā. insuper et ifla-
 bar sciencia. **V**bi enī erat illa edificans caritas a fun-
 damento humilitatis quod est xps ihesus s; aut quādo
 illi libri me docerent eam s; ī quos me ppter ea pūsqā
 scripturas tuas considerare. credo voluisti incurrere ut
 impmeret memorie mee. quomodo ex eis affectus essem
 et cum postea in libris tuis mansuetus factus essem. et
 curantibus digitis tuis contrectarentur vulnera mea:
 discernere atq; distinguere qđ interesset in ē p̄sumptionē
 et confessionē. in ē uidentes quo eundū sit. nec videntes
 qua: et viam ducentē ad beatificā patriam. non tantū

cernendā h̄ et inhabitandā. **N**am si p̄mo sanctis tuis
litteris informatus essem. et in carū familiaritate ob-
dulcuisses mihi. et postea in illa volumina incidissem.
fortasse aut abripuissent me a solidanito pietatis. aut
si in affectu quem salubrē inbiberā p̄stitissem. putarem
etiam ex illis libris eum posse concipi si eos solos quis-
quā didicisset. **I**taq; audivissime arripui venerabilē stilū
spūs tui. et p̄ ceteris apl̄m paulū. **E**t p̄ierunt ille questi-
ones in quibus mihi aliquando visus est aduersari sibi
et n̄ congruere testimonijs legis et p̄phetarū text⁹ ser-
monis ei⁹. **E**t apparuit mihi vna facies eloquiorū casto-
rū. et exultare cū tremore didici. et cepi et inueni quic-
quid illac verū legerā. hac cū cōmendatione gracie tue
didici. ut qui uidet non sic gloriē quasi non acceperit
non solū id quod uidet h̄ etiā ut uideat. **Q**uid enim
habet quod non accepit & et ut te quies semper idem nō
solum ammoneatur ut uideat. h̄ etiā sanetur ut teneat
Et q̄ de longinquo videre nō potest viam. tamen ambu-
let q̄ veniat. et uideat. et teneat. q̄a et si condelectē hō
legi dei scōm interiorē hominē. quid faciet de alia lege
in membris suis repugnantē legi mentis sue. et captiuū
se ducentē in legi peccati q̄ est in membris eius & **Q**uā
iustus es domine. nos autē peccauim⁹. inique fecim⁹.
impie gessim⁹. et grauata est super nos manus tua. et
iuste traditi sumus antiquo peccatori. p̄posito mortis
quia p̄suasit voluntati nostre similitudinē voluntatis
sue qua in veritate tua non stetit. **Q**uid faciet miser
homo. quis eum liberabit de corpore mortis hui⁹. nisi
gracia tua p̄ ihesū xp̄m dominū nostrū. qui in genuisti
coeternū. et creasti in p̄ncipio viarū tuarū. in quo p̄n-
ceps hui⁹ mundi non inuenit quicquā morte dignū.
Et occidit eum. **E**t euacuātū est cirographū quod erat

contrariū nobis & hoc ille littere non habent: non habent ille pagine vultū pietatis huius. lacrimas confessionis: sacrificiū tuum spū contribulatū. cor contritū et humiliatū. populi salutem. sponsam. ciuitatē. arram spūs sancti. poculū precij nostri. Nemo ibi cantat. nonne deo subdita erit anima mea & ab ipso enī salutare meū. Et enī ipse est deus meus & salutaris meus. susceptor meus non mouebo amplius. Nemo ibi audit vocantem. venite ad me qui laboratis. Dedignant ab eo discere quoniam mitis est et humilis corde. Abscondisti enī hec a sapientibus et prudentibus. et reuelasti ea paruulis. Et aliud est de siluestri cacumine uidere patriam pacis. et iter ad eam nō inuenire. et frustra conari per inuia circū obsidentibus et insidiantibus fugitiuis desertoribus cū pncipe suo leone et dracone. et aliud tenere viam illuc ducentē. cura celestis imperatoris munitā. ubi non latrocinant qui celestem miliciā deseruerunt. Vitant enī eam sicut supplicium. hec mihi inuiscerabantur miris modis. cū minimū apostolorum tuorum legerē et consideraueram opera tua & expaueram.

Sancti Augustini Liber Octauus Incipit

Deus meus recorder in gratiarū actione tibi et confiteor misericordias tuas sup me. Derendant ossa mea delectatione tua et dicant Domine quis similis tibi & dirupisti vincula mea. sacrificem tibi sacrificium laudis. Quomodo dirupisti ea narrabo. et dicent omnes qui adorant te cum audiunt hec. Benedictus dñs in celo et in terra: magnū et mirabile nomē eius. Inheserāt p̄cordijs meis verba tua: et vndiqz circūuallabar abs te. De uita tua eterna certus eram. Quāuis eam in enigmate et quasi per speculū uiderā. dubitatio tamē oīs de incorruptibili substantia

III

quod ab illa esset oīs substantia. ablata mihi erat. nec
cercior de te s; stabilior in te esse cupiebā. **D**e mea vero
temporali uita nutabant oīa. et mundandū erat cor a
fermento veteri; et placebat uia ipse saluator. **E**t ire p
eius angustias adhuc pigebat. **E**t imisisti in mentem
meā. visūq; est bonū in conspectu meo p̄gere ad simpli
cianū qui mihi bon⁹ apparebat seruus tuus; et lucebat
in eo gracia tua. **A**udierā eciam quod a iuuentute sua
deuotissime tibi uiueret. **I**am vero tūc senuerat. et lon
ga etate in tam bono studio sectande uie tue multa ex
pertus multa edoctus mihi videbatur. et vere sic erat.
Vnde mihi ut p̄ferret uolebam conferenti secum estus
meos. quis esset aptus modus sic affect⁹ ut ego erā ad
ambulandū in via tua. **V**idebā enī plenam ecclesiā; et
alius sic ibat. alius autem sic: mihi autē displicebat qđ
agebā in seculo; et oneri mihi erat valde. non iam in
flāmantib; cupiditatib; ut solebant spe honoris et pecu
nie. adtolerandā illam seruitutē tam grauē. **I**am enī
me illa non delectabant p̄ dulcedine tua et decore dom⁹
tue quā dilexi. **S**ed adhuc tenaciter conligabar ex femina
nec me phibebat apl's coniugari. quāuis exhortaretur
ad meli⁹; maxīe volens omēs hoīes sic esse ut ipse erat
Sed ego infirmior eligebā molliorē locū; et p̄pter hoc
vnū uoluebar in ceteris languidus. **E**t tabescens curis
marcidis; quod et in alijs rebus quas nolebā pati con
gruere uidebar uite coniugali cui deditus cōstringebar
Audierā ex ore veritatis esse spadones qui seip̄sos ab
sciderunt p̄pter regnū celoy; s; qui potest inquit capere
capiat. **V**ani sunt certe omēs homīes q̄bus non est dei
sciencia. nec de his que videntur bona potu runt inue
nire eum qui est. **A**t ego iam non erā in illa vanitate
Transcenderā eam. **E**t contestante vniuersa creatura

tua. inuenerā te creatorē nostrū. et verbū tuum apud
 te deū. tecūq; cum spū s̄co vnū deum p̄ quod creasti oīa
 Et est aliud genus impiorū qui cognoscentes deum non
 sicut deū glorificauerūt aut gratias egerunt. **I**n hoc in-
 cideram. et dextera tua suscepit me. **Q**uā inde ablatū po-
 fuisti vbi conualescerē: quia dixisti homini. ecce pietas
 est sapientia. et noli uelle uideri sapiens. quoniā dicen-
 tes se esse sapientes stulti facti sunt. et inuenerā iam bo-
 nam margaritā. et venditis omnib; que haberem enīe-
 da erat: et dubitabā. **P**errexī ergo ad simplicianū pa-
 trem in accipiēda gratia tunc ep̄i ambrosij. et quē vere
 ut patrem diligebat. narraui ei circuitus erroris mei.
Vbi autem cōmemorauī legisse me quosdā libros pla-
 tonicorū quos victorin⁹ quondā rethor vrbis rome quē
 xp̄ianū defunctū esse audierā in latinā linguā translu-
 lisset. gratulatus est mihi qđ non in aliorū philosophorū
 scripta incidissem plena fallaciaz **Q**ue deceptionū scōm
 elementa hui⁹ mundi: in istis autem omnib; modis in-
 sinuari deū et eius verbū. **D**einde ut me exhortaret ad
 humilitatē xp̄i sapientib; absconditā **Q**ue reuelatā par-
 uulis. victorinū ipsū recordatus est quē rome cum esset
 familiarissime nouerat: deq; illo mihi narrauit quod
 non silebo. **H**abet enī magnā laudem gracie tue. **C**onsi-
 tendū tibi quemadmodū ille doctissim⁹ senex et omniū
 liberalium doctrinaz peritissim⁹. quiq; philosophorū tā
 mltā legerat et diiudicauerat. et dilucidauerat. doctor
 tot nobiliū senatorū. q̄ etiā ob insigne p̄clari magisterij
 quod ciues hui⁹ mundi eximium putant. statuā in ro-
 mano foro meruerat **Q**ue acceperat. usq; ad illā etatem
 venerator idolorū sacrorū q; sacrilegorū particeps. quibus
 tunc tota fere romana nobilitas inflata spirabat. po-
 pilosā et omniūgenū deū mōstra. et anubem latratorē

que aliquando contra neptunū et venerem contraq; mi-
neruā tela tenuerant. et a se uictis iam roma supplica-
bat. que iste senex victorin⁹ tot annos ore terricrepo de-
fensitauerat non erubuerit esse puer xpi tui. **E**t infans
fontis tui subiecto collo ad humilitatis iugū: et e domi-
ta fronte ad crucis obprobrium. **D**ñe dñe qui inclinasti
celos et descendisti. tetigisti montes et fumigauerunt.
q̄bus modis te insinuasti illi pectori. **L**egebatur sicut ait
simplician⁹ sanctā scripturā. omnesq; xpianas litteras
inuestigabat studiosissime. et pscrutabatur: et dicebat
simpliciano non palam s; secrecius et familiari⁹. **M**o-
ueris me iā esse xpianū. **E**t respondebat ille. **N**on cre-
dam. nec deputabo te. int xpianos. nisi i ecclesia xpi ui-
dero. **I**lle autē irridebat eū dicens. **E**rgo parietes faciūt
xpianos. **E**t hoc sepe dicebat iam se esse xpianū. et sim-
plician⁹ illud sepe respondebat. et sepe ab illo parietum
irrisio repetebatur. **A**micos enī suos verebat offendere
superbos demoniolas quoz ex culmīe babilonice digni-
tatis quasi ex cedris libani quas nondum contriuerat
dñs grauiter ruituras in se inimiciā arbitrabatur.
Sed postea quā legendo et inhiando auxit firmitatem.
timuitq; negari a xpo corā angelis sanctis si eū timeret
coram hominib; confiteri. reusq; sibi magni criminis
apparuit. erubescendo de sacramentis humilitatis verbū
tū. et non erubescendo de sacris sacrilegijs superboz de-
monioz que imitator superbus acceperat. depuduit va-
nitati. **E**t erubuit veritati: subitoq; et inopinatus ait
simpliciano ut ipse narrabat. **E**am⁹ in ecclesiā: xpian⁹
volo fieri. **E**t ille non se capiens leticia. perxit cū eo.
Vbī autem imbutus est p̄mis instructionū sacramētis
non multo post etiā nomen dedit. ut p baptismū rege-
neraretur. mirante roma: gaudente ecclesia. **S**uperbi

videbant et irascebantur : dentibus suis stridebant et tabescebant. **S**eruo autē tuo dñs deus erat spes eius. et nō respiciebat in uanitates et insanias mendaces. **D**eniq; ut ventum est ad horam pfitende fidei que verbis certis conceptis retentisq; memoriter. de loco eminenciore in conspectu populi fidelis rome reddi solet ab eis qui accessuri sūt ad graciā tuā. oblatū esse dicebat victorino a presbiteris ut secretius redderet. sicut nonnullis qui uerecundia trepidaturi videbant offerri mos erat: illum autē maluisse salutē suā in conspectu scē multitudinis pfiteri. **N**on enī erat salus quā docebat ī rethorica: et tamē eam publice pfessus erat. **Q**uantomin⁹ ergo vereri debuit mansuetū gregem tuū. pnunciāns verbū tuum qui non verebat in verbis suis turbas insanoꝝ & Itaq; ubi ascendit ut redderet om̄es sibi met inuicē q̄sq; ut eū nouerat. instrepuerunt nomen eius strepitu gratulacionis. **Q**uis autē ibi non eū nouerat & **E**t sonitu presso sonuit p ora cunctoꝝ conletanciū. uictorin⁹. uictorin⁹. **C**ito sonuerunt exultacione q̄a videbant eū: et cito siluerunt intencione ut audirent eū. **P**ronūciis aut ille fidem veracē p̄clara fiducia. & volebant eum om̄es rapere intro in cor suum. et rapiebant amando et gaudento. **H**e rapienciū man⁹ erant **D**eus bone. qd̄ agitur in hoīe. ut plus gaudeat de salute desperate aīe & de maiori periculo liberate. quā si spes ei semper adfuisset. aut periculū min⁹ fuisset & **E**t enī tu quoq; misericors pater plus gaudes de vno penitente. quā de nonaginta nouē iustis q̄bus non opus est penitencia **E**t nos cum magna iocunditate audimus cum audimus. quoniā exultantis pastoris humeris reportetur ouis que errauerat: et dragma referatur in thesauros tuos. conletantib; vicinis mulieri que inuenit: et lacrimas

II

excitit gaudium solemnitatis domus tue. cum legitur in
domo tua de minori filio tuo quoniam mortuus erat et
renixit. perierat et inuentus est. Gaudes quippe in no
bis et in angelis tuis. sancta caritate sanctis. Nam tu
semper idem: qui ea que non semper nec eodem modo sunt
eodem modo semper nosti omnia. Quid ergo agitur in anima
cum amplius delectatur inuentis. aut redditis rebus quas
diligis. quam si eas semper habuisset. Contestantur enim
et cetera. et plena sunt omnia testimonijs clamantibus.
ita est: triumphat uictor impator. et non uicisset nisi
pugnauisset. Et quanto maius periculum fuit in periculo: tanto
maius est gaudium in triumpho. Hactat tempestas na
uigantes. minaturque naufragium. omnes futura morte
palescunt. Tranquilla est celum et mare. et exultant ni
mis. quoniam timuerunt nimis. Eger est carus. et uena
eius malum renunciat: omnes qui cum saluum cupiunt. egro
tant simul animo. Fit ei recte. et nondum ambulat pristinis
uiribus: et fit iam tale gaudium. quale non fuit cum
antea saluus et fortis ambularet. Et ipsas volupta
tes humane uite etiam non inopinatis et propter uoluntatem
irruentibus sed institutis et uoluntarijs molestijs homines
acquirunt. Edendi et bibendi voluptas nulla est. nisi
precedat esuriendi et siciendi molestia. Et ebriosi quedam
salsuscula comedunt. quo fiat molestus ardor. quem dum
extinguit potacio. fit delectacio. Et institutum est ut iam
pacte sponse non tradantur statim: ne uilem habeat
maritus datam. quam non suspirauerit sponsus dilatare.
Hoc in turpi et execranda leticia: hoc in ea que concessa
et licita est: hoc in ipsa sincerissima honestate amicicie:
hoc in eo quod mortuus fuerat et renixit: perierat et inuen
tus est. Vbius maius gaudium molestia maiori precedit.
Quid est hoc domine deus meus: cum tu eternum tibi sis tu ipse

gaudium. et quedam de te circa te semper gaudeant: quod est quod hec rerum pars alternat defectu et profectu. offensionibus et conciliationibus: an iste modus earum: et tantum dedisti eis. cum a summis celorum usque ad ima terrarum ab initio usque in finem seculorum. ab angelo usque ad vermiculum. a motu primo usque ad extremum. omnia genera bonorum. et omnia iusta opera tua. suis queque sedibus locares. et suis queque temporibus ageres: **E**i mihi quam excelsus es in excelsis. et quam profundus es in profundis. et nusquam recedis. et vix redimus ad te. **A**ge domine. fac. excita. et reuoca nos: accende et rape: flagra: dulcesce: iam amemus et curramus. **N**onne multi ex profundiori tartaro cecitatis. quam uictorini redeunt ad te. et accedunt. et illuminantur recipientes lumen. quod si qui recipiunt. accipiunt a te potestatem ut filii tui fiant: **S**ed si minimi noti sunt populis. minimi de illis gaudent etiam qui nouerunt eos. **Q**uando enim cum multis gaudetur. et in singulis uerum est gaudium. quia ferue faciunt se. et inflammantur ex alterutro. **D**einde quod multis noti sunt multi auctoritate ad salutem. et multis preunt securis: ideoque multum de illis et qui eos precesserunt letantur. quia non de solis letantur. **A**bsit enim ut in tabernaculo tuo per pauperibus accipiantur persone diuitum. aut per ignobilibus nobiles: quando potius infirma mundi elegisti ut confunderes fortia: et ignobilia huius mundi elegisti et contemptibilia. **E**t ea que non sunt tanquam que sunt. ut ea que sunt euacuares. **E**t tamen idem ipse minimus apostolorum tuorum per cuius linguam ista uerba tua sonuisti. cum paulus per consul per eius miliciam debellata superbia sublene ingenui christi tui missus esset. regis magni puincialis effectus. ipse quoque ex parte saulo paulus vocari amauit ob tam magne insigne uictorie. **M**ultus enim hostis vincit

L

in eo quem plus tenet. **E**t de quo plures tenet. **P**lus
autem superbos tenet nomine nobilitatis. et de his plures
nomine auctoritatis. **Q**uanto igitur gratius cogitabat
uictorini pectus. quod tanquam inexpugnabile recepta-
culum diabolus obtinuerat. uictorini lingua quam telo gradi
et acuto multos pemerat. habundantius exultare oport-
uit filios tuos. quia rex noster alligauit fortiter. et vide-
bant vasa eius erepta mundari. et aptari in honorem tuum
et fieri utilia domino ad omne opus bonum. **S**ed ubi mihi hoc
tu simplicianus de uictorino ista narrauit. exarsi ad imi-
tandum: ad hoc enim et ille narrauerat. **P**ostea quam uo et
illud addidit quod in patris iuliani temporibus lege data prohi-
biti sunt christiani docere litteraturam et oratoriam. quam legem
ille amplectens loquacem scholam deferere maluit quam uerbum tuum
quod linguas infancium facis disertas. non mihi fortior quam feli-
cior uisus est: quia inuenit occasionem vacandi tibi. **C**ui rei ego
suspirabam ligatus non ferro alieno. sed mea ferrea uoluntate
Velle meum tenebat inimicus. et inde catenam mihi fecerat
et constrinxerat me. **Q**uippe ex uoluntate pulsa facta est
libido. et dum seruius libidini. facta est consuetudo: et dum con-
suetudini non resistit. facta est necessitas. **Q**uibus quasi ansula
sibi in nexis ueni catenam appellauimus. tenebat me obstri-
ctum dura seruitus. **V**oluntas autem noua quam non esse cepit ut te
gratis colere. fruique te uelle de sola eterna iocunditas. non dum
erat idonea ad superandam potius uetustatem roboratam. **I**ta
due uoluntates meae. una uetus. alia noua: illa carnalis
illa spiritalis confligebant in me: atque discordando dissipa-
bant a meam meam. **S**ic intelligebam me ipso experimento id quod
legeram quam o caro concupisceret aduersus spiritum. et spiritus aduersus
carnem: ego quidem in utroque sed magis ego in eo quod in me approba-
bam. quam in eo quod in me improbabam. **I**bi enim magis iam non
ego: quia ex magna parte id paciebar inuitus. quam faciebam

volens: sed tamen consuetudo aduersus me pugnacior ex me
facta erat. quoniam volens quod nolle peruenire. Et quod iure contra
diceret. cum peccantem iusta pena sequeretur. Et non erat ulla
excusatio. quod videri mihi solebat propterea nondum me contempto seculo
seruire tibi. quia in cunctis mihi esset preceptio veritatis. Iam enim
et ipsa cuncta erat: ego autem adhuc terra obligatus militare ti-
bi recusabam. et impedimentis omnibus sic timebam expediri. quem
admodum impediri timendum est. Ita sarcina seculi velut sono
assolet dulcius premebar: et cogitationes quibus meditabar in te
similes erant conatibus expugnandi volentium: qui tamen superati
soporis altitudine remergunt: et sic nemo est qui dormire
semper velit. omnique sano iudicio uigilare prestat. Differt
tamen plerumque homo sonum excutere cum grauis torpor in membris
est: eumque iam displicentem carpit libenter quamuis surgendi tempus
aduenerit. ita certum habebam esse melius tue caritati me dedere
quam mee cupiditati cedere. Sed illud placebat et vicebat
hoc libebat et vicebat. Non enim erat quod tibi respondere dicenti
mihi. surge quod dormis. et exurge a mortuis. et illuminabit te
christus: et vndeque ostendenti uiam te dicit. non erat omnino quod respondere
uitate conuictus. non tantum uolenta et sonolenta. Modo:
ecce modo. sine paululum. Sed modo et modo. non habebat modum:
et sine paululum in longum ibat. Frustra condelectabar legi
tue secundum interiore hominem. cum alia lex in membris meis re-
pugnaret legi nostris in me. et captiuum me duceret in lege
peccati quod in membris meis erat. Lex enim peccati est uolentia
consuetudinis. quod trahit et tenet etiam inuitus animus. eo merito quod
in eam uolens ilabiatur. Misere me ergo quod liberaret de corpe
mortis huius. non gratia tua per ipsum christum dominum nostrum et de vi-
culo quod desiderij concubitus quod artissimo tenebar. et secula-
rium negotiorum buitutis quod admodum me eximeris narrabo
et confitebor nomini tuo domine adiutor meus et redemptor meus
Agebam solita crescere consuetudine: et quotidie suspirabam tibi

Frequentabā ecclesiā tuā. q̄ntū vacabat ab eis negocijs
 sub quorū pōdere gemebā. **D**ecū erat alipī⁹ ociosus ab ope
 iuris pītoz p⁹ ascensionē terciā expectās q̄bz itez cōsilia
 venderet: sicut ego vendebā dicendi facultatē. si q̄ docendo
 p̄stari potest. **N**ebzidi⁹ autē amicitie nr̄e cesserat. ut oīm
 nr̄m fāiliarissimo verecūdo mediolanēsi et cui et grāma
 tico sbdoceret. vehementer desideranti et fāiliaritatis iure
 flagitātī. de nr̄o fidele adiutorū q̄ īdigeat nimis.
Nō itaqz nebzidiū cupiditas cōmodorū eo traxit. maio
 ra enī posset si vellet de litteris agē. s; officio beniuolēcie
 peticōez nr̄az contrēpnere noluit amīc⁹ dulcissim⁹ et mi
 tissim⁹. **A**gebat autē illud prudētissime cauens īnotescē
 psonis scdm hoc scdm maioribz deuītās ī eis omīez īque
 tudinē aī quē volebat h̄re libez. et quā multis possz ho
 ris feriatū. ad q̄rendū aliq̄d ul' legendū ul' audiendū de
 sapienciā. **Q**uodā igit die n̄ recolo causā q̄ erat absens
 nebzidi⁹. cū ecce ad nos domū venit ad me. et alipiū po
 tician⁹ qdā cuius nr̄ īq̄ntū acer p̄clare ī palacio mili
 tans nescio qd a nobz volebat: et cōsedim⁹ ut cōloq̄renī:
 et forte sup̄ nr̄ā lusoriā q̄ ante nos erat attēdit codicē:
 tulit: apuit: īuenit apl'm paulū īopināte sane. putauē
 rat enī aliq̄d de libris quorū p̄fessio me cōterebat. **T**ū uo
 arridēs. meqz ītuens gratulatorie. mirat⁹ ē qd eas et so
 las p̄ ocul' meis litteras repēte cōperisset. xpian⁹ q̄ppe et
 fidel' erat: et sepe tibi deo nr̄o p̄sternebat ī eccl'a. crebris
 et diuīnis oraciōibz. **Q**ui ego cū īdicassē ill' me sēpturis
 curā maximā īpendere. ortus ē sermo īpo narrāte de an
 tonio egipcio monacho cui⁹ nomē excellentē clarebat apō
 seruos tuos: nos aut vsqz ī illā horā latebat. **Q**d ille ubi
 cōpit īmorat⁹ est ī eo sermōe īsinuās tantū viz ignorā:
 tībz: et admirās eandē nr̄am ignorāciā. **S**tupebam⁹ autē
 audiētes tā recētī mēoria. et p̄pe nr̄is tpibz testatissima

mirabilia tua. in fide recta et catholica ecclesia Omnes mirabamur. et nos quia tanta magna erant: et ille quia tanta iaudita nobis erant. Unde sermo eius deuolutus est ad monasteriorum greges. et mores suauis olencie tue. et uera deserti heremi: quorum nos nichil sciebam. Et erat monasterium mediolanum plenum bonis fratribus ex uerbis menia secundum ambrosio nutritore. et non noueram. Dertendebat ille et loquebatur adhuc: et nos intenti tacebam. Unde incidit ut diceret nescio quando se et tres alios contubernales suos nimis apud treueros cum imperator per meridiano circensium spectaculo teneretur. exisse deambulatum in ortos muris contiguos: atque illic ut forte cõbiati spaciabantur. unum secum seorsum. et alios duos itidem seorsum pariterque digressos: sed illos vagabundos irruisse in quandam casam ubi habitabant quidam serui tui spiritum pauperum quilibet est regnum celorum. et inuenisse ibi codicem in quo scripta erat uita antonii. Quam legere cepit unus eorum et mirari et accedens et in me legendum meditari arripere tale uitam: et relicta militicia seculari seruire tibi. Erant autem ex eis quos dicunt agentes in rebus. Tunc subito repletus amore sancto et sobrio pudore. iratus sibi coniecit oculos in amicum. et ait illi. Dic quid te omnibus istis laboribus nostris que ambimus periculis. Quid quam? Cuius rei causa militamus? maior ne esse poterit spes nostra impalacio. quam ut amicum imperatoris simus? et ibi quod non fragile pleniusque piculis? et per quot picula pueniunt ad grandius piculum? et quamdiu istuc eritis? Amicus autem dei esse si uolueris ecce nunc fio. Dixit hoc: et turbidus perturbatione nonne uite reddidit oculos paginis et legebat. et mutabatur inter ubi tu videbas. et exuebat mundo mens eius. ut mox apparuit. Namque dum legit et uoluit fructus cordis sui in fructum alium quando et discreuit. decreuitque meliora: inquit tu. ait amico suo. Ego iam abrupi me ab illa spe nostra. et deo seruire statui. et hoc in hac hora in hoc loco aggrediar. te si piget.

LXXXV

imitari. noli aduersari Respondit ille adherere se socio
tante nicedis tanteqz milicie. et ambo ia tui edificabāt
turrē sūptu idoneo relinqndi oīa et seqndi te. **T**ū poti
cian⁹ et q cū eo p alias orti ptes deambulabat qrentes
eos deuenerūt ī eundē locū. et īuenientes āmonuerūt vt
redirent. qđ ia declinasset dies **E**t illi narrato placito
et pposito suo. qz mō in eis talis volūtas orta eēt atqz
firmata. petuerūt ne sibi molesti eēt si adungi recu
sarent. **I**sti aut nichilo mutati a pstinis fleuerūt se. tñ
vt dicebat atqz illis pie cōgratulati sūt. et cōmēdauerūt
se oraciōibz eoz. et ehentes cor in t̄ra abierūt ī palaciū.
Illi aut ad figentes cor celo māserūt ī casa **E**t habebāt
ābo spōsas **Q**ue p̄ea quā hoc audierūt. dicauerūt ecia
īpe v̄ginitatē tibi **N**arrabat hec potician⁹ **T**u aut dñe
ī eternū p v̄ba ei⁹ retorqbas me ad meipsū. auferēs me
a dorso meo vbi me posuerā dñ nollē me adtendē: et cō
stituebas me ante faciē meā vt uiderē quā turpis eēm:
quā distort⁹ et sordid⁹: maculosus et vlcerosus: et vīde
bā et horrebā. et q ame fugerē n̄ erat. et si conabar a me
auertere aspectū. **N**arrabat ille qđ narrabat: et tu me
rurs⁹ opponebas mī. et īpungebas me ī ocl'os meos. ut
īuenirē iniquitatē meā **E**t odisse nouerā eā. q dissimu
labā. et cohibebā et obliuiscabar **T**ūc uo qnto ardenci⁹
amabā illos de qbz audiebā salubres affect⁹. qđ se totos
tibi sanādos dederāt. tāto execrabili⁹ me cōparatū eis
oderā. qm̄ mlti mei āni mecū effluerāt. forte duodeci
āni exq abūde vicesimo āno etatis mee lecto ciceroīs ho
tensio. excitat⁹ erā studio sapiēcie: et differebā xtempta
felicitate trena ad eā īuestigādā vacare. cui⁹ n̄ īnuencio
q sola īquisicio ia pponēda erat. ecia īnuētis thesauris
regnisqz genciū: et ad nutū circūfluētibz corporis volup
tatibz. **E**t ego adolescens miser valde miser in exordio

ipsi? adolescēcie eciā pecierā a te castitatē. et dixerā. da
mi castitatē et cōtinentiā: s; noli mō **T**imebā enī ne me
cito exaudires. et cito sanares amorbo cōcupiscēcie. quē
malebā expleri quā extingui. et ierā p uias p̄uas super
sticione saclega. n̄ qdē cert? ī ea. s; q̄si p̄ponens eā cetis
q̄ n̄ pie q̄rebā. s; inimice obpugnabā. **E**t putauerā me
p̄pterea differre de die in diē cōtempta spe seculi te solū
sequi. q̄a nō mihi apparebat certū aliqd q̄ dirigerē cursū
meū. **E**t venerat dies q̄ nudarer mihi: et increparet me
cōsciencia mea **V**bi es lingua? **N**empe tu dicebas p̄p̄
incertū vez. nolle te abicere sarcinā vanitatis. **E**cce iā
certū ē. et illa te adhuc p̄mīt. hūerisq; liberiorib; pēnas
recipiūt. q̄ neq; ita inq̄rendo attriti sūt. nec decennio et
ampli? ista meditati. **I**ta rodebar int?. et cōfundebar
pudore horribili veheñter. cū potician? talia loqueret̄.
Terminato aut̄ sermone et cā q̄ venerat. abiit ille: et ego
ad me: q̄ nō in me dixi s; q̄bus sentenciay v̄berib; n̄ fla
gellavi animā meā ut sequeret̄ me conantē post te ire
et retinebat̄. **R**ecusabat. et n̄ se excusabat. **C**ōsumpta
erāt et cōuicta argumēta oīa. remāserat muta trepida
tio: et q̄si mortē reformidabat restringi a fluxu cōsuetu
dinis q̄ tabescebat ī mortē. **T**ū in illa grandi rixa inte
rioris dom? mee quā fortiter excitauerā cū aīa mea in
cubilo n̄ro corde meo. tā vultu quā n̄te turbat?. īuado
alipiū et exclamo. **Q**uid patimur? qd ē hoc? qd audisti
Surgūt indocti et celū rapiūt: et nos cū doctrinis n̄ris
sine corde ecce vbi volitāmur ī carne et sanguine. **A**n
q̄a p̄cesserūt pudet seq̄. et n̄ pudet nec saltī sequi? **D**ixi
nescio q̄ talia. et abripuit me ab illo estus me?. cū tace
ret attonit? me ītuens. **N**eq; enī solita sonabā **M**ulus
loq̄bant̄ animū meū frons. gene. oculi. color. modus
vocis. quā v̄ba q̄ p̄mebā. **P**ortulus quidā erat hospicij

nostri. quo nos utebamur sicut tota domo. **N**ā hospes
 ibi nō habitabat. aut dñs dom⁹. **I**lluc me abstulerat tu
 mult⁹ pectoris. vbi nemo īpediret ardentē lucē quā me
 cū aggressus erā donec exiret q̄ tu sciebas: ego aut non
Sed tantū īsaniebā salubrit̄. et moriebar uitalit̄ gnar⁹
 qđ mali cēm: et ignar⁹ qđ boni p⁹ paululū futur⁹ eēm.
Abcessi ergo in ortū. **Q**uā alipī⁹ pedē post pedē. neq; enī
 secretū meū nō erat vbi ille aderat. **A**ut quādo me sic
 affectū desereret. **S**edim⁹ qntū potuim⁹ remoti ab edib⁹
Ego fremebā spū īdignās īdignacōe turbulētissima. qđ
 nō irē implacitū et pactū tecū de⁹ me⁹ in qđ eundū eē oīa
 ossa mea clamabāt. et in celū tollebat laudib⁹: et non
 illuc ibat nauib⁹ aut qđrigis. aut pedib⁹ qntū salti de
 domo in eū locū ierā vbi sedebam⁹. **N**am nō solū ire.
 verū etiā puenire illuc nichil erat aliud quā velle ire. s;
 velle fortit̄ et itegre nō semisauiciā hac atq; hac versare et
 iactare volūtate. pte assurgēte cū alia pte cadēte luctā:
 rē. **D**eniq; tā multa faciebā corpore. ī ipsis cūctacōis
 estib⁹. q̄ aliquādo volunt hoīes et nō valent. si aut ipsa
 mībra nō habeāt. aut ea l' colligata vīculis. ul' resoluta
 languore. ul' quoq; modo īpedita sint. **S**i vulsi capillū.
 si pcussi frontē. si cōsertis digitis āplexat⁹ sū genu. qā
 volui feci. **N**otui aut velle et nō facē. si mobilitas mē:
 broz nō obseqret̄. **T**ā ml'ta ergo feci vbi nō hoc erat velle
 qđ posse: et nō faciebā qđ et īcōparali affectu āpli⁹ nō pla
 cebat. et mox ut vellē posse. qā mox ut vellē utiq; posse
Ibi enī facultas ea q̄ volūtas: et ipsū velle iā facē erat
 et tanī nō fiebat: facili⁹q; obtēperabat corp⁹ tenuisse vo
 lūtati aīe vt ad nutū mībra mouerent̄. quā ipa sibi aīa
 ad uolūtate suā magnā ī sua volūtate pficiendā. **V**n
 hoc monstrū. et q̄re istuc. **L**uceat mīa tua: et īterrogē
 si forte mibi respōdere possint latebre penarū hoīni. et

tenebrosissime cōtriciones filioꝝ adā **V**nde hoc mōstrat
et q̄re istuc īperat aī? corꝑori. et parēt statī: īmpat aī?
sibi et resistit **I**mpat aī? ut moueat man? et tāta
est facilitas. ut vix a seruicio discernat īperiū. **E**t aī?
aī? est: man? aut corꝑ? est. **I**mpat aī? ut velit aī?
nec alter est: nec facit tamē **V**nde hoc mōstrat. et quare
istud īmpat in quā ut uelit. q̄ n̄ īmparet nisi uellet. et
n̄ fit qđ īmpat. si non ex toto uult. **N**on ergo ex toto
īmpat **N**am ītantū īmpat īquantū uult: et ītantū n̄
fit qđ īmpat. īquantū n̄ uult: qm̄ volūtas īmpat ut sit
volūtas: nec alia s̄ ipsa. **N**on utiq; plena īmpat. ideo
n̄ est qđ īmpat. **N**ā si plena eēt nec īmparet ut eēt. q̄a
iā eēt **N**ō igit̄ mōstrat partī uelle partī nolle. s̄ egritudo
aī est: q̄a n̄ tot? assurgit ueritate subleuat? cōsuetudīe
p̄grauat? **E**t ideo sūt due volūtates. q̄a vna eay tota
n̄ est. et hoc adest alī qđ deest alteri **D**ereāt a facie tua
de? sic pereūt vaniloq; et n̄tis seductores: q̄ cū duas uo-
lūtates īdeliberando añaduenterint. duas nat̄as duay
mencū esse asseuerāt. vnā bonā. alterā malā. ipsi vere
mali sūt cū ista mala sentiūt: et idē īpi boni erūt si vā
senserūt. verisq; s̄enserūt. ut dicat eis apl's tu? **F**uistis
aliquādo tenebre. nūc aut lux ī dño. **I**lli enī dñi uolunt
eē lux n̄ in dño. s̄ ī seipsis. putando aīe naturā hoc esse
qđ de? est: ita facti sūt densiores tenebre. qm̄ longi? a te
recesserūt horrēda arrogācia: a te nō lumīe illuminante
om̄ez venientē hoīez ī hūc mūdū **A**ttendite qđ dicatis
et erubescite. et accedite ad eū et illumināmini. et uult?
vri n̄ erubescēt. **E**go cū deliberabā ut iā seruīre dño deo
meo sic dñi disposuerā. ego erā q̄ uolebā: ego q̄ nolebā
Ego ego erā: nec plene uolebā. nec plene nolebā. **I**deo
mecū cōtendebā. et dissipabar ā me ipso **E**t ip̄a dissipacō
me inuito qđem fiebat: nec tamē oñdebat naturā n̄tis

aliene. s; penā mee. Et ideo iā nō ego operabar illā. s; qđ habitabat ī me peccatū. de supplicō liberioris peccati qđ erā fili⁹ adā. Nam si tot sūt contrarie nature quot voluntates sibi resistūt. n̄ iā due s; plures erūt. Si deli- beret quisquā vtrū ad cōuenticulū eoy p̄gat an ad teat̄ clamāt isti Ecce due natē Vna bona hac adducit. alēa mala illac reducit. Nam vnde ista cūctacio sibi met adūsancū volūtati? Ego autē dico ābas malas. et qđ ad illos ducit. et qđ ad teat̄ reducit Sed n̄ credūt n̄ bonā eē qđ itur ad eos Quid si ergo q̄squā n̄m deliberet. et secū alēcantib; duab; volūtatib; fluctuet. ut̄ ad teat̄ p̄gat an ad ecclesiā n̄am. nōne et isti qđ respōdeant fluctua būt. ēa enī fatebunt qđ nolūt bonavolūtate p̄gi ī eccl̄a. n̄am. sic in eā pergūt. qđ sacramētis ei⁹ ibuti sūt atq; de tinent. aut duas malas natas et duas malas n̄tes in vno hoīe cōfligere putabūt. et n̄ erit. verū qđ solent dicē vnā bonā et alterā malā. aut cōuertentē ad vey. et non negabūt cū q̄sq; deliberat. animā vnā diuersis volūtati bus estuare. Vā ergo n̄ dicāt. cū duas volūtates ī hoīe vno adūsari sibi sentiūt duas cōtrarias n̄tes de duabus cōtrarijs s̄stancijs. et de duob; cōtrarijs p̄ncipijs cōten dere vnā bonā. et alterā malā Nā tu de⁹ verax imptas eos et redarguis atq; cōuincis eos sic ī utraq; mala vo luntate cū q̄sq; deliberat ut̄ hoīez veneno interimat an ferro. ut̄ fūdū alienū illū an illū īuadat. quādo ut̄q; n̄ potest. ut̄ emat voluptatē luxuria. an pecuniā buet auaricia. ut̄ ad circū p̄gat an ad teat̄. si vno die ut̄q; exhibeat. addo etiā terciū. an ad furtū de domo aliena si subest occasio. addo et quartū. an ad cōmittendū adulte rium si et inde sil' facultas aperit. si oīa cōcurrant ī vnū articulū tēporis parit̄q; cupiant oīa qđ simul agi nequnt. discerpūt enī animū sibi met adūsantib; q̄tuor volūtati

bus vl' etiā pluribz itanta copia rex q̄ appetunt. nec en-
 tantā multitudinē diuersay substantiay solent dicere.
 ita et ī bonis volūtatibz. Nam q̄ro ab eis utrū bonū sit
 delectari lectione apli. et utrū bonū sit delectari psalmo
 sobrio. et utrū bonū sit euangelii differere: respōdebūt
 ad singula bonū. Quid si ergo parit delectent oīa. sil'qz
 vno tēpore. Nōne diuerse volūtates distendūt cor hoīs
 cū deliberať qđ potissimū arripiam⁹. et omēs bone sūt:
 et certant secū donec eligat vnū q̄ ferať tota uoluntas
 vna q̄ in plures diuidebat. Ita etiā cū crinitas delectat
 superi⁹. et tēporalis boni voluptas retētat inferi⁹. eadē
 aīa est nō tota uoluntate illud aut hoc uolens. Et ideo
 discerpiť graui molestia. dū illud ueritate pponit. hoc
 familiaritate n̄ ponit. Sic egrotabā et excruciabar ac-
 cusans memetipsū solito acerbi⁹ nimis ac voluens &
 uersans me ī uinculo meo. donec abrumperet totū q̄ iam
 exiguo tenebar. s̄ tenebar tamē: et istabas tu in occultis
 meis dñe scuera mīa flagella ingeminās timoris et pu-
 doris. ne rursus cessarē. et nō abrūperet id ipsū exigū
 et tenue qđ remanserat. et reualesceret iterū. et me ro-
 busti⁹ alligaret. Dicebam enī apud me int⁹. ecce modo
 fiat modo fiat: et cū uerbo iā ibam in placitū. Iā pene
 faciebā & non faciebā. nec relabebam tamē in p̄stina s̄
 de p̄xio stabā et respirabā: et itē conabar et paulomin⁹
 ibi erā. et paulomin⁹ iā iamqz attingebā et tenebā. et
 non ibi eram. nec adtingebā nec tenebā hesitans mori
 mortī. et uite uiuere: plusqz ī me ualebat deteri⁹ molitū
 quā meli⁹ insolitū: punctūqz ipsū temporis quo aliud
 futur⁹ eram q̄nto p̄pi⁹ admouebat. tanto ampliorē in-
 cuciebat horrozē. Sed n̄ repuciebat retro: nec auertebat
 s̄ suspendebat. Retinebāt nuge nugarū. & uanitates
 uanitatū. antique amice mee. et succuciebat uestē meā

carneā. et sūmurmurabāt **D**imittis ne nos. et a moni
 to isto non erim⁹ tecū in eternū. et a momento isto nō
 tibi licebit hoc et illud in eternū. **E**t que suggerebant ī
 eo qđ dixi hoc et illud que suggerebāt deus me⁹ auertat
 ab aīa serui tui mīa tua quas sordes suggerebant. que
 dedecora: et audiebā eas iam longe min⁹ quā dimidi⁹
 non tanquā libere cōtradīcentes eundo in obuiam. sed
 velut a dorso mussitantes. et discedentē q̄si furtim velli-
 cantes ut respicerē. **R**etardabant tamē cunctantē me
 abripere atq; excutere ab eis. et transilire quo vocabar.
 cū diceret mihi cōsuetudo violenta **D**utas ne sine istis
 poteris. **S**ed iam tepidissime hoc dicebat. **P**iebat
 enī ab ea parte q̄ intenderā faciē. et q̄ transire trepidabā
 casta dignitas cōtmēcie serena. et nō dissolute hilaris
 honeste blandiens ut venirē. neq; dubitarē: et extendēs
 ad me suscipiendū. **A** amplectendū pias man⁹. plenas
 gregib⁹ bonoy exēploꝝ. **I**bi tot pueri et puellē: ibi in-
 uentus multa. et omnis etas. et graues vidue. et vir-
 gines. anus. et in omnib⁹ ipsa continencia nequaquā
 sterilis. s; fecunda mīr filioꝝ gaudioꝝ de marito te dño:
 et irridebat me irrisione hortatoria. quasi diceret. **Tu**
 non poteris quod isti. qđ iste. **A**n nō isti et iste in se
 ipsis possūt. ac nō in dño deo suo. **D**ñs deus eoy me
 dedit eis. **Q**ui in te stas et nō stas: pice te in eū: noli
 metuere: non se subtrahet ut cadas. **P**roice te secur⁹:
 excipiet. **A** sanabit te. **E**t erubescbā nimis. q̄a illarū
 nugarū murmur adhuc audiebam. **A** cunctabundus
 pendebā: et rursus illa q̄si diccret. obsurdesce aduersus ī
 mūda illa mēbra tua sup terrā. ut mortificent. **N**arrāt
 tibi delectacōes: s; nō sic lex dñi dei tui. **I**sta cōtrouerſia
 ī corde meo. nō nisi de meipso adūsus meipsū. **A**t alip⁹
 affix⁹ lateri meo. inusitati mot⁹ mei exitū tacit⁹ opiebat

Vbi vero a fundo archana alta cōsideratio cōtraxit et
 cōgessit totam miserā meā. ī conspectu cordis mei ob
 orta est pcella īgens. ferens īgentē imbrē lacrimarū. **E**
 ut totū effunderē cū vocibz suis. surrexi ab alipio. **S**olu
 tudo mihi ad negociū flendi apcioz suggererat: et secessi
 remoti⁹ quā ut posset mihi onerosa eē eciā ei⁹ p̄sencia
Sic tūc erā: et ille sensit. **N**escio quid enī puto dixerā:
 in quo apparebat son⁹ vocis mee iam fletu grauidi⁹: et
 sic surrexerā. **M**ansit ergo ille vbi sedebam⁹ nimie stu
 pens. **E**go sub qdā fici arbore stravi me. nescio quomō
 et dimisi habenas lacrimis: et pruperūt flumīa oculorū
 meorū. acceptabile sacrificiū tuū. **E**t nō quidē his v̄bis.
 s; ī hac sentētia mlt̄a dixi tibi. **E**t tu domīe usquequo
Usquequo domīe irasceris in finēs. **N**e memor fueris
 iniquitatū nostrarū antiquarū. **S**enciebā enī ab eis me
 teneri: iactabā uoces miserabiles. **Q**uādm̄ quādm̄.
 cras et cras ē quare non modo ē. **Q**uare nō hac hora
 finis turpitudinis mee ē. **D**icebam hec: et flebam ama
 rissima contricione cordis mei. **E**t ecce audio vocem de
 uicina domo cū cantu dicentis. et crebro repetētis quasi
 pueri an puelle nescio. **T**olle lege: tolle lege. **S**tatuq;
 mutato vultu intentissim⁹ cogitare cepi. utrū nā sole
 rent pueri ī aliquo genere ludendī cantitare tale aliqd:
 nec occurrebat animo audisse me uspiam: repressoz im
 petu lacrimarū surrexi: nichil aliud interpretās diuini
 tus mihi īberi. nisi ut aperirē codicem. et legerem qd
 p̄mū capitulū inuenissēm. **A**udierā enī de antonio
 quod ex euāgelica lectione cui forte superuenerat admo
 nitus fuerit tanquā sibi diceretur quod legebat. **V**ade
 vende omnia que habes. et da pauperibz et habebis the
 saurū in celis. et veni seq̄re me: et tali oraculo cōfestim
 ad te conuersū. **I**taq; concitus rediī in eum locum vbi

L

sedebat alipius: ibi enim posuerā codicem apostoli cū
inde surrexeram. **A**rripui. et legi in silencio capitulū
quo p̄mum iniecti sunt oculi mei. non in cōmessacioni
us et ebrietatibus non ī cubilibus et in pudicijs: nō
in contentione et emulatione: s; induite dominū ihesū
xp̄m: **N**e carnis curam ne feceritis in concupiscencijs.
Nec ultra volui legere: nec opus erat. **S**tatim quippe
fine huius sentencie quasi luce securitatis infusa cordi
meo. omnis dubitationis tenebre diffugerunt. **T**um
interiecto aut digito. aut nescio quo alio signo. codicē
clausi: et tranquillo iā vultu indicavi alipio. **E**t ille
quid in se ageretur quod ego nesciebam sic indicavit.
Decit uidere quid legissem. **O**stendi: et attendit etiā
ultra quā legeram: et ignorabam quid sequeretur. **S**e-
quebatur autem. **I**nfirmitatem autem in fide recipite.
Quod ille ad se retulit: mibiq; aperuit. **E**t tali amoni-
cione firmat⁹ est: placitoq; ac p̄posito bono et congru-
entissimo suis moribus quib⁹ a me in melius iam olim
valde longeq; distabat. sine vlla turbulēta cunctatione
coniunctus est. **I**nde ad matrē ingredimur: indicam⁹:
gaudet. narramus quemadmodū gestum sit. exultat
et triumphat: **B**enedicebat tibi. qui potens es ultra
petimus et intelligimus facere: quia tanto ampli⁹ sibi
a te concessum de me videbat. quā petere solebat mise-
rabilibus flebilibusq; gemitibus. **C**onuertisti enim me
ad te. ut nec vxorem quererem. nec aliquā spem seculi
hui⁹: stans in ea regula fidei. in qua me ante tot ānos
ei reuelaueras. **E**t conuertisti luctum eius in gaudium
multo vberius quā voluerat: et multo cari⁹ atq; casti⁹
quā de nepotibus carnis mee requirebat.

Sancti Augustini liber nonus incipit
Domine ego seruus tuus . ego seruus tuus .
et fili⁹ ancille tue . Dirupisti vincula mea ti
sacrificabo hostiā laudis . Laudet te cor⁹ et ie
um . et lingua mea : et omīa ossa mea dicāt . domine .
quis similis tibi . Dicant : ⁊ responde mihi . Dic anīe
mee . salus tua ego sū . Quis ego et qualis ego⁹ Quid
nō malī ego⁹ aut facta mea⁹ aut si nō facta dicta me
a⁹ si nō dicta . volūtas mea fuit⁹ Tu autē bon⁹ et mī
sericors : et dextera tua respiciens pfunditatem mortis
mee : et a fundo cordis mei exhauriens abissū corruptio
nis . Et hoc erat totū nolle quod volebā . et velle qd vole
bas . Sed vbi erat tā annoso tēpore . et de q vno altoq⁹ se
creto euocatū est in momento liberū arbitriū meū . quo
subderē ceruicem leni iugo tuo . et humeros leui sarcine
tue xp̄i ihesu adiutor meus et redēptor meus⁹ q⁹ suaue
mibi subito factū est . carere suauitatib⁹ nugay . ⁊ q⁹
amittere met⁹ fuerat . iā dimittere gaudiū erat . Ficie
bas emī eas a me vera tu et summa suauitas . Ficiebas
et in trabas p̄ eis omī voluptate dulcior : sed nō carni
⁊ sanguini omī luce clarior : sed omī secreto interior
omī honore sublimior . sed nō sublimib⁹ in se . Tā liber
erat anim⁹ meus a curis mordacib⁹ ambiendi et aquis
rendi et volutadi . atq⁹ scalpēdi scabiē libidinū : et gar
riebā tibi claritati mee . et diuicijs meis . et salutī mee .
domīo deo meo : ⁊ placuit mihi incōspectu tuo nō tu
multuose abripere sed leniter subtrahē mīsteriū lingue
mee . mundinis loquacitatis : ne vltēius pueri meditā
tes nō legē tuā . non pacē tuā . sed insānias mēdaces . et
bella forensia mercarēt ex ore meo arma furoris sui . Et
oportune iā paucissimi dies superant ad vīdēnīales fe
rias : ⁊ statui tollerare illos vt solēpniter abscederem :

L

et redēptus a te iā nō redirē venalis . Cōsiliū ergo nos-
strū erat corā te : corā hominibz autē n̄ nostris nō erat
Et cōuenerat iter nos ne passi cuiqz effūderet quāqz tu
nob̄ a cōualle ploracōnis ascēdētibz et cātātibz cāticum
graduū dederas sagittas acutas et carbones vastatores
aduersus linguam subdolā . velut consulēdo cōtradictē
et sicut cibū assolet amando cōsumētē . Sagittaueras
tu cor nostrum caritate tua . et gestabamus verba tua
transfixa visceribz et exempla seruozū tuorum quos de
nigris lucidos & de mortuis viuos feceras congesta ī
sinū cogitacionis nostre . vrebant et absumebant grauē
torporem . ne in yma mergeremur . et accendebant nos
valide : vt omnis ex lingua subdola cōtradictionis fla-
tus inflāmare nos acrius posset non extingūere . Ve-
rūtamen quia ppter nomen tuū quod sanctificasti per
terras eciam laudatoris utiqz haberet votū et ppositum
nostrū iactancie simile videbat nō operiri tam pximū
feriarum tempus . sed de publica p̄fessione atqz ante o-
culos omniū sita ante discederem vt conuersa ī factum
meū ora cunctozū ītuenciū quia tā vicinū vindemiāliū
diem p̄uenire voluerim . Multa dicerent . quod q̄si appe-
tissimū magnus videri . Et quo mihi erat istud . vt pu-
tare & disputare de animo meo . et blasphemaretur
bonū nostrū . quin eciam quod ipsa estate litteratorio
labori nimis pulmo meus cedere ceperat . et difficulter
trahere suspiria . doloribzqz pectoris testari se saucium
vocemqz clariorem p̄ductiorēve recusare . primo pturba-
uerat me : quia magisterij illius sarcinam pene iam ne-
cessitate deponere cogebar : aut si curari et conualescere
potuissim certe intermitterē . Sed vbi plena voluntas
vacandi & videndi quomō tu es domin⁹ oborta mihi
est atqz firmata . nosti deus meus eciam gaudere cepi qd

hec quoque suberat non mendax excusatio quam offensionem hominum
 minui temperaret qui propter liberos suos me liberum esse
 nunquam volebant. **P**lenius igitur tali gaudio tollerabam
 illud intervallum temporis donec decurreret. nescio utrum vel
 viginti dies erant. **S**ed tamen fortiter tollerabam: quia
 recesserat cupiditas que mecum solebat ferre graue nego-
 cium: **E**t ego promendus remanseram nisi paciencia suc-
 cederet. **P**ecasse me in hoc quisquam seruatorum tuorum
 fratrum meorum dixerit quod iam pleno corde milicia tu-
 a passus me fuero vel una hora sedere in cathedra me-
 daci. **E**t ego non contendo: sed tu domine misericordissime
 nonne **E**t hoc peccatum cum ceteris horrendis **E**t funereis in
 aqua sancta ignouisti. **E**t remisisti mihi. **M**acerabam
 anxietudine verecundus de isto nostro bono quod propter
 vincula sua quibus tenacissime tenebam deferri se nostro con-
 sortio videbat non dum christianus coniuge fidei. ea ipsa
 tamen arctiore pre ceteris compede ab itinere quod aggressi
 eramus. retardabatur. **N**ec christianum esse alio modo se
 velle dicebat. quam illo quo non poterat. **B**enigne sane
 obtulit. ut quamdiu ibi essemus in re illius essemus. **R**e-
 tribues illi domine in resurrectione iustorum. quia iam
 ipsam fortem retribuisti ei. **Q**uamuis enim absentibus no-
 bis cum rome iam essemus. corporali egritudine correpti
 et in ea christianus et fidelis factus ex hac vita emigravit.
Ita misertus es non solum eius sed etiam nostri. ne cogi-
 tantes egregiam erga nos amici humanitatem. nec enim
 in grege tuo numerantes dolore intollerabili cruciari-
 mur. **G**racias tibi deus noster tui sumus. **I**ndicant hor-
 taciones et consolaciones tue. **F**idelis promissor reddis
 verecundo pro rure illo eius cassiciaco ubi ab estu seculi requi-
 euimus in te. amenitatem sempiternae virentis paradisi
 tui quam dimisisti ei peccata super terram in monte caseato

L

monte tuo monte vberi. **A**ngebatur ergo tunc ipse: ne-
bridius autem cum letabatur. **Q**uamuis enim et ipse nondum
christianus in illam fontem purissimum erroris inciderat
ut veritatis filij tui carnem fantasma crederet. tamen
inde emergens. sic sibi erat. nondum imbutus ullis eccle-
sie tue sacramentis: sed inquisitor ardentissimus veritatis
Quem non multo post conuersionem nostram et regenera-
cionem per baptismum tuum. ipsum etiam fidelem catholicum
castitate perfectam atque continentiam tibi seruientem in affri-
ca apud suos. postquam tota domus eius per eum christiana
facta esset carne soluisi. **E**t nunc ille vivit in sinu abraham
Quotidie illud est. quod illud est quod illo significatur si-
nu. ibi nebridius meus vivit dulcis amicus meus. tu-
us autem domine adoptivus ex liberto filius ibi vivit
Nam quis alius tali anime locus. ibi vivit unde me
multa interrogabat. homuncionem inexpectum. **I**am non
ponit aurem ad os meum. sed spiritale os ad fontem tuum
et bibit quantum potest sapientiam per auditatem suam sine
fine felix. **N**ec enim sic arbitror iebriari ex ea. ut obli-
viscat meum. cum tu domine quem potat ille. nostri sis
memor. **S**ic ergo eramus verecundum consolantes tristis.
salva amicitia de tali conversatione nostra. et exhortantes
ad fidei gradus sui vite scilicet conjugalis: nebridium
autem operientes quando sequeretur. quod de tam proximo po-
terat. **E**t erat iam iamque facturum cum ecce voluti sunt dies illi
tandem nam longi et multi videbantur pro amore liberta-
tis ociose. ad catandum de medullis omnibus tibi dixit
cor meum. quesivi vultum tuum. vultum tuum domine requira
et venit dies quem etiam actu soluerer a professione rethori-
ca. unde iam cogitatum solutus eram. **E**t factum est: eruiisti
linguam meam unde iam erueras cor meum. **B**enedice-
bam tibi gaudens perfectus in villa cum meis omnibus.

Ibi quid egerim in litteris • iam quidem seruientibus
 tibi • sed adhuc supbie scolam tāquā in pausa cione an
 helantibus testantur libri disputati cum presentibus et
 cum ipso me solo coram te. **Q**ue autē cum absente ne
 bridio • testantur epistole. **E**t quando mihi sufficiat tē:
 pus cōmemorandi omnia • magna erga nos beneficia
 tua • in illo tempore p̄sertim ad alia maiora p̄peranti •
Reuocat enī me recordatio mea & dulce mihi sit dñe
 cōfiteri tibi • quibz internis me stimulis p̄domueris • et
 quēadmodū me complanaueris • humilitatis montibz
 et collibz cogitacōnū meaz • et tortuosa mea direxeris et
 aspera lenieris • quoqz modo ipsū eciam alipiū fratrem
 cordis mei subegeris nōi vnigēiti tui • dñi et saluatoris
 n̄ri ihesu xpī qđ p̄mo dedignabat̄ inseri litteris nostris
Magis enī uolebat redolere gymnasioꝝ cedros iā quas
 cōtriuuit dñs • quā salubres herbas ecclesiasticas aduersas
 serpentibz. **Q**uas tibi de⁹ me⁹ uoces dedi • cum legerem
 psalmos dauid • cantica fidelia • & sonos pietatis • ex
 cludentes turgidū spiritū rudis ī germano amore tuo
 catecuminus in uilla cū catecumino alipio feriatas •
 matre adherente nobis muliebri habitu • virili fide: auī
 li securitate: materna caritate: xp̄iana pietate. **Q**uas
 tibi uoces dabam ī psalmis illis: & quomō in te īflā:
 mabar ex eis • & accendebar eos recitare si possem to:
 to orbe terrarum aduersus tiphum generis humani. **E**t
 tamē toto orbe terrarū cantant̄: & nō est qui se abscon
 dat a calore tuo. **Q**uā uehementi et acri dolore indig:
 nabar manicheis • et miserebar eos rursus quod illa sa
 cramēta illa medicamenta nescirent: & insani essent
 aduersus antidotū quo sani eē potuissent. **V**ellē ut ali
 cubi iuxta essent • tunc ignorante me utrū audirent &
 me nesciente quod ibi essent: intuerent̄ faciem meā • et

I

audirent voces meas quando legi quartum psalmum. in illo
tunc ocio. quid de me fecerit ille psalmus. cum inuoca-
rem te exaudisti me deus iusticie mee. in tribulatione
dilatasti mihi. miserere mei domine. et exaudi orationem
meam. audirent ignorante me utrum audirent. ne me
propter se illa dicere putarent. que inter hec verba dixerim.
quia et reuera nec ea dicerem. nec si ea dicerem si me ab eis au-
diri viderique sentire. nec si dicerem sic acciperet quid mecum et
mihi coram te de familiari affectu animi mei. iborui
timendo: ibidemque in ferbui sperando et exultando itua
misericordia pater: et hec omnia exhibant per oculos meos
et vocem meam cum conuersus ad nos spiritus tuus bonus
ait nobis. filij hominum quousque graues corde. ut quid
diligitis vanitatem et queritis mendacium. Dilexeram
enim vanitatem. et quesieram mendacium. Et tu domine iam
magnificaueras sanctum tuum suscitans eum a mortuis &
collocans ad dexteram tuam. unde mitteret ex alto promissio-
nem suam paraclitum spiritum veritatis. Et miserat
eum iam: sed ego nesciebam. Miserat eum quia iam mag-
nificatus erat resurgens a mortuis et ascendens in celum.
Ante enim spiritus nondum erat datus: quia ihesus non
dum erat clarificatus. Et clamat propheta. Quousque gra-
ues corde ut quid diligitis vanitatem. et queritis men-
dacium. Et scitote quoniam dominus magnificauit sanctum
suum. Clamat. quousque: clama scitote: & ego tandem nes-
ciens vanitatem dilexi: et mendacium quesui. Et ideo
audiui et contremui: quoniam talibus dicebat qualem me fu-
isse reminiscebar. In fantasmatibus enim quas per veritate
tenueram vanitas erat et mendacium: & insonui multa
grauiter ac fortiter in dolore recordationis mee. que uti-
nam audissent qui adhuc diligunt vanitatem & querunt
mendacium. forte conturbarent. et euouisset illud: &

exaudires eos cū clamarent ad te : quoniam vera morte
 carnis mortuus est p nobis • qui te interpellat p nobis
Legebam • irascimini • et nolite peccare. **E**t quomodo mo-
 uebar deus meus q̄ iā didiceram irasci mi de p̄teritis ut
 de cetero nō peccarem. **E**t merito irasci quia non alia
 natura gentis tenebrarū de me peccabat sicut dicunt q̄
 sibi nō irascunt. et thesaurisunt sibi iram ī die ire et
 reuelationis iusti iudicij tui. **N**ec iam bona mea for-
 ris erant: nec oculis carneis in isto sole querebantur.
Volentes enī gaudere forinsecus facile euanescent • et
 effundūt in ea que vident. et temporalia sunt: et ima-
 gines eoy famelica cogitatione lābunt. **E**t o si fatigēt
 media et dicant quis ostendet nobis bona • et dicam⁹ et
 audiant. signatū est in nobis lumen vultus tui domine
Non enī lumen nos sumus quod illuminat omnē ho-
 minem sed illuminamur a te: ut qui fuim⁹ aliquando
 tenebre simus lux in te. **O** si viderent internū eternum
 quod ego quia gustaueram frendebā qm̄ eis nō poterā
 ostendere si afferrent ad me cor ī oculis suis foris a te.
 et dicerent quis ostendit nobis bona. **I**bi enī vbi mihi
 iratus erā it⁹ ī cubili • vbi cōpūct⁹ eram • vbi sacrificā:
 ueram mactans vetustatem meā • et inchoata medita-
 tione renouacionis mee sperās īte • vbi mihi dulcesce-
 re ceperas • et dederas leticiam in corde meo: et exclama-
 bam legens hec foris • et agosceus intus: nec volebā mul-
 tiplicari terrenis bonis • deuorās tēporalia • et deuorat⁹
 tēporalib⁹ cum haberem in eterna simplicitate aliud fru-
 mentum et vinū et oleū: et clamabam in cōsequenti ver-
 su clamore alto cordis mei. **O** in pace: o in idipsū: o qd
 dixit • obdormiā et somnū capiā • quoniam quis resistet
 nobis cū fiet sermo qui scriptus est • absorpta est mors ī
 victoriā **E**t tu es idipsū valde qui non mutaris • et ī te

requies obliuiscēs laborū omnium: quoniam nullus alius
 tecū. sed nec ad alia multa adipiscenda que nō sunt q̄
 tu: sed tu domine singulariter in spe cōstitūisti me. **L**e-
 gebam. **Q**uod ardebam. nec inueniebam quid facerē surdis
 mortuis ex quibus fuerā pestis latrator amarus. et cecus
 aduersus litteras de melle celi melleas. et de lumine tuo
 luminosas: **Q**uod super inimicis scripturis scripture huius
 tabescebam. quādo recordabar omnium dierū illoꝝ feriato-
 rū. Sed nec oblitus sū. nec silebo flagelli tui asperitatē
Quod misericordie tue mirabilē celeritatē. **D**olore dencū
 tunc excruciabas me. et cū itantū ingransceret ut nō
 valerem loqui ascendit in cor meum admonere omnes
 meos qui aderant ut deprecarent te p̄ me deū salutis om-
 nimode. **E**t scripsi hoc in cera: **Q**uod dedi eis ut legeret.
Mox ut genua supplici affectu fiximus. fugit dolor il-
 le. Sed quis dolor aut quomō fugit? **E**xpauī. fateor
 domine meus deus meus. Nihil enī tale ab iuente etate
 exptus fueram: et insinuati sunt mihi in pfundo nutus
 tui: **Q**uod gaudens in fide. laudauī nomen tuū. **E**t ea fi-
 des me securū esse non sinebat de p̄teritis peccatis meis
 que mihi p̄ baptismū tuū. remissa nondū erant. **R**e-
 nūciauī pactis videntialibus ut scolasticis suis mediolanē-
 ses venditorem verborū aliū prouideret. q̄d et tibi ego serui-
 re delegissem: **Q**uod illi pfessione p̄ difficultate suspirandi
 ac dolore pectoris non sufficerem. **E**t insinuauī plit-
 teras antistiti tuo viro s̄cto ambrosio pristinos errores
 meos. **Q**uod p̄sens votū meum: ut moneret quid mihi po-
 tissimū de libris tuis legendū esset. quo p̄cipiende tan-
 te gracie paracior apciorq; fierem. **A**t ille iussit esaiā
 p̄phetam. credo quod p̄ ceteris euangelij vocacionisq;
 genciū sit p̄nunciator apcior. Verūtamen ego p̄mā
 huius lectionē non intelligens totūq; talem arbitrās dī

culi repetendum exercitacio*r* i*n* dom*o* eloquio. Inde
vbi t*em*p*us* aduenit quo me nomen dare oportuit. relic-
to rure mediolanu*m* remeauimus. Placuit et alipio re-
nasci in te mecum iam induto humilitate sacramentis
tuis congrua. Et fortissimo domitori corporis. vsq*ue* ad
italicu*m* solu*m* glaciale nudo pede obtinendum i*n* solito au-
su. Adunximus ecia*m* nobis pueru*m* a deo datu*m*. ex me
natu*m* carnaliter de peccato meo. Tu benefeceras eum.
Anno*r*um erat ferme quindecim. Et ingenio preveniebat
multos granes et doctos viros. Munera tua tibi co*n*fi-
teor dom*ine* deus meus creator omniu*m*: et multu*m* potes
reformare nostra deforma*ta*. Nam ego in illo puero p*ro*-
pter delictu*m* nil habebam. Quod eni*m* enutrieba*nt* a nobis
in disciplina tua. tu inspiraueras nobis. nullus alius
Munera tua tibi co*n*fiteor. Est liber noster qui inscribi-
tur de magistro. ipse ibi mecu*m* loquit*ur*: tu scis illius esse
sensa om*nia* que inserunt*ur* ibi ex p*er*sona co*n*locutoris mei.
cu*m* esset i*n* annis sedecim. multa eius alia mirabiliora ex-
pertus sum. Horro*r*i mihi erat illud ingenu*m*. Et quis
preter te talium miraculo*r*um opifex. Cito de terra abstu-
listi vitam eius. Et securior eni*m* recordor. non timens
quicqua*m* puericie nec adolescencie: nec omnino homini
vlli sociauius eni*m* coeui*m* nobis in gracia tua educan-
du*m* i*n* disciplina tua. Et baptisati sumus. Et fugit a no-
bis sollicitudo vite preterite. Nec faciabar illis diebus
dulcedine mirabili considerare altitudinem consilij tui
super salute generis humani. Quantu*m* fleui in innis
et canticis tuis: suaue sonantis ecclesie tue vocibus co-
motus acriter. Voces ille i*n*fluebant aurib*us* meis. Et eli-
quebat*ur* veritas in cor meum: et ex ea estuabat i*de* affec-
tus pietatis. Et currebant lacrimae. Et bene mihi erat
cum eis. Non longe ceperat mediolanensis ecclesia gen*er*u*m*

hoc cōsolacionis et exhortacionis celebrare. magno stu-
 dio fratrum cōcinentium vocibus et cordibus. **N**imirū an-
 nus erat aut nō multo amplius cū iustina valentinia:
 nī regis pueri mater hominem tuū ambrosiū pseque-
 heresis sue causa. qua fuerat seducta ab arrianis. exeu-
 babat pia plebs ī ecclia mori pata cū epō suo seruo tuo
Ibi mea mater ancilla tua sollicitudinis et vigiliarū
 primas partes tenēs oracionibus vinebat. **N**os adhuc
 frigidi a calore spiritus tui excitabamur: tamē ciuita-
 te attonita atq; turbata. **T**unc ynni et psalmi vt ca-
 nerent secundū morem orientalium parciū ne populus
 meroris tedio cōtabesceret institutū est: **et** ex illo ī ho-
 diernum retentū multis iā ac pene omnibus gregibus
 tuis. **et** p cetera orbis imitationibus: tunc memorato
 antistiti tuo p visum aperuisti quo loco laterent marti-
 rū corpora. pthasij. **et** gerasij. que p tot annos incor-
 rupta in thesauro secreti tui recondideras. vnde oportu-
 ne pmeres ad coercendam rabiem femineā sed regiam.
Cum enī ppalata et efossa digno cum honore trāsserēt
 ad ambrosianā basilicam. nō solū quos immundi vexa-
 bant spiritus cōfessis eisdem demonibus sanabant: vex
 eciam qdā plures annos cecus ciuis. ciuitatiq; notissi-
 mus cū populi tumultuantis leticie causā quesisset. at
 q; audisset exiuit: eoq; se vt duceret suū ducē rogauit.
Quo pductus. impetrauit admitti. vt sudario tange-
 ret feretrum pcciose in conspectu tuo mortis sanctorum
 tuor. **Q**uod vbi fecit atq; admouit. oculi cōfesti apti
 sunt. **I**nde fama discurrens: inde laudes tue feruētes et
 lucentes: inde illius inimice animus. **et** si ad credendi
 sanitatem nō applicatus. a pseuendi tamen furore cō-
 pressus est. **G**racias tibi deus meus. vnde. **et** quo edux:
 isti recordacionē meam. vt hec eciam cōfiterer tibi que

magna oblitus p̄terieram. Et tamen cū tunc ita flaḡ:
 ret odor vngentorum tuorū. non currebamus post te.
 Ideo plus flebam inter cantica immor̄ tuorū olim sus:
 pirans tibi. & tandem resp̄rans quātū patet aura in
 domo fenea. Qui habitare facis vnanimēs in domo.
 consociasti nobis et euodium iuuenē. ex nostro muni:
 cipio. Qui cū agens in rebz militaret p̄ior nobis ad
 te conuersus est. & baptisatus: & relicta milicia secu:
 lari accinctus ē ī tua. Simul eram⁹: simul habitaturi
 placito sancto. Querebamus quis nam locus nos vti:
 lius haberet. seruiētes tibi pariter. Remneabamus in
 africanā: & cū apud ostia tiberinā essemus. mater de:
 functa est. Multa p̄tereo: quia multū festino. Accipe
 confessiones meas. & graciārū actiones deus me⁹. de
 rebz ī numeralib⁹ ecīā ī silencio. Sed non p̄teribo q̄t:
 quid mihi anima parturit de illa famula tua. que me
 parturīuit: & carne. vt in hanc temporalē. et corde. vt
 in eternam lucem nascerer. Non eius sed tua dicā do:
 nā meam. Neq; enī seipsa fecerat. aut educauerat se:
 ipia. tu creasti eā. Nec pater nec mater sciebat. q̄lis
 ex eis fieret. Et erudiuit eam in timore tuo virga xp̄i
 tui. regnū vnici filij tui ī domo fidei. bono mēbro eccle:
 sie tue. Nec tantam erga suam disciplinā diligenciā
 matris p̄dicabat quantā famule cuiusdam decrepīte. q̄
 patrem eius infantē portauerat. sicut dorso grāduscu:
 larū puellaz paruuli portari solent. Cuius reigracia.
 & p̄pter senectam ac mores optimos in domo xp̄iana
 satis a dominis honorabat⁹: vnde ecīā curā dominicaz
 filiaz sibi cōmissam diligenter gerebat: & erat ī eis co:
 ercendis cū opus esset sancta seueritate vehemens. atq;
 in docendis sobria prudencia. Nam eas preter illas ho:
 ras quibus ad mēsam parentū moderatissime alebant⁹

L

etiam si exardescerent siti. nec aquā bibere sinebat. precauens cōsuetudinem malam. & addens verbū sanum. **M**odo aquā bibitis quia in potestate vinū nō habetis cū autem ad maritos veneritis facite domīe. apothecariū et cellariozū aqua sordebit: sed mos potandī p̄ualebit. **H**ac ratione p̄cipiendi et auctoritate imperandi frenabat auaritatem tenerioris etatis: & ipsam puellarum sitim informabat ad honestū modum ut iā nec liberet quod nō deceret. **E**t subrepserat tamen sicut mihi filio famula tua narrabat. subrepserat ei vīolēcia. **N**am cū de more tāquā puella sobria inberet a parētibz decuppa vinū de p̄mere. summisso poculo. qua desuper patet. prius quā in lagunculam funderet merū. p̄moribus labris sordebat exigū. quia non poterat amplius sensu recusante. **N**on enī vlla temulenta cupidine faciebat hoc sed quibusdā superfluentibz etatis excessibus qui ludicris motibus ebulliunt. & in puerilibz animis maior pondere p̄mi solebant. **I**taqz ad illud modicum q̄tidiana modica addendo: quoniam qui modica spernit paulatim decedit: in eam cōsuetudinē lapsa erat ut p̄pe iā plenos mero caliculos inhiāter hauriret. **V**bi tūc sagax anus et vehemens illa p̄hibicio nūquid ualebat aliquid aduersus latētem morbū: nisi tua medicīna domine vigilaret sup̄ nos. **A**bsente patre et matre. & nutritoribz tu p̄sens qui creasti. qui vocas. qui etiā per prepositos homines boni aliquid agis. ad animay salutem. **Q**uid tunc egisti deus meus? unde curasti. unde sanasti. **N**ōne p̄tulisti durū et accutum ex altera anima conuiciū tanquā medicinale ferrū ex occultis p̄uisionibus tuis. & vno ictu putredinem illam precidisti. **A**ncilla enī cū qua accedere solebat ad cūpam litigās cū domina minore. ut sit sola cum sola. obiecit hoc cri-

men amarissima insultatione vocans meri bibulam.
 Quo illa stimulo pessa respexit fedtatem suam: cō-
 festinq; dāpnauit atq; exiuit. Sicut amici adulantes
 puerunt. sic inimici litigantes plerūq; corrigūt. Nec
 tu quod p eos agis. sed quod ipsi voluerunt retribuuis
 eis. Illa enī irata exagitare appetiuit minorem domi:
 nam non sanare: & ideo clanculo. aut quia ita eas ī
 venerat locus et tempus litis aut ne forte et ipsa pericli-
 tareē quod tam sero pdidisset. At tu domine rector celi
 tū et terrenorū ad vsus tuos cōtorquens pfunda torrētis
 fluxū seculorū ordinate turbulenciū. etiā de alterius aīe
 insania sanasti alteram. Nec quisquā cū hoc aduertit
 potencie sue tribuat. si verbo eius alius corrigatur quē
 vult corrigi. Educata itaq; pudice ac sobrie pocūsq;
 a te subdita parentib; quā a parentibus tibi. vbi plen⁹
 annis nubilis facta est. tradita viro. seruiuit veluti do-
 mino: et sategit eū lucrari tibi loquens te illi moribus
 suis quib; eam pulchrā faciebas. et reuerentē amabile
 atq; mirabilem viro. Ita autem tollerauit cubilis in-
 urias vt nullam de hac re cū marito haberet vnquam
 simultatem. Expectabat enī misericordiam tuā sup eū
 vt in te credens castificaretur. Erat vero ille preterea
 sicut beniuolencia p̄cipuus ita ira feruidus. Sed noue-
 rat hec non resistere irato viro. non tantū facto sed ne
 verbo quidem. Vani vero refracto & quietū cū oportu:
 nū viderat rationem sui facti reddebat: si forte ille in-
 consideranciū cōmotus fuerat. Deniq; cum matrone
 multe quarū viri mansuetiores erant plagarū vestigia
 etiam de honestata facie gererent inter amica colloquia
 ille arguebant maritorū vitam: hec earum linguā velu-
 ti p iocū grauit̄ ammonens. ex quo illas tabulas q̄
 matrimoniales vocāt recitari audissēt tāq; istrumēta

quibus ancille facte essent deputare debuisse: p̄inde mei-
 mores condicionis sup̄bire aduersus dominos nō opor-
 tere. **C**umq; mirarent̄ ille scientes quā ferocem cōiugē
 sustineret. nūquam fuisse auditum. aut aliquo iudicō
 claruisse. quod patricius ceciderit vxorem. aut quod a
 se inuicem vel vnū diem domestica lite dissēserint. **E**t
 causā familiariter querēt: docebat illa institutū suum
 quod sup̄ memorauī. **Q**ue obseruabant experte gratu-
 labant̄: que non obseruabant subiecte vexabā̄. **S**ocrū
 etiam suā primo susurris malay ancillay. aduersus se
 irritam sic uicit obsequiis p̄senerans tollerancia et mā-
 suetudine. vt illa vltro filio suo medias linguas famu-
 lay proderet quib; inter se et nurū pax domestica turba-
 bat̄: expeteretq; vindictam. **I**taq; postea quā ille et ma-
 tri obtemperans. et curans familie disciplinam. **E**t cō-
 cordie suoy consulens. p̄ditas ad p̄dentis arbitrium ver-
 beribus coercuit. p̄misit illa talia de se p̄mia sperare de-
 bere. quecūq; de sua nuru que sibi quoq; placeret malī
 aliquid loqueretur. **N**ullaq; iam audente memorabili
 inter se benivolēcie suauitate uixerunt. **H**oc quoq; illi
 bono mancipio tuo in cui? vtero me creasti deus meus
 misericordia mea munus grande donaueras. quod in-
 ter se dissidētes atq; discordes quassibet animas. vbi po-
 terat tam se prebebat pacificam. vt cū ab vtrāq; multa
 de inuicem audiret amarissima. qualia solet eructare
 turgens atq; indigesta discordia. quādo presenti amice
 de absente inimica pacida colloquia crudelitas exhalat̄
 odiorū. nihil tamen alteri de altera proderet. nisi quod
 ad eas reconciliandas valeret. **P**aruum hoc bonū ni-
 vidēt. nisi turbas innūerabiles tristis experirer. nescio
 qua horrenda pestilencia peccatoy latissime puagante.
 nō solū iratorum inimicoy iratis inimicis dicta p̄dere

sed etiam que nō dicta sūt addere: cū econtra animo hu-
 mano parum esse debeat. inimicitias hominū. nec exci-
 tare nec augere maleloquendo: nisi eas etiā extingueret
 beneloquendo studuerit: qualis illa erat docente te ma-
 gistro intimo in scola pectoris. Deniq; eam virū suū
 iam in extrema vita tēporali eius lucrata est tibi: nec
 in eo iam fidei plangit quod in nondū fidei tolleraue-
 rat. Erat etiam serua seruorū tuorum. Quisquis eorū
 nouerat eam multū in ea laudabat et honorabat et di-
 ligebat te. quia sentiebat p̄senciam tuā in corde eius s̄ac-
 te conuersationis fructib; testib;. Fuerat enī vni⁹ viri
 vxor. mutuam uicem parentib; reddiderat: domū suā
 pie tractauerat: in operibus bonis testimoniū habebat
 nutrierat filios tocians eos parturiens quociens abs te
 demare cernebat. Postremo nobis domīe omnib; q̄a
 ex munere tuo finis loq; seruīs tuis q̄ ante dormicionem
 eius in te iam consociati uiuebamur p̄cepti gracia bap-
 tismi tui. ita curam gessit quasi omnes genuisset: ita
 seruauit quasi ab omnibus genita fuisset. Imminente
 autē q̄ ex hac vita exitura q̄z diē tu noueras ignorā-
 tib; nob; puenerat vt credo p̄curāte te occultis tuis mo-
 dis. vt ego et ip̄a soli starem? icūbētes ad q̄dā fenestrā
 vnde ortus intra domū que nos habebat p̄spectabat. il-
 lic apud ostia tiberina. vbi remoti a turbis post longū
 itineris laborem instaurabamus nauigationi. Colloq̄-
 bāmur ergo soli valde dulciter: p̄terita obliuiscētes
 in ea q̄ ante sūt extenti. querebāmus inter nos ap̄d p̄sē-
 tem veritatem quod tu es. qualis futura esset vita eter-
 na sanctorū quam nec oculus uidit. nec auris audiuit
 nec in cor hominis ascendit. Sed inhiabamus ore cor-
 dis in supna fluēta fontis tui fontis uite qui est apud
 te: vt inde p̄ captu nostro aspersi quo quomō rē tantā

LXXXI

cogitaremus. Cumq; ad eū finem sermo pduceretur vt
camaliū sensuū delectatio quantalibet. in quantalibet
luce corporea p̄ illius vite iocunditate. non cōparacio
ne sed ne cōmemoracione quidem digna videret: erigen
tes nos ardenciore affectu in idipsū. perambulauimus
gradatim cuncta corporalia: **¶** Ipsū celū vnde sol et lu
na et stelle lucent sup̄ terram: **¶** adhuc ascendebamus
interius cogitando et loquēdo. **¶** mirando opera tua
et venimus in mentes nostras et transcendim⁹ eas. vt
adtingeremus regionem vbertatis indeficientis. vbi
pascis israhel in eternum veritatis pabulo. **¶** Et ibi vita
sapientia est p̄ quam fiūt omnia ista. **¶** que fuerunt
et que futura sunt. **¶** Et ipsa non fit. sed sic est vt fuit et
sic erit semper: quin potius fuisse et futurū esse non est
in ea. sed esse solū: quoniā eterna est. **¶** Nam fuisse et fu
turū esse. non est eternū. **¶** Et dum loquimur et inbia
mus illi. attingim⁹ eam modice toto itē cordis et sus
pirauimus: et relinquimus ibi religatas primicias spī
ritus: **¶** remeauimus ad strepitū oris nostri. vbi ver
bum incipit et finit. **¶** Et quid simile verbo tuo domino
nostro in se permanenti sine vetustate atq; innouanti
omnia: **¶** Dicebamus ergo. Si cū sileat tumultus car
nis. sileant fantasie terre et aq̄ et aeris: sileant et poli
et ipsa sibi anima sileat. et transseat se non se cogitan
do: sileant somnia et imaginarie reuelaciones. om̄s
lingua. **¶** et omne signū. **¶** et quicquid transeundo fit si
leat omnino. quoniā si quis audiat dicunt hec om̄ia
non ipsa nos fecimus: sed fecit nos qui manet in eter
num. **¶** His dictis si iam taceant quoniā erexerūt aurē
meū qui fecit ea. **¶** et loquatur ipse solus non p̄ ea. sed
per seipsū. vt audiamus verbū eius. non p̄ linguā car
nis. neq; p̄ vocem angeli. neq; per sonitū nubis. nec p̄

enigma similitudinis • sed ipsū quē in his amamus •
 ipsū sine his audiamus • sicut nunc extendimus nos et
 rapida cogitatione adtingimus eternam sapienciā sup
 omnia manentem • si continuet hoc • & subtrahantur
 alie uisiones longe imparis generis • & hec vna rapiat
 et absorbeat • et recondat in interiora gaudia spectato
 rem suū • vt talis sit sempiterna vita quale fuit hoc mo
 mentū intelligencie cui suspirauimus • nōne hoc est in
 tra ingaudiū domini tui • & istud quando • an cū om
 nes resurgemus • sed nō omnes immutabimur • Dices
 bamus talia • & si non isto modo • et his verbis • tamē
 domine tu scis quod illo die cū talia loqueremur • et mū
 dus iste nobis inter verba ualesceret cū omnibus delec
 tationibus suis • tunc ait talia fili quantum ad me atti
 ner • nulla re iam delector in hac vita • Quid faciam
 hic adhuc et cur hic sim nescio • iam consumpta spe hu
 ius seculi • Vnum erat ppter quod in hac vita aliquā
 tū immorari cupiebam vt te cristianū catholicum vider
 rem priusquā morerer • Cumulacius hoc mihi deus me
 us pstitit vt te etiam contempta felicitate terrena seruū
 eius videam • Quid hic facio • Ad hec ei quid respon
 derem non satis recolo : cū interea vix intra quīq; di
 es • aut non multo amplius decubuit febribus • Et cum
 egrotaret quodam die defectū anime passa est : et paulu
 lum subtracta a presentibus • nos concurrimus : sed cito
 reddita est sensui • & aspexit me et astantes et fratrem
 meum : & ait nobis quasi querenti similis • Vbi erā •
 Deinde nos intuens merore attonitos • ponitis hic in
 quit matrem vestram • Ego silebam et fletū frenabam •
 frater autem meus quiddam locutus est • quod eam nō
 peregre sed in patria defungi • tanquā felicius optaret
 Quo audito illa vultu anxio reuerberans eū oculis qd

II

talia saperet atq; inde me intuens uide ait quid dicit .
Et mox ambobus ponite inquit hoc corpus ubicumq;
q;: nihil vos eius cura conturbet . **T**antum illud vos
rogo . ut ad domini altare memineritis mei ubi fueri-
tis . **C**unq; hanc sententiã verbis quibus poterat expli-
casset conticuit . **E**t in grauescente morbo exercebatur .
Ergo vero cogitans dona tua deus inuisibilis que imi-
tis in corda fidelium tuorum . **E**t pueniunt inde fruges
amirabiles . gaudebam et gratias agebam tibi recolens
quod noueram quãta cura semper estuasset de sepulchro
quod sibi puerat . **E**t preparauerat iuxta corpus viri
sui . **Q**uia enĩ valde concorditer vixerant . id etiã vole-
bat ut est animus humanus minus capax diuinorum adiu-
gi ad illam felicitatem . **E**t cõmemorari ab hominibus
concessũ sibi esse post transmarinã peregrinationem . ut
cõiuncta terra amborũ cõiungũ terra tegeret . **Q**uãdo
autem ista vanitas plenitudine bonitatis tue ceperat
in eius corde non esse . nesciebam : **E**t letabar amirans
quod sic mihi apparuisset : quanquã et in illo sermone
nostro ad fenestram cũ dixit iam . quid hic facio nõ ap-
paruit desiderare in patria mori . **A**udui etiã postea
quod iam cũ ostijs essemus cũ quibusdam amicis meis
materna fiducia colloquebat quodam die de cõtemptu
uite huius et bono mortis ubi ipse non aderã . illisq; stu-
pentibus virtutem femine quã tu dederas ei . p̃sentibus
q; utrũ non formidaret tam longe a sua ciuitate corp⁹
relinquere : nihil inquit longe est deo : neq; timendũ e-
ne ille nõ agnoscat i fine seculi . vnde me resuscitet . **E**r-
go die nono egritudinis sue quinquagesimo **E**t sexto
año etatis sue tricesimo et tercio etatis mee . anima il-
la religiosa et pia corpore soluta est . **P**remebã oculos
eius : et confluebat in precordia mea mestitudo ingens

et transfluebat in lacrimas: ibidemque oculi mei uiolento animi imperio resorbabant fontem suum usque ad siccitatem: et in tali luctamine valde male mihi erat. Tu vero ubi efflauit extremum spiritum. puer a deo datus exclamauit in planctu: atque ab omnibus nobis coercitus tacuit. Hoc modo etiam meum quiddam puerile quod labebatur in fletus iuuenilis voce cordis cohercebat et tacebat. Neque enim decere arbitrabamur funus illud quibus lacrimosis gemitibusque celebrare: quia his plerumque solet deplorari quodam miseria morientium. a quasi omnia extinctio. At illa nec misere moriebatur nec omnino moriebatur. Hoc et documentis morum eius et fide non ficta rationibusque certis tenebamus. Quid erat ergo quod intus mihi grauiter dolebat. nisi ex consuetudine simul viuendi dulcissima et carissima. repetere simul dirupta vulnus recens. Gratulabar quidem testimonio eius. quod in ea ipsa ultima egritudine obsequijs meis interblandiens appellabat me primum. et commemorabat gradum dilectionis affectu nunquam se audisse ex ore meo iaculatum in se durum aut contumeliosum sonum vel sermonem. Sed tamen quid tale deus meus qui fecisti nos. quid comparabile habebat honor a me delatus illi. et seruitus ab illa mihi. Quomodo itaque deserebar tam magno eius solacio. sauciabatur anima mea. et quasi dilaniabatur uita. que una facta erat ex mea et illi. Cohibito ergo a fletu illo puero psalterium eripuit euodius et cantare cepit psalmum cui respondebamus omnis domus. misericordiam et iudicium cantabo tibi domine. Audito autem quid ageretur. conuenerunt multi fratres. ac religiose se fecerunt: et de more illis quorum officium erat funus curantibus ego in parte ubi decenter poteram cum eis qui me non deserendum esse censebant. quod erat temporis congruum disputabam.

L

eoq; fomento veritatis mitigabam cruciatū tibi notū.
illis ignorantib; et intente audientib; et sine sensu dolo
ris me esse arbitrantibus. **A**t ego in aurib; tuis vbi
eorū nullus audiebat increpabam molliciā affectū mei
et cōstringebam fluxū meroris. cedebatq; mihi paululū
rursusq; impetu suo ferebat non vsq; ad eruptionem la
crimarum: nec vsq; ad vultus mutationem. **S**ed ego
sciebam quid corde pmerem. **E**t quia mihi vehementer
displicebat tantū in me posse hec humana que ordine
debito et sorte condicionis nostre accidere necesse ē. alio
dolore dolebam dolorem meū: **&** duplici tristitia mace
rabam cū ecce corpus elatum est. **I**mus. redimus. sine
lacrimis. **N**am neq; in eis p̄cibus quas tibi fundim;
cū offeret p̄ ea sacrificium p̄cij nostri. iam iuxta sepul
chrum posito cadauere. priusquā deponeret sicut illic fi
eri solet. nec in eis ergo p̄cibus flemi. sed toto die graui
ter in occulto mestus eram: **&** mente turbata. rogabā
te vt poteram quod sanares dolorem meū. nec faciebas
credo commendans memorię mee. vel hoc vno documen
to. omnis cōsuetudinis vinculū etiam aduersus mentē
que iam non fallaci verō pascitur. **V**isū etiam mihi
est vt irem lauatū: quod audieram inde balneis nomē
inclitū quia gr̄ci balamon dixerint. quod anxietatem
pellat ex animo. **E**cce et hoc confiteor misericordie tue.
pater orfanorū. quoniam laui. **&** talis eram qualis pri
usquā lauissem. **N**eq; enī exsudauit de corde meo. mei
roris amaritudo. **D**einde dormiui. **&** euigilaui: **&**
non parua ex parte mitigatū inuenio dolorem meum
Atq; vt eram in lecto meo solus. recordatus sū veridi
cos versus ambrosij tui. **T**u es enī deus creator omnium
poliq; rector vestiens diem decore lumine noctē soporis
gracia. artus solutos vt quies reddat laboris vsui. me

217

te in corde. et lingua mea: infantiā istam domine longe fac a me: ne oleū peccatoris mihi sit os meū. ad impinguandū caput meum. **E**genus & pauper ego sū: et melior in occulto gemitu displicens mihi. et querēs misericordiā. donec reficiatur defectus meus. et pficiatur vsq; in pacem quā nescit arrogantis oculus. **S**ermo autem ore pcedens. et facta que innotescunt hominibus habent temptacōnem periculosissimam ab amore laudis. qui ad priuatā quandam excellenciā contrahit emēdicata suffragia. temptat et cū a me in me arguit eo ipso quo arguit. **E**t sepe homo de ipso vane glorie cōtemptu uanius gloriā: ideoq; non iā de ipso cōtēptu glorie gloriā. **N**on enī ea contempnit cū gloriā int' Ecclā intus est aliud in eodem genere temptationis malū quo inanescunt qui placēt sibi de se. quāuis alijs vel placeant vel displiceant. nec placere affectent ceteris: s; sibi placentes multū tibi displicent. non tantū de non bonis quasi bonis. verū ecclā de bonis tuis quasi suis: aut ecclā sicut de tuis. sed tanquā ex meritis suis: a ceteris sicut ex tua gracia. sed non sua merita. non tamen socialiter gaudentes. sed alijs inuidētes eā. **I**n his omnibus atq; huiusmodi periculis et laboribus vides tremorem cordis mei. & vulnera mea magis subinde a te sanari quā mihi non infligi scio. **V**bi non mecum ambulasti veritas. docens quid caueā et quid appetam cū ad te referrem inferiora uisa mea que potui. teq; cōsulerem. **L**ustrauī mundū foris sensu quo potui. et at tēdi vitā corporis mei de me sensusq; ipsos meos. **I**n de ingressus sū in recessus memoriē mee multiplices āplitudines plenas miris modis copiarū innumerabilium. & considerauī & expaui: et nihil eorū discernere potui sine te. et nihil eorum esse te inueni: nec ego ipse

12

L

inuentor qui pagani omnia. **Et** distinguere et plus
queque dignitatibus conare estimatus sum: excipiens alia
nunciantibus sensibus **Et** interrogans alia mecum con-
mixta sentiens. ipsosque nuncios dimoscens atque diu-
merans. itaque in memoria elatis operibus alia pertractans
alia recouersans. alia eruens. **Nec** ego ipse cum hec age-
rem. id est uis mea qua id agebam. nec ipsa eras tu: quia
lux es tu permanens quam de omnibus consulebam. an esset
quid essent. quanti pendenda essent: et audiebam docente
ac iubentem. **Et** sepe istuc facio hoc me delectat: **Et** ab
actionibus necessitatis quantum relaxari possum. ad istam
voluptatem refugio. **Neque** in his omnibus que perur-
ro consulens te inuenio tutum locum anime mee nisi in te. quod
colligatur sparsa mea. nec a te quicquam recedat ex me
Et aliquando interomittis me in affectum multum inusi-
tatum introitus. ad nescio quam dulcedinem: que si perficiatur
in me. nescio quid erit. quod uita ista non erit. **Sed**
recido in hec erupnopsis ponderibus et resorbeor solitis
et teneor: et multum fleo. **Sed** multum teneor: tantum con-
suetudinis sarcina digna est. **Hic** esse valeo nec volo: il-
lic volo nec valeo. miser utrobique. **Ideo**que consideraui
languores peccatorum meorum in cupiditate triplici: **Et**
dexteram tuam inuocaui ad salutem meam. **Vidi** enim
splendorem tuum corde saucio: et percussus dixi. **Quis** il-
lic potest? **Proiectus** sum a facie oculorum tuorum. **Tu**
es ueritas super omnia presidens. **Et** ego per auariciam
meam non amittere te uolui sed uolui tecum possidere me-
dium: sicut nemo uult ita dicere falsum ut nesciat ipse
quid uerum sit. **Itaque** amisi te. quia non dignaris cum me
dium possideri. **Quem** inuenirem qui me reconciliaret
tibi? abiendum mihi fuit ad anglos? **Qua** prece? qui-
bus sacramentis? multi conantes ad te redire neque per

seiplos valentes. sicut audio. temptauerunt hec et inci-
derunt in desiderium curiosarū visionū et digni habiti
sunt illusionibus. **E**lati enī querebant te doctrīne fastu
exerentes potius quā tundentes pectora: et adduxerunt
sibi p similitudinem cordis sui conspirantes. et socias
superbie sue potestates aeris hui⁹ a quibus p potencias
magicas deciperent. querentes mediatorem p quē pur-
garent et non erat. **D**iabolus enī erat. transfigurans
se in angelū lucis: et multū illexit superbā carnem: qd
carneo corpore ipse non esset. **E**rant enī illi mortales
et peccatores: tu autem domine cui reconciliari superbe
querebant immortalis. et sine peccato. **M**ediator autē
inter deū et homines. oportebat vt haberet aliquid simi-
le deo. aliquid simile hominibus. ne in vtroq; homini-
bus similis longe esset a deo: aut in vtroq; deo similis
longe esset ab hominibus: atq; ita mediator non esset
fallax. **I**taq; ille mediator. quo p secreta iudicia tua
supbia mereē illudi. vnū cū hominibus habet id ē pec-
catum: aliud videri vult habere cū deo: vt quia carnis
mortalitate non tegit p immortalī se ostendet. **S**ed qā
stipendium peccati mors est. hoc habet cōmune cū homi-
nibus vnde simul dampnent in mortem. **V**erax autē
mediator quem secreta tua misericordia demonstraſti
humilibus: et misisti vt eius exemplo eciā ipsā dīcerēt
humilitatem. mediator ille dei et hominū homo ihes⁹
cristus inter mortales peccatores. mortalis et iustus ap-
paruit. mortalis cū hominibus iustus cū deo: vt quō
stipendium iusticie vita et pax est. p iusticiā coniūctā
deo euacuaret mortem iustificatozū impiozū. quā cum
illis noluit habere cōmunem. **H**ic demonstratus ē an-
tiquis sanctis: vt ita ipsi p fidem future passionis eius
sicut nos p fidem preterite salui fierent. **I**nquantū enī

XL

homo tantū mediator: inquantū autem verbū non
medius. quia equalis deo et deus apud deū: et simul cū
spiritu sancto vnus deus. **Q**uomodo nos amasti pater
bone. qui filio tuo vnico nō peccasti. s; p nobis impijs
tradidisti eū. **Q**uomodo nos amasti. **P**ro quibus
ille non rapinā arbitratus est esse equalis tibi factus
est subdit⁹ usq; ad mortem crucis. vnus ille in mortuis
liber. potestatem habens ponendi animā suā et potesta
tem habens iterū sumendi eam. p nobis tibi victor &
victima: et ideo victor quia victima: p nobis tibi sa
cerdos et sacrificium. et ideo sacerdos quia sacrificium
faciens tibi nos de seruis filios. de te nascendo. nobis
seruendo. **M**erito mihi spes valida ī illo est. qđ sanabis
omnes languores meos p eum qui sedet ad dexterā tuā
et te interpellat p nobis. **A**lioquin desperare. **M**ulti
enī et magni sunt idē languores. **M**ulti sunt et magni
s; amplior est medicīna tua. **N**otui⁹ putare verbū
tuū remotū esse a coniunctione hominis: et desperare
de nobis. nisi caro fieret. et habitaret ī nobis. **C**onteri
ritus peccatis meis et mole miserie mee agitaueram
corde. meditatusq; fuerā fugam in solitudinē. **S**ed p
hibuisti me: & confirmasti me dicens. **I**deo xps pro
omnibus mortuus est. ut qui viuunt iam non sibi vi
uant s; ei qui p ipsis mortuus est. **E**cce dñe iacto in te
curam meam ut viuā. et considerabo mirabilia de lege
tua: tu scis impericiā meā. et infirmitatē meā: doce me
et sana me. **I**lle tuus vnus in quo sūt omnes thesauri
sapientie et scientie absconditi redemit me sanguine suo.
Non calumnientur mihi superbi. quoniā cogito pre
cium meū. et manduco. et bibo. et erogo. et pauper cu
pio saturari ex eo inter illos qui edunt. et saturantur
et laudabunt dominū qui requirunt eum.

231

Sancti augustini **Liber undecimus Incipit.**
Nunquid domine cum tua sit eternitas. igno-
ras que tibi dico. aut ad tempus uides quod
fit in tempore. **C**ur ergo tibi tot rerū narra-
tiones digero. **N**ō utiq; ut p me noueris ea. s; affectū
meū excito in te. et eoz qui hec legūt: ut dicam? omēs
magnus domin⁹ et laudabilis valde. **I**am dixi et dicā
amore amoris tui facio istud. **N**am et oram⁹. et tamē
veritas ait. nouit pater vester quid vobis opus sit p̄us
quā petatis ab eo. **A**ffectū ergo nostrū patefacim⁹ in
te. cōfitemdo tibi misērias n̄as et misericordias tuas
super nos. ut liberes nos omnino. quoniā cepisti vt de-
sinamus esse miseri in nobis. et beatificemur in te: qm̄
vocaſti nos ut simus pauperes spiritu. et mītes. et lu-
gentes. et esuriētes. ac sicientes iusticiā. et misericordes
et mundi corde. et pacifici. **E**cce narraui tibi multa q̄
potui. et que volui. quō tu prior voluisti vt confiterer
tibi dño deo meo quoniā bonus es. quoniā in seculū
misericordia tua. **Q**uando autem sufficio lingua aut
calamo enunciare omnia hortamenta tua. **&** omnes
terrores tuos et consolationes. et gubernationes quib⁹
me pduxisti p̄dicare verbū tuū. et sacramētū tuū dispen-
sare populo tuo. **E**t si sufficio hec nunciare ex ordine.
raro mihi valent stille tempoz: et olim inardesco medi-
tari in lege tua et in ea tibi confiteri scienciā et imperi-
ciā meā: p̄mordia illuminationis tue. et reliquias te-
nebrarū mearū: quousq; deuoretur a fortitudine infir-
mitas. **E**t nolo in aliud hore diffluant quas inuenio
liberas a necessitatib⁹ animi. et seruitutis quā debem⁹
hominibus et quā non debemus: **&** tamen reddim⁹.
Domine de⁹ me⁹ intende orationi mee et misericordia
tua exaudi at desiderū meū: quoniā n̄ mihi soli estuat

III

ſ; vſui vult fraterne caritati: et vides in corde meo quia
ſic eſt. ut ſacrificē tibi famulatū cogitationis et lingue
mee: et da quod offerā tibi. **I**nops enī et pauper ſum:
tu dīnes in omnes inuocantes te: quī ſecurus curā nū
geris. **C**ircūcide ab omni temeritate. ab omniq; menda
cio interiora & exteriora labia mea. **S**int caſte delicie
mee ſcripture tue: nec fallar in eis. nec fallam ex eis.
Domine adtende et mīſerere: domine deus meus lux ce
corū et virtus infirmorū. ſtatimq; lux videnciū. et virt⁹
fortium. adtende animā meā: et audi clamantem de p
fundo. **N**am niſi ad ſint & in pfundo aures tue quo
ibimus: **Q**uo clamabim⁹? **T**uus eſt dies. et tua eſt
nox: ad nutū tuū momenta tranſuolant **L**argire inde
ſpaciū meditationib; noſtris in abdita legis tue: neq;
aduerſus pullantes claudas eā **N**eq; enī fruſtra ſcribī
voluīſti tot paginarū opaca ſecreta. **N**ut non habent
ille ſilue ceruos ſuos recipientes ſe in eas. et reſumētes
et ambulantes et paſcētes. et recūbentes et ruminātes
O domine perfice me et reuelā mīhī eas. **E**cce vox tua
gaudium meū. vox tua ſuperfluenciū voluptatū. **D**a
quod amo. **A**mo enī. & hoc tu dedīſti **N**e dona tua
deſeras. nec herbā tuā deſeras ſicientem **C**onfiteor tibi
quicquid inuenero ī libris tuis. et audiā vocem laudis
et viuā. et conſiderem mirabilia de lege tua. ab uſq; p
cipio in quo feciſti celum et terrā. uſq; ad regnū tecū p
petuū ſanctę ciuitatis tue. **D**omine mīſerere mei. et ex
audi deſiderium meū. **P**uto enī quod non ſit de terra
non de auro. et argento. et lapidibus aut decoris veſti
bus. aut honoribus. et poſtatibus. aut voluptatib;
carnis. neq; d; neceſſarijs corpori et huic uite pegrinaci
onis noſtre que nobis omnia nobis apponuntur qren
tibus regnū et iuſticiā tuā. **V**ide domine deus meus

unde sit desiderium meū. **N**arraverunt mihi iniusti de
lectationes suas: sed non sicut lex tua domine. **E**cce unde
est desiderium meū. **V**ide pater. aspice et vide. et appro
ba. et placeat in conspectu misericordie tue invenire me
gracia ante te. ut aperiantur pulsanti mihi interiora
sermonum tuorum. **O**bsacro per dominum nostrum Iesum Christum fi
lium tuum virum dextere tue filium hominis quem confir
masti tibi. mediatorem tuum et nostrum. per quem nos que
sisti non queres te. quesisti autem ut quereremus te
per verbum tuum. per quod fecisti omnia. in quibus et me
in unicum tuum. per quem vocasti in adoptionem populum
credentium. in quo et me per eum te obsacro qui sedet ad dexte
ram tuam. et te interpellat pro nobis in quo sunt omnes
thesauri sapientie et scientie absconditi. **I**psos quero
in libris tuis. **M**oyses de illo scripsit. hoc ipse ait. hoc ve
ritas ait. audiam et intelligam. quomodo in principio fe
cisti celum et terram. **S**cripsit hoc moyses. scripsit et abiit
transiit hinc a te ad te: neque enim nunc ante me est. **N**am
si esset tenerem eum. et rogarem eum. et per te obsecrarem.
ut mihi ista panderet: et preberem aures corporis mei.
sonis erumpentibus ex ore eius. **E**t si hebreæ voce loque
retur frustra pulsaret sensum meum: nec inde mentem meam
quicquam tangeret. **S**i autem latine. scirem quid diceret
Sed unde scirem an verum diceret? **Q**uod si et hoc scirem
num ab illo scirem? **I**ntus utique mihi. intus in domi
cilio cogitationis nec hebreæ. nec græcæ. nec latinæ. nec
barbaræ. veritas sine oris et lingue organis. sine stre
pitu sillabarum diceret. verum dicit: et ego statim certus
confidenter illi homini tuo dicerem. verum dicis. **C**um
ergo illum interrogare non possem te quo plenus vera
dixit veritas rogo te deus meus. rogo parce peccatis
meis: et qui illi seruo tuo dedisti hec dicere. da mihi hec

L

intelligere Ecce sunt celum et terram: clamant quod facta
sunt. Mutantur enim atque variantur. Quicquid autem
factum non est. et tamen est. non est in eo quicquam quod
ante non erat: quod est mutari atque variari. Clamant
etiam quod se ipsa non fecerint: ideo sumus quia facta
sumus. Non ergo eramus antequam essemus. ut fieri
possemus a nobis. Et vox dicentium est ipsa euidentia.
Tu ergo domine fecisti ea qui pulcher es: pulchra sunt
enim. Qui bonus es: bona sunt enim. Qui es. sunt enim
Nec ita pulchra sunt. nec ita bona sunt. nec ita sunt.
sicut tu conditor eorum: quo comparato. nec pulchra sunt
nec bona sunt. nec sunt. Scimus hec: gratias tibi. Et
scientia nostra scientie tue comparata ignorantia est. Quo
modo autem fecisti celum et terram. et queque machina
menta grandis operationis tue? Non enim sicut homo
artifex formans corpus de corpore arbitrato anime. va
lentis imponere ut cumque speciem quam cernit in semetipsa
in thoro oculo. Et unde hoc valeret. nisi quia tu fecisti eam?
et imponit speciem suam existenti. et habenti ut esset. ve
luti terre. aut lapidi. aut ligno. aut auro. aut id gen
rerum cuilibet. Et unde ista essent. nisi tu instituisses eas?
Tu fabro corpore. tu animi membrum imperitantem fecisti
tu materiam unde facit aliquid. tu ingenium quo arte
capiat. et videat intus quid faciat foris: tu sensum cor
poris quo interpretem trahat ab animo ad materiam
id quod facit. et renunciat animo quid factum sit: et ille
intus consulat presidentem sibi veritatem. an bene factum
sit. Te laudant hec omnia creatorem omnium. Sed tu
quomodo facis eas? quomodo fecisti deus celum et terram?
Non utique in celo. neque in terra. fecisti celum et terram
neque in aere aut in aquis. quod et hec pertinent ad celum et
terram: neque in universo mundo fecisti universum mundum.

quia non erat ubi fieret antequam fieret ut esset. nec manu
 tenebas aliquid unde faceres celum et terram. **N**am unde tibi
 hoc quod tu non feceras. unde aliquid faceres? **Q**uid
 enim est. nisi quia tu es? **E**rgo dixisti et facta sunt: atque
 in verbo tuo fecisti ea. **S**ed quomodo dixisti? **N**umquam
 illo modo quo facta est vox de nube dicens. hic est filius
 meus delectus? **I**lla enim vox acta. atque transacta est:
 cepta et finita. **S**onnerunt sillabe atque transierunt. secunda
 post primam: tertia post secundam: atque inde ex ordine donec
 ultima post ceteras: silentiumque post ultimam. **V**nde claret
 atque eminet. quod creature motus expressit eam. seruientes
 eterne voluntati tue. ipse temporalis. **E**t hec ad tempus
 facta verba tua nunciauit auris exterior menti pruden-
 ti cuius auris interior. posita est ad eternum verbum tuum.
At illa comparauit hec verba temporaliter sonantia cum
 eterno in silencio verbo tuo. et dixit. **A**liud est longe:
 longe aliud est. **H**ec longe infra me sunt: nec sunt quia
 fugiunt et pretereunt. **V**erbum autem dei mei supra me
 manet in eternum. **S**i ergo verbis sonantibus et pretereuntibus
 dixisti ut fieret celum et terra. atque ita fecisti celum
 et terram. erat iam creatura corporalis ante celum et
 terram. cuius motibus temporalibus temporaliter vox illa
 percurreret. **N**ullum autem corpus ante celum et terram.
Aut si erat id certe sine transitoria voce feceras. unde
 transitoriam vocem faceres qua diceres ut fieret celum et
 terra. **Q**uicquid enim illud esset. unde talis vox fieret.
 nisi abs te factum esset. omnino non esset. **V**t ergo fieret
 corpus unde ista verba fierent. quo verbo a te dictum est?
Vocas itaque nos ad intelligendum verbum dei apud te dei.
 quod sempiternum dicitur: et eo sempiternum dicuntur omnia.
Neq; enim finitur quod dicebatur. et dicitur aliud ut
 possint dici omnia: sed simul ac sempiternum omnia. **A**lio:

L

quoniam iam tempus et mutacio: & non vera eternitas.
nec vera immortalitas. **H**oc noui deus meus. et gratias
ago. **N**oui confiteor tibi domine: mecumque nouit et be-
nedicit te. quisquis ingratus non est certe veritati. **N**o-
uimus domine nouimus. quoniam in quantum quicquid non
est quod erat. et est quod non erat. intantum moritur et
oritur. **N**on ergo quicquam verbo tuo cedit atque succedit
quoniam vere immortale atque eternum est. **E**t ideo verbo
tibi coeterno simul et sempiterno dicis omnia que dicis
et fit quicquid dicis ut fiat: nec aliter quam dicendo facis
nec tamen simul et sempiterna fiunt omnia que dicendo
facis. **C**ur queso domine deus meus & ut cumque video. sed
quomodo id eloquar nescio. nisi quia omne quod esse
incipit & esse desinit. tunc esse incipit & tunc desinit
quando debuisse incipere vel desinere in eterna ratione
cognoscitur. ubi nec incipit aliquid nec desinit. **I**psum
est verbum tuum quod et principium est: quia et loquitur nobis.
Sic in euangelio per carnem ait: et hoc insonuit foris
auribus hominum ut crederetur. et intus quereretur. et
inueniretur in eterna ueritate. ubi omnes discipulos
bonus et solus magister docet. **I**bi audio vocem tuam
domine dicentis mihi: quod ille loquitur nobis qui docet
nos. **Q**ui autem non docet nos. etiam si loquitur. non
nobis loquitur. **Q**uis porro nos docet. nisi stabilis ve-
ritas & quia et per creaturam mutabilem cum ammonemur
ad veritatem stabilem ducimur. **I**bi discimus cum scimus
et audimus eum: et gaudio gaudemus propter vocem sponsi
reddentes nos unde errauimus. **E**t ideo principium: quia
nisi maneret cum erraremus. non esset quo rediremus.
Cum autem redimus ab errore. cognoscendo utique redi-
mus. **V**t autem cognoscamus docet nos: quia principium
est nostrum et loquitur nobis. **I**n hoc principio deus fecisti

celum et terram: in verbo tuo: in filio tuo: in virtute tua
in sapientia tua: in veritate tua: in miro tuo modo dicēs
et miro modo faciens. **Q**uis cōprehendet & quis enar-
rabit & **Q**uid est illud quod interlucet mihi. et pcutit
cor meū sine lesione & **E**t inhorresco. et in ardesco. **I**n
horresco inquantū dissimilis ei sū: in ardesco inquantū
similis ei sum. **S**apientia ipsa est que interlucet mihi.
discindens nubilum meū. quod me rursus cooperit de:
ficientē ab ea caligine atq; aggere penarū mearū: quō
sic infirmatus est in egestate vigor meus. ut non suffe-
ram bonū meū donec tu domine qui ppicius factus es
omnibus iniquitatib; meis. etiā sanes omnes languo-
res meos: quia et redimes de corruptione vitā meā
et coronabis me in miseratione et misericordia: et sa-
ciabis in bonis desiderium meū. quoniā renouabitur
iuuentus mea sicut aquile. **S**pe enī salui facti sumus:
et pmissa tua p pacienciā expectam⁹. **A**udiat te intus
sermocinans qui potest. **E**go fidenter ex oraculo tuo
clamabo. quā magnificata sūt opera tua dñe: omnia
in sapientia fecisti. **E**t illa pncipium: et in eo pncipio
fecisti celum et terrā. **N**onne ecce pleni sunt vetustatis
sue qui nobis dicunt. quid faciebat deus. antequā face-
ret celum et terram & **S**i enī vacabat inquiunt. et non
operabatur aliquid. cur non sic semper et deinceps quē
admodū retro semper cessavit ab opere & **S**i enī vllus
motus in deo novus extitit et voluntas nova ut crea-
turā conderet quā nunquā ante condiderat. quomodo
iam vera eternitas. vbi oritur voluntas que nō erat &
Neq; enim voluntas dei creatura est s; ante creaturā:
quia non crearetur aliquid nisi creatoris voluntas p-
cederet. **A**d ipsam ergo dei substantiā ptinet voluntas
eius. **Q**uod si exortū est aliquid in dei substantia quod

L

pus non erat. non veraciter dicitur eterna illa substan-
cia. **S**i autem dei voluntas sempiterna erat ut esset cre-
atura. cur non sempiterna et creatura? **Q**ui hec dicunt
nondum te intelligunt. **O**sapiencia dei. Inx menciunt
nondum intelligunt. quomodo fiant que p te atq; in
te fiunt: et conantur eterna sapere. s; adhuc in pteritis
et futuris rerum motibus cor eoz volitat. et adhuc va-
nū est. **Q**uis tenebit illud et figet illud ut paululum
stet. et paululū rapiat splendorem semper stantis eterni-
tatis. et comparet cum temporibus nunquā stantibus
A videat esse incōparabilem. et videat longū tempus
nisi ex multis ptereuntib; motibus qui simul extendi
non possunt. longū fieri: non autem pterire quicquā
in eterno. sed totum esse presens. nullum vero tempus
totum esse presens. **A** videat omne preteritum prope
illi ex futuro. et omne futurum ex preterito consequi:
et omne preteritū ac futurū ab eo quod semper est p̄sens
creari et excurrere. **Q**uis tenebit cor hominis ut stet
et videat quomodo stans dicet futura. et pterita tem-
pora. nec futura. nec preterita eternitas. **N**unquid
manus mea valet hoc: aut manus oris mei p loquelas
agit tam grandem rem? **E**cce respondeo dicenti quid fa-
ciebat deus antequā faceret celum et terrā: respondeo n̄
illud quod quidā respondisse phibetur. iaculariter elu-
dens questionis violenciā: alta inquit scrutantibus ge-
bennas parabat. **A**liud est videre. aliud ridere. **H**ec
non respondeo. **L**ibencius enī responderem nescio quod
nescio. quā illud vnde irridetur. q alta interrogavit:
et laudatur qui falsa respondit. **S**ed dico te deus noster
omnis creature creatorē. **E**t si celi et terre nomine oīs
creatura intelligitur. audenter dico antequā faceret de-
celum et terram non faciebat aliquid. **S**i enī faciebat.

quid nisi creaturā faciebat? Et utinā sic sciam quicquid
utiliter scire cupio. quemadmodū scio quod nulla fiebat
creatura. antequā fieret vlla creatura. Aut si cuiusquā
volatilis sensus vagatur p̄ imagines retro tempoz et te
deū omnipotentē. et omnireantē. et omnitenentē. celi
et terre artificem ab opere tanto antequā id faceres p̄
innumerabilia secula cessasse miratur. **E**uigilet. atq;
adtentat. quia falsa miratur. Nam vnde poterant in
numerabilia secula p̄terire que ipse non feceris. cū sis
omniū seculoz auctor. et conditor: aut que tempora
fuerunt que abs te condita non essent. aut quomodo p̄
terissent. si nunquam fuissent? Cum ergo sis operator
omniū tempoz. si fuit aliquod tempus antequā face
res celum et terrā. cur dicitur quod ab opere cessabas?
Ipsū enī tempus tu feceras. nec p̄terire potuerunt
tempora. antequā faceres tempora. Si autem ante celū
et terram nullum erat tempus. cur queritur quid tunc
faciebas? Non enim erat tunc vbi non erat tempus:
nec tu tempore tempora precedis. Alioquin non oīa
tempora p̄cederes. Sed precedis omnia tempora p̄terita
celsitudine semper presentis eternitatis. **E**t superas oīa
futura. quia et illa futura sunt: et cum venerint p̄teri
ta erunt. Tu autē idē ipse es. et animi tui nō deficient
Anni tui nec eunt. nec veniunt. Isti enī nostri. et eūt
et veniunt. Vt omnes veniant anni tui omnes simul
stant. quoniam stant: nec euntes auenientib; excludunt
quia non transeunt. Isti autem nostri omnes erunt cū
omnes non erunt. Anni tui dies vn⁹. et dies tuus nō
quotidie s; hodie: quia hodiernus dies tuus non cedit
crastino. neq; enim succedit hesterno. Hodiernus tuus
eternitas: ideo coeui. **E**t eternū genuisti. cui dixisti.
ego hodie genui te. Omnia tempora tu fecisti. **E**t ante

III

oīa tempora tu es: nec aliquo tempore non erat temp⁹
Nullo ergo tempore non feceras aliquid. quia ipsum
tempus tu feceras: et nulla tempora tibi coeterna sunt
quia tu pmanes. **A**t illa si pmanerent non essent tem-
pora. **Q**uid est enī tempus? **Q**uis hoc facile breuiter
qz explicauerit? **Q**uis hoc ad uerbū de illo pferendū
ul' cogitatione cōprehenderit? **Q**uid autem familia-
rius et notius in loquendo cōmemoram⁹ quā tempus?
et intelligimus utiqz cum id loquimur: intelligim⁹ et cā
cum alio loquente id audimus. **Q**uid est ergo temp⁹?
Si nemo ex me querat scio: si querenti explicare velim
nescio. **F**identer tamen dico scire me: quod si nichil p-
teriret nō esset preteritū tempus: **E**t si nichil adueniret
non esset futurum tempus: **E**t si nichil esset. non esset
presens tempus. **D**uo ergo illa tempora preteritū **E**t
futurū quomodo sunt. quando et preteritū iam nō est
et futurū nondum est? **P**resens autem si semper esset
psens. nec in preteritū transiret. non iam esset tempus.
s; eternitas. **S**i ergo psens ut tempus sit ideo fit quia
in preteritū transit. quomodo et hoc esse dicim⁹ cui cau-
sa ut sit illa est quia non erit. ut scilicet non vere dica-
mus tempus esse. nisi quia tendit non esse? **E**t tamen
dicim⁹ longū tempus et breue tempus: neqz hoc nisi de
p̄terito aut futuro dicimus. **P**reteritū tempus longū
verbi gracia vocamus ante centū annos: futurū itidem
longū post centū annos. **B**reuē autem preteritū sicut
puta dicim⁹ ante decem dies: et breuē futurū post decē
dies. **S**ed quo pacto longū est. aut breuē quod non est?
preteritū enī iam non est. et futurū nondum est. **N**ō
itaqz dicamus longū est: s; dicam⁹ de preterito longum
fuit: **E**t de futuro longū erit. **D**omine deus meus lux
mea. nōne et hic veritas tua deridebit hominē? **Q**uid

enim longum fuit preteritū tempus cum iam esset pre-
 teritū. **L**ongū fuit an cū adhuc p̄sens esset. **T**ūc enī
 poterat esse longū quando erat quod esset longū. **P**re-
 teritū vero iam non erat: vnde nec longū esse poterat
 quod omnino non erat. **N**on ergo dicam⁹ longū fuit
 preteritū temp⁹. neq; enī inueniem⁹ quid fuerit longū
 quando ex quo preteritū est non est: s; dicamus longū
 fuit illud p̄sens tempus: quia cū p̄sens esset longum
 erat. **N**ondū enī p̄terierat ut nondū esset: et ideo erat
 quod longū eē posset. **P**ostea vero quā p̄terijt. simul
 et longū esse destitit quod esse destitit. **V**ideamus ergo
 o anima humana utrū et p̄sens tempus possit eē lon-
 gū. **D**atū enī tibi est sentire moras atq; metiri. **Q**uid
 respondebis mihi. **A**n centū anni p̄sentes longum
 tempus est. **V**ide p̄us utrū possint p̄sentes esse centū
 anni. **S**i enī p̄mus eoz annus agitur. ipse p̄sens est:
 nonaginta vero et nouem futuri sunt. **E**t ideo nondū
 sunt. **S**i autem secundus ann⁹ agitur. iam vnus p̄teri-
 tus est. alter p̄sens. ceteri futuri. **A**tq; ita si medioz
 quemlibet centenarij hui⁹ numeri annū p̄sentē posue-
 rimus. ante illum p̄teriti erunt: post illū futuri. **Q**uo
 circa centū anni p̄sentes esse non poterunt. **V**ide saltim
 utrū qui agit vnus ipse sit p̄sens. **E**tenī eius si p̄m⁹
 agitur mensis. futuri sūt ceteri: si secundus iā et p̄m⁹
 p̄terijt. et reliqui nondū sunt. **E**rgo nec annus qui
 agitur. totus est p̄sens. **E**t si non totus est p̄sens.
 nō annus est p̄sens. **D**uodecim enī menses annus est
 quoz quilibet vnus mensis qui agitur ipse p̄sens est:
 ceteri aut p̄teriti. aut futuri: quāquā neq; mensis q̄
 agit p̄sens est s; vnus dies. **S**i p̄mus. futuris ceteris
 si nouissim⁹. p̄teritis ceteris: si medioz quilibet inter
 p̄teritos et futuros. **E**cce p̄sens tempus quod solum

L

inueniebam⁹ longū appellandū. vix ad vnius diei spaciū contractū est. **S**ed discutiā⁹ etiā ipsū. quia nec vnus dies totus est presens. Nocturnis enī et diurnis horis omnib⁹ viginti quatuor expletur. **Q**uarū pma ceteras futuras habet. nouissima pteritas: aliqua vero interiectarū ante se preteritas. post se futuras. **E**t ipa vna hora fugitiuis particulis agitur. **Q**uicquid eius auolauit pteritū est: quicquid ei restat futurū. **S**i quid intelligitur temporis. quod in nullas iam ul' in minutissimas momentoz partes diuidi possit. id solum est quod p̄sens dicatur. **Q**uod tamen ita raptim a futuro in pteritum transuolat. ut nulla morula extendatur. **N**am si extenditur diuiditur in preteritū. et futurum. **P**resens autem nullum habet spacium. **V**bi est ergo tempus quod longū dicam⁹? **A**n futurū? **N**on quidē dicimus longū est. quia nondum est quod longū sit: s̄ dicim⁹ longū erit. **Q**uando igit⁹ erit? **S**i enī et tūc cū adhuc futurū erit. non erit longū: quia quod sit longū nondum erit. **S**i autem tunc erit longū cum ex futuro quod nondū est esse iam ceperit. et p̄sens factum erit ut possit eē quod longū sit. iam superiorib⁹ vocib⁹ clamat presens tempus longū se esse non posse. **E**t tamen dñe sentim⁹ interualla tempoz et cōparam⁹ sibi met. et dicimus alia longiora. et alia breuiora. **M**etimur etiam quanto sit breui⁹ aut longius illud tempus quā illud et respondemus duplum esse hoc ul' triplum. illud autē simplum: aut tantū hoc esse quantū illud. **S**ed p̄terea cū metimur tempora cum sciendo metimur. **P**reterita vero que iam non sunt aut futura que nondum sunt quis metiri potest? **N**isi forte audebit quis dicere metiri posse quod non est. **C**um ergo preterit tempus sentiri et metiri potest: cum autem preterierit quomā

non est non potest. **Q**uero pater. nō adfirmo. **D**eus meus. preside mihi. et rege me. **Q**uis nam est qui dicat mihi nō esse tria tempora. sicut pueri didicim⁹. pueros q̄ docuim⁹. p̄teritū. p̄sens. & futurū. s̄ tantū p̄sens quoniā illa duo non sunt. **A**n et ipsa sunt. **S**ed ex aliquo p̄cedit occulto. cū ex futuro fit p̄sens: et in aliq̄ recedit occultū cum ex p̄senti fit p̄teritū. **N**am vbi ea viderūt qui futura cecinerunt. si nondū sunt. **N**eq̄ enī potest videri id quod non est. **E**t qui narrant p̄terita. non utiq̄ vera narrarent si animo illa nō cernerēt. **Q**ue si nulla essent. cerni omnino non possent. **S**unt ergo et futura et p̄terita. **S**ine me domine amplius querere spes mea: non conturbetur intencio mea. **S**i enī sunt futura et p̄terita. volo scire vbi sunt. **Q**uod si nondum valeo. scio tamen vbiq̄ sunt. non ibi ea futura esse aut p̄terita. s̄ p̄sencia. **N**am si et ibi futura sunt nondū ibi sunt. si et ibi p̄terita sūt. iam nō ibi sunt. **V**biq̄ ergo sunt quecūq̄ sūt. non sunt nisi p̄sencia: quanquā p̄terita cū vera narrantur ex memoria p̄ferunt. non res ipse que p̄terierunt s̄ verba cōcepta ex imaginib⁹ eorū que in animo velut vestigia per sensus p̄tereundo fixerunt. **V**uericia quippe mea que iam non est. in tempore p̄terito est quod iam non est. **I**maginē vero eius cū eam recolo & narro in p̄senti tempore intueor. q̄a est adhuc in memoria mea. **V**trū similis sit causa eciam p̄dicandorū futurorū. ut rerū que nondū sunt iam existentes p̄sententur imagines. confiteor **D**eus meus nescio. **I**llud sane scio. nos plerūq̄ p̄meditari futuras actiones nostras. eamq̄ p̄meditacionem esse p̄sentē: actionē autem quā p̄meditamur nō dū esse. quia futura est. **Q**uā cū aggressi fuerim⁹. et q̄ p̄meditabamur agere ceperim⁹. tunc erit illa actio: q̄a

tunc non futura sed presens erit. **Q**uoquomodo se itaque
 habet archana presensio futuroz videri nisi quod est non
 potest. **Q**uod autem iam est non futurum sed presens est.
Cum ergo videri dicuntur futura non ipsa que nondum
 sunt id est que futura sunt. sed eorum cause vel signa forsitan
 videntur que iam sunt: ideo non futura sed presencia sunt
 iam videntibus: ex quibus futura predicantur animo con-
 cepta que rursus conceptiones iam sunt: et eas presentes
 apud se intuentur qui illa predicunt. **L**oquatur mihi
 aliquod exemplum. tanta rerum numerositas. **I**ntueor
 aurozam: oriturum solem pronuncio. **Q**uod intueor pre-
 sens est. quod pronuncio futurum. non sol futurus qui iam
 est: sed ortus eius qui nondum est. **T**amen etiam ortum ipsum
 nisi animo imaginari. sicut modo cum loquor id non
 eum possem predicere. **S**ed nec illa auroza quam in celo
 video solis ortus est quamvis eum precedat: nec illa ima-
 ginatio in animo meo que duo presencia cernuntur ut fu-
 turus ille ante dicatur. futura ergo nondum sunt. **E**t si
 nondum sunt. non sunt. **E**t si non sunt. videri omnino
 non possunt. **S**ed predici possunt ex presentibus que iam
 sunt et videntur. **T**u itaque regnator creature tue quis est
 modus quo doces animas ea que futura sunt? **D**ocuisti
 enim prophetas tuos. **Q**uamnam ille modus quo doces fu-
 tura cui futurum quicquam non est. vel potius de futuris
 doces presencia? **N**am quod non est. nec doceri utique potest.
Nimis longe est modus iste ab acie mea: inualuit ex
 me. **E**x me non potero ad illum: potero autem ex te cum
 dederis tu dulce lumen occultorum oculorum meorum. **Q**uod
 autem nunc liquet clare nec futura sunt. nec preterita
Nec proprie dicitur. tempora sunt tria. preteritum. presens
 et futurum: sed fortasse proprie diceretur. tempora sunt tria
 presens de preteritis: presens de presentibus. presens de futuris

Sunt enī hec in anima tria quedā. et alibi ea nō video
Presens de p̄teritis memoria: p̄sens de p̄sentibus con-
tuitus: p̄sens de futuris expectatio. **S**i hec p̄mittimus
dicere. tria tempora video: fateorq; tria sunt. **C**atur
eciam tempora sunt tria. p̄teritū. p̄sens. et futurum.
sicut abutitur consuetudo **D**icatur. **E**cce non curo: nec
resisto nec rep̄hendo: dum tamen intelligatur qđ dicit̄.
neq; id quod futurū est esse iam. neq; id quod p̄teritum
est. **P**auca sunt enī que p̄prie loquimur. plura non
p̄prie: h̄ agnoscit̄ quid velimus. **D**ixi ergo paulo ante
quod p̄tereuncia tempora metimur ut possimus dicere
duplum esse hoc temporis ad illud simplū. aut tantum
hoc quantū illud: et si quid aliud de partibus temporū
possumus renunciare metiendo. **Q**uo circa ut dicebā
p̄tereuncia metimur tempora. **E**t si quis mīhi dicat.
vnde scis. respondebā. **S**cio quia metimur. nec metiri
que non sunt possum⁹: et non sunt p̄terita ul' futura.
Presens vero tempus quomodo metimur. quando n̄
habet spaciū. **E**t it̄ ergo. et eundo preterit. **M**etitur
ergo cū hoc p̄terit: cum autem p̄terierit non metimur
Quid enī metiatur non erit. **S**ed vnde et qua. et quo
p̄terit cum metitur. **V**nde. nisi ex futuro. qua. nisi p̄
presens. quo. nisi in p̄teritū. **E**x illo ergo quod nondū
est: per illud quod spacio caret: in illud quod iam non
est. **Q**uid autem metimur nisi tempus in aliquo spa-
cio. neq; enī dicim⁹ simpla. et dupla. et tripla. et equa-
lia. **A**si quid hoc modo in tempore dicimus nisi inter
spacia temporū. **I**n quo ergo spacio metimur tempus p̄-
teriens. et utrū in futuro vnde preterit. et h̄ quod nondū
est non metitur. **A**n in presenti qua p̄terit. **S**ed nullū
spaciū non metimur. **A**n in p̄terito quo preterit. et
h̄ quod iā non est non metimur. **E**xarsit animi⁹ meus

L

nosse istuc. implicatissimū enigma **N**oli claudere dñe
deus meus. bone pater. p xpm obsecro noli claudere de
siderio meo ista. et inuisitata. et abdita. quo minus in
ea perueniam. **E**t dilucescant a lucente misericordia tua
domine. **Q**uem prunctor de his. **E**t cui fructuosi
confitebor in periciā meā nisi tibi. **C**ui non sunt mo
lesta studia mea. flāmancia vehementer in scripturas
tuas. **D**a quod amo. **A**mo enī: et hoc tu dedisti. **D**a
pater. qui vere nosti data bona dare filiis tuis. da quō
suscepi cognoscere. et labor est ante mō. donec aperias
per xpm. **O**bsecro in nomine eius scilicet sanctoꝝ nemo
mihī obstrepat. **E**t ego credidi. ppter quod et loquor
Hec est spes mea. **A**d hanc viuo. ut contempler delecta
cionē domini mei. **E**cce veteres posuisti dies meos. **E**t
transeunt: et quomodo nescio. **E**t dicimus tempus. **E**t
tempus: tempora et tempora. **Q**uamdiu dixit hoc ille
et quādiu fecit hoc ille: et quā longo tempore illud nō
vidi: et duplum temporis habet hec sillaba. ad illā sim
plam breuem. **D**icimus hec et audimus hec: et intelli
gimur et intelligimus. **M**anifestissima et vsitatissima
sunt: et eadem rursus nimis latent: et noua est inuen
tio eoz. **A**udiui a quodā homine docto. quod solis. **E**t
lune ac siderū motus ipsa sunt tempora: et non annui.
Cur enī non potius omnīū corpoꝝ motus sint tēpora.
An vero si cessarent celi lumina. et moueretur rota fi
guli. non esset tempus quo metiremur eos giros. et di
ceremus aut equalibz morulis agi. aut si alias tardius
alias velocius moueretur. alios magis diuturnos esse
alios min⁹: aut cum hoc dicerem⁹. non et nos in tem
pore loqueremur aut essent in verbis nostris alie longe
sillabe. alie breues. nisi quia ille longiore tempore so
nuissent. iste breuiori. **D**eus dona hominibus videre

tesq; fessas alleuet. luctusq; soluet anxios. Atq; inde
 paulatim reducebam in pristinū sensū ancillam tuā cō
 uersationemq; eius pīam in te. et sādē in nos blandā
 atq; morigeram. qua subito destitutus sū. & libuit fle
 re in cōspectu tuo de illa et p illa: de me et p me: &
 dimisi lacrimas quas continebam vt effluerent quantū
 vellent substernens eas cordi meo. & requieui in eis.
 quoniā ibi erant aures tue. non cuiusquā hominis su
 perbe interpretantis ploratū meum. Et nunc domīe con
 fiteor tibi in litteris: legat qui volet. & interpretē vt
 volet. & si peccatū inuenerit fleuisse me matrem exi
 gua parte hore. matrem oculis meis interim mortuam
 que me multos ānos fleuerat. vt oculis tuis viuerem.
 non irrideat. sed potius si est grandi caritate p pecca
 tis meis fleat ipse ad te patrem omnium fratrē cristi
 tui. Ego autem iam sanato corde ab illo vulnere in q
 potuit redargui carnalis affectus fundo tibi dens nos
 ter p illa famula tua longe aliud lacrimarū genus qd
 manat de cōcusso spiritu cōsideratione periculorū omnis
 animę que in adam moritur. Quanquā illa in cristo
 viuificata etiam nondum carne resoluta sic uixerit vt
 laudet nomen tuū in fide moribusq; eius. non tamen
 audeo dicere ex quo eam p baptismū regenerasti nullū
 verbum exisse ab ore eius contra pceptū tuum. Et dictū
 est a veritate filio tuo. si quis dixerit fratri suo fatue re
 us erit gehēne ignis. Et ve etiam laudabili uite homi
 num si remota misericordia discucias eam. Quia ve
 ro non exquiris delicta vehementer fiducialiter speram?
 aliquē apud te locum inuenire indulgencie. Quisquis
 autem tibi enumerat vera merita sua. quid tibi enume
 rat nisi munera tuas. O si cognoscant se omnes homi
 nes et qui gloriāt. in domino glorie. Ego itaq; laus

Et mea. **Et** uita mea. deus cordis mei sepositis paulisper
bonis eius actibus p quibz tibi gaudens gratias ago.
nunc p peccatis matris mee. deprecor te: exaudi me p
medicinam vulneru nostroru que pependit in ligno: et
sedens ad dexteram tua te interpellat p nobis. **S**cio mi
sericorditer operatam et ex corde dimisisse debita debito
ribus suis: dimitte illi et tu debita sua. si qua eciã cõ
traxit p tot annos post aquã salutis. dimitte do mine.
dimitte obsecro: ne intres cū ea in iudiciũ. superal
tet misericordia iudiciũ. quoniam eloquia tua vera
sunt: et pmissisti misericordiam misericordibz. **Q**uod
ut essent tu dedisti eis qui misereberis cui mihiertus eris
et misericordiã p̃stabis. cui misericors fueris. **E**t credo
iam feceris quod te rogo: sed voluntaria oris mei app
ba domine. **N**amqz illa imminente die resolutionis
sue non cogitauit suũ corpus sumptuose cõtegĩ. aut cõ
diri aromatibus: aut monumentũ electũ cõcipiuit. a
curauit sepulchrũ patrium. **N**on ista mandauit no
bis: sed tantũmodo memoriã suã ad altare tuũ fieri
desiderauit. cui nullius diei p̃termissione seruierat: vn
de sciret dispensari victimã suã. qua deletũ est cirogra
phum quod erat cõtrariũ nobis. qua triumphatus ẽ
hostis. computans delicta nostra. **Et** querens quid o
biciat: **Et** nihil inueniens in illo in quo vincimus.
Quis ei refundet innocentẽ sanguinem? **Q**uis ei re
stituet p̃ciũ quo nos emit. ut nos auferat ei? **A**d cu
ius p̃ciũ nostri sacramentũ. ligauit ancilla tua animã
suã vinculo fidei. **N**emo a p̃tectione tua dirũpat eã
non se interponat. nec ui. nec insidijs leo et draco. **N**e
qz enĩ respondebit illa. nihil se debere ne cõuincaẽ et ob
timeat ab accusatore callido: sed respondebit dimissa de
bita sua ab eo cui nemo reddet quod p nobis nõ debens

XX.

reddidit. Sit ergo in pace cū viro. ante quem nulli & post quē nulli nupta est: cui seruauit fructū tibi afferēs cū tollerancia. vt eū quoq; tibi lucraret. Et inspira domine deus meus inspira seruis tuis fratrib; meis. filiis tuis. dominis meis. quib; et corde et voce et litteris seruiō. vt quotq; hec legerint meminerint ad altare tuum monnice famule tue cū patricio quodam eius cōiuge p quoꝝ carnem introduxisti me in hanc uitā: quem admodum nescio. Meminerint cū affectu pio parentū meorū in hac luce transitoria. & fratrū meorum sub te patre in matre catholica et ciuium meorū ī eterna iherusalem. cui suspirat peregrinatio populi tui ab exitu vsq; ad reditum: vt quod a me illa poposcit extremū vberius ei p̄stet ī multoꝝ oracionib; tam p confessiones quam p oraciones meas

Quod Sancti Augustini Liber decim⁹ Incipit.
Ognoscam te cognitor meus. cognoscam te sicuti et a te cognitus sum. virt⁹ anime mee intra in eam. & coapta tibi vt habeas. & possideas sine macula et ruga. Hec est mea spes: ideo loquor. & ī ea spe gaudeo. quādo sanū gaudeo. Cetera vero uite hui⁹ tantominus flenda quātomagis flet et tantomagis flenda. quātominus fletur in eis. Ecce enī veritatem dilexisti: quoniā qui facit eam. venit ad lucem. Volo eam facere in corde meo corā te ī confessione: in stilo autem meo corā multis testib;. Et tibi qdē domine cuius oculis nuda est abissus humane cōsciēcie quid occultū esset in me. eciam si nollem confiteri tibi Te enī mihi absconderē. non me tibi. Nunc autē qd gemitus me⁹ testis est displicere me mihi tu refulges. & places. & amaris et desideraris vt erubescam de me et abiciam me. atq; eligā te: & nec tibi nec mi placeā

23

IL

nisi de te. **T**ibi ergo domine manifestus sum quicunque sum
et quod fructu tibi confitear dixi. **N**eqz id ago verbis car
nis et vocibus. sed verbis anime. **E**t clamore cogitacio
nis que nouit auris tua. **C**um enim malus sum. nihil est
aliud confiteri tibi. quam displicere mihi: cum vero pius.
nihil est aliud confiteri tibi. quam hoc non tribuere mi
hi: quonia tu domine benedicis iustis. sed prius enim iusti
ficas impium. **C**onfessio itaqz mea deus meus in con
spectu tuo tibi tacite fit. **E**t non tacite. **T**acet enim stre
pitu: clamat affectu. **N**eqz enim dico recti aliquid homi
nibus. quod non a me tu prius audieris: aut etiam tu
tale aliquid audis a me. quod non mihi tu prius dixe
ris. **Q**uid mihi ergo est cum hominibus ut audiant con
fessiones meas. quasi ipsi sanaturi sint omnes languo
res meos. **C**uriosum genus ad cognoscendam uitam alie
nari: desidiosum ad corrigendam suam. **Q**uid a me que
runt audire qui sum. qui nolunt a te audire qui sint. **E**t
vnde sciunt cum a me ipso de me ipso audiunt an verum
dicam. quandoquidem nemo scit hominum quid agant in
homine. nisi spiritus hominis qui in ipso est. **S**i autem
a te audiant de se ipso non poterunt dicere. mentitur do
minus. **Q**uid est enim a te audire de se. nisi cognoscere
se. **Q**uis porro cognoscit. **E**t dicit falsum est nisi ipse
mentiat. **S**ed quia caritas omnia credit. inter eos uti
que quos connexos sibi in unum facit. ego quoque domine
etiam sic tibi confiteor ut audiant homines quibus demon
strare non possum. an vera confitear. sed credunt mihi
quorum mihi aures caritas aperit. **V**eruntamen tu medi
ce meus intime quod fructu ista faciam aliqua mihi. **N**am
confessiones preteritorum malorum meorum ostende mihi quod
remisisti et texisti. ut beares me in te mutans animam
meam fide et sacramento tuo cum legunt et audiunt exci

tant cor ne dormiat in desperatione. **E**t dicat non pos-
sum sed euigilet in amore misericordie tue. et dulcedine
gracie tue qua potens est omnis infirmus qui sibi p ip-
sam fit conscius infirmitatis sue. et delectat bonos au-
dire pterita mala eoy qui iam carent his. nec ideo delec-
tat quia mala sunt: sed quia fuerunt et non sūt. **Q**uo
itaqz fructu domine deus meus. cui quottidie confiteor
consciencia mea spe misericordie tue securior quā inno-
cencia sua. quo fructu queso. **E**tiam hominibz coram te
confiteor per has litteras adhuc quis ego sim. nō quis
fuerim. **N**am illum fructū vidi et cōmemoraui. **S**ed
quis adhuc sim ecce in ipso tempore cōfessionū meay.
et multi hoc nosse cupiunt qui me nouerūt et me non
nouerunt qui ex me vel de me aliquid audierūt: sed au-
ris eoy non est ad cor meū. vbi ego sum quicūqz sū.
Volunt ergo audire confitentē me. quid ipse int? sim
qui nec oculū. nec aurem nec mentē possunt intendere:
creditori tamen volunt: nūquid cognitari. **D**icit enī
caritas eis qua boni sunt non mentiri me de me cōfite-
tem: **E**t ipsa in eis credit mihi. **S**ed quo fructu id vo-
lunt. **A**n gratulari mihi cupiunt cū audirent quātū
ad te accedam munere tuo. **E**t orare p me. cū audie-
rint quantū retarder pondere meo. **I**ndicabo me tali-
bus. **N**on enī paruus est fructus domine deus meus.
vt a multis tibi gracie agant de nobis: **E**t a multis ro-
geris p nobis. **A**met in me fraternus animus quod
amandum doces. **E**t doleat in me quod dolendū doces
Animus ille hoc faciat fraternus nō extraneus: nō fi-
lioy alienorum. quoy os locutū est vanitatem. **E**t dex-
tera eoy dextera iniquitatis. sed fraternus ille qui cū
approbat me gaudet de me: cū autem improbat me cōtris-
tur p me: qma siue approbet siue improbat me diligit me

Indicabo me talibus: respirent in bonis meis: suspi-
rent in malis meis. Bona mea instituta tua sunt et
dona tua: mala autem mea delicta mea sunt. et iudicia
tua. Respirent in illis et suspirent in his: & ininus
et fletus ascendant in conspectu tuum de fraternis cordi-
bus turibulis tuis. Tu autem domine delectatus odo-
re sancti templi tui miserere mei secundum magnam mi-
sericordiam tuam propter nomen tuum: & nequaquam dese-
rens cepta tua cum summa imperfecta mea. Hic est fructus
confessionum mearum. non qualis fuerim. sed qualis sum
ut hoc confitear. non tantum coram te secreta exultatio-
ne cum tremore. & secreto merore cum spe. sed etiam in au-
ribus credentium filiorum hominum. sociorum gaudij mei
et consortium mortalitatis mee. cuium meorum et meorum
pigrinorum precedentium et consequentium et comitum vie
mee. Hi sunt servi tui fratres mei quos filios tuos es-
se voluisti dominos meos. quibus iussisti ut seruiam. si
volo tecum de te vivere. Et hoc mihi verbum tuum parum
erat si loquendo preperet. nisi et faciendo preperet. Et ego
id ago factis et dictis. id ago sub alis tuis nimis cum in-
genti periculo. nisi quia sub alis tuis tibi subdita est ani-
ma mea. & infirmitas mea tibi nota est. Parvulus
sum. sed vivit semper pater meus. & idoneus est mihi
tutor meus. Idem ipse est enim qui genuit me. & tuetur
me: & tu ipse es omnia bona mea. tu omnino potens
qui mecum es. & priusquam tecum sum. Indicabo
ergo talibus qualibus iubet ut seruiam. non quis fue-
rim. sed quis iam sum. & quis adhuc sum. sed neque me-
ipsum diiudico. Sic itaque audiar. Tu enim diiudicas
me: quia et si nemo scit hominum que sunt hominis. nisi
si spiritus hominis qui in ipso est. tamen est aliquid ho-
minis quod nec ipse scit spiritus hominis qui in ipso est.

Tu autem domine scis eius omnia qui fecisti eum. Ego vero quāvis p̄ tuo conspectu me despiciam. ⁊ estimem me terram et cinerem. tamen aliquid de te scio. quod de me nescio. Et certe videmus nunc p̄ speculū in enigma te. nondū facie ad faciem. Et ideo quādiu peregrinor abs te mihi sum presencior quam tibi. ⁊ tamen te non nullomodo posse uiolari. Ego vero quibz temptaci: onibus resistere valeam quibusue non valeam nescio. et spes est quia fidelis es qui nos non sinis temptari supra quā possumus ferre. sed facis cū temptatione ecia exitum vt possumus sustinere. Confiteor ergo quod de me sciam confiteor. ⁊ quid de me nesciam: quā et qd de me scio te mihi lucente scio: ⁊ quod de me nescio. tā diu nescio donec fiant tenebre mee sicut meridiēs ī vultu tuo. Non dubia sed certa cōsciencia. domine amo te. Percussisti cor meū verbo tuo: et amauī te. Sed et celum et terra. ⁊ omnia que in eis sunt. ecce vndiqz mihi dicunt vt te amem. nec cessant dicere omnibz diebus vt sint in excusabiles. Alcius autem tu misereberis cui misertus eris. ⁊ misericordiam p̄stabis cui misertus fueris. Alioquin celum et terra surdis locunt laudes tuas. Quid autem amo cū te amo? Non speciem corporis. nec decus temporis. nec candorem lucis. Ecce istis amicū oculis: non dulces melodias suauium catilenarū omnimodarū. non florum. ⁊ vngentorū. et aromātū suauis olencia. non manna et mella: non membra acceptabilia carnis amplexibz. Non hec amo cū amo dominum meū: et tamen amo quandā lucem. et quandam vocem. ⁊ quēdam odorem. ⁊ quēdā cibum. ⁊ quēdā amplexū. cū amo deū meū. lucem. vocem. odorem. cibum. amplexū interioris hominis mei vbi fulget anime mee qd non capit locus: et vbi sonat

quod non rapit tempus: & ubi olet quod non spargit
flatus: & ubi sapit quod non minuit edacitas: et ubi
beret quod non diuellit facietas. Hoc est quod amo cū
dominum meū amo. Et quid est hoc? Interrogauī ter
ram. & dixit non sū: et quęcumq; in eadē sunt. idem
confessa sunt. Interrogauī mare. & abissos. et repti
lia animarū uiuarū. & responderūt. non sumus deus
tuus: quere super nos. Interrogauī aures flabiles &
inquisiui. et inquit vnīuersus aer cū incolis suis. falli
tur anaximenes nō sū deus tu? Interrogauī celū. solē
lunam. stellas. neq; nos sumus deus. quem queris inq
unt. Et dixi omnibus his que circūstant fores carnis
mee dicite mibi de deo meo quod vos non estis: dicite
mibi de illo aliquid. Et exclamauerūt voce magna ipse
fecit nos. Interrogatio mea: intencio mea & respon
sio eorū species eorū. Et direxi me ad me: et dixi mibi.
Tu quis es? Et respōdi. homo. Ecce corpus et anima
in me mibi p̄sto sunt: vnum exterius. et alterū interi^{us}.
Quid horū est vnde querere debui deū meum. quē iam
quesiueram p̄ corpus a terra. vsq; ad celum quousq; po
tui mittere nuncios radios oculorū meorū? Sed nichil
quod interius. Ei quippe renunciabant omnes nuncij
corporales p̄sidenti et iudicanti. de responsionibus celi
et terre. & omnium que in eis sūt. dicentium. non su
mus deus. & ipse fecit nos. Homo interior cognouit
hec p̄ exterioris ministerium. ego interior cognoui hec
Ego ego animus p̄ sensus corporis mei interrogauī mū
di molem de deo meo. & respondit mibi. Non ego
sū sed ipse me fecit. Nōne omnibus quibus integer
sensus est apparet hec species? Cur non omnib; eadem
loquit̄? Animalia pusilla et magna vident eam. sed in
terrogare nequeunt. Non enī preposita est in eis nun

~~X~~

stantibus sensibz index ratio. **H**omines autem possunt
interrogare. vt inuisibilia dei p ea que facta sunt intel
lecta conspiciant. **S**ed amore subdunt eis. et subditi iudi
care non possunt. **N**ec respondent ista interrogantibus
nisi indicantibus: nec vocem suam mutant id e specie
suam. si alius tantum videat. alius autem videns inter
rogat. vt aliter illi appareat. aliter huic: sed eodem mo
vtriq; apparens. illi muta est. huic loquitur. imo vero oib;
bus loquitur. **S**ed illi intelligunt qui eius vocem acceptam
foris. intus cum veritate conferunt. **V**eritas enim dicit
mibi. non est deus tuus celum et terra. neq; omne cor
pus. **H**oc dicit eorum natura. **V**ides en moles minor est
in parte quam in tota iam tu melior es. tibi dico ani
ma: quonia tu vegetas molem corporis tui. prebens ei
uitam: quod nullum corpus prestat corpori. **D**eus autem
tuus etiam tibi uita est. **Q**uid ergo amo cum deum meum
amo? **Q**uis est ille super caput anime mee? **P**er ipsam
animam meam ascendam ad illum. **T**ransibo vim meam
qua hereo corpori & vitaliter compagem eius repleo.
Non ea uero repperio deum meum. **N**am repperiret equus
et mulus quibus non est intellectus. et est eadem vis qua
vivunt. etiam corpora eorum: est alia uis non solum qua
vivifico. sed etiam qua sensifico carnem meam quam mi
fabricauit dominus. iubens oculo vt non audiat: et au
ri vt non videat: sed illi per quem videam. huic per quam
audiam. & propria singillatim ceteris sensibus sedibus suis.
& officiis suis. que diuersa per eos ago: unus ego ani
mus. **T**ransibo et istam vim meam: nam et hanc ha
bet equus et mulus. **S**entiunt enim etiam ipsi per corpus.
Transibo ergo et ista nature mee. gradibus ascendens ad
eum qui fecit me: & venio in campos. & lata preterita
memorie mee. ubi sunt thesauri innumerabilium imaginum

de huiusmodi rebus sensibus inuectarū. **I**bi reconditū
est quicquid eciam cogitamus vel augendo vel minuēdo
vel ut cūq; variādo ea que sensus attigerit: et si quid ali
ud cōmendatū et repositū est quod nondum absorbuīt.
et sepeliuīt obliuio. **I**bi quando sū posco ut pferatur
quicquid volo: et quedam statim pdeunt. quedam req;
runt diuicijs et tanquam de obstrusiorib; quibusdā re
ceptaculis eruunt: quedam cateruatim se pruiūt. et dū
aliud petiūt et queriūt. pfilunt in medium. quasi dicen:
cia. ne forte nos sumus. et abigo eos manu cordis a fa
cie recordacionis mee douer reuelet vel enubilet illud qd
volo. atq; in conspectū prodeat ex abditis. **A**lia facili
ter atq; in pturbata serie sicut poscunt suggerunt. **E**t ce
dunt pcedencia consequentibus: et cedendo condunt ite
rum cū voluero pcessura. **Q**uod totum fit. cū aliquid
narro memoriter. **I**bi sunt omnia distincta generatim
q; seruata que suo queq; aditu ingesta sunt sicut lux at
q; omnes colores formeque corporū p oculos: p aures au
tem omnia genera sonorū: omnesque odores per aditū na
rium: omnes sapores per oris aditū. **S**ensu autē toti
us corporis quid durum. quid molle. quid calidū. frigi
dūne. leue aut asperū. graue seu leue. siue extrinsecus.
siue intrinsecus corpori. hec omnia recipit recolenda cū
opus est et retractanda. grandis memorie recessus. **E**t
nescio qui secreti atq; ineffabiles sinus eius. que omnia
suis queq; forib; intrant ad eam et reponunt in ea: nec
ipsa tamen intrant sed rex sensarū imagines illic psto
sunt cogitacioni reminiscenti eas. que quomō fabrica
te sint quis dicit. cū appareat quibus sensib; rapte sint
interiusque recōdites. **N**am et in tenebris atq; in silencio
dū habito. memoria mea pfero si volo colores: et dis
cerno inter album et nigrū. **E**t inter quos alios volo

~~XXII~~

nec incurrūt soni atq; pturbant quod p oculos haustū
considero. cū et ipsi ibi sunt. et quasi seorsum repositi la
teant. **N**am et ipsos posco si placet. atq; adsunt ilico
et quiescente lingua ac silēte gutture canto quantū vo
lo: imaginesq; ille colorq; nihilominus ibi sūt. non se
interponunt. neq; interūpunt cū thesaurus alius re
tractat qui influxit ab auribus. **I**ta cetera que p sen
sus ceteros īgesta atq; congesta sunt recordabor put li
bet: et auram liliōz discerno a uiolis nihil olfaciēs: et
mel de fruto lene aspero nihil tū gustando. neq; contrec
tando. sed reminiscendo antepono. **I**ntus hec ago. in
aula ingentis memoriē mee. **I**bi enī celū et terra &
mare psto sunt cū omnib; que in eis sentire potui. pter
illa que oblitus sū. **I**bi mihi et ipse occurro: meq; re
colo. quid. quando. et vbi egerim. quoue modo cū age
rem affectus fuerim. **I**bi sunt omnia que siue expta a
me siue credita meminī. **E**x eadem copia eciam simili
tudines rex. vel exptarum. vel ex eis quas non exptus
sum creditay alias atq; alias. et ipse contexo pteritis
atq; ex his eciam futuras actiones. et euenta et spes.
et hec omnia rursus quasi pſencia meditor. **F**aciā hoc
et illud dico apud me. in ipso ingenti sinu animi mei.
pleno tot et tantay rerum imaginibus: & hoc aut il
lud sequet. **O** si esset hoc aut illud: auertat deus hoc a
illud. **D**ico apud me ista: et cū dico psto sūt imagines
omnuim que dico ex eodem thesauro memoriē: nec om
nino aliquid eoz dicerem si defuissent. **M**agna ista vis
est memoriē: magna nimis deus meus. penetrale ani
plum et infinitū. **Q**uis ad fūdum ei? puenit? **E**t vis
est hec animi mei. atq; ad meam naturam ptinet. nec
ego ipse capio totū quod sū. **E**rgo animus ad habendū
seipsum angustus est. **A**ut vbi sit quod se non capit?

L

Nunquid extra ipsū ac non in ipso ē quomodo ergo
nō capit? **M**ulta mihi sup hoc oboriet ammiracio: stu
por apprehēdit me. **E**t eunt homines āmirari alta mō
cium et ingentes fluctus maris. & latissimos lapsus
fluminū. et oceanī ambitū. et giros siderū. et reliquūt
seipsos: nec mirant quod cū dicerem hec omnia nō ea
videbam oculis. nec tamen dicerem nisi montes et fluc
tus et flumina et sidera que vidī. et oceanū quem credī
di int? in memoria mea uiderē. spacijs tamē ingentibz
quasi uiderem foris. **N**ec ea tamen vidēdo absorbui.
quando vidī oculis: nec ipsa sūt apud me sed imagines
eoz. **E**t noui quid. ex quo sensu corporis impressū mi
hi sit. **S**ed non ea sola gestat immensa ista capacitas
memorie mee. **H**inc sūt et illa omnia que de doctrinis
liberalibz pcepta nondum exciderūt quasi remota inter
riore loco: non loco. nec eoz imagines sed res ipsas ge
ro. **N**am quid sit litteratura. quid pericia disputandi
quot genera questionū. quicqđ horū scio. sic est in me
morā mea. vt non retenta imagine rem foris relinq
rim. aut sonuerit. et pterijt. sicut vox impressa per au
res vestigio quo recolere. quasi sonaret cū iam nō so
naret: aut sicut odor dum transit et euanescit inuētos
olfaetū efficit vnde trahit in memoriā imaginē sui
quam reminiscendo repetamus: aut sicut cibus qui in
ventre certe non sapit. et tamen ī memoriā quasi sapit
aut sicut aliquid quod corpore tangendo sentit. quod eci
am separatū a nobis imaginat memoria. **I**ste quippe
res nō intromittūt ad eam: sed eaz sole imagines mi
ra celeritate rapiunt. et miris tanquā cellis reponunt
et mirabiliter recordando pferunt. **A**t vero cū audio
tria genera esse questionū. an sit quid sit. quale sit. so
noz quidē quibz hec verba confecta sūt imagines teneo

~~1. 15.~~

et eos per aures cū strepitu transisse. ac iam nō esse scio-
res vero ipsas que illis significant sonis. neq; vllō sen-
su corporis attingi. neq; vspiam vidi pteranimū meū
et in memoria recondidi. non imagines earū sed ipsas
Que vnde ad me intrauerūt. dicant si possūt. Nam
percurro iamnas omnes carnis mee. nec inuenio qua ea
m ingressus sit. **Q**uipe oculi dicūt. **S**i colorare sunt.
nos eas nuntiāuimus: aures dicūt. si sonuerūt. a nob
Indicate sūt: nares dicunt si oluerūt. per nos transie-
rūt. **D**icit etiam sensus gustandi. **S**i sapor non est. ni-
hil me interrogēs. **T**actus dicit. **S**i corpulentū nō est.
non contrectaui. si non contrectaui. non indicaui.
Vnde et qua hec itrauerūt in memoriā meam. **N**el-
cio quomodo. **N**am cū ea didici non credidi alieno cor-
di. sed in meo recognoui. et vera esse appbaui: et cōmē-
daui ei tanquā reponens. vnde pferrem cū vellem. **I**bī
ergo erant. et antequā ea didicissem: sed in memoria
nō erant. vbi ergo ā quare cum dicerēt agnou. et dixi
ita est. et vex est. nisi quia iam erant in memoria. sed
tam remota et retrusa quasi in caueis abdicōribus. vt
nisi āmonente aliquo enuerent ea fortasse cogitare non
possem. **Q**uo circa inuenimus nihil esse aliud discere
ista quorū nō p sensus hausimus imagines. s; sine ima-
ginib; sicuti sunt p seipsa intus cernimus. nisi ea que
passim atq; indisposite memoria continebat. cogitādo
quasi colligere: atq; animaduertendo curare. vt tāq;
ad manū posita in ipsa memoriā vbi sparsa prius &
neglecta latitabant iam familiari intencioni facile oc-
currāt. **E**t quā multa huiusmodi gestat memoriā mea
que iam inuenta sunt et sicut dixi quasi ad manū posi-
ta que et didicisse et nosse dicimur: que si modestis tēs-
porū iternallis recolere desinero. ira rursus dimergūt.

Iet quasi in remotiora penetralia dilabuntur. ut denique
velut noua excogitanda sint in diem iterum. neque enim
est alia regio eorum et cogenda rursus ut sciri possint. id est
uelut ex quadam dispersione colligenda unde dictum est.
cogitare: nam cogo et cogito. sic est ut ago et agito.
facio et facito. Verumtamen sibi animus hoc verbum proprie
vendicauit: ut non quod alibi sed quod in animo colligitur id est
cogitur. cogitari iam proprie dicatur. Item continet memo-
ria numerorum dimensionumque rationes et leges innuabiles
quarum nullam corporis sensus impleat: quia nec ipse colo-
rate sunt aut sonant. aut olent. aut gustate. aut contrec-
tate sunt. Audiri sonos verborum quibus significantur cum de
his differunt. Sed illi alij: iste alie sunt. Nam illi alie
grece. aliter latine sonant. Iste vero res. nec grece nec
latine sunt. nec aliud eloquiorum genus. Vidi lineas fabro-
rum vel etiam tenuissimas sicut filum aranee. Sed ille alie
sunt: non sunt imagines earum quas mihi nuntiavit cari-
nis oculus. Nouit eas quisquis sine ulla cogitatione
quoscunque corporis. intus agnouit eas. Sensi etiam nume-
ros omnibus corporis sensibus quos numeramus. Sed illi alij
sunt quibus nuntiamus: nec imagines istorum sunt. et ideo
valde sunt. Rideat me ista dicentem qui non eos videt:
et ego doleam ridentem me. Hec omnia memoria teneo. et
quo quomodo ea didicerim. memoria teneo. Multa etiam
que aduersus hec falsissime disputantur. audiui et memo-
ria teneo. que tam et si falsa sunt. tamen ea meminisse
me non est falsum. et discreuisse me inter illa vera et hec
falsa que contradicuntur. et hoc meminisse. aliterque nunc
video discernere me ista. aliter autem meminisse sepe me
discreuisse cum ea sepe cogitarem. Ergo et intellexisse
me sepius ista meminisse et quod nunc discerno et intelli-
go recondo in memoria. ut postea me nunc intellexisse

meminerim. **E**rgo et meminisse me memini. sic postea
quod reminisci nunc potui si recordabor. utiq; p ium
memorie recordabor. **A**ffectio nes quoq; aī mei eadem
memoria continet. non illo modo quo eas habet ipse
anim⁹ cum patit⁹ eas: s; alio multum diuerso sicut sese
habet uis memorie. **N**am & letatum me fuisse remi
niscor non letus: et tristitiā meam pteritam recordor
non tristis: & me aliquando timuisse recolo sine timo
re: et pristinae cupiditatis sine cupiditate. sum memor
aliquando: et econtrario tristitiā meā transactā letus
remiscor & tristis leticiā: quod mirandū non est de
corpore. **A**liud enim est anim⁹. aliud corpus. **I**taq; si
pteritum dolo rem corporis gaudens memini. non ita
mirū est. hic vero cū anim⁹ sit etiā ipa memoria. **N**ā
et cum mandam⁹ aliquid ut memoriē habeat. dicim⁹
vide ut illud in animo habeas. et cum obliuiscimur. di
cimus. non fuit in animo & elapsū est animo. ipsā
memoriā vocantes animū. **C**um ergo ita sit quid est
hoc. quod cum tristitiā meam pteritam letus memini.
anim⁹ habet leticiā et memoria tristitiā. **L**etusq; est
animus ex eo quod inest ei leticia: memoria uero ex eo
quod inest ei tristitia tristis non est. **N**um forte non
ptinet ad animū. **Q**uis hoc dixerit. **N**imirum ergo
memoria quasi venter est animi: leticia uero atq; tristi
cia. quasi cibus dulcis et amarus. cum memorie cōmen
dantur: quasi traiecta in uentrē recondi illic possunt.
sapere non possunt. **R**idiculum ē hec illis similia pu
tare: nec tamen omnimō dissimilia. **S**ed ecce de memo
ria pfero cum dico quatuor esse pturbationes animi.
cupiditatē. leticiā. metum. tristitiā. **E**t quicqd de his
disputare potero. diuidendo singula p species sui cui⁹q;
generis. & definiendo. **I**bī inuenio quid dicam. atq;

inde pfero: nec tamen ulla earum pturbacione pertur-
 bor: cum eas reminiscendo cōmemoro: & antequā re-
 colerentur a me. et retractarent ibi erant: ppterea inde
 p recordationē potuere depmī. forte ergo sicut de veni-
 tre cibis ruminando. sic ista de memoria recordando
 pferuntur. **C**ur igitur in ore cogitationis non senti-
 a disputante hoc est a reminiscente leticie dulcedo. uel
 amaritudo mesticie & an in hoc dissimile est quod non
 vndiq; simile est & **Q**uis enī talia volens loqueretur si
 quotiens tristitiam metūue noīamus totiēns merere
 ul' timere cogeremur & **E**t tamen non ea loqueremur.
 nisi in memoria nostra. non tantum sonos nominū
 secundū imagines impressas sensibus corporis. s; eciam
 rerum ipsaz notiones inuenirem⁹. quas nulla ianua
 carnis accepim⁹: sed eas ipse anim⁹ p expiēciam passi
 onū suarū sciens memoriē cōmendauit. aut ipsa sibi
 hec eciam non cōmendata retinuit. **S**ed utrū p imagi-
 nes an non. quis facile dixerit & **N**oīo quippe lapidem
 noīo solem. **C**um res ipse non adsunt sensibus meis. ī
 memoria sane mea presto sunt imagines eaz. **N**omīo
 dolorem corporis. nec mihi adest dum nichil dolet: nisi
 tamen adesset imago eius in memoria mea. nescirem
 quid dicerem: nec eum in disputando a uoluptate dis-
 cernerem. **N**omīno salutem corporis cum saluo sum
 corpore. adest mihi quidem res ipsa: veruntamē nisi et
 imago eius inesset ī memoria mea. nullo modo recor-
 darer quid hui⁹ noīs significaret sonus: nec egrotātes
 agnoscerent salute nominata quid esset dictum. nisi
 eadem imago vi memoriē teneretur. quāuis ipsa res
 abesset a corpore. **N**omīno numeros quibus numera-
 mus. en adsunt in memoria mea non imagines eoz s;
 ipsi. **N**omīno imaginem solis: et hec adest ī memoria

mea. **N**eqz enim imaginem imaginis eius . sed
ipsam recolo : ipsa mihi reminiscenti . presto est.
Nomino memoriã . et agnosco quod nomino . **E**t ubi
agnosco nisi in ipsa memoria . **N**um et ipsa p̄ imagi
nem suam sibi adest . ac non per se ipsam . **Q**uid cū ob
liuionē nomino . atqz itidem agnosco quod nomino .
vnde agnoscerem nisi meminissē . et non eundē sonū no
minis dico . sed rem quam significat : quā si obliet⁹ esse
quid ille valeret sonus . et agnoscere utiqz non valerem .
Ergo cū memoriã memini p̄ seipsā sibi presto est ipsa
memoria : cum vero memini obliuionē . et memoria p̄
sto est **o** bliuio . Memoria qua meminere : obliuio q̄
non meminere . Sed quid est obliuio . nisi priuatio me
memorie . **Q**uomō ergo adest vt eam meminere . quā
do cum adest meminisse non possum . **A**t si quod me
minuim⁹ memoria retinem⁹ . obliuionē autē nisi me
minissim⁹ . nequaquā possem⁹ audito isto nomīe rem
que illo significatur sono agnoscere . Memoria ergo re
tinetur obliuio **A**dest ergo ne obliuiscamur : que cum
adest obliuiscimur **A**n ex hoc intelligit⁹ non p̄ seipsam
in esse memorie cum eam meminim⁹ . s̄ p̄ imaginē suā .
quia si p̄ seipsam presto esset obliuio . non ut meminiss
semus . sed ut obliuisceremur efficeret⁹ **E**t hoc q̄s tandē
indagabit . et quis cōprehendet . et quomodo sit . et ego certe
domine laboro hic et laboro in me ip̄o . **F**actus sū mī
hī t̄ra difficultatis . et sudoris nimij . **N**eqz enī nūc scru
tamur phlagasceli . aut siderum interualla dimetimur
vel terre libramēta querim⁹ . **E**go sum qui memini : ego
animus . **N**on tam mirum si a me longe est quicquid
ego non sū . **Q**uid autem p̄pinquius me ip̄o mihi .
Et ecce memorie mee vis nō cōprehendit⁹ a me : cum ip̄
sum me non dicam p̄pter illam . **Q**uid enī dicturus sū

L

quando mihi certū est meminisse me obliuionē? **An**
dicturus sum non esse in memoria mea quod memini
An dicturus sum ad hoc inesse obliuionē in memoria
mea ut nō obliuiscar? & utrūq; absurdissimū est. **Quid**
illud terciū? **Quo** pacto dicam imaginē obliuionis
teneri memoria mea. non ipsam obliuionē cum eam
memini? **Quo** pacto et hoc dicam. quandoquidē cum
impūnitur rei cuiusq; imago in memoria p̄us necesse est
ut adsit res ipsa vnde illa imago possit impūni? **Sic**
enī carthaginis memini: sic omnium locorū q̄bus inter
fui. **Sic** facies hominū quas vidi: & ceterorū sensuum
nuncia: sic ipsi⁹ corporis salutem siue dolo rem: cum
presto essent ista. cepit ab eis imagines memoria. q̄s
intuerer p̄sentes. et retractare aīo cum illa et absētia
reminisceretur. **Si** ergo p̄ imaginem suam non p̄ seip̄am
in memoria tenetur obliuio. ipsa utiq; aderat. ut eius
imago caperetur. **Cum** autem adesset quomodo imagi
nem suā in memoria conscribebat. quando id eīam q̄d
iā notatū inuenit p̄sētia sua delet obliuio? **Et** tamen
quocunq; modo. licet sit modus iste incomphensibilis
et inexplicabilis. eīā ipsam obliuionē meminisse me
certus sum quā id quod meminerim⁹ obruit. **Magna**
ista vis est memoriē. **Nescio** quid horrendū deus me⁹
p̄funda & infinita multiplicitas. et hoc anim⁹ est: et
hoc ego ipse sum. **Quid** ergo sum deus meus? & quē na
tura sum? & varia. multimoda uita. et immensa vehemē
ter. **Ecce** memoriē mee campis et antris et cauernis in
numerabilib; atq; innūabiliter plenis innumerabiliū
rerū generibus siue p̄ imagines sicut omnium corporū.
siue p̄ p̄sentiā sicut arcum. siue p̄ nescio q̄s notiones
uel notationes sicut affectionū animi. quas et cū ani
mus nō patitur. memoria tenet. cum ī aīo sit. quicq̄d

est in memoria. **T**er hec omnia discuro et volito hac
atq; illac: penetro etiam quantū possū. et finis nusquā
Tanta vis est memorię: tanta uite uis est in homine
uiente mortaliter. **Q**uid igitur agam. tu uera uita
mea deus meus ē. **T**ransibo et hanc vim meā que me:
moria vocat. transibo eam ut pueniam ad te dulce lu:
men. **Q**uid dicis mihi ē ecce ego ascendens p animum
meū ad te. qui desuper mihi manes: transibo **&** istam
vim meam que memoria mea vocatur. uolens te attin:
gere vnde attingi potes: **&** inherere tibi vnde inhereri
tibi potest. **H**abent enī memoriā. et pecora **&** aues:
alioqñ non cubilia nidosue repeterent. non alia mul:
ta qbus assuescunt. **N**eq; enī et assuescere ualerent ullis
rebus nisi p memoriā. **T**ransibo ergo et memoriā. ut
attingā eum qui separauit me a quadrupedib; et a uo:
latilibus celi. quibus sapientiozem me fecit. **T**ransibo
et memoriā. **E**t ubi te inueniā. uera bona. **&** secura
suauitas. et ubi te inueniam. **S**i pter memoriā meam
te inuenio immemor tui sum. **E**t quomodo iā inueniā
te si memor nō sū tui. **P**erdiderat enī mulier dragmā
et quesuit eam cum lucerna: et nisi memor eius esset nō
inuenisset eam. **C**um enī esset inuenta. vnde sciret utrū
ipsa esset si memor eius non esset. **M**ulta memini me
pdita quesuisse atq; inuenisse. **I**nde istud scio: quia cum
quererem aliquid eorū **&** diceretur mihi num forte hoc
est. num forte illud. tamdiu dicebā non est. donec id
offeretur quod querebam. **Q**ui? nisi memor essem que:
quid illud esset etiam si mihi offeretur non inuenirē:
quia non agnoscerem. **E**t semper ita sit: cum aliquid
perditū querim? et inuenim?. **V**erūtamen si forte ali:
quid ab oculis perit non a memoria. uelut corpus qd:
libet uisibile tenetur intus imago eius: et querit donec

L

reddat aspectui. **Q**uod cum inuentum fuerit. ex imagine
que intus est. nec inuenisse nos dicimus quod perierat.
si non agnoscimus: nec agnoscere possumus si non me-
minimus. **S**ed hoc perierat quidem oculis: memoria tenebat.
Quid cum ipsa memoria perdit aliquid si fit cum obliuisci-
mur. et querimus ut recordemur. **U**bi tandem querimus
nisi in ipsa memoria. **E**t ibi si aliud per alio offeratur
respuimus donec illud occurrat quod querimus: et cum
occurrerit dicimus. hoc est: quod non diceremus nisi agnosce-
remus: nec agnosceremus nisi meminissemus. **C**erte ergo
obliti fuimus. **A**n non totum exciderat. **S**ed ex
parte qua tenebatur pars alia querebatur: quia sentie-
bat se memoria non simul voluere quod simul solebat:
et quasi detruncata consuetudine claudicans. reddi quod
deerat flagitabat: tanquam si homo notus siue conspici-
atur oculis. siue cogitetur: et nomen eius obliti requi-
ramus. quicquid aliud occurrerit non conectitur quia
non cum illo cogitari consuevit. **I**deoque respuitur. do-
nec illud adsit. ubi simul assuefacta noticia non inequa-
liter acquiescat. **E**t unde adest. nisi ex ipsa memoria.
Nam et cum ab alio commoniti recognoscimus inde est.
Non enim quasi nouum credimus: sed recordantes appro-
bamus hoc esse quod dictum est. **S**i autem penitus aboleat
ex animo. nec admoniti reminiscimur. **N**eq; enim omni-
modo adhuc obliti sumus quod vel oblitos nos esse me-
minimus. **H**oc ergo nec amissum querere poterimus: quod
obliti omnino fuimus. **Q**uomodo ergo te quero
domine. et cum enim te deum meum quero. vitam beatam quero.
Queram te ut uiuat anima mea. **V**iuat enim corpus meum
de anima mea. **E**t uiuat anima mea de te. **Q**uomodo ergo
quero vitam beatam. quia non est mihi. donec dicam
sat est illi. ubi oportet ut dicam. **Q**uomodo eam quero.

utrū p recordatiōē tanquā eam oblitus sim oblitūq;
me esse adhuc teneā: an p appetitū discendi incognitā
sue quā nunquā scierim. siue quā sic oblitus fuerim.
ut me nec oblitū esse meminerim. **N**onne ipsa est bea
ta uita quā omnes volunt. **E**t omnino q nolit nemo
est. **V**bi nouerunt eam qui sic volunt eā. vbi viderūt
ut amarent eā. **N**imirū habem⁹ eam. nescio quomō
et est alius quidā modus. quo quisq; cum habet eā. tūc
beatus est. et sunt qui spe beati sunt. **I**nferiori modo
isti habent eam. quā illi qui iam re ipsa beati sunt: sed
tamen meliores quā illi qui nec re. nec spe beati sunt.
Qui tamen etiā ipsi nisi aliquo modo haberent eam.
non ita vellent beati esse. quod eos velle certissimū est.
Nescio quomodo nouerunt eā: ideoq; habent eā nescio
qua noticia. de qua satago utrū in memoria sit. quia
si ibi est iam beati fuim⁹ aliquando: utrum sigillatim
omnes an in illo homīe qui p̄mus peccauit. in quo et
omnes mortui sumus: **E**t de quo omnes cum miseria
nati sumus. **N**on id quero nunc. s; quero utrū in me:
moriam sit beata uita. **N**eq; enī amarem⁹ eā. nisi nosse
mus. **A**udiuim⁹ nomen hoc et omnes rem ipsā nos
appetere fatemur: non enī sono delectamur. **N**am hoc
cū latine audit grecus. non delectatur: quia ignorat qd
dictū sit. **N**os autem delectamur. sicut etiā si ille gre:
ce hoc audierit. quō res ipsa nec greca nec latina est.
cui adipiscende greci latiniq; inhiāt. ceterarūq; lingua
rum homines. **N**ota est igitur omnib;: qui vna uoce
si interrogari possent utrū beati esse vellēt. sine vlla du
bitatione velle responderent: quod non fieret. nisi res
ipsa cui⁹ hoc nomen est cor memoria tenere. **N**ūquid
ita ut meminīt carthaginē qui vidit. **N**on. **V**ita enī
beata non videtur oculis. quia nō est corpus. **N**ūquid

I
sicut meminim⁹ numeros & Non. Hos enī qui habet
in noticia non adhuc querit adipisci Vitam uo beatā
habem⁹ in noticia. ideoq; amam⁹ eam. et tamē adhuc
adipisci eam volum⁹. ut beati simus. Nunquid sicut
meminim⁹ eloquentiā & Non. Quāuis enī et hoc no
mine audito. recordentur ipsam rem qui eciā nondū
sūt eloquentes. multiq; esse cupiant: unde apparet eam
esse in eoz noticia. tamē p corporis sensus alios eloque
tes animaduenterunt. et delectati sunt et hoc esse deside
rant: quāquā nisi in exteriori noticia non delectarent
neq; hoc esse vellent. nisi delectarentur. Beatā uo vitā
nullo sensu corporis in alijs experimur. Nunquid sic
meminim⁹ gaudiū & fortasse ita. Nam gaudiū meū
eciam tristis memini: sicut vitam beatam miser. Neq;
vnquā corporis sensu gaudium meū l' uidi. ul' audiui
ul' oderatus sum. ul' gustavi. ul' tetigi: s; exptus sum ī
aīo meo. quando letatus sum. & adhesit eius noticia
memorie mee ut id reminisci valeam aliquando cum
aspernatione. aliquando cū desiderio p earū rerū diuer
sitate. de qbus me gauisum esse memini. Nam et tur
pibus gaudio quodā pfusus sum. quod nunc recordās
detestor. atq; execror: aliquando de bonis et honestis
quod desiderans recolo: tamē si forte non adsunt: &
ideo tristis gaudium pstinū recolo. Vbi ergo et quādo
expertus sum uitā meā beatā. ut recorder eā. et amen
& desiderem & Nec ego tantū aut cum paucis. s; beati
prfusus omnes esse volum⁹: quod nisi certa noticia nosse
mus. non tam certa voluntate vellemus. Sed quid est
hoc. quod si queratur a duobus utrū militare velint.
fieri possit ut alter eoz velle se. alter nolle respondeat.
si autem ab eis queratur utrū esse beati velint fieri pos
sit. ut uterq; statī se sine vlla dubitatione dicat optare

~~XX~~

nec ob aliud velit ille militare. nec ob aliud iste nolit
nisi ut beati sint. **N**um forte quā alius hinc. alius in
de gaudet. ita se omnes beatos esse velle consonāt quē
admodum consonarent. si hoc interrogarentur se uelle
gaudere. **A**tq; ipsum gaudium uitam beatā vocant :
quod et si alius hinc alius illinc assequit̃. vnū est tamē
quo puenire omnes nituntur ut gaudeant. **Q**ue quā
res est quā se expertū nō esse. nemo potest dicere. ppte
rea reperta in memoria recognoscit̃ quando beate vite
nomen auditur. **A**bsit domine. absit a corde serui tui
qui confitetur tibi. absit vt quocūq; gaudio gaudeam.
beatū me putem. **E**st enī gaudium quod non datur im
pijs. s; eis qui te gratis colunt. quoz gaudium tu ipse
es. **E**t ipsa est beata uita gaudere ad te. de te. ppter te
Ipsa est. et non est altera. **Q**ui autem aliam putant
esse. aliud sectantur gaudiū. neq; ipsū verū: ab aliqua
tamen imagine gaudiij voluntas eozū non auertitur.
Non ergo certū est quod omnes esse beati volunt: quā
qui non de te gaudere volunt que sola uita beata est.
non utiq; uitā beatam volunt. **A**n omnes hoc volūt s;
Sed quoniā caro concupiscit aduersus spiritū. **E**t spūs
aduersus carnem. ut non faciant quod volunt. cadunt
in id quod valent eoq; contenti sūt: quia illud quod nō
valent. non tantū volunt quantū sat est ut valeant.
Nam quero ab omnibus utrū malint de veritate quā
de falsitate gaudere. tam nō dubitant dicere de veritate
se malle quā non dubitant dicere beatos esse se velle.
Beata quippe uita est gaudium de veritate. **H**oc est enī
gaudium de te qui veritas es. deus illuminatio mea :
salus faciei mee deus meus. **H**anc uitam beatā omnes
volunt: hanc uitam que sola beata est omnes volunt.
Gaudium de veritate omnes volunt. **M**ultos expertus

L

sum qui velint fallere: qui autem falli. neminem. **V**bi
ergo nouerunt hanc uitam beatam nisi ubi nouerunt
etiam veritatem. **A**mant enī et ipsam: quia falli nolūt
Et cum amant beatam uitā quod non est aliud quā de
veritate gaudium. utiqz amant etiam veritatem: nec
amarent. nisi esset aliqua noticia eius in memorie eorū
Cur ergo non de illa gaudent. et cur non beati sunt. quia
fortius occupantur in alijs que potius eos faciunt mi
seros quā illud beatos quod tenuiter meminerūt. **A**d huc
enī modicū lūm est in hoīb: ābulet. ambulent: ne eos
tenebre cōprehendent. **C**ur autem veritas parit odium
et inimicus eis factus est homo tuus verū p̄dicans cum
ametur beata uita que nō est nisi gaudium de veritate
nisi quia sic amatur veritas ut quicūqz aliud amant.
hoc quod amant velint esse veritatē. **E**t quia falli nol
lent. nolunt conuinci quod falsi sint. **I**taqz ppter eam
rem oderunt veritatē: quā p veritate amant. **A**mant
eam lucentem: oderunt eam redarguentē. **Q**uia enim
falli nolunt. **&** fallere volunt. amant eam cū seipsam
indicat: et oderunt eam cū seipsos indicat. **I**nde retri
buet eis: ut qui se ab ea manifestari nolunt et eos no
lentes manifestet: et eis ipsa non sit manifesta. **S**ic sic
etiā. sic anim⁹ human⁹ etiam. sic cecus **&** languidus
turpis atqz indecens latere vult. se autem ut lateat ali
quid nō vult: contra illi redditur. ut ipse non lateat
veritatem: ipsum autem veritas lateat. **T**amen etiam
sic dum miser est. veris mauult gaudere quā falsis. **B**e
atus ergo erit. si nulla interpellante molestia. de ipsa
p quā vera sūt oīa sola veritate gaudebit. **E**cce quantū
spaciatus sum in memoria mea querens te domine **&**
non te inueni extra eam. **N**eqz enī aliquid de te inueni
quod non memissem ex quo didici te. **N**am ex quo di.

dicere te. non sum oblitus tui. **V**bi enim inueni veritatem. ibi inueni deum meum. ipsam veritatem: quam ex quo didici non sum oblitus. **I**taque ex quo didici te manes in memoria mea: et illic te inuenio cum reminiscor tui. **Q**uod de lector in te. **H**ec sunt sancte deliciae meae quas donasti mihi misericordia tua respiciens paupertatem meam. **S**ed ubi manes in memoria mea domine? **V**bi illic manes? **Q**uale cubile fabricasti illic tibi? **Q**uale sanctuarium edificasti tibi? **T**u dedisti hanc dignationem memoriae meae ut maneas in ea. **S**ed in qua eius parte maneas hoc considero. **T**ranscendi enim partes eius quas habent et bestiae cum te recorderer. quia non ibi te inueniebam inter imagines rerum corporalium. et veni ad partes eius. ubi commendavi affectiones animi mei. nec illic inueni te: et intraui ad ipsam animi mei sedem que illi est in memoria mea. quam sui quoque meminit animus. nec ibi tu eras: quia sicut non es imago corporalis nec affectio viventis. qualis est cum letamur. contristamur. cupimus. metuemus. meminimus. obliuiscimur. **Q**uicquid huiusmodi est. ita nec ipse animus es: quia dominus deus animi tu es: et commutantur haec omnia. tu autem incommutabilis manes super omnia. **Q**uod dignatus es habitare in memoria mea. ex quo te didici. **E**t quid quero. quo loco eius habites. quasi vero loca ibi sint? et habitas certe in ea: quam tuum memini ex quo te didici: et in ea te inuenio cum recordor te. **V**bi ergo te inueni ut discerem te? **N**eq; enim iam eras in memoria mea. postquam te discerem. **V**bi ergo te inueni ut discerem te. nisi in te supra me? **E**t nusquam locus. et recedimus. et accedimus. et nusquam locus. **V**eritas ubi quod praesides omnibus consulentibus te. simulque respondes omnibus etiam diuersa consulentibus. **L**iquide tu respondes. sed non liquide omnes audiunt. **O**mnes unde volunt

E

consulunt. s; non semp quod volunt audiunt. **O**ptim⁹
minister tuus est. qui non magis intuetur hoc a te au
dire. quod ipse voluerit. s; potius hoc velle quod a te au
dierit. **S**ero te amavi pulchritudo tam antiqua et tam
nova. sero te amavi: et ecce intus eras. et ego foris: et
ibi te querebam. et in ista formasa que fecisti de formis
irrueram. **M**ecum eras. et tecum non eram: ea me tenebat
longe a te. que si in te non essent. non essent. **V**ocasti
et clamasti. et rupisti surditatem meam: coruscasti. splendi
disti. et fugasti cecitatem meam. **F**lagrasti. et duxi spiritum
et anhele tibi: gustavi. et esurio. et sicco. **T**etigisti me
et exarsi in pacem tuam. **C**um inhesero tibi ex omni me.
nusquam erit mihi dolor et labor. et vita erit vita mea
tota plena te. **N**unc autem quam quem tu impleas suble
uas enim. quam tui plenus non sum oneri mihi sum. **C**on
tendunt leticie mee flende cum letandis meroribus. **E**t ex
qua parte stet victoria. nescio. **E**i mihi domine misere
re mei. contendunt merores mei mali cum gaudijs bo
nis. **E**t ex qua parte stet victoria nescio. **E**i mihi domine
miserere mei. **E**i mihi ecce vulnera mea non abscondo.
Medicus es. eger sum. misericors es. miser sum. **N**un
quid non temptatio est. vita humana super terram.
Quis velit molestias et difficultates tolerari. **I**nubes
ea non amari. **N**emo quod tolerat amat. et si tolerare
amat. **Q**uamvis enim gaudeat se tolerare. manult tamen
non esse quod toleret. **P**rospera in adversis desidero:
adversa in prosperis timeo. **Q**uis inter hec medius locus
ubi sit humane vite temptatio. **V**e prosperitatibus sancti.
semel et iterum a timore adversitatis. **E**t corruptione le
ticie. **V**e adversitatibus seculi. semel et iterum. et tercio.
a desiderio prosperitatis. **E**t quia ipsa adversitas dura
est. et ne frangat tolerantiam. nunquid non temptatio est

~~XXXX~~

uita humana super terram. sine vllō intersticio ⁊ et to-
ta spes mea. nō nisi in magna valde misericordia tua
Da quod iubēs: et iube quod uis. Imperas nobis con-
tinentiā. Et cum scirem ait quidā quia nemo potest eē
contingens nisi deus det. et hoc ipsū erat sapientie scire
cui⁹ esset hoc donū. **D**er conti-
nentiā quippe colligim⁹
et redigimur in vnū. a quo in multa defluim⁹. **Q**uoniam
enī te amat qui tecū aliquid amat. quod non ppter te
amat. **O** amor qui semper ardes. et nūquā extingueris
caritas deus meus accende me. **C**ontinentiā iubēs: da
quod iubēs: et iube quod uis. **I**ubes certe ut contineā
a concupiscentia carnis. et concupiscentia oculorū. ⁊
ambitione seculi. **I**ussisti a concubitu. et de ipso coniu-
gio melius aliquid quam concessisti monuisti. Et quā
dedisti factū est. et antequā dispensator sacramenti tui
fierem. **S**ed adhuc viuunt in memoria mea. de q̄ mltā
locutus sum. talium rerū imagines quas ibi cōsuetudo
mea fixit. et occurrantur mihi vigilantī quidē carentes
viribus. **I**n somnis autem non solum usq; ad delecta-
tionem. ⁊ etiam usq; ad consensū factūq; simillimū. Et
tantū valet imaginis illusio ī aīa mea et ī carne mea
ut dormienti falsa uisa psuadeant. quod vigilantī vera
non possunt. **N**unquid tunc ego nō sum dñe deus me⁹
et tamē tantū interest inter me ipsum et me ipsū intra
momentū quo hīc ad saporem transeo. ul' huc inde re-
transeo. **V**bi est tunc ratio que talibus suggestionib⁹
resistit uigilans. et si res ipse ingerantur inconcussus
maneo ⁊ **N**unquid clauditur cum oculis ⁊ **N**unquid
sopitur cum sensibus corporis ⁊ **E**t vnde sepe etiam in
somnia resistimus. nostriq; ppositi memores. atq; ī eo
castissime pmanētes. nullum talibus in lecebris adhibe-
mus assensum ⁊ **T**amen tantū interest. ut cum aliter

I

accidit. euigilantes ad consciencie requiem redeamus:
ipsaq; distantia reperiamus nos non fecisse. qđ tamen
in nobis quoquo modo factū esse doleamus. **N**ūquid
nō potens est manus tua deus omnipotens sanare om̃s
languores aīe mee. atq; abundantiori gracia tua lasci
uos motus etiā mei soporis extinguere? **A**ugebas dñe
magis magisq; in me munera tua: ut aīa mea sequat̃
me ad te concupiscentie uisco expedita. ut non sit re:
bellis sibi: atq; ut in somnis etiā non solum non ppe:
tret istas corruptelarū turpīdines p̃ imāgines aīales.
usq; ad carnis fluxum. s; ne consenciat quidem. **N**am
ut nichil tale uel tantulū libeat quantulū possit nutu
cohiberi etiā in casto dormientis affectu. non tantū in
hac uita. s; etiā in hac etate. non magnū est oīpotenti
quī uales facere supra quā petimus aut intelligimus.
Nunc tamen quid adhuc sim in hoc genere malī mei
dixi bono domino meo. exultans cū tremore meo quod
donasti mihi. et lugens in eo quod inconsumatus sum
sperans p̃fecturum te in me misericordias tuas usq; ad
pacem plenariā quā tecū habebūt interiora et exteriora
mea cum absorta fuerit mors in uictoriam. **E**st alia
malicia diei que utinā sufficiat ei. **R**eficim⁹ enī quo:
tidianas ruinas corpīs edendo et bibendo p̃usquā elcas
Et ventrem destruas cum occideris indigentīā facietate
mirifica. et corruptibile hoc indueris ī corruptione sem:
p̃iterna **N**unc autem suauis est mihi necessitas. et ad
uersus istā suauitatē pugno ne capiar: et quotidianū
bellum gero in ieiunijs sepius in seruitutē redigens cor:
pus meū: et dolores mei uoluptate pelluntur. **N**am
fames et sitis quidā dolores sunt **V**runt et sicut febris
necant. nisi alimentoy medicina succurrat. **Q**ue qm̃
presto est exconsolatione munerū tuoy. in qbus nostre

~~XXXX~~

infirmiēti terra et aqua • et celum seruiunt • calamitas
delicie vocantur. **H**oc me docuisti ut quemadmodū me
dicamenta sic alimenta sumpturus accedā. **S**ed dum ad
quietem facietatis ex indigentie molestia transeo • in
ipso transitu insidiatur mihi laqueus concupiscentie.
Ipse enī transitus voluptas est: **N**on est alius qua
transeat quo transire cogit necessitas. **E**t cum salus
sit causa edendi et bibendi • adiungit se tanquā pedisseq̃
periculosa iocunditas • et plerūq; p̃ire conatur: ut eius
causa fiat • quod salutis causa me facere ul' dico • ul' vo
lo. **N**ec idem modus utriusq; est. **N**am quod saluti
satis est • delectationi parū est: et sepe incertū fit • utrū
adhuc necessaria corporis cura subsidium petat • an vo
luptaria cupiditatis fallacia ministeriū suppetat. **A**d
hoc incertū hilarescit infelix aīa • **I**n eo p̃parat exci
tationis patrocinium: gaudens non apparere quid sa
tis sit moderationi valitudinis: ut obtentu salutis ob
umbret negocium voluptatis. **H**is temptationib; quo
tidie conor resistere • et inuoco dexteram tuā ad salutē
meā. **A**d te refero estus meos: quia consilium mihi
de hac re nondum stat. **A**udio vocem iubentis dei mei
non grauentur corda vestra in crapula **E**brietate.
Ebrietas longe est a me: misereberis ne appropinquet
mihi. **C**rapula autem nonnunquā subrepit seruo tuo
misereberis ut longe fiat a me. **N**emo enī potest esse
continens nisi tu des. **M**ulta nobis orantibus tribuīs
et quicquid boni antequā orem⁹ accipim⁹ a te accipim⁹
et ut hoc postea cognoscerem⁹ a te accepim⁹. **E**briosus
nunquā fui: sed ebriosos a te factos sobrios ego noui.
Ergo a te factū est ut hoc nō essent qui nunquā fuerūt
a quo factum est ut hoc non semper essent qui fuerunt:
a quo eciam factum est ut scirent utriq; a quo factū est

L

Audiui et aliam vocem tuam. **N**ost concupiscentias
tuas non eas: **Q**uod a uoluptate tua auertere **A**udiui et
illam ex munere tuo quam multum amavi. neque si man-
ducaverim? abundabim? neque si non manducaverim?
deerit nobis. **H**oc est dicere. **N**ec illa res me copiosum
faciet: nec illa erumpnosum **A**udiui et alteram. **E**go enim
didici in quibus sum sufficiens esse. et abundare non
penuriam pati non. **O**mnia possum in eo qui me confor-
tat. **E**cce miles castrorum celestium. non pulvis quod nos
sumus. sed memeto domine quia pulvis sum? et de pulvere
fecisti hominem. et perierat et inuentus est. nec ille in se
potuit quia idem pulvis fuit: quem talia dicentem affla-
tu tue inspirationis adamavi. **O**mnia possum inquit
in eo qui me confortat. **C**onforta me ut possim. da quod
iubes. **Q**uod iube quod vis. **I**ste se accepisse confitetur.
et quod gloriatur in domino gloriatur. **A**udiui alium ro-
gantem ut accipiat. **A**ufer a me inquit concupiscentias
ventris. **V**nde apparet sancte deus meus te dare. cum sit
quod imperas fieri. **D**ocuisti me pater bone. omnia mun-
da mundis. sed malum esse homini qui per offensionem man-
ducat: **Q**uod omnem creaturam tuam bonam esse. nichilque abici-
endum quod cum gratarum actione percipitur: et quia esca-
nos non commendat deo. et ut nemo nos iudicet in cibo
aut in potu: et ut qui manducat non manducantem non
spernat: et qui non manducat manducantem non iudi-
cet. **D**idici hec: gratias tibi. laudes tibi deo meo. ma-
gistro meo: pulsatori aurium mearum: illuminatori cor-
dis mei. **E**ripe me ab omni temptatione. **N**on ego im-
mundiciam obsonij timeo. sed immundiciam cupiditatis.
Scio nunc omne carnis genus quod cibo esset usui man-
ducare permissum: beliam cibo carnis refectum: iohannem
mirabili abstinentia preeditum. aialibus hoc est locustis

~~X~~

in escam cedentibus non fuisse pollutū. Et scio esau len-
ticule concupiscentia deceptū: et dauid ppter aque deside-
rium a seipso reprehensū: et regem nostrū nō de carne
s; de pane esse temptatū. Ideoq; et populus in heremo
non quia carnes desiderauit. s; quia esce desiderio aduer-
sus dñm murmurauit meruit impbari. In his ergo
temptationib; positus certo quotidie aduersus concupi-
scentiā manducandi & bibendi. Non enī est qđ semel
p̄dicere et vltius non attingere decernā. sicut de cōcu-
bitu potui. Itaq; freni gutturis temperata relaxatione
et constrictione tenendi sūt. Et quis est dñe qui nō ra-
piatur aliquantū extra metas necessitatis & quisquis
est. magnus est: magnificet nomen tuum. Ego autem
non sum: quia peccator homo sum. Sed et ego magni-
fico nomen tuum: & interpellat p peccatis meis qui
uicit seculum numerans me inter infirma membra cor-
poris sui. quia et imperfectū eius viderunt oculi tui: &
in libro tuo omnes scribentur. De inlecebra oculorū non
satago nimis. Cum absunt non requiro. cum adsunt
non respuo: paratus eis etiā semper carere. Ita mihi
videor: forsitan fallar. Sunt enī et iste plangende tene-
bre. in qbus me latet facultas mea que in me est: ut
anim⁹ meus de uiribus suis ipse se interrogans non fa-
cile sibi credendū existimet: quia & quod inest plerūq;
occultū est. nisi experientia manifestetur. Et nemo se-
curus esse debet in ista uita que tota temptatio nōiatur.
Qui fieri potuit ex deteriore melior. non fiat etiā ex
meliore deterior. Vna spes. vna fiducia. vna firma
pmissio. misericordia tua. Voluptates aurīū tenaci⁹
me implicauerant. et subiungauerant: sed resolūisti &
liberasti me. nunc in sonis quos animant eloquia tua
cum suauī et artificiosa voce cantant. fateor aliqñtulū

acquiesco. non quod ut heream: sed ut surgam cum volo.
Attamen cum ipsis sententijs quibus viuunt ut admittantur
 ad me querunt in corde meo. non nullius dignitatis
 locum: et nix eis prebeo congruentem. Aliquando enim
 amplius mihi videor honoris eis tribuere quam decet: dum
 ipsis sanctis religiosius et ardentius sentio moueri animos
 nostros in flammam pietatis cum ita cantantur. quam si non
 ita cantarentur: et omnes affectus spiritus nostri per suauem
 diuersitate habere proprios modos in voce atque cantu. quo
 rursus nescio qua occulta familiaritate excitentur. Sed de-
 lectatio carnis mee cui mentem eneruandam non oportet
 dari sepe me fallit. dum rationi sensus non ita comitatur
 ut patienter sit posterior: sed tantum quia propter illam meruit
 admitti. etiam percurrere ac ducere conatur. Ita in his
 pecco non sentiens: sed postea sentio. Aliquando autem
 hanc ipsam fallaciam immoderacius cauens erro nimiam seue-
 ritate: sed valde interdum ut melos omne cantilenarum
 suauium quibus dauidicum psalterium frequentatur ab auri-
 bus meis remoueri velim. atque ipsius ecclesie: tunc usque
 mihi videtur quod de alexandrino episcopo athanasio sepe
 mihi dictum commemoravi: qui tam modico flexu vocis
 faciebat sonare lectorem psalmi. ut pronuncianti uicinior
 esset quam canenti. Verumtamen cum reminiscor lacrimas
 meas quas fudi ad cantus ecclesie tue in primordiis reu-
 perate fidei mee. et nunc ipsum cum moueor non cantu
 sed rebus que cantantur. cum liquida voce et convenientissi-
 ma modulatione cantantur. magnam instituti huius uti-
 litatem rursus agnosco. Ita fluctuo inter periculum vo-
 luptatis et experimentum salubritatis: magisque adducor
 non quidem in retractabilem sententiam proferens cantandi
 consuetudinem approbare in ecclesia ut per oblectamenta
 aurium infirmior animus in affectum pietatis assurgat.

~~✠~~

Tamen cum mihi accidit ut me amplius cantus quā
res que cantur moueat. penali ter me peccare cōfiteor
Et tunc mallem non audire cantantē. **E**cce ubi sum.
flete meū. et p me flete. qui aliquid boni vobiscū int
agitis. vnde facta predunt. Nam qui non agitis nō
vos hec mouent. Tu autem dñe deus meus exaudi: re
spice et vide. et miserere. et sana me ī cui⁹ oculis mihi
questio factus sum: Et ipse est languor meus. **R**estat
voluptas oculorū istorū carnis mee de qua loquar confes
siones quas audient aures templi tui. aures fraterne
ac pie: ut concludam⁹ temptationes concupiscencie car
nis. que me adhuc pulsant ingemiscētē: et habitaculū
meū quod de celo est super indui cupientem. **D**ulchras
formas et varias nitidos et amenos colores amant ocu
li. Non teneant hec animā meā. teneat eam deus qui
hec fecit. bona quidem valde. Sed ipse est bonū meū nō
hec: et tangunt me vigilantē totis diebus: nec requies
ab eis datur mihi. sicut datur a uocibus canoris. s; ali
quando ab omnibus ī silentio. **I**psa enī regina colorū
lux ista pfundens cuncta que cernim⁹. ubi ubi p diem
fuero multimodo adlapsū blanditur mihi aliud agenti
et eā non aduertenti. **I**nsinuat autem se ita vehemēter
ut si repente subtrahatur cū desiderio requiratur: Et si
diu absit contristat animū. **O**lux quā videbat tobis
cum clausis istis oculis filium docebat uite viam. Et ei
pibat pede caritatis nusquā errans: aut quā videbat
isaac pgrauatis et optis senectute carneis luminib; cū
filios n̄ agnoscendo benedicere. s; benedicendo agnoscere
meruit. aut quā videbat iacob cū et ipse pgrandi etate
captus oculis in filiis psignata futuri populi genera lu
minoso corde radiauit: et nepotibus suis ex ioseph di
uersas uel diuexas mystice manus non sicut pater eorū

foris corrigebat: sicut ipse intus discernerebat imposuit
Ipsa est lux: una est. et alia non est: et unum omnes qui
 vident et amant eam. **A**t ista corporalis de qua loque-
 bar illecebrosa ac periculosa dulcedine condit vitam sancti
 cecis amatoribus. **Q**ui autem et de ipsa laudare te no-
 uerunt. deus creator omnium. assumunt eam in inno-
 tuo: non assumuntur ab ea in somno suo. **S**ic enim cupio
Resisto seductionibus oculorum ne implicentur pedes mei
 quibus ingredior viam tuam: et erigo ad te invisibiles
 oculos ut tu euellas de laqueo pedes meos. **T**u subinde
 euellis eos: nam inlaqueantur. **T**u non cessas euellere
 ego autem crebro inheres in vbiq; sparsis insidijs. quoniam
 non dormies. neq; dormitabis qui custodis israel. **Q**uam
 innumerabilia varijs artibus. et opificijs in vestibulis.
 calciaminis. vasis. et huiusmodi fabricationibus pictu-
 ris etiam. diuersisq; figuris atq; his usum necessarium atq;
 moderatum. et piam significationem longe transgredienti-
 bus addiderunt homines ad illecebras oculorum. foras se-
 quentes quod faciunt. intus relinquentes a quo facti
 sunt: **E**t exterminantes quod facti sunt. **A**t ego deus
 meus et decus meum. etiam hinc tibi dico innum. et sacrificio
 laudem sanctificatori meo: quoniam pulchra traiecit per auras
 in manus artificiosas. ab illa pulchritudine veniunt
 que super auras: et cui suspirat anima mea die ac nocte. **S**
 pulchritudinum exteriorum operatores et sectatores inde
 trahunt approbandi modum: non autem inde trahunt
 utendi modum. **E**t ibi est. et non vident eum ut non
 eant longius et fortitudinem suam ad te custodiant: nec
 eam spargant in deliciosas lassitudines. **E**go autem hec
 loquens atq; discernens etiam istis pulchris gressum innecto
 sicut tu euellis domine. euellis tu: quoniam misericordia tua an-
 te oculos meos est. **N**am ego capior miserabiliter: et

~~XX~~

tu euellis misericorditer. aliquando non sentiente quia
suspensus inciderā: aliquando cum dolore quia iam in
heseram. **H**uc accedit alia forma temptationis multi-
plicius pīculosa. **P**reter enī concupiscentiā carnis q̄
inest in delectatione omnium sensuum et voluptatū cui
seruientes depereunt qui longe se faciunt a te. inest aīe
p̄ eosdem sensus corporis quedam non se oblectandi in
carne s; experiendi p̄ carnem vana et curiosa cupiditas
nomine cognitionis et sciencie palliata. **Q**ue quoniā
et in appetitu noscendī est. oculi autem sunt ad cogno-
scendum in sensibus p̄ncipes. concupiscentia oculorū elo-
quio diuino appellata est. **A**d oculos enī p̄prie videre
p̄tinet. **V**timur autem hoc verbo eciā in ceteris sensib;
cum eos ad cognoscendū intendim⁹. **M**eq; enī dicim⁹
audi quid rutillet. aut olfac quā miteat. aut gusta quā
splendeat. aut palpa quā fulgeat. **V**ideri enī dicuntur
hec omnia **D**icim⁹ autem non solum vide quid luceat
quod soli oculi sentire possunt. s; eciā vide quid sonet
vide quid oleat. vide quid sapiat. vide quā durum sit:
ideoq; generalis experientia sensuū concupiscentia sicut
dictū est oculorū vocatur. quia videndi officium in quo
p̄matū oculi tenent. eciā ceteri sensus sibi de similitudinē
usurpant cum aliquid cognitionis explorant. **E**x hoc
autem euidentius discernitur quid voluptatis quid cu-
riositatis agatur p̄ sensus: quod voluptas pulchra. ca-
nora. suauia. sapida. lenia sectatur **C**uriositas autem
eciā his contraria temptandi causa. non ad sub eundā
molestiam. s; experiendi nocendiq; libidine. **Q**uid enī
voluptatis habet videre in laniato cadauere qđ exhorre-
as: et tamen sic ubi iaceat concurrunt ut contristenē
ut palleant: timent eciā ne in somnis hoc videant.
quasi quisquā eos vigilantes videre coegerit a pulchri-

I

tudinis vlla fama psuaserit. Ita et in ceteris sensibus
que perseꝫ longū est. ex hoc morbo cupiditatis in specta-
culis exhibentur queq; miracula. hinc ad psrutanda
nature que preter nos est operata pceditur. que scire
nichil pdest. et nichil aliud quā scire homines cupiunt
Hinc etiam si quid eodem puerse sciencie fine per artes
magicas queritur. **H**inc etiam in ipsa religione deus
temptatur. cum signa & pdigia flagitantur. non ad
aliquā salutem. s; ad solam experienciā desiderata ī hac
tam īmensa silua plena īsidiarū et periculor. **E**cce tā
mīta pcederim et a meo corde dispulerim. sicuti donasti
me facere deus salutis mee. **A**ttamen quando audeo
dicere cum ī circū quaq; quotidianā uitam nostrā tā
multa hui⁹ generis rerū circūstrepant. quando audeo
dicere. nulla re tali me intentū fieri ad spectandum. et
vana cura capiendum. **S**ane me iam theatra non ra-
piunt. nec curo nosse transitus siderū: nec anima mea
vnquā responsa quesuit vmbiarū. **O**mnia sacrilega
sacramenta detestor. **A**d te domine deus meus cui hu-
mitem famulatū ac simplicem. debeo. quantis mecum
suggestionū machinationib; agit inimicus. ut signū
aliquod petā. **S**ed obsecro te p regem nostrū. et patriā
īherusalem simplicem castā. ut quemadmodū a me lon-
ge est ista consensio: ita sit semper longe. atq; longius
Pro salute autē cuiusquā cum te rogo. alius multū
differens finis est intentionis mee: et te faciente quod
uis das mihi. et dabis libenter sequi. **V**eruntamen in
quā multis minutissimis et contemptibilib; rebus cu-
riositas quotidie nostra temptetur. et quā sepe labamī
quis enumerat. **Q**uociens narrantes inanīa primo
quasi toleramus ne offendam⁹ infirmos: deīde paula-
tim libenter aduertim⁹: canem currentē post leporem iā

non specto cū in circo fit. at vero in agro si casu transe-
am auertit me fortassis et ab aliqua magna cogitacōe
atq; ad se conuertit illa venacio: nō deuiare cogens cor-
pore iumentū sed cordis inclinatione. Et nisi iam mihi
demonstrata infirmitate mea cito ammoneas aut ex
ipsa uisione per aliquā considerationē in te assurgere.
aut totū cōtempnere atq; transire vanus hebesco. **Q**uid
cum me domi sedentē stellio muscas captans vl' aranea
retibus suis irruentes implicans sepe intentū facit &
Num quia parua sunt animalia ideo non res eadem
agitur & **D**ergo inde ad laudandū te creatorē mirificū
atq; ordinatōrē rerū omnium: s; non inde esse intentus
incipio. **A**liud est cito surgere. aliud est non cadere:
et talibus uita mea plena est: et vna spes mea magna
valde misericordia tua. **C**um enī in huiusmodi reb;
conceptaculū fit cor nostrū. et portat copiose vanita-
tis cateruas. hinc et orationes nostre sepe in terrū punē
atq; turbantur: **E**t ante conspectū tuum dum ad aures
tuas voce cordis intendim⁹. nescio vnde irruentib; nu-
gatorijs cogitationibus res tanta p̄ciditur. **N**unquid
eciā hoc inter cōtempnanda deputabim⁹ & aut aliquid
nos reducet in spem. nisi tota misericordia tua. qua
cepisti mutare nos & **E**t tu scis quanta ex parte muta-
ueris qui me p̄mitus sanas a libidine vindicandi me.
ut p̄picius fias. eciā ceteris omnibus iniquitatibus
meis. **E**t sanes omnes languores meos. et redimas de
corruptione uitā meā. et coronas me in miseratione.
et misericordia: et facies in bonis desiderium meū. qui
compressisti a timore tuo. superbiā meā: et mansuetā
fecisti iugo tuo ceruicem meā. **E**t nunc porto illud et
lene est mihi. quoniā sic p̄misisti et fecisti. **E**t vere sic
erat. et nesciebā quando id subire metuebā. **S**ed nunq̄d

123

domine qui solus sine t'ipho dominaris. q'a solus verus
dominus es. qui non habes dominum. nunquid hoc quoq;
tercium temptationis genus cessauit a me. aut cessare
in hac tota uita potest timeri. et amari uelle ab hoib;
non ppter aliud. s; ut inde sit gaudium. quod non est
gaudium. misera uita est: & feda iactancia. Hinc fit
ul' maxime no amare te. nec caste timere te: ideoq; tu
superbis resistis. humilibus autem das gracia. et into
nas super ambitiones seculi. et contremunt fundamta
moncium. Itaq; nobis quonia ppter quedam humane
societatis officia necessarium est amari et timeri ab ho
minibus. instat aduersari? vere beatudinis n're. ubiq;
spargens i laqueis. euge euge: ut dum auide colligim?
incaute capiamur: & a ueritate tua gaudium nostru
deponam?. atq; in hominu fallacia ponam?: libeatq;
nos amari et timeri no ppter te s; p te: atq; isto modo
sui similes factos secum habeat non ad concordiam cari
tatis s; ad consortium supplicij. qui statuit sedem sua
ponere in aquilonē. ut te puerfa & distorta uia imi
tanti tenebrofi frigidiq; seruirent. Nos autē domine
pusillus grex tuus ecce sumus. Tu nos posside: p'tende
alas tuas. et fugiamus sub eas. Gloria nostra tu esto:
ppter te amemur. et uerbu tuum timeatur in nobis.
Qui laudari uult ab hominib; vituperante te. n' defen
ditur ab hominib; iudicate te: nec eripietur dampnate
te. Cum autem non peccator laudatur in desideriis aie
sue. nec qui iniqua gerit benedicatur. s; laudatur homo
ppter aliquod donu quod dedisti ei. At ille plus gaudet
sibi laudari se. qua ipsu donu habere unde laudatur.
eciam iste te vituperante laudatur: & melior iam ille
qui laudauit. qua iste qui laudatus est. Illi enī placuit
in homine donu dei: huic amplius placuit donu hois

~~XXII~~

quā dei. **T**emptamur his temptationibus quotidie dñe. sine cessacione temptamur. **Q**uotidiana fornax est humana lingua. **I**mperas nob et in hoc genere continen-
ciam. **D**a quod iubes. **E**t iube quod uis. **T**u nosti de hac re ad te gemitū cordis mei. et flumina oculorū meorū. **N**eqz enī facile colligo quā sim ab ista peste mūdaci-
Et multū timeo occulta mea q̄ norunt oculi tui: mei autē non. **E**st enī qualiscūqz in alijs generibus tempta-
tionū mihi facultas explorandi me: in hoc pene nulla est. **N**am et a voluptatibus carnis et a curiositate super
vacanea cognoscendi. video quantū affecut⁹ sim. posse
refrenare animū meū cū eis rebus careo vl' voluntate.
vl' cū absunt: tunc enī me interrogo quā magis min⁹
ue mihi molestū sit non habere. **D**iuicie vero que ob
hoc expetuntur. ut alicui trium istarū cupiditatū. uel
duabus earū vl' omnibus seruiant. si p se discernere n̄
potest anim⁹. utrū eas habens contempnat. possunt et
dimitti ut se pbet. **L**aude vero ut careamus. atqz in eo
experiamur quid possum⁹. nunquid male uiuendū est
et tam p̄dite. atqz immaniter. ut nemo nos nouerit. q̄
non detestetur & que maior demencia dici aut cogitari
potest. **E**t si bone uite bonorūqz operū comes et solet
et debet esse laudatio tam comitatū eius quā bonā uitā
deseri nō oportet. **N**on autem scio sine quo esse aut
equo aīo. aut egre possim nisi cū adfuerit. **Q**uid igit̄
tibi in hoc genere temptationis dñe confiteor & **Q**uid
nisi delectari me laudibus & **S**ed amplius ip̄a ueritate
quā laudibus. **N**am si mihi pponatur. utrū malum
furens. aut in omnib⁹ rebus errans. ab omnib⁹ hoībus
laudari. an constans. et in ueritate certissim⁹ ab oībus
vitiuperari. video quid eligam. **V**erūtamen nollem. ut
vl' augetet mihi gaudium cui⁹libet boni mei suffragiū

oris alieni. Sed auget fateor non solum. sed et vituperatio
 minuit. Et cum ista miseria mea perturbor. subintrat
 mihi excusatio. que qualis sit tu scis deus: nam me in
 certum facit. Quia enim nobis imperasti non tantum con
 tinentiam. idest a quibus rebus amorem cohibeam? verum
 etiam iusticiam idest quo eum conferam? nec tantum uo
 luisti te a nobis. uerum etiam proximum diligere. sepe mihi vi
 deor de pueri aut spe proximi delectari cum bene intellige
 ris laude delector: et rursus eius malo contristari. cum
 eum audio vituperare quod aut ignorat aut bonum est.
 Nam et contristor aliquando laudibus meis. cum vel ea
 laudantur in me in quibus mihi ipse displiceo: vel etiam
 bona minora et leuia pluris estimant quam estimanda
 sunt. Sed rursus unde scio an propterea sic afficior quia
 nolo de me ipso a me dissentire laudatorem meum. non
 quia ullius utilitate moueor. sed quia eadem bona que
 mihi in me placent iocundiora mihi sunt cum et alteri
 placent. Quodammodo enim non ego laudor. cum de me sen
 tentia mea non laudat: quandoquidem aut illa lauda
 tur que mihi displicent. aut illa amplius que mihi mi
 nus placent. Ergo ne de hoc incertus sum meis? Ecce ite
 veritas video non me laudibus meis propter me. sed pro
 mi utilitatem moueri oportere: et utrum ita sit nescio.
 Minus mihi in hac re notus sum ipse quam tu. Obsecro
 te deus meus et me ipsum mihi indica. ut confitear ora
 turis pro me fratribus meis. quod in me saucium com
 perero. Iterum me diligentius interroga. si utilitate
 proximi moueor in laudibus meis. cur minus moueor
 si quisquam alius iniuste vituperet quam si ego sciam ea con
 tumelia magis mordeor que in me. quam que in alium
 eadem iniquitate contra me iacit. An et hoc nescio: etiam
 ne id restat. ut ipse me seducam. et verum non faciam contra

in paruo cōmunes noticias rerū paruarū atq; magnarū
Sunt et sidera et luminaria celi. in signis. et in tempo-
 ribus. **E**t in annis et in diebus. **S**unt vero hī nec ego
 dixerim circuitū illius ligneole rote diem esse. et tam
 ideo tempus non esse. **I**lle dixerit. ego scribam. **A**vim
 naturamq; temporis quo metimur corporū motus: **E**t
 dicimus illum motū. verbī gratia tempore duplo esse
 diuturniorē quā istum. **N**am quero quoniam dies dicitur
 non tantū morula solis super terram. secundū qd aliud
 est dies aliud nox. hī etiam totius eius circuitus ab ori-
 ente usq; ad orientem. secundū quod dicim⁹ tot dies
 transierunt. **C**um suis autē noctibus dicuntur tot dies.
 nec extra reputantur spatia noctium. **Q**uoniam ergo
 dies expletur motu solis a q; circuitu ab oriēte usq; ad
 orientem. quero utrū motus ipse sit dies an mora ipsa
 quanta pagitur. an utrūq;. **S**i enī p̄mū dies esset. dies
 ergo esset. etiā si tanto spacio temporis sol cursū illum
 pegisset quantū est hore vnā: si secundū. non ergo esset
 dies. si ab ortu solis usq; in ortum alterū tam brevis
 mora esset. quā est hore vnus. hī uicies et quater circui-
 ret sol ut expleret diem: si utrūq; nec illa appellaretur
 dies. si hore spacio sol totum suū girum circuiret. nec
 ille si sole cessante tantū temporis p̄teriret. quanto per-
 agere sol totū ambitum de mane in mane assolet. **N**on
 itaq; nunc queram quid sit illud quod vocatur dies. hī
 quid sit tempus quo mecientes solis circuitū. dicerem⁹
 cum dimedio spacio temporis pactum min⁹ quā solet.
 si tanto spacio temporis pactus esset. quāto paguntur
 hore duodecim: et utrūq; tempus cōparentes dicerem⁹
 illud simplū. hoc duplum. etiā si aliquando illo simplō
 aliquādo isto duplo sol ab oriente usq; ad orientē circui-
 ret. **N**emo ergo mibi dicat celestium corporū motus eē

III

tempora. qui et cumisdā voto cum scī steterisset. ut victo-
riosū proleū pageret. sol stat. atq; tempus ibat. Per
suū q; tūpe spaciū temporis quod ei sufficeret. dum
illa pūta gesta atq; finita est. **V**ideo igitur tempus
quānon distentionē. **S**ed video an videre mihi vi-
deor ē. **I**n demonstrabis lux veritas. **I**ubes approbem
si quis dicat tempus esse motū corporis ē non iubes.
Nam corpus nullum nisi in tempore moveri audio.
tu dicis. **I**psū autē corporis motū temp⁹ esse nō video
non tu dicis. **C**um enī movetur corp⁹ tempore. meior
quādiū moueat ex quo moueri incipit. donec desinat:
et si non vidi ex quo cōm. et n. scit. moueri ut non
videam cū desinit. non valeo metiri nisi forte ex quo vi-
dere incipio donec desinam. **Q**uod si diu video. tantū
modo longū tempus esse renuncio. non autem quantū
sit: quia et quantū cum dicimus. collatione dicimus.
velut tantū hoc quantū illud. aut duplū hoc ad illud
et si quid aliud isto modo. **S**i autē notare pōtuerim⁹
locoꝝ spacia. vnde et quo veniat corpus quod movetur
ul' partes eius. si tanquā in torno movetur. possum⁹
dicere quantū sit temporis. ex quo ab illo loco usq; ad
illum locum motus corporis ul' partis eius effectus est.
Cū itaq; aliud sit motus corporis. aliud quo metimur
quādiū sit quis non sciat. quid horū potius tempus
dicendū sit. **N**am si et varie corpus aliquando mouet
aliquando stat. non solum motū eius s; etiam statum
tempore metimur. et dicim⁹ tantū stetit. quantū motū
est: aut duplo. ul' triplo stetit ad id quod motū est: et si
quid aliud nostra dimensio siue cōprehenderit. siue ex-
istimauerit. ut dici solet plus min⁹. **N**on est ergo tem-
pus. corporis mot⁹. **E**t confiteor tibi domine ignorare
me. adhuc quid sit temp⁹: et rursus confiteor tibi dñe

scire me in tempore ista dicere. et diu ne iam loqui de
tempore: atq; id ipsum diu non esse. nisi in illa tēporis
Quomodo igitur hoc scio. quādo quid sit tempus nescio &
An forte nescio quemadmodū dicam qđ sibi mihi
qui nescio saltim quid nesciam. Ecce deus nescio coram
te. quia non meior. sicut loquor ita est. ita est cor
meū. Tu illuminabis lucernā meā domine deus me
illumina tenebras meas. Nonne tibi confiteor anima
mea confessione vera metiri me tempora & Itane deus
meus meior & Et quid meiar nescio Meior motū cor
poris tempore: iam ipsū tempus non meior. An ve
ro corporis motū metirer quādiu sit. et quādiu huc
illucue pueniat. si tempus ī quo mouetur metirer &
ipsum ergo tempus vnde meior & An tempore breuiore
metimur longi⁹. sicut spacio cubiti spaciū transtri &
Sic enim videmur spacio breuis sillabe metiri spaciū
longe sillabe: atq; id duplum dicere. Ita metimur spa
cia carminū spacijs versuum. et spacia versuum spacijs
pedum: et spacia pedum spacijs sillabarū: et spacia lon
garū spacijs breuium. non in paginis. nam eo modo lo
ca metimur nō tempora: s; cū voces pñūciando transeūt
& dicimus longum carmen est. nam tot versibus con
textitur: longi versus. nam tot pedibus constat: longi
pedes. nam tot sillabis tendunt: longa sillaba est. nā
dupla est ad breuem. Sed neq; ita cōprehenditur certa
mensura temporis. quandoquidē fieri potest ut āpliore
spacio temporis psonet versus breuior si pductus pro
nuncietur. quā longior si correptus. Ita carmen: ita
pes: ita sillaba. Inde mihi visū est nichil esse aliud tem
pus quā distencionē. Sed cui⁹ rei nescio: et mirū si nō
ipsi⁹ animi. Quid enī meior obsecro deus meus &
dico aut indefinite longius est hoc tempus quā illud.

aut etiam desinite duplum est hoc ad illud & **T**empus
 melior scilicet non melior futurum quia nondum est: sed non
 melior presens. quia nullo spacio tenditur: non melior
 preteritum. quia iam non est. **Q**uid ergo melior? **A**n
 preterita. tempora non preterita & **S**ic enim dixeram. **I**n
 siste anime meus et adtende fortiter. **D**eus adiutor noster
 ipse fecit nos. & non ipsi nos. **A**dtende ubi albescit
 veritas **E**cce puta vox corporis incipit sonare et sonat
 et adhuc sonat. et ecce desinit. iamque silentium est: et vox
 illa preterita est. et non est iam vox. **F**utura erat ante
 quam sonaret. et non poterat metiri. quia nondum erat:
 et nunc non potest quia iam non est. **T**unc ergo pote-
 rat cum sonabat quia tunc erat que metiri posset: sed et
 tunc stabat. **I**bat enim et preteribat. **A**n ideo magis po-
 terat & **P**reteriens enim tendebatur in aliquod spacium
 temporis quo metiri posset: quoniam presens nullum habet
 spacium. **S**i ergo tunc poterat. ecce puta altera cepit so-
 nare et adhuc sonat continuato tenore. sine vlla distincti-
 one. **D**eciamur eam dum sonat. **C**um enim sonare cessa-
 verit. iam preterita erit. & non erit que possit metiri.
Deciamur plane et dicamus quanta sit. **S**ed adhuc so-
 nat. nec metiri potest nisi ab initio sui que sonare cepit.
 usque ad finem quo desinit. **I**psam quippe intervallum
 metimur ab aliquo initio. usque ad aliquem finem. **Q**ua
 propter vox que nondum finita est metiri non potest. ut
 dicatur quam longa vel brevis sit: nec dici aut equalis
 alicui. aut ad aliquam simplicem vel duplicem. vel quid aliud:
 cum autem finita fuerit. iam non erit. **Q**uo pacto igitur
 metiri poterit & **E**t metimur tamen tempora. nec ea que
 nondum sunt. nec ea que iam non sunt: nec ea que nulla
 mora extenduntur. nec ea que terminos non habent.
Nec futura ergo. nec preterita. nec presenciam. nec pretere-

uncia tempora metimur. et metimur tamen tempora.
 Deus creator omnium versus iste octo sillabarū. breui
 bus et longis alternat sillabis. Quatuor itaqz breues
 p̄ma. tertia. quinta. septima. simple sunt ad quatuor
 longas. secundā. quartā. sextā. octauā. he singule ad
 illas singulas duplum habent temporis. Pronuncio
 et renuncio. et ita est quantū sentitur sensu manifesto
 quantū sensu manifestū est. Breui sillaba. longā meci
 or: eamqz scio habere bis tantū. Sed cum altera post
 alteram sonat. si prior brevis. longa posterior. q̄modo
 tenebo breuem. et quomodo eam longā meciens appli
 cabo. ut inueniā quod bis tantū habeat. quandoquidē
 longa sonare nō incipit. nisi brevis sonare destiterit.
 Ipsam quoqz longā non presentē meci or. quando nisi
 finitam non meci or. Eius autem finicio. p̄tericio est.
 Quid ergo est quod meci or? Vbi est quā meci or bre
 uis? Vbi est longa quā meci or? Ambe sonuerunt:
 auolauerunt: p̄terierunt. Nam nō sunt: et ego meci or:
 fidēterqz respondeo quantū exercitato sensu feditur. illā
 simplam esse. illam duplam. in spacio scilicet temporis.
 Neqz hoc possum. nisi quia p̄terierunt. et finite sunt.
 Non ergo ipsas que iam non sunt. s; aliquid in memo
 ria mea meci or quod infixum manet. in te anime me
 Tempora meci or: noli mibi obstrepere: quod est. noli
 mibi obstrepere turbis affectionū tuarū. In te inquā
 tempora meci or. affecti onē quā res p̄tereuntes in te fa
 ciunt. et cum ille p̄terierint manet. ipsam meci or p̄sen
 tem. non ea que p̄terierunt ut fieret: ipsam meci or cū
 tempora meci or. Ego aut ipsa sunt tempora. aut non
 tempora meci or. Quid cū metimur silencia. et dicim⁹
 illud silenciū tantū tenuisse temporis. quantū illa vox
 tenuit? Nonne cogitationē tendim⁹ ad mensurā vocis

L

quasi sonaret: ut aliquid de intervallis silentior. **¶** de illo spacio temporis renunciare possim? **¶** Nam et voce atq; ore cessante pagim? cogitando carmina et versus. et quemq; sermonem. motionūq; dimensiones q̄libet. et de spacijs temporū quantū illud ad illud sit renūciam? non aliter. ac si ea sonando dicerem? **¶** Si voluerit aliq; edere longiusculā vocem. **¶** constituerit p̄meditando quā longa futura sit. egit utiq; iste spaciū temporis in silentio. memorięq; cōmendans. cepit edere illā vocē que sonat. donec ad p̄positū terminū pducatur: immo sonuit et sonabit. **¶** Nam quod eius iam pactū est. utiq; sonuit: quod autem restat sonabit. **¶** Atq; ita pagitur. dum p̄sens intencio futurū in preteritū trahit. de minucione futuri crescente p̄terito. donec consumatione futuri sit totū preteritū. **¶** Sed quomodo minuitur aut consumit futurū quod non est? **¶** Aut quomodo crescit preteritū quod iam non est. nisi quia in animo q̄ illud agit tria sunt. **¶** Nam et expectat. et attendit. et meminit: ut id quod expectat. p̄ id quod attendit transeat i id quod meminerit. **¶** Quis igitur negat futura nondū esse? **¶** Sed tamen negat futura nondū esse. **¶** Sed tamen iam est in animo expectacio futuroꝝ. **¶** Et quis negat p̄terita iam nō esse? **¶** Sed tamen adhuc est in animo memoria p̄teritoꝝ. **¶** Et quis negat p̄sens tempus carere spacio q̄a in puncto p̄terit? **¶** Sed tamen pdurat adtencio ad quā pergat abesse ad id quod erit. **¶** Non igitur longū tempus futurū quod non est. s; longum futurū. longa expectacio futuri est: neq; longū preteritū tempus quod non est: sed longū preteritū. longa memoria preteriti est. **¶** Dicturus sum canticū quod noui: antequā incipiā in totum expectacio mea tendit: cum autē cepero q̄ntū ex illo in preteritū. decerpsero tendit in memoria mea.

atq; distendit uita huius actionis mee in memoriã ppter
quod dixi. et in expectatione ppter quod dicturus sum:
presens tamen est adtencio mea. per quã trahicit quod
erat futurum. ut fiat preteritũ. **Q**uod quantomagis
agitur et agitur. tanto breuiata expectatione plonga-
bitur memoria. donec tota expectatio consumat. cum
tota illa actio finita transierit in memoriã. **E**t quod in
toto cantico. hoc in singulis eius particulis fit. atq; in
singulis sillabis eius. hoc in actione longiore. cuius forte
particula est illud canticũ: hoc in tota uita hominis cuius
partes sunt omnes actiones hominis: hoc in toto seculo
filius hominũ. cuius partes sunt omnes uite hominum.
Sed quoniã melior est misericordia tua super uitas.
ecce distencio est uita mea: et me suscepit dextera tua.
in domino meo mediatore filio hominis inter te unũ
et nos multos. in multis p multa: ut per eum appre-
hendam in quo et apprehensus sum. et a ueteribus diebus
colligar sequens unũ. pterita oblitus. non in ea que
futura. **E**t transitura sunt. s; in ea que ante sunt. non
distentus. sed extensus. non scdm distentione. sed scdm
intencionẽ sequor ad palmam superne uocationis. ubi
audiam vocem laudis tue. et contempler delectione tuã
nec venientem. nec pretereuntẽ. **N**unc vero anni mei
in gemitibus: et tu solacium meũ dñe pater meus eternus.
Et ego in tempora dissilui quorũ ordinem nescio: et
tumultuosis varietatibus dilaniant cogitationes mee
intima uiscera anime mee. donec in te conflui pur-
gatus et liquidus igne amoris tui: et stabo atq; solida-
bor in te in forma mea ueritate tua: nec paciar questio-
nes hominũ q penali morbo plus siciunt quã capiunt
et dicunt. **Q**uid faciebat deus antequã faceret celum et
terram? **A**ut quid ei venit in mentẽ ut aliquid faceret

123

cum antea nunquā aliquid fecerit. **D**na illis domine bene cogitare quid dicant. et inuenire. quia non dicat nunquā. ubi non est tempus. **Q**ui ergo dicitur nunquā fecisse. quid aliud dicitur. nisi tempore nullo fecisse. **V**ideant itaqz nullum tempus esse posse sine creatura tua. et desinant ipsam vanitatem loqui. **E**xtendantur etiam in ea que ante sunt. et intelligant te ante omnia tempora eternū creatorē omnium temporū: neqz vlla tempora tibi esse coeterna. nec vllam creaturam etiam si est aliqua supra tempora. **D**omine deus meus q̄s ille sum est alti secreti tui. et quā longe inde me piecerunt consequencia delictorū meorū. **S**ana oculos meos ut cōgaudeam luci tue. **C**erte si est tam grandi sciencia et p̄sciencia pollens animus. cui cuncta p̄terita et futura ita nota sint. sicut mihi vnū canticū notissimū. nimirū mirabilis est animus iste. atqz ad horrorem stipendus. **Q**uipe quem ita non lateat quicquid pactū et quicquid relictū seculorū ē. quēadmodū me nō latet cātantē illud canticū quid et quantū eius abierit ab exordio. quid et quantū restet ad finem. **S**ed absit ut tu conditor vniuersitatis conditor animarū et corporū. absit ut ita noueris oīa futura et p̄terita. **L**onge tu. et longe mirabilis. longe qz secretius. **N**eqz enī sicut nota cantantis. notū ne canticū audientis. expectatione vocū futurarū et memoria p̄teritarū variatur affectus. sensusqz distendit: ita tibi aliquid accidit in cōmutabili ter eterno. hoc est vere eterno creatori mencium. **S**icut ergo nosti in p̄ncipio celum et terram. sine varietate noticie tue. ita fecisti in p̄ncipio celum et terram. sine distinctione actionis tue. **Q**ui intelligit confiteatur tibi: et qui non intelligit cōfiteat tibi. **Q**uā excelsus es. et huīles corde sūt domus tua: tu enī erigis elisos et nō cadūt: quorū celsitudo tu es

Sancti Augustini Liber duodecimus incipit.

Multa satagit cor meum domine in hac uite mee pullatum verbis sancte scripture tue. et ideo plerūq; in sermone copiosa est egestas humane intelligencie. quia plus loquitur inquisicio quā inuencio: et longior est peticio. quā impetratio: et operosior est man⁹ pullans quā sumens. Tenemus pmissū. quis corrumpet illud? Si deus p nobis. quis cōtra nos? Petite et accipietis. querite et inuenietis pullate et aperietur vobis. Omnis enī qui petit accipit et querens inueniet. et pullanti aperietur. Promissa tua sunt. et quis falli metuat cum pmittit veritas? Cōfiteatur altitudini tue humilitas lingue mee. quoniam tu fecisti celum et terrā. hoc celum quod video: et terrā quā calco. Vnde est hec terra quā porto? tu fecisti. S; vbi est celū celi domine. de quo audiui⁹ i voce psalmi celum celi domino. terram autem dedit filiis hominū. Vbi est celum quod non cernim⁹. cui terra est hoc omne quod cernimus? Hoc enī totū corporeū non vbiq; totū ita cepit speciem pulchrā in nouissimis. cui⁹ est fundus terra nostra: s; ad illud celum celi etiā terre nostre celū terra est: et hoc utrūq; magnū corpus non absurde tra est: ad illud nescio quale celū quod domino est nō filiis hominū. Et nimirū hec terra erat inuisibilis et incōposita: et nescio que pfunditas abissi super quā nō erat lux. quia nulla species erat illi. vnde iussisti vt scriberet quod tenebre erant super abissum. quid aliud quā lucis absencia? Vbi enī lux esset. nisi superesset eminendo et illustrando? Vbi ergo lux nondū erat. quid erat adesse tenebras. nisi abesse lucem? Super itaq; erant tenebre quia super lux aberat: sicut sonus vbi non est. silentiū est. Et quid est esse ibi silentium. nisi sonū ibi nō esse?

15

Nonne tu domine docuisti hanc animā que tibi confi-
tetur? Nonne tu domine docuisti me. quod p̄usquā
istam informē materiā formares. atq; distingueres. n̄
erat aliquid. non color. non figura. non corpus. non
sp̄ritus? Non tamen omnino nichil erat quedam in-
formitas sine vlla specie. Quid ergo vocaret. quo etiā
sensu tardioribus ut cūq; insinaretur. nisi usitato ali-
quo vocabulo? Quid autem in omnib; mundi p̄tib;
reperiri potest p̄p̄inquit? informitati omnimode. quā
terra et abissus? Minus enī speciosa sunt p̄ suo gradu
infirmo. quā cetera superiora plucida. et luculenta oīa.
Cur ergo non accipiā informitatem materie. quā sine
specie feceras. vnde speciosum mundū faceres. ita cōmo-
de hominib; intimatā. ut appellaret terra inuisibilis
& incomposita. Et cum in ea querit cogitatio quid
sensus attingat. et dicit sibi. n̄ est intelligibilis forma
sicut uita. sicut iusticia. quia materies est corporū. neq;
sensibilis. quoniam quid videatur et quid sentiatur in
inuisibili. et incōposita non est? dum sibi hec dicit hu-
mana cogitatio. conetur eam ul' nosse ignorando. ul'
ignorare noscendo. Ego vero domine si totū confitear
tibi ore meo et calamo meo. quicquid de ista materia
docuisti me. cui? antea nomen audiens. et non intelli-
gens narrantibus mihi eis. qui non intelligerent eam
cum speciebus in numeris. et varijs cogitabā: & ideo
non eam cogitabā. ac fedas et horribiles formas p̄tur-
batis ordinibus voluebat anim? s; formas tamen. et ī
forme appellabam. nō quod careret forma. s; quod talē
haberet. et ut si appareret insolitū et incongruū. auer-
saretur sensus meus. et conturbaretur infirmitas hoīs.
Verum autem illud quod cogitabā non p̄uacōne oīs
forme. s; cōparacōe formosior erat īforme: et suadebat

vera ratio. ut omnis forme qualescūq; reliqas omnino
detraberem. si vellent prorsus in forme cogitare. et non
poteram. **C**icilius enī non esse censebā quod omniforma
pūaretur. quā cogitabam quiddam in forme. et nichil
formatū. nec nichil iforme ppe nichil. et cessavit mēs
mea interrogare hunc spīritū meū plenū imaginibus
formatōz corporōz. **R**eas p arbitrio mutantē atq; vari
antem. et intendi in ipsa corpora: eozq; mutabilitatē
alcus inspexi. qua desinunt esse quod fuerant. et inci
piunt esse quod non erant: eundemq; transitū de forma
in formā p in forme quiddam fieri suspicatus sum. non
p omnino nichil. **S**ed nosse cupiebā. non suspicari. **E**t
si totū tibi confiteatur vox et stilus meus quicquid de
ista questione enodasti mihi. quis legentium capere du
rabit? **N**ec ideo tamen cessabit cor meū dare tibi ho
norem et canticū laudis. de his que dictare non sufficit
Mutabilitas enī rerum mutabilium capax ipsa est for
marū omnium in quas mutantur res mutabiles. **E**t
hec quid est? **N**unquid animus? **N**unquid corpus?
Nunquid species animi ul' corporis? **S**i dici possit
nichil aliquid. et est. non est. hoc eam dicerem. **E**t tamē
iam ut cūq; erat. ut species caperet istas visibiles et cō
positas. **S**ed vnde ut cūq; erat. nisi esset abs te a quo
sunt omnia. in quantū cūq; sunt? **S**ed tanto a te longius
quanto dissimilius. **N**eq; enī locus. **I**taq; tu domine
qui non es alibi aliud. et alias aliter. **S**ed id ipsum. et id
ipsum. et idipsum. sanctus scs scs. dominus deus omni po
tens. in pncipio quod est de te. in sapiencia tua que na
ta est de substantia tua. fecisti aliquid et de nichilo. **F**e
cisti enī celum et terram nō de te. nam esset equale vni
genito tuo. ac p hoc et tibi. et nullo modo iustum esset
ut equale tibi esset. quod de te non esset: et aliud preter

I

te non erat. unde faceres ea. de⁹ vna trinitas. et trina
vnitas. **E**t ideo de nichilo fecisti celum et terrā magnū
quiddam et paruum quiddam. quoniā omnipotens **et**
bonus es ad faciēda omnia bona. magnū celū et puā
terram. **T**u eras: et aliud nichilum. **I**nde fecisti celū
et terram. duo quedā: vnū ppe te: alterū ppe nichil.
Vnū quo superior tu esses: alterū quo inferius nichil
esset. **S**ed illud celum celi tibi domine: terram autē quā
dedisti filiis hominū cernandā atq; tangendā. non erat
talis qualem nūc cernim⁹ et tangim⁹. **V**isibilis enim
erat et incōposita: et abissus erat. super quā non erat
lux. s; tenebre erant super abissum. idest magis quā in
abisso **V**sta quippe abissus aquarū iam visibilium etiā
et in pfundis suis habet speciei sue lucem. ut cūq; sensi-
bilem piscibus et reptantibus ī suo fundo animantibus
Illud autem totū ppe nichil erat. quoniā adhuc oīno
informe erat: iam tamen erat quod formari poterat.
Tu enī domine fecisti mundū de materia īformi. quā
fecisti de nulla re. pene nullā rem unde faceres magna
que miramur filij hominū. **V**alde enī mirabile hoc ce-
lum corporeū. quod firmamentū inter aquā et aquā.
scdo die post cōdicionū lucis dixisti fiat. et sic est factū
quod firmamentū vocasti celum **S**ed celum terre hui⁹ et
maris. que fecisti tercio die dando speciem visibilem in
formi materie. quā fecisti ante omnē diem. **J**am enim
feceras et celum ante omnem diem. sed celum celi hui⁹:
quia in pncipio feceras celum et terram. **T**erra autem
ipsa quā feceras īformis materies erat. quia inuisibi-
lis erat et incōposita: et tenebre super abissum. **D**e
qua terra inuisibili et incōposita. de qua informitate
de quo pene nichilo faceres hec omnia. de quib; iste mu-
tabilis mundus constat. et non constat: in quo ipsa

mutabilitas apparet: in q̄ sentiri et dinumerari possunt
tempora. quia rerū mutacionibz fiunt tempora dū va-
riantur et vertuntur species. quarū materies predicta
est terra inuisibilis. ideoqz spūs dei doctor famuli tui.
cum te cōmemorat fecisse in p̄ncipio celū et terrā. tacet
de temporibus: silet de diebus. **N**imirū enī celum celi
quod in p̄ncipio fecisti creatura est aliqua intellectual'
quanquā nequaquā tibi trinitati coeterna. particeps
tamen eternitatis tue. valde mutabilitatē suam p̄ dulce
domine felicissime contemplationis tue cohibet. **S**ine
vllō lapsu ex quo facta est inherendo tibi. excedit omnē
volubilem vicissitudinē temporū. **I**sta vero informitas
terre inuisibilis et in cōposite. nec ipsa in diebus nume-
rata est. **V**bi enī nulla species. nullus ordo. nec venit
quicquā nec preterit. **E**t ubi hoc nō fit. non sunt utiqz
dies. nec vicissitudo spaciōrū temporalium. **V**eritas
lumen cordis mei. non tenebre mee loquantur mihi.
Defluxi ad ista et obscuratus sum: s; hinc etiā hinc ad
amavi te. **E**rravi et recordatus sum tui: audiui vocem
tuam post me ut redirem: et vix audiui ppter tumultū
in pacatorū. **E**t nunc ecce redeo estuans. et anhelans ad
fontem tuum. **N**emo me phibeat: hinc bibam et hinc
vivā. **N**on ego uita mea sum. **M**ale vixi ex me: mors
mihi fui. **I**n te reuivisco: tu me alloquere: tu mihi ser-
mocinare. **C**redidi libris tuis: et verba eorū archana val-
de dixisti mihi domine voce forti in aurem interiorem
q̄a tu eternus es. solus habens immortalitātē. quoniā
ex nulla specie motu ue mutaris: nec temporibz variat
voluntas tua: quia non est immortalis voluntas. que
alia et alia est. **H**oc in conspectu tuo daret mihi. et ma-
gis magisqz clarescat oro te: atqz in ea manifestatione
p̄sistam sobrius sub alis tuis. **I**tem dixisti mihi domine

voce forti in aurem interiorē. quod omnes naturas atq;
 substancias que non sunt quod tu es et tamen sunt. tu
 fecisti: et hoc solum a te non est quod non est: motusq;
 voluntatis a te qui es ad id quod min⁹ est: quia talis
 motus delictū atq; peccatū est. Et quod nullus peccatū
 aut tibi nocet. aut pturbat ordinem imperij tui. ul' in
 pmo. ul' in imo: hoc in conspectu tuo claret mihi. A
 magis magisq; clarescat oro te: atq; in ea manifestaci
 one p'sistā sobrius sub alis tuis. Item dixisti mihi dñe
 voce forti in aurē interiorē. quod nec illa creatura tibi
 coeterna est cui⁹ voluntas tu solus es: teq; p'seuerantis
 sima castitate hauriens mutabilitatē suam nusquā et
 nunquā exierit. et te sibi semp p'sente atq; toto affectu
 se tenet. nō habens futurū quod expectet. nec in p'teritū
 trahiciens quod meminerit. nulla uice variatur: nec in
 tempora ullo distendit. O beata si qua ista est inheren
 do beatitudini tue: beata sempiterno in habitatore te.
 atq; illustratore suo. Nec inuenio quid libencius appel
 landū existimeni celum celi dñi. quā domū tuam con
 templantē delectationē tuam sine vlla defectu egrediēdi
 in aliud: mentem purā concordissime vnā. stabilimō
 pacis sanctorū spirituum. ciuium ciuitatis tue in celesti
 bus super ista celestia. vnde intelligat anima cui⁹ pere
 grinacio longinqua facta est si iam sitit tibi: si iā fāte
 sunt ei lacrimae sue panis. dum dicitur ei p singl'os dies
 vbi est deus tuus: si iam petit a te vnā et hāc requirit
 ut inhabitet in domo tua per omnes dies uite sue. Et
 que uita eius nisi tu ē et q dies tui. nisi eternitas tua ē.
Sicut anni tui qui non deficiunt. quia idem ipse es.
Hinc ergo intelligat anima que potest. quā longe sup
 omnia tempora sis eternus. quando tua dom⁹ que pere
 grinata non est. quāuis non sit tibi coeterna. tamen

indefinenter et indeficienter tibi coherendo. nullam patitur uicissitudinē temporū. **H**oc in conspectu tuo claret mihi. **E**t magis magisq; clarescat oro te: atq; in hac manifestatione persistā sobrius sub alis tuis. **E**cce nescio quid informe in istis mocionibus rerū extremarū atq; infirmarū. **E**t quis dicet mihi. nisi quisquis p inania cordis sui cum suis fantasmatibus vagatur et voluit ē. **Q**uis nisi talis dicet mihi. quod de minuta atq; consumpta omni specie. si sola remaneat informitas per quā de specie in speciem res mutabatur & vertebatur. possit exhibere uices temporū ē. **O**mnino enī nō potest: quia sine varietate mocionū non sūt tempora: et nll'a varietas. ubi nulla species. **Q**uib⁹ consideratis. qntū donas deus meus. quantum me ad pulsandū excitas. quantūq; pulsanti aperis. duo reperio que fecisti carencia temporibus cum tibi neutrū coeternū sit. **U**nū quod ita formatū est. ut sine vllo defectu contemplationis. sine vllo interuallo mutationis. quāuis mutabile tanī non mutatum tua eternitate atq; in cōmutabilitate pfruatur. alterū qđ iam informe erat. ut ex qua forma. in quā formā. ul' mocionis ul' stacionis mutaretur. cui temporī subderetur non haberet. **S**ed hoc ut informe esset non reliquisti: quoniā fecisti ante omnem diem ī pncipio celum & terram. hec duo que dicebam. **T**erra autem inuisibilis erat et incomposita. et tenebre super abissum. **Q**uibus verbis insinuatur informitas. ut gradatim excipiantur. qui omnimodā speciei puacionē nec tamen ad nichil puencionē cogitare non possunt. unde fieret alterū celum et terra uisibilis atq; cōposita et aqua speciosa: et quicquid deinceps ī constitucōe hui⁹ mundi. non sine diebus factū cōmemorat: quia talia sunt ut in eis agantur uicissitudines temporū. propter

L

ordinatas cōmutationes motionū atq; formarū. **H**oc
interim scēcio dñe. cum audio loquentem scripturā tuā
in p̄ncipio fecit deus celum et terram. terra autem erat
inuisibilis et incomposita. et tenebre erant super abissū
neq; cōmemorantē quo tu die feceris hec. **S**ic interim
scēcio p̄pter illud celum celi. celum intellectuale. **V**bi
est intellectus nosse simul. n̄ ex parte. nō in enigmatē
non p̄ speculum. s; ex toto in manifestatione. facie ad fa-
ciem. non modo hoc. non modo illud. s; quod dictū est
nosse simul sine vlla vicissitudine tempoz. et p̄pter in-
uisibilem atq; incōpositā terram sine vlla vicissitudie
tempoz. que solet habere modo hoc. et modo illud: q̄a
vbi nulla species. nusquā est hoc aut illud. **P**ropter
duo hec p̄mitus formatū. et penitus informe illud celū
s; celum celi. hoc vero terram. s; terram inuisibilem &
incompositā. **P**ropter duo hec interim scēcio sine cō-
memoratione dierum dicere scripturā tuam. in p̄ncipio
fecit deus celum et terram. **S**tatim quippe subiecit. quā
terram dixerit: et quod secundo die cōmemoratur factū
firmamentū et vocatū celum. insinuat de quo celo p̄us
sine diebus sermo locut⁹ sit. **M**ira p̄funditas eloquiorū
tuoz: quoz ecce ante nos superficies blandiens paruul⁹
Sed mira p̄funditas deus me⁹. mira p̄funditas **h**orror
est intendere in eam: horror honoris. et tremor amoris
Odi hostes eius vehementer. **O** si occidas eos de gladio
bis acuto: et non sint hostes eius. **S**ic enī amo eos occi-
di sibi. ut uiuant tibi. **E**cce autem alij nō rep̄hensores
s; laudatores libri geneseos. **N**on inquit hoc voluit
in his verbis intelligi spūs dei. qui p̄ moīsen famulum
eius ista conscripsit: non hoc voluit intelligi quod tu
dicis. s; aliud quod nos dicimus: quibus ego te arbitro
deus omnīū nostrū. ita respondeo. **N**um dicetis falsa

esse. que mihi veritas voce forti in aurem interiorē dicit
 de vera eternitate creatoris. qđ nequaquā ei⁹ substācia
 p tempora varietur. nec eius voluntas extra eius sub-
 stāciam sit. vnde non cum modo velle hoc. modo velle
 illud. s; semel et simul et semper velle omnia que vult.
 non iterū et iterum. neq; nunc ista. neq; nūc illa. nec
 velle postea quod nolebat. aut nolle quod volebat p̄us
 quia talis voluntas mutabilis est. **¶** Et omne mutabile
 non est eternū s; Deus autem noster eternus est. Item
 quod mihi dicit in aurem interiorē expectatio rerū ven-
 turarū. fit contuitus cum venerint: idemq; contuitus
 fit memoria cū p̄terierint. Omnis porro intencio que
 ita variatur mutabilis est: **¶** Et omne mutabile eternū
 non est. Deus autem noster eternus est. Hec colligo
 atq; coniungo: et inuenio deū meum deum eternū. nō
 aliqua noua voluntate condidisse creaturā: nec scien-
 tiam ei⁹ transitorium aliquid pati. Quid ergo dicetis
 contradictores s; An falsa sunt ista s; Non inquirunt
 Quid illud s; Num falsum est illud omnem naturā
 formatā. materiā ue formabilem non esse. nisi ab illo
 qui sūme bon⁹ est. quia summe este. Neq; hoc negam⁹
 inquirunt. Quid igitur s; An illud negatis. sublimen
 quandā esse creaturā. tam casto amore adherentem deo
 vero. **¶** Et vere eterno. ut quāuis ei coeterna non sit. in
 nullam tamen tempoz varietatē et vicissitudinē ab illo
 se resoluat. et defluat. s; in eius solius veracissima con-
 templatione requiescat. Quoniā tu deus diligenti te
 quantū precipis. ostendis ei te et sufficis ei: et ideo non
 declinat a te. nec ad se. Hec est domus dei non terrena.
 neq; vlla celesti mole corporea. s; spiritalis et particeps
 eternitatis tue: quia sine labe in eternū. Statuisti enim
 eam in seculum et in seculū seculi. preceptū posuisti **¶**

non preteribit. **N**ec tamen tibi deo coeterna: quoniam
non sine initio **F**acta est enim. **N**am et si non inuenie
mus tempus ante illam. prior quippe omnium creata
est sapientia. nec utique illa sapientia tibi deus noster patri
suo plane coeterna et equalis. et per quam creata sunt omnia
et in quo principio fecisti celum et terram: sed perfectio sapi
entia que creata est intellectualis natura scilicet que con
templatione luminis lumen est. **D**icitur enim et ipsa
quavis creata sapientia. **S**ed quantum interest inter lu
men quod illuminat. **E**t quod illuminatur. tantum inter
sapientiam que creat. et ipsam que creata est: sicut inter
iusticiam iustificantem. et iusticiam que iustificatione facta
est. **N**am et nos dicti sumus iusticia tua. **A**it enim quidam
seruus tuus. quia nos sumus iusticia dei. **I**n ipso ergo
quia propter omnium creata est quedam sapientia que creata
est. mens rationalis et intellectualis caste civitatis tue
matris nostre. que sursum est et libera est. et eterna in ce
lis. **Q**uibus celis nisi qui te laudant celi celorum: quia
hoc est celum celi domino. **E**t si non inuenimus tempus ante
illam. quia et creaturam temporis antecedit que propter om
nium creata est. ante illam tamen est ipsius creatoris eter
nitas. a quo facta sumus exordium. quavis non tem
poris quia nondum erat tempus. ipsius tamen conditionis
sue. **V**nde ita est abs te domine. ut aliud sit plane quam tu
et non id ipsum: quoniam et si non solum ante illum. sed
nec in illa inuenimus tempus quia est idonea facies tua
semper videre. nec usquam deflectitur ab ea: quo fit ut
nulla mutatione varietur. **I**nest ei tamen ipsa muta
bilitas unde tenebresceret et frigesceret. nisi amore gran
di tibi coherens tanquam semper meridies luceret. **E**t
ferueret ex te. **O** domus luminosa et speciosa dilexi de
corem tuum. et locum habitationis glorie domini mei

fabricatoris et possessoris tui. **T**ibi suspiret pegrinatio
mea: et dico ei qui fecit te ut possideat et me in te: quia
fecit et me **E**rravi sicut ovis perditus: sed in humeris pasto
ris mei structoris tui spero me reportari tibi. **Q**uid di
citis mihi quos alloquebar contradictores qui tamen
et moysen pium famulum dei et libros eius oracula sancti
spiritus creditis? **E**stne ista domus dei non quidem deo co
eterna. sed tamen secundum modum suum eterna in celis ubi
vices temporum frustra queritis. quia non inuenietis?
Supergreditur enim omnem distentionem et omne spacium
etatis volubile. cui semper inherere deo bonum est. **E**st
inquiunt. **Q**uid igitur ex his que clamavit cor meum
ad deum meum. ut audiret interius vocem laudis eius?
Quid tandem falsum esse contenditis? **A**n quia erat
informis materies? ubi propter nullam formam nullus
ordo erat? **V**bi autem nullus ordo erat. nulla esse ui
cissitudo temporum poterat: sed tamen hoc pene nichil in
quantum non omnino nichil erat. ab illo utique erat a quo
est quicquid: quod ut cumque aliquid est. **H**oc quoque aiunt
non negamus. **C**um his enim volo coram te aliquid collo
qui deus meus. qui hec omnia que intus in mente mea
non tacet veritas tua vera esse concedunt. **N**am qui hec
negant latent quantum volunt et obstrepent sibi: persua
dere conabor ut quiescant et viam prebeant ad se verbo
tuo. **Q**uod si noluerint et repulerint me obsecro deus
meus ne tu sileas a me. tu loquere in corde meo veraciter
Solus enim sic loqueris: et dimittam eos foris sufflantes in
pulverem. et excitantes terram in oculos suos. et intrem
in cubile meum. **E**t cantem tibi amatoria. gemens in
enarrabiles genitus in pegrinatione mea. et recordans
iherusalem extento in eam sursum corde. iherusalem patriam
meam. iherusalem matrem meam. teque super eam regna

LXX

torem : illustratorē : patrem : tutorem : maritū : castas
et fortes delicias et solidū gaudium . et omnia bona in
effabilia simul omnia : quia vnū summū et verū bonū
Et non auertar donec in eius pacem matris carissime
vbi sunt p̄miciē spūs mei . vnde ista mihi certa sunt .
colligas totū quod sum : a dispersiōe et deformitate hac
et conformes atq; confirmes in eternū deus meus mise
ricordia mea **C**um his autem qui cuncta illa que vera
sunt falsa esse non dicunt honorantes et in culmine se
quende auctoritatis nobiscū constituentes illam p̄ scm
moisen . editam sanctā scripturā tuam . et tamē nobis
aliquid contradicunt . ita loquar . **T**u esto deus noster
arbiter inter confessiones meas et contradictiones eorū
Dicunt enim **Q**uāuis vera sint hec non ea tamē duo
moises intuebatur cū reuelante spū diceret in p̄ncipio
fecit deus celum & terram . **N**on celi nomine spiritalē
ul' intellectualem illam creaturā semper faciem dei con
templantē significauit : nec terre nomine informē ma
teriam . **Q**uid igitur & quod nos dicim⁹ inquit hoc
ille vir sensit : hoc verbis istis elocutus est . **Q**uid illud
est & nomine aiunt celi et terre . totum istum visibilem
mundū p̄us vnīuersaliter et breuiter significare voluit
ut postea digereret dierū enumeratione quasi articula
tim vnīuersa que sancto spiritui placuit sic enunciare .
Tales quippe homines erant rudēs ille atq; carnalis
populus cui loquebatur . ut eis opera dei non nisi sola
visibilia cōmendāda indicaret **T**erram vero inuisibilē
et in compositā tenebrosamq; abissum . vnde consequen
ter ostenditur p̄ illos dies facta atq; disposita esse cūcta
ista visibilia que nota sunt omnib⁹ . non incongruentē
informē istam materiem intelligendā esse consensient
Quid si dicat alius eandem informitatē confusiōēq;

materie celi et terre nomine prius insinuatā. quod ex ea
mundus iste uisibilis cum omnibus naturis que in eo
manifestissime apparent. qui celi & terre nomine sepe
appellari solet conditus atque perfectus est. Quid si di-
cat et alius celum et terram quidem inuisibilem visibilemque
naturā non indecenter appellatā. ac per hoc uniuersam
creaturā quam fecit insapientia idest in principio deus
huiusmodi duobus uocabulis esse comprehensā. Verū
tamen quia non de ipsa substantia dei sed ex nichilo cumda
facta sunt quia non sunt id ipsum quod deus. & inest
quedā mutabilitas omnibus siue maneant sicut eterna
domini dei. siue mutantur sicut anima hominis et corp⁹
commune omnium rerū inuisibilium visibiliumque mate-
riem. adhuc informē sed certe formabilem unde fieret celū
et terra idest inuisibilis atque uisibilis iam utraqque forma-
ta creatura his nominibus enunciata quibus appellaretur
terra inuisibilis & in composita et tenebre super abyssum
ea distinctione ut terra inuisibilis et in composita intelli-
gat materies corporalis ante qualitatem forme. tenebre
autem super abyssum spiritualis materies ante cohibitionem sa-
pientie. est adhuc quod dicat si quis alius uelit non se-
licet iam perfectas atque formatas inuisibiles visibilesque
naturas celi et terre nomine significari cum legitur in
principio fecit deus celum & terram. sed ipsam adhuc in-
formem inchoationem rerū formabilem creabilemque ma-
teriam his nominibus appellatā. quod in ea iam essent
ista confusa nondum qualitibus formisque distincta que
nunc digesta suis ordinibus vocantur celum et terra. illa
spiritualis. hec corporalis creatura. Quibus omnibus
auditis et consideratis nolo uerbis contendere. Ad nichil
enim utile est nisi ad subuersionem audientium. Ad edi-

ficationē autem bona est lex. si quis ea legitime utat:
quā finis ei⁹ caritas de corde puro et consciencia bona
et fide non ficta. **E**t nouit magister noster in quibus
duobus p̄ceptis totam legem p̄phetasq; suspenderit: que
mihī ardentē confitenti deus meus lumē oculorū meorū
in occulto. quid mihī obest cum diuersa in his verbis in
telligi possint. que tamen vera sint. quid inquā mihī
obest. si aliud ego sensero quā sensit alius eum sensisse
qui scripsit? **O**mnēs quidem qui legim⁹ nitimur hoc
indagare aut cōprehendere quod voluit ille quē legim⁹
Et cum eū veridicū credimus. nichil quod falsū esse ul'
nouim⁹ vl' putamus. audem⁹ eum existimare dixisse.
Quoniam ergo quisq; conatur id sentire in scripturis sc̄is
quod ī eis sensit ille qui scripsit. quid mali est si hoc sen
ciat quod tu lux omnium veridicarū mentiū ostendis
verum esse. etiam si hoc non sensit ille quem legit. cum
et ille verum nec tamen hoc senserit? **V**erum est enim
dñe fecisse te celum et terram. et verū est esse p̄ncipiū
sapientiā tuam in qua fecisti omnia. **I**tem verū est qđ
mundus iste visibilis habet magnas partes suas celum
et terram breuī complexione factarū omnium condita
rūq; naturarū. **E**t verum est quod omne mutabile in
sinuat noticiē nostre quandā informitatē qua formam
capit ul' qua mutatur et vertitur. **V**erū est nulla rem
pora perpeti. quod ita coheret formę incōmutabili. ut
quāuis sit mutabile nō mutetur. **V**erum est informi
tatem que p̄pe nichil est. vices temporū habere nō posse
Verum est. quod vnde fit aliquid potest quodā genere
locutionis habere iam nomē eius rei que inde fit. vnde
potuit vocari celum et terra quolibet informitas. vnde
factum est celum et terra. **V**erum est omnium formarū
nichil esse informi iuciniis. quā terrā et abissū **V**erū

est quod nō solum creatū atq; formatū. s; etiam quicq;
creabile atq; formabile est tu fecisti. ex quo sunt omnia
Verum est. omne quod ex informi formatur p̄us esse
informe: deinde formatū. **E**x his omnib; veris de q̄bus
nō dubitant. quoz interiori oculo talia videre donasti
Qui moisen famulum tuum in spū veritatis locutū
esse immobiliter credunt. ex his ergo omnib; aliud sibi
tollit. qui dicit in p̄ncipio fecit deus celū et terrā. idest
in verbo suo sibi coeterno fecit deus intelligibilem atq;
sensibilem ul' spiritale corporalemq; creaturā: aliud qui
dicit in p̄ncipio fecit deus celum et terram. idest in verbo
suo sibi coeterno fecit deus vniversā istam molem corpo
rei mundi hui⁹ cum omnib; quas continet manifestis
notisq; naturis: aliud qui dicit in p̄ncipio fecit deus ce
lum et terram. idest in verbo suo sibi coeterno fecit deus
informem materiam creature corporalis et spiritalis:
aliud qui dicit in p̄ncipio fecit deus celum et terrā. idest
in verbo suo sibi coeterno fecit deus informem materiā
creature corporalis. vbi confusū adhuc erat celū et terra
que nunc iam distincta atq; formata in istius mundi
mole sentim⁹: aliud qui dicit in p̄ncipio fecit deus celū
et terram. idest in ipso exordio faciendi atq; operandi
fecit deus informē materiā confuse habentem celum et
terram. vnde formata nunc eminent **Q**ue apparent cum
omnib; qui in eis sunt **I**tem quod adinet ad intellectū
verborū sequencium ex illis omnibus veris. aliud sibi
tollit qui dicit. terra autem erat inuisibilis et incōposi
ta. et tenebre erant super abissū. idest incorporale illud
quod fecit deus. adhuc materies erat corporearū rerum
iformis sine ordine. sine luce: aliud qui dicit. terra autē
erat inuisibilis et incompressa. et tenebre erant super
abissū idest hoc totū quod celum et terra appellatū est.

L

adhuc informis et tenebrosa materies erat. vnde fieret
celum corporeū et terra corporea cum omnibus que in
eis sunt corporeis sensibus nota: aliud qui dicit terra
autem erat inuisibilis et incomposita. et tenebre erant
super abissum. idest hoc totum quod celum et terra appel
latum est. adhuc informis et tenebrosa materies erat.
vnde fieret celum intelligibile quod alibi dicitur celum
celi. et terra scilicet oīs natura corporea. sub quo noīe
intelligatur etiam hoc celū corporeū. idest vnde fieret
omnis inuisibilis visibilisq; creatura: aliud qui dicit.
terra autē erat inuisibilis et incōposita. et tenebre erāt
super abissum. nō illā informitatē nomine celi et terre
scriptura appellauit. sed iam erat inquit ipsa informi
tas quā terram inuisibilem et incōpositā tenebrosāq;
abissum nominauit. de qua celum et terram deū fecisse
p̄dixerat. spiritālē scilicet corporalemq; creaturā: aliud
qui dicit. terra autem erat inuisibilis et incōposita. &
tenebre erant super abissum. idest informitas quedā iā
materies erat. vnde celū & terram deū fecisse scriptura
p̄dixit. totam scilicet corporeā mundi molem in duas
maximas partes. superiorē atq; inferiorē distributā.
cum omnib; que in eis sunt usitatis notisq; creaturis.
Cum enī duabus istis extremis sentencijs resistere quis
quā ita temptauerit si non vult hanc informitatē ma
terie celi et terre noīe appellatam videri. erat ergo aliqd
quod non fecerat deus. vnde celum & terram faceret.
neq; enī scriptura narrauit quod istam materiem deus
fecerit. nisi ut intelligam⁹ eam celi et terre. aut solius
terre vocabulo significatā. cum diceretur in p̄ncipio fe
cit deus celum et terram. et id quod sequitur. terra autē
erat inuisibilis et incōposita quāuis informē materiā
sic placuerit appellare. non tamen intelligam⁹ nisi eā

quā fecit deus. in eo quod scriptū est. fecit deus celū & terram. respondebunt assertores duarū istarū sententiarū quas extremas posuim⁹. aut illi⁹. aut illius. cum hec audierint et dicent. Informem quidem istā materiem non negam⁹ a deo factam. a quo sunt oīa bona valde: quia sicut dicim⁹ amplius bonū esse quod creatum atq; formatū est. ita fatemur min⁹ bonū esse quod factū est creabile atq; formabile. s; tamen bonū. Non autem cōmemorasse scripturā quod hanc informitatē fecerit de⁹. sicut alia multa non cōmemorauit. sicut cherubin & seraphim. et que apl's distincte ait. sedes. dominationes principatus. potestates. que tamen oīa deū fecisse manifestum est. Aut si eo quod dictū est fecit celum et terrā cōprehensa sunt oīa. quid de aquis dicimus super quas ferebatur spūs dei & Si enī terra nominata simul intelliguntur. quomodo iam terre noīe materies īformis accipitur. quando tam speciosas aquas videm⁹? Aut si ita accipitur. cur ex eadem informitate scriptum est factū firmamentū. et vocatū celū neq; scriptū est factas esse aquas & Non enī adhuc informes sunt. et inuise. quas ita decora specie fluere cernim⁹. Aut si tunc acciperunt istam speciem cū dixit deus. congregetur aqua que est sub firmamento. vt congregatio sit ipsa formatio. quid respondebitur de aquis que super firmamentū sunt & quia neq; informes tam honorabilē sedē accipere meruissent: nec scriptū est qua voce formate sint Vnde si aliquid genesis tacuit deū fecisse. quod tamen deum fecisse nec sana fides. nec cert⁹ ambigit intellectus. nec ideo vlla sobria doctrina dicere audebit. istas aquas cōternas deo. quia in libro geneseos cōmemorates quidē audimus. vbi autem facte sint non inuenim⁹. cur non informem quoq; illam materiē quā scriptura hec terrā

II

inuisibilem et incompositā tenebrosamq; abissū appel-
lat. docente veritate. intelligam? ex deo factam esse de
nichilo. ideoq; illi non esse coeternā. quāuis vbi facta
sit omiserit enunciare ista narratio. **H**is ego auditis
atq; p̄spectis p̄ captu infirmitatis mee. quā tibi confi-
teor scienti deo meo. duo video dissensionū genera ob-
oriri posse. cum aliquid annuncijs veracibus p̄ signa enū-
ciatur: vnū si de veritate rerum. alterum si de ipsi? qui
enunciat voluntate dissensio est. **A**lter enī querim? de
creature condicione quid verū sit: aliter autem quid in
his verbis moyses egregius domesticus fidei tue intelli-
gere lectore auditoremq; voluerit. **I**n illo p̄mo genere
discedant a me omnes qui ea que falsa sunt se scire arbi-
trantur: in hoc item altero discedant a me omnes qui
ea que falsa sunt moysen dixisse arbitrant. **C**oniungar
autem illis dñe in te. et delecter cum eis in te. q̄ veritate
tua pascuntur in latitudine caritatis. et accedam? siml
ad verba libri tui. et queram? in eis voluntatem tuā.
p̄ uoluntatē famuli tui. cui? calamo dispensasti ea. **S**i
quis nostrū sic inueniet eam inter tam multa verba. q̄
in illis verbis aliter atq; aliter intellectis occurrūt que-
rentibus ut tam fidenter dicat hoc sensisse moysen. atq;
hoc in illa narratione voluisse intelligi. quā fidēter di-
cit hoc verum esse. siue ille hoc senserit. siue aliud. **E**cce
enī deus meus ego seruus tuus qui vovi tibi sacrificiū
confessionis in his litteris. **Q**uo oro ut ex misericordia
tua reddam tibi vota mea. ecce ego quā fidenter dico ī
tuo verbo incommutabili omnia te fecisse. inuisibilia et
visibilia. nunquid tam fidenter dico. non aliud quam
hoc adtendisse moysen. cum scriberet īp̄ncipio deus fecit
celum et terram. q̄a non sicut in tua veritate hoc certū
video: ita in eius mente video id eum cogitasse cum hec

scriberet. **P**otuit enī cogitare in ipso faciendi exordio cum diceret in pncipio: potuit et celum et terram hoc loco. nullam iam formatā pfectamq; naturā. siue spiritalem siue corporalem. s; utrāq; inchoatā. **A**dhuc in formem velle intelligi. **V**ideo quippe vere potuisse dici quicquid horū diceretur: s; quid horū in hīs verbis ille cogitauerit nō ita video: quāuis siue aliquid horū siue qd aliud quod a me cōmemoratū non est. tantus uir ille mente conspexerit. cum hec verba pmeret. verum eum vidisse apteq; id enunciauisse non dubitem. **N**emo iam mihi molestus sit dicendo mihi. non hoc sensit moyses quod tu dicis: s; hoc sensit quod ego dico. Si enim mihi diceret vnde scis hoc sensisse moysen quod de hīs verbis eius loqueris. equo animo ferre deberem: et responderē fortasse ea que superius respondi. ul' aliquanto vberius si esset durior. **C**um vero dicit non hoc ille sensit quod tu dicis s; quod ego dico. neq; tamen negat quod vterq; nostrum dicit utrūq; verum esse. **Q**uia pauperū deus meus. in cuius sinu non est contradictio. plue mihi mitigationes in cor. vt patienter tales ferā. qui nō mihi hoc dicunt quia diuini sunt. et in corde famuli tui vident quod dicunt: sed quia superbi sunt. nec nouerunt moysi sententiā. s; amant suam: non quia vera est. sed quia sua est. **A**lioquin et aliam veram pariter amarēt sicut et ego amo quod dicunt quando verum dicunt. nō quia ipsoꝝ est s; quia verum est: et ideo iam nec ipsoꝝ est. quia verum est. **S**i autem ideo ament illud qā uerum est. iam et ipsoꝝ est. et meū est: quoniā incōmune omnium est veritatis amatoꝝ. **I**llud autem qd contendūt non hoc sensisse moysen quod ego dico. s; quod ipi dicūt nolo. non amo: quia et si ita est. tamē ista temeritas nō sciencie s; audacie est: nec uisus. s; rīpus eam peperit

111

Videoq; domine tremenda sunt iudicia tua. quoniam
veritas tua nec mea est nec illius. aut illius: s; omnium
nostrum quos ad eius communionem publice vocas. terribiliter
ammonens nos. ut eam nolimus habere peratam. ne perue
mur ea. **N**am quisq; id quod tu omnibus ad fruendum pro
ponis sibi proprie vendicat. et suum vult esse quod omnium
est commune a communi pellitur ad sua: hoc est a veritate
ad mendacium. **Q**ui enim loquitur mendacium. de suo
loquitur. **A**ttende iudex optime deus. ipsa veritas ad
tende. quid dicam contradictori huic: attende: coram te
enim dico. et coram fratribus meis. qui legitime utuntur
lege usq; ad finem caritatis: attende et uide quid ei dicam
si placet tibi. **H**anc enim vocem. huic refero fraternam et
pacificam. **S**i ambo videmus verum esse quod tu dicis.
et ambo videmus verum esse quod dico. ubi queso id uide
mus? **N**ec ego utiq; in te. nec tu in me: s; ambo in ipsa
que supra mentes nostras est. incommutabili veritate.
Cum ergo de ipsa domini dei nostri luce non contendamus
cur de proximi cogitatione contendimus. quam sic uideri non
possumus ut uidetur incommutabilis veritas: quando
si ipse moyses apparuisset nobis. atq; dixisset hoc cogi
taui. nec sic eam uideremus. s; crederemus. **N**on itaq;
supra quam scriptum est. unus pro altero infletur aduersus
alterum **D**iligamus dominum deum nostrum ex toto corde et ex
tota anima. ex tota mente nostra. et proximum nostrum
sicut nosmetipsos. **P**ropter que duo precepta caritatis
sensisse moysen quicquid in illis litteris sensit. nisi credi
derimus mendacem facimus dominum. cum de animo con
serui aliter quam ille docuit opinamur. **N**am uide quam
stultum sit in tanta copia uerissimarum sententiarum que de
illis uerbis erui possunt. temere affirmare quam earum
moyses potissimum senserit: et perniciosis contencionibus

ipsam offendere caritatē ppter quā dixit oīa • cui⁹ dicta
conamur exponere. **E**t tamen ego deus meus celsitudo
humilitatis mee • et requies laboris mei • qui audis cō-
fessiōes meas • et dimittis peccata mea • quoniā tū mibi
precipis ut diligam p̄ximū meum sicut meipsū • non
possum min⁹ credere de moise fidelissimo famulo tuo •
quia mibi optarem ac desiderarem abs te dari muneris
si tempore illo natus essem quo ille: eoq; loco me consti-
tuisses • ut p̄seruitutem cordis ac lingue mee littere ille
dispensarentur • que tanto post essent omnib; gentibus
p̄future • et p̄ vniversū orbem tāto auctoritatis culmīe
omnium falsarū superbarūq; doctrinay v̄ba superature
Vellem quippe si tunc ego essem moises ex eadem nāq;
massa omnes venimus • et quid est hō nisi q̄a memor es
eius • uellē ergo si tunc ego essem quod ille • et mibi abs
te geneseos liber scribendus adiungeretur • tantā mibi
eloquēdi facultatē dari • et eum texendī sermonis modū
ut neq; illi qui nondū queunt itelligere quemadmodū
creat de⁹ • tanquā excedencia uires suas dicta recularēt
et illi qui hoc iam possunt inquālibet veram sententiā
cogitando venissent • eam non pretermisam in paucis
verbis tui famuli reperirent: et si alius aliam uidisset
in luce veritatis • nec ipsa ī eisdem uerbis intelligenda
deessent. **S**icut enī fons in paruo loco vberior est pluri-
busq; riuis in ampliora spacia fluxum ministrat • quā
quolibet eoy riuoy qui p̄ multa locoy ab eodem fonte de-
ducitur: ita narratio dispēsatoris tui • sermocinaturis
pluribus p̄ futura • paruo sermonis modulo scatet flu-
enta liquide veritatis • vnde sibi quisq; verum qđ de his
rebus potest • hic illud • ille illud • p̄ longiores loquclarū
an fractus trahat. **A**lii enim cum hec verba legunt ul'
audiunt cogitant deū quasi hominē aut quasi aliquā

~~11~~

molem in mensam præditam potestate. nouo quodam
et repentino placito. extra seipsam tanquã locis distan
tibus fecisse celum et terram. duo magna corpora supra
et infra quibus omnia continerentur: et cum audiunt
dixit deus fiat illud. et factum est illud. cogitant verba
cepta et finita. sonancia temporibus atq; transcuncta.
post quorū transitū statum existere qđ iussū est ut existe
ret: et si quid forte aliud hoc modo ex familiaritate car
nis opinantur. **I**n quibus adhuc paruulis aīalibus dñi
isto humillimo genere verborū tanquã materno sinu eorū
gestatur infirmitas. salubriter edificatur fides. q̄ certū
habeant. **E**t teneant deum fecisse omnes naturas quas
eorū sensus mirabili varietate circūspicit. **Q**uorū si quis
piam quasi uilitatem dictorū aspernatus extra nutritio
rias cunas superba imbecillitate se extenderit. heu cadet
miser. **E**t dñe deus miserere. ne in plumem pullū cō
culcent qui transeunt uiam: et mitte angelū tuum qui
eum reponat in nido ut uiuat donec uolet. **A**lii uero
quibus hec verba non iam nidus s; opaca fructecta sūt.
uident in eis latentes fructus: et volitant letantes: et
garrunt scrutantes. **E**t carpunt eos. **V**ident enī cum
hec verba legunt ul' audiunt tua deus eterna. et stabili
pmanfione cūcta preterita et futura tempora superari.
nec tamen quicquã esse temporalis creature quod tu nō
feceris cuius voluntas quia idest quod tu. nullo modo
mutata. ul' que antea non fuisset exorta uoluntate fe
cisti omnia. nō de te similitudinē tuam formā omniū
s; de nichilo dissimilitudinē informem. que formaretur
p similitudinē tuā recurrens in te vnū p captu ordina
to. quantū cuiq; rerum in suo genere datū est. ut fierēt
oīa bona valde. siue maneant circa te. siue gradatim re
mociore distancia p tempora et locos pulchras narrati:

ones faciant aut paciantur. **V**ident hec: et gaudent in
luce veritatis tue quantulū hinc valent. **E**t alius eorū
intendit in id quod dictum est. in p̄ncipio fecit deus. et
respicit sapienciā p̄ncipium: quia et loquitur ip̄a nob̄
Alius itidem intendit in eadem verba et p̄ncipium in
telligit exordium rerum conditarū: et sic accipit in p̄nci
pio fecit. ac si diceretur p̄mo fecit. **A**tq; in eis qui in
telligunt in p̄ncipio qđ in sapientia fecisti celū **E**t terrā
alius eorū ipsum celum et terrā creabilem materiem celi
et terre sic eē credit cognominatā: alius iam formatas
distinctasq; naturas: alius vnā formatam eandemq;
spiritalem celi noīe: aliam informē corporalis materie
terre noīe. **Q**ui autem intelligunt in nominibus celi
et terre adhuc informem materiā de qua formaretur ce
lum et terra. nec ipsi vno modo intelligunt: s; ali⁹ vnde
consummareē intelligibilis sensibilisq; creatura: alius
tantum vnde sensibilis moles ista corporea sinu grandi
contineas p̄spicias promtasq; naturas. **N**ec illi vno
modo qui iam dispositas digestasq; creaturas celum et
terram uocari hoc loco credunt: sed aliis inuisibile atq;
uisibilem. ali⁹ solam uisibilem. in qua luminosū celū
suspiciū⁹. et terrā caliginosā et queq; in eis sunt. **E**t
ille qui non aliter accipit in p̄ncipio fecit quā si diceret
p̄mo fecit. nō habet quomodo veraciter intelligat celū
et terram. nisi materiā celi et terre intelligat. uidelicet
vniuersē. idest itelligibilis corporalisq; creature. **S**i enī
iam formatā velit vniuersam. recte ab eo queri potest
si hoc p̄mo fecit deus. quid fecerit deinceps. et post vni
uersitatē nō inueniet. ac p̄ hoc audiet inuitus. **Q**uo
modo illud p̄mo. si postea nichil. **C**um vero dicit p̄mo
informem. deinde formatā. non est absurdū immo est
idoneū discernere. quid precedat eternitate. qđ tempore:

L

quid electione: quid origine **E**ternitate. sicut deus oīa:
tempore. sicut flos fructū: electione. sicut fructus florē:
origine. sicut sonus cantum. **I**n his quatuor. p̄mum
& vltimū que cōmemorauī. difficilime intelliguntur:
duo media facillime. **N**amq; rara visio est & nimis
ardua. consp̄cere dñe eternitatē tuam incōmutabiliter
mutabilia faciētē. ac p̄ hoc p̄orem **Q**uis deinde sic acu-
tū cernat animo. vt sine labore magno dinoscere valeat
quomodo sit prior sonus quā cantus. **I**deo q̄a cant⁹
est formatus sonus. et esse utiq; aliquid non formatū
potest: formari autē quod non est. non potest. Sic est
prior materies quā id quod ex ea fit: nō ideo prior q̄a
ipsa efficit cum potius fiat: nec p̄or interuallo tēporis
Neq; enī priores tempore sonos edimus informes sine
cantu. et eos posteriores tempore informā canticī coap-
tam⁹ aut fingim⁹. sicut ligna quibus arca ul' argentū
quo vasculū fabricatur. **T**ales quippe materie. tēpore
eciam p̄cedunt formas rerum que fiunt ex eis. **E**t in
cantu nō ita est **C**um enī cantatur auditur sonus ei⁹:
non p̄us informiter sonat. et deinde formatur incantū
Quod enī p̄mo ut cūq; sonuerit p̄terit: nec ex eo quic-
quā reperiēs quod resumptū arte cōponas. **E**t ideo can-
tus in sono tuo vertitur. quia sonus eius materies est
Idem quippe formatur ut cant⁹ sit: et ideo sicut dicebā
p̄or materies sonandī quā forma cantandī. non p̄fa-
ciendi potenciā prior. neq; enī son⁹ est cantandī artifex
s; cātanti anime subiacet ex corpore. de quo cantū faciat
nec tempore p̄or. simul enī cum cantu editur: nec prior
electione. non enim potior sonus quā cantus: quando
quidem cantus est. non tantū sonus. verū eciam specio-
sus sonus. **S**ed p̄or est origine. quia non cant⁹ format⁹
ut sonus sit: s; son⁹ formatur ut cantus sit **H**oc exēplo

qui potest intelligat. materiã rerũ p̃mo factã et appel
latam celũ et terrã. quia nondũ facta sũt celũ et terra:
nec tempore p̃mo factam. quia forme rerũ exerunt tem
pora. **I**lla autem erat informis. iamq; in temporibus
simul animaduertiẽ. nec tamen de illa narrari aliquid
potest. nisi velut tempore p̃or sit cũ pendatur extremior
quia p̃fecto meliora sunt formata quã informia. et p̃ce
datur eternitate creatoris. ut esset de nichilo vnde aliq̃d
fieret. **I**n hac diuersitate sententiarũ verarũ concordia
pariat ipsa veritas: et deus noster misereat nostri. ut
legitime lege utamur. p̃cepti fine pura caritate. **N**ec p
hoc si quis querit ex me. q̃d horũ moyses ille tuus famu
lus senserit. non sunt hi sermones confessionũ mearũ.
si tibi non confiteor. nescio: **N** scio tamen illas veras
esse sententias. exceptis carnalibus de quibus quantũ
existimaui locutus sum: quos tamẽ bone spei paruulos
hec verba libri tui ñ territant alta humiliter. et pauca
copiose: sed om̃es quos in eis uerbis vera cernere. ac di
cere fateor. diligam? nos inuicem pariter. pariterq; di
ligam? te deũ nostrũ. Fontem ueritatis. si non vana. s; **I**
ipsam situm? eundemq; famulum tuum scripture huius
dispentore spũ tuo plenũ ita honorem? ut hoc eum te
reuelante cum hec scriberet adtendisse credam? quod in
eis maxime et luce ueritatis et fruge utilitatis excellit
Ita cum ali? dixit hoc sensit quod ego. **N** alius immo
illud quod ego. religiosi? me arbitror dicere. cur non
utrũq; potius si utrũq; verum est: et si quid terciũ. et
si quid quartũ. et si quid omnino aliud uerũ quispiam
in his verbis uideat? **C**ur non illa oĩa uidisse credat
p̃ quem deus vn? sacras litteras vera et diuersa uisuris
multorũ sensibus temperauit? **E**go certe q̃d intrepidus
de meo corde p̃nuncio. si ad culmen auctoritatis aliquid

PL

scriberem. sic mallem scribere. ut quod veri quisq; de his
rebus capere posset mea verba resonarent. quā ut vnā
veram sententiā ad hoc aperius ponerem. ut excluderē
ceteras. quarū falsitas me non posset offendere. **N**olo
itaq; deus meus tam p̄ceptus esse. vt hoc illum iurū de te
meruisse non credā. **S**ensit ille omnino in his verbis.
atq; cogitauit cum ea scriberet. quicquid hic veri potuim⁹
inuenire: et quicquid nos non potuimus. aut nondū
possum⁹. **E**t tamen in eis inueniri potest. **P**ostremo
dñe qui deus es et non caro et sanguis. et siquid homo
mī⁹ uidet. nūquid et sp̄n̄i tuū bonū. qui deducet me
in terrā rectā latere potuerit quicquid eras in eis v̄bis.
tu ipse reuelaturus legentib; posteris. etiā si ille per quē
dicta sunt vnā fortassis ex multis veris sententiā cogi-
tauit. **Q**uod si ita est. sit igitur illa quā cogitauit ce-
teris excellior: nobis autē dñe aut ipsā demonstra aut
quā placet alterā veram. ut siue nobis hoc quod etiam
illi hominī tuo. siue aliud ex eorūdem verborū occasione
patefacias. tu tamen pascas. non error illudat. **E**cce
dñe deus me⁹. quā multa de paucis verbis. quā ml̄ta
oro te scripsi⁹. **Q**ue nr̄e uires. que tempora omnib;
libris tuis ad istū modū sufficient. **S**ine me itaq; bre-
uius ī eis confiteri tibi. et eligere vnū aliquid quod tu
inspiraueris verū. certū. et bonū. etiā si multa occurre-
rint. vbi ml̄ta occurrere potuerint ea fide confessionis
mee. ut si hoc dixero quod sensit minister tu⁹ recte atq;
optime id enim conari me oportet. quod si affecur⁹ nō
fuero. id dicam tamen quod mihi per eius verba tua ve-
ritas dicere voluerit. que illi quoq; dixit quod voluit.

Sancti augustini **L**iber tredecimus **I**ncipit.

Inuoco te deus meus misericordia mea. qui fecisti me:
 et oblitū tui. non oblitus es. Inuoco te in aīam meā
 quā pparas ad capiendū te. ex desiderio qđ inspiras ei.
 nūc inuocantē te: nec deferas. qui pūsqūā inuocarem
 puenisti. et institisti crebescens multimodis vocib: ut
 audirem de longinquo et conuerterer. et vocantē me in
 uocarem te. Tu enī dñe deleuisti oīa mala merita mea
 ne retribueres manibus meis in quibus a te defeci. ¶
 puenisti oīa bona merita mea. ut retribueres manib:
 quib: me fecisti. quia ¶ pūsqūā essem tu eras. nec erā
 cui p̄stares ut essem: et tamen ecce sum ex bonitate tua
 pueniente totū hoc quod me fecisti. ¶ vnde me fecisti.
 Neq: enī eguisti me: aut ego tale bonū sum quo tu ad
 iuueris dñs meus et deus meus. non ut tibi sic seruiā
 qđ ne fatigeris inagendo. aut ne minor sit potestas
 carens obsequio meo. neq: ut sic te colam quasi terrā
 ut sis incultus si non te colam. s; ut seruiā tibi et colā
 te. ut de te mihi beneficit. a quo mihi est ut sim cui bene
 fit. ¶ Ex plenitudine quippe bonitatis tue creatura sub
 sistit: ut bonū quod tibi nichil pdesset. nec de te equale
 tibi esset. tamē quia ex te fieri potuit nō deesset. ¶ Quid
 enim te pmeruit celū et terra que fecisti in pncipio: ¶ Di
 cant quid te pmeruerūt spiritalis corporalisq: natura.
 quas fecisti in sapiencia tua. ut inde penderent etiā in
 choata. et informia queq: in genere suo ul' spiritali uel
 corporali. cuncta in imoderationē. et in longinquā dis
 similitudinē tuā. spiritale informe p̄stancius quā si for
 matū corpus esset: corporale autem informe p̄stancius
 quā si omnino nichil eēt: atq: ita penderent ī tuo v̄bo
 informia. nisi p̄ idem verbū reuocarent ad vnitatē tuā
 et formarent ut essent ab vno te sūmo bono vniuersa bo
 na valde: ¶ Quid te pmeruerāt ut essent saltī informia

que neq; hoc essent nisi ex te & **Q**uid te pmeruit mate-
 ries corporalis. ut esset saltem inuisibilis et incōposita
 quia neq; hoc esset. nisi quia fecisti eam. ideoq; te quia
 non erat pmereri ut esset non poterat & **A**ut quid te
 pmeruit inchoacio creature spiritalis vt saltem tenebro-
 sa fluiret simil' abisso. tui dissimilis nisi p idē verbū
 conuerteret ad idē a quo facta est. atq; ab eo illuminata
 lux fieret quāuis nō equaliter tamen conformis forme
 equali tibi & **S**icut enī corpori non hoc est esse qđ pulch-
 est. alioquin deforme esse non posset. ita eciam creato
 spiritui nō idem est viuere quod sapienter viuere: alio-
 quin incōmutabiliter saperet **B**onū autē illi est herere
 tibi semper. ne quod adeptus est cōuersione. auersione
 lumen amittat: et relabatur in uitā tenebrose abisso si-
 milem **N**am et nos qui scōni animā creatura spirital'
 sum⁹. auersi a te nrō lumine. ī ea uita fuim⁹ aliquādo
 tenebre: et ī reliquijs obscuritatis nrē laboram⁹. donec
 sum⁹ iusticia tua in vnico tuo sicut montes dei. **N**am
 iudicia tua fuim⁹. sicut abissus multa. **Q**uod autem
 in p̄mis condicionib; dixisti fiat lux. et facta est lux. n̄
 incongruenter hoc intelligo in creatura spiritali. quia
 erat iam qualiscūq; uita quā illuminares. s; sicut non
 in te pmeruerat ut esset talis uita que illuminari pos-
 set. **I**ta nec cum iam esset pmeruit te ut illuminaret.
Neq; enī eius informitas placeret tibi. si nō lux fieret
 non existendo s; in tuendo illuminantē lucem ei⁹ cohe-
 rendo. ut et quod ut cūq; uiuit. et quod beate uiuit. n̄
 deberet nisi gracie tue. conuersa p cōmutationē meliorē
 ad id quod neq; in melius. neq; indeterius cōmutari po-
 test. quod tu solus es. quia solus simpliciter es. cui nō
 est aliud viuere. aliud beate viuere: quia tua beatitudo
 tu es. **Q**uid ergo tibi deesset ad bonū quod tu tibi es.

etiā si ista ul' omnino nulla essent. ul' informia remia-
nerent. que non ex indigencia fecisti. s; ex plenitudine
bonitatis tue. cohibens atq; conuertens ad formā. non
ut tanquā tuū gaudium compleat ex eis. **P**erfecto enī
tibi displicet eoz impletio. ut ex te pficiant et tibi pla-
ceant: non autem impleto. tanquā et tu eoz pfectione
pficiendus sis. **S**pūs enī tuus bonus superferebat super
aquas: non ferebatur ab eis tanquā in eis requiesceret
In quibus enī requiescere dicitur spūs tuus bonus hos
in se requiescere facit. **S**ed superferebat incorruptibilis
et incōmutabilis volūtas tua. ipsa in se sibi sufficiens
super eam quam feceras uitam. cui non hoc est viuere
quod beate viuere. qā uiuit etiā fluitans in obscuritate
sua. cui restat conuerti ad eū a quo facta est: et magis
magisq; viuere apud fontē uite et in lumine eius uidere
lumen et perfici. et illustrari et beari. **E**t apparet mihi
in enigmatē trinitas. quod es deus me: quoniā tu p
in pncipio sapientie nre quod est tua sapientia de te na-
ta equalis tibi et coeterna. idest in filio tuo fecisti celū
et terram. **E**t multa dixim de celo celi. et de terra inui-
sibili et incōposita. et de abisso tenebrosa scdm spirital'
informitatis vagabunda deliquia: nisi conuerteret ad
eum a quo erat qualiscūq; uita. et illuminatione fieret
speciosa uita: **E**t esset celum celi eius. quod inter aquā
et aquā postea factū est: et tenebā iam patrē ī deī noīe
qui fecit hec. et filium in pncipij noīe in quo fecit hec:
Et trinitatē credens deū meū sicuti credebā. querebā in
eloquijs sanctis eius: **E**t ecce spūs tuus ferebatur super
aquas. **E**cce trinitas deus me. pater et filius. et spūs
sanctus creator vniverse creature. **S**ed que causa fuerat
o lumen veridicū tibi admoueo cor meum. ne me vana
doceat. discute tenebras eius. et dīc mihi obsecro te. per

matrem caritatē obsecro te. dic mihi que causa fuerat.
ut post nominatū celum et terram inuisibilem et in cō
positā. **¶** tenebras super abissū. tū demū scriptura tua
noīaret spm̄ tuum. **¶** Aut quid oportebat sic eū insinu
ari ut diceretur super ferri. Et non posset hoc dici nisi
p̄us illud cōmemoraret. cui super ferri spūs tuus posset
intelligi. **¶** Nec patri enī nec filio super ferebatur: nec
super ferri recte diceret. si nulli rei super ferret. **¶** Prius
ergo dicendū erat. cui super ferret: et deinde ille quē non
oportebat aliter cōmemorari. nisi ut super ferri diceret.
¶ Cur ergo aliter eum insinuari non oportebat. nisi ut
super ferri diceretur. **¶** Nam hinc sequatur qui potest in
tellectu apl̄m tuū dicentē. quia caritas tua diffusa
in cordibus n̄ris p̄ spm̄ sanctū qui datus est nobis: et
de spiritalibus docentem et demonstrantē supereminentē
viam caritatis. **¶** **¶** Flectentem genua p̄ nobis ad te. ut
cognoscam⁹ supereminentē scienciā caritatis xp̄i: ideoq;
ab initio supereminentē super ferebat⁹ super aquas. **¶** Cui
dicam. **¶** Quomodo dicam de pondere cupiditatis iam
abruptā abissū. et de subleuatione caritatis p̄ spm̄ tuū
qui super ferebat⁹ super aquas. **¶** Cui dicā. quomō dicā.
¶ Mergimur. **¶** **¶** emergim⁹. **¶** Neq; enī loca sunt quibus
mergimur et emergim⁹. **¶** Quid simili⁹ et qd dissimili⁹.
¶ Affectus sunt. amores sunt: imundicia spūs nostri de
fluens inferi⁹ amore curariū. et sanctatis tue. attolens
nos superi⁹ amore securitatis. ut sursum corda habeam⁹
ad te ubi spūs tuus super fert⁹ super aquas. et veniam⁹
ad supereminentē requiem cū p̄transierit anima nostra
aquas que sunt sine substantia. **¶** Defluxit angelus: de
fluxit aīa hoīs: et indicauerunt abissū vnīuerse spirita
les creature in p̄fundo tenebroso. nisi dixisses ab initio
fiat lux et facta esset lux: et inhereret tibi oīs obediens

intelligencia celestis ciuitatis tue. et requiesceret in spū
tuo q̄ super fertur incōmutabiliter super om̄e mutabile
Alioquin et ipsū celum celi tenebrosa abissus esset ī se:
nunc autem lux est in dño. Nam et in ipsa misera in
quietudine defluenciū spiritūū. **R** indicanciū tenebras
suas. nudatas veste luminis tui. satis ostendis quam
magnā rationālē creaturā feceris cui nullo modo suffi-
cit ad beatā requiem quicquid te min⁹ est. ac p̄ hoc nec
ipsa sibi. **T**u enī deus noster illuminabis tenebras n̄ras
ex te oriuntur vestimēta n̄ra: et tenebre n̄re sicut meri-
dies erunt. **D**a mihi te deus me⁹: redde mihi te. te enī
amo. **E**t si parū est. amen validius. **N**on possū metiri
ut sciam quantū desit mihi amoris ad id quod sat est.
ut currat uita mea in amplexus tuos: nec auertatur
donec abscondat̄ in abscondito vultus tui. **H**oc tantū
scio. quia male mihi est p̄ter te. non solum extra te. s̄
etiam in meipso: et oīs mihi copīa. que deus meus nō
est. egestas est. **N**unquid aut pater. aut filius n̄ super
ferebat̄ super aquas. si tanquā loco sicut corpus ē. **N**ec
spiritus sanctus. **S**i autem incōmutabilis diuinitatis
eminencia super om̄e mutabile et pater et filius et spūs
sc̄s superferebat̄ super aquas: cur ergo tantū de spū tuo
dictū est hoc ē. **C**ur de illo tantū dictū est. q̄si locus ibi
esset qui non est locus. et de quo solo dictum est quid sit
donū tuum ē et in dono tuo requiescimi⁹: ibi te fruim⁹
requies n̄ra. locus n̄r: amor illuc adtollit nos: et spūs
tuus bonus exaltat humilitatē n̄ram de portis mortis
in bona voluntate pax nobis est. **C**orpus pondere suo
nititur ad locum suum: pondus non ad ima tantū est.
s̄ ad locū suum. ignis sursū tendit. deorsū lapis. **D**on-
deribus suis aguntur: loca sua appetunt. **O**leum infra
aquā fusum. super aquā adtollitur: aqua supra oleum

fusa. infra oleum dimergitur: ponderibus suis aguntur:
loca sua petunt. **Q**uoniam ordinata in quiete sunt. ordinantur
et quiescunt. **D**onus meum. amor meus. eo feror. quo
cumque feror. **D**ono tuo accendimur: et sursum ferimur. **I**n
ardescimus et imus: ascendimus ascensiones in corde: et
cantamus canticum graduum. **I**gne tuo. igne tuo bono
inardescimus et imus: quoniam sursum imus ad pacem iherusalem:
quoniam iocundatus sum in his quod dixerunt mihi. in domum domini
ibimus. **I**bi nos collocavit voluntas bona. ut nichil
velimus aliud. quam permanere illic in eternum. **B**eata
creatura que non novit aliud. cum esset ipsa aliud. nisi
dono tuo quod super fertur omne mutabile. mox ut facta
est adtolleretur nullo intervallo temporis. in ea voca-
tione quam dixisti fiat lux. et fieret lux. **I**n nobis enim distingui-
tur tempore quo tenebre fuimus. et lux efficiamur: in
illa vero dictum est quid esset nisi illuminaretur: et ita
dictum est quasi prius fuerit fluxa et tenebrosa. ut appa-
reret causa qua dictum est ut aliter esset: idest ut ad lu-
men indeficiens conuersa lux esset. **Q**ui potest intelli-
gat. a te petat. **U**t quid mihi molestus est. quasi ego
illuminem ullum hominem venientem in hunc mundum?
Trinitatem omnipotentem quis intelligit? **E**t quis non
loquitur eam. si tamen eam rara anima quecumque de illa
loquitur. scit quod loquitur? **E**t contendunt et dimi-
cant. et nemo sine pace vidit istam visionem. **V**ellem
ut hec tria cogitarent. homines in seipsis. **L**onge aliud
sunt ista tria quam illa trinitas. **S**ed dico ubi se exerceant
et probent. et sentiant. quam longe sunt. **D**ico autem hec
tria. esse. nosse. velle. **S**um enim. et nomen. et volo. **S**um
sciens. et volens. **E**t scio esse me. et velle ut sim: et volo
esse et scire. **I**n his igitur tribus quam sit inseparabilis
vita. et una vita. et una mens. et una essentia: quam

deniq; inseparabilis distinctio. et tamen distinctio. videat qui potest. certe coram se est: attendat in se et videat: et dicat mihi. **S**ed cum inuenerit in his aliquid. et dixerit. nō iam se putet inuenisse illud quod supra ista est incommutabile quod est incommutabiliter. et scit incommutabiliter. et vult incommutabiliter: et utrum propter tria hec et ibi trinitas. an in singulis hec tria ut trinitas singulorum sint: an utroqueq; miris modis simpliciter et multipliciter infinito insensibili fine. quod est. et sibi notum est. et sibi sufficit incommutabiliter id ipsum conspectuosa unitatis magnitudine. quis facile cogitauerit? **Q**uis vllō modo dixerit? **Q**uis quolibet modo temere pronunciauerit? **P**rocede in confessione fides mea: dic domino deo tuo. **S**ancte sancte sancte domine deus meus. in nomine tuo baptizati sumus pater. et fili. et spiritus sancte: in nomine tuo baptizamus. pater. et fili. et spiritus sancte: quia et apud nos in christo suo fecit deus celum et terram. spirituales et carnales ecclesie sue: et terra nostra antequam acciperet formam doctrine inuisibilis erat. et in composita: et ignorantie tenebris tegebamur quoniam pro iniquitate erudisti hominem: et iudicia tua sicut multa abissus. **S**ed quia spiritus tuus superferebatur super aquam. non reliquit miseriam nostram misericordia tua: et dixisti fiat lux. penitentiam agite: appropinquabit enim regnum celorum. **P**enitentiam agite: fiat lux: et facta est lux. **E**t quoniam conturbata erat ad nos ipsos anima nostra. commemorati sumus tui domine de terra iordanis. et de morte equali tibi. sed paruo propter nos: et displicuerunt nobis tenebre nostre. et conuersi sumus ad te: et facta est lux. **E**t ecce fuimus aliquando tenebre. nunc autem lux in domino: et tamen adhuc per fidem. nondum per speciem. **S**pe enim salui facti sumus

IL

Spes autem que videtur. non est spes. **A**dhuc abissus
abissum inuocat: sed iam non in uoce cataractarum tuarum.
Adhuc ille qui dicit. non potui vobis loqui quasi
spiritualibus sed quasi carnalibus. etiam ipse nondum se
arbitratur comprehendisse: et que retro oblitus in ea que
ante sunt extenditur. et ingemiscit grauat. et sitit ani
ma eius ad deum vinum. quemadmodum ceruus ad fon
tes aquarum. **E**t dicit. **Q**uando veniam? **H**abitaculum
suum quod de celo est super indui cupiens. **E**t inuocat
inferiorem abissum dicens. nolite conformari huic seculo:
sed reformamini in nouitate mentis vestre: et nolite pueri
effici sensibus. sed malicia paruuli estote. ut mentibus
perfecti sitis. **E**t o stulti galate. quis vos fascinauit? **S**i
iam non in uoce sua: in tua enim qui misisti spiritum
tuum de excelsis per eum qui ascendit in altum et aperuit
cataractas donorum suorum. ut fluminis impetus letificaret
ciuitatem tuam. **I**lli enim suspirat sponsi amicus habens
iam spiritus promissionis penes eum: sed adhuc in semetipso
ingemiscens adoptionem. expectans redemptionem corpo
ris sui illi suspirat. **M**embrum est enim sponse. et illi zelat
Amicus est enim sponsi. illi zelat non sibi: quia in uoce
cataractarum tuarum non in uoce sua. inuocat alteram
abissum. cui zelans timet. ne sicut serpens euam decepit
astucia sua. sic et eorum sensus corrumpantur a castitate.
que est in sponso nostro unico tuo. **Q**ue est illa speciei
lux. cum uidebimus eum sicuti est. et transierint lacrimae
que mihi facte sunt panes die ac nocte. dum dicitur
mihi quotidie. ubi est deus tuus? **E**t ego dico. **D**eus
meus ubi es? **E**cce ubi es. respiro in te paululum. cum
effundo super me animam meam in uoce exultationis et
confessionis. soni festiuitatis celebratis: et adhuc tristis
est quia relabitur **E**t fit abissus: uel quin potius sentit

adhuc esse se abissū. Dicit ei fides mea quā accendisti
in nocte ante pedes meos. **Q**uare tristis es anima mea
& quare conturbas me? **S**pera in domino. **L**ucerna
pedibz tuis. verbū eius. **S**pera et p̄seuera. donec transe
at nox mater iniquoz: donec transeat ira domini. cui?
filij et nos fuim⁹ aliquando tenebre: quarū residua tra
himus in corpore ppter peccatū mortuo. donec aspiret
dies. & remoueanť vmbre. **S**pera in domino: mane
astabo tibi et contemplabor. et semper confitebor illi.
Mane astabo et videbo salutare vultus mei deum meū
qui viuificauit et mortalia corpora nostra. ppter sp̄ri:
tum qui habitat in nobis: quia super interioris nostrum
tenebrosū et fluuidū. misericordiť superferebat. vnde
in hac peregrinatione pignus accepimus. ut iam sim⁹
lux dum adhuc spe salui facti sum⁹. et filij lucis. et filij
diei. non filij noctis neqz tenebrarū. quod tamen fuim⁹
inter quos et nos in isto adhuc incerto humane noticie
tu solus diuidis. qui probas corda nostra. et vocas lucē
diem. et tenebras noctem. **Q**uis enī nos discernit nisi
tu? **Q**uid autem habem⁹ quod non accepimus a te?
Ex eadem massa uasa in honorem. ex qua sunt & alia
facta in contumeliā. **N**ut quis nisi tu deus n̄r fecisti
nobis firmamentū auctoritatis super nos. in scriptura
tua diuina? **C**elum enīm plicabitur ut liber. & nunc
sicut pellis extendit̄ super nos. **S**ublimiores enī aucto:
ritatis est tua diuina scriptura. cum iam obierunt ista
morte illi mortales. per quos eam dispensasti nobis. et
tu scis domine. tu scis quemadmodū pellibus indueris
homines. cum peccato mortales fierent. vnde sic pellem
extendisti firmamentū libri tui. concordēs utiqz sermo:
nes tuos. quos p mortaliū ministeriū super posuisti
nob. **N**amqz ipsa eoz morte solidamentū auctoritatis

III

in eloquijs tuis p̄ eos editis sublimiter extenditur super
omnia que subter sunt. quod cum hic viderent. non ita
sublimiter extensū erat. **N**ondū sicut pellem celum ex-
tenderas: nondum mortis eorū famiam vsquequaq; dila-
taueras. **V**ideamus domine celos opera digitorū tuorū:
differena oculis nostris nubilū quo subtexisti eos. **I**bi
est testimonium tuum. sapienciam prestans paruulis.
Merfice deus meus laudem tuam ex ore infancium et
lactancū. **N**eq; enī nouim⁹ alios libros. ita destruētes
superbiā: ita destruentes inimicū et defensorē. resisten-
tem reconciliacioni tue defendendo peccata sua. **N**on
nouī domine non nouī alia tam casta eloquia. que sic
mihi psuaderent confessionē. et lenirent ceruicem meā
iugo tuo. et inuitarent colere te gratis. **I**ntelligam ea
pater bone: da mihi hec subter posito: quia subter posi-
tis solidasti ea. **S**unt alie aque q̄ super hoc firmamentū
credo immortales. et a terrena corruptione secrete lau-
dent nomen tuum: laudent te super celestes populi an-
gelorū tuorū. qui non opus habent suspicere firmamentū
hoc. et legendo cognoscere verbum tuum. **V**ident enim
faciem tuā semper: **&** ibi legunt sine sillabis temporū.
quid velit eterna voluntas tua. **L**egunt: eligunt et dili-
gunt: semper legunt. et nunquā preterit quod legunt.
Eligendo enī et diligendo legunt ipsam incōmutabili-
tatem consilij tui. **N**on clauditur codex eorū. nec plica-
tur liber eorū: quia tu ipse illis hoc es. et es in eternū: q̄a
super hoc firmamentū ordinasti eos. quod firmasti sup
infirmitatē inferiorū populorū. vbi suspicerent et cogno-
scerent misericordiā tuam. temporaliter enunciantē te.
qui fecisti tempora. **I**n celo enim domine misericordia
tua: **&** veritas tua usq; ad nubes. **T**ranseunt nubes:
celum autem manet. **T**ranseunt p̄dicatores verbi tui.

ex hac uita in aliam uitam: scriptura uero tua usq; in finem seculi super populos extenditur. **S**ed et celum & terra transibunt. sermones autem tui non transibunt: quoniam et pellis plicabitur. et fenum super quod exten- debat cum claritate sua preteriet: uerbum autem tuum ma- net in eternum. **Q**uod nunc in enigmate nubium et per speculum celi non sicuti est apparet nobis: quia & nos quamuis filio tuo dilecti sumus. nondum apparuit quod erimus. **A**tten- dit per recia carnis. et blanditus est: et inflammauit. et currimus post odorem eius. **S**ed cum apparuerit similes ei erimus. quoniam uidebimus eum sicuti est. **S**icuti est domine uidere nostrum. quod nondum est da nobis. **N**am sicut omnino tu es. tu scis solus qui es incommutabiliter. **E**t scis incommutabiliter. et vis incommutabiliter: et essentia tua scit et uult incommutabili- ter: et scientia tua est. et uult incommutabiliter: et uolun- tas tua est. & scit incommutabiliter: nec uidetur iustum esse coram te. ut quemadmodum se scit lumen incommuta- bile. ita sciatur ab illuminato commutabili. **I**deoque anima mea sicut terra sine aqua tibi: quia sicut se illuminare de se non potest. ita se satiare de se non potest. **S**ic enim apud te fons uite. quomodo in lumine tuo uidebimus lumen. **Q**uis congregauit amaricantes in societatem unam? **I**dem namque illis finis est temporalis et terrene felicitatis. propter quam faciunt omnia. quamuis in nume- rabili uarietate curarum fluctuent. **Q**uis domine nisi tu qui dixisti ut congregarentur aque in congregationem unam. et appareret arida siciens tibi. quoniam tuum est et mare et tu fecisti illud. et aridam terram manus tue formauerunt? **N**eq; enim amaritudo uoluntatum. sed congregatio aquarum uocatur mare. **T**u enim coherces etiam malas cupiditates animarum. & figis limites quousque

LIII

pgredi sinantur aque vt in se cōminuantur fluct⁹ ear⁹:
atq; ita facis mare ordine imperij tui super omnia. et
aīas siciētes tibi. et apparētes tibi. alio fine distinctas
a societate maris. occulto et dulci fonte irrigas. ut et
terra det fructū suum. et dat fructū suum: et te iubente
domino deo suo germinet anima nostra opera misericor
die scōm genus. diligens p̄ximum ī subsidij⁹ necessita
tum carnalium: habens in se semen scōm similitudinē.
quoniā ex nostra infirmitate cōpatimur ad subuenien
dum indigentibus: similiter opitulantes quemadmodū
nobis vellem⁹ opem ferri. si eodem modo indigerem⁹.
non tantū in facilibus tanquā in herba semnali: sed
etiam in p̄tectione adiutorij forti robore. sicut lignū
fructiferū. idest beneficium ad eripiendū eum qui iniū
riam patitur de manu potentis. & p̄bendo p̄tectionis
umbraculum valido robore iusti iudicij. Ita domine.
ita oro te oriatur. sicuti facis: sicuti das hilaritatem et
facultatem. oriatur de terra veritas. et iusticia de celo
respiciat: et fiant in firmamēto luminaria. **F**ringa
mus esurienti panem nostrū. & egenum sine recto in
ducamus in domū nostram: nudum vestiāmus. et do
mesticos seminis nostri non despiciāmus. **Q**uibus in
terra natis fructibus uide quia bonū est: et et erumpat
temporanea lux nostra: et de ista inferiore fruge actio
nis in delicias contemplationis verbum uite superius
obtinentes. appareamus sicut luminaria in mundo. co
herentes firmamento scripture tue. **I**bi enī nobiscum
disputas. ut diuidam⁹ inter intelligibilia et sensibilia
tanquā inter diem & noctem ul' inter animas alias
intelligibilib⁹. alias sensibilib⁹ deditas. ut iam non
tu solus in abdito diiudicationis tue. sicut antequam
fieret firmamentū diuidas inter lucem & tenebras. sed

etiam spirituales tui in eodem firmamento positi. atque
 distincti. manifestata per orbem gratia tua luceant super
 terram. et diuidant inter diem et noctem. et significant
 tempora. quia vetera transierunt. ecce facta sunt noua:
 et quia propior est nostra salus quam cum credidimus: et
 quia nox precessit. dies autem appropinquauit: et quia
 benedices coronam anni tui. mittens operarios in messem
 tuam. in qua seminanda alij laborauerunt: mittens etiam
 in aliam sementem. cuius messis in fine est. Ita das vo-
 ta optata. **B**enedices annos iusti. Tu autem idem
 ipse es: et anni tui qui non deficiunt. **H**orreu preparas.
 annis transeuntibus **E**terno quippe consilio proprijs tem-
 poribus bona celestia das super terram: quoniam quidem
 alij datur per spiritum sermo sapientie. tanquam luminare
 maius propter eos qui perspicue veritatis luce delectantur.
 tanquam in principio dici: alij autem sermo scientie secundum
 eundem spiritum. tanquam luminare minus: alij fides:
 alij donatio curationum: alij operationes virtutum: alij
 prophetia: alij diuinitas spirituum: alteri genera lingua-
 rum: et hec omnia tanquam stelle. **O**mnia enim hec operatur
 vnus atque idem spiritus. diuidens propria unicuique put-
 vult: et faciens apparere sidera in manifestatione ad uti-
 litatem. **S**ermo autem scientie qua continentur omnia
 sacramenta que variantur temporibus tanquam luna.
Et cetera notitia donorum. que deinceps tanquam stelle con-
 memorata sunt. quantum differunt ab illo candore sapien-
 tie que gaudet predictus dies. tantum in principia noctis
 sunt. **H**is enim sunt necessaria quibus ille prudentissimus
 seruus tuus non potuit loqui quasi spiritualibus sed quasi
 carnalibus ille qui sapientiam loquitur inter perfectos.
Animalis autem homo tanquam paruulus in christo. lactisque
 potator. donec roboretur ad solidum cibum. et aciem

III

firmet ad solis aspectum. non habeat ad desertā noctē
suam: s; luce lune stellarūq; contentus sit. **H**ec nobiscū
disputas sapientissime deus noster in libro tuo firma-
mento tuo. ut discernam⁹ omnia contemplatione mi-
rabili. quāvis adhuc in signis. et in temporibus. et in
diebus et in annis. **S**ed p̄us lauamini. mundi estote:
auferte nequiciam ab animis uestris atq; a conspectu
oculorū meorū. ut appareat arida. **D**iscite bonū facere:
indicate pupillo. **et** iustificate uiduam. ut germinet
terra herbam pabuli. et lignum fructiferum: **et** venite
disputemus dicit domin⁹. ut fiant luminaria ī firma-
mento celi et luceāt super terram. **Q**uerebat dñes ille
a magistro bono quid faceret ut vitam eternā conseque-
retur. **D**icat enim magister bonus. quem putabat ho-
minem. et nichil amplius: bonus est autem quia deus
est: dicat ei ut si vult venire ad uitam seruet mandata:
separet a se amaritudinē malicie atq; nequicie: non oc-
cidat: non mechetur: non furetur: non falsum testimo-
nium dicat: ut appareat arida. et germinet honorem
patris et matris. et dilectionem p̄ximī. **F**eci inquit hec
omnia. **V**nde ergo tante spine. si terra fructifera est?
Vade extirpa siluosa dumeta auaricie: vende que possi-
des **et** implere frugibus dando pauperibus et habebis
thesaurum in celis et sequere dominū. si uis esse perfect⁹.
Eis sociatus inter quos loquitur sapienciam ille qui
nouit. quia distribuat diei et nocti. ut noris et tu. ut
fiant et tibi luminaria in firmamento celi: quod non
fiet nisi fuerit illic cor tuum. **Q**uod item nō fiet. nisi
fuerit illic thesaurus tuus. sicut au disti a magistro bo-
no **S**ed cōstritata est terra sterilis: et spine offocauerūt
verbum. **V**os autem genus electum. infirma mundi.
qui dimisistis omnia. ut sequeremini dominū. ite post

eum. **Q**ue confundite fortia: ite post eum speciosi pedes.
et lucete in firmamento ut celi enarrant gloriam eius.
diuidentes inter lucem perfectorum. sed nondum sicut ange-
lorum: **Q**ue tenebras paruulorum. sed non desperatorum. **L**ucete
super omnem terram. et dies sole candens eructet diei verbum
sapientie: et nox luna lucens adnunciet nocti verbum
sciencie. **L**una et stelle nocti lucent. sed nox non obscu-
rat eas: quoniam ipse illuminant eam per modulum eius.
Ecce enim tanquam deo dicente fiant lumina in firma-
mento celi. factus est et subito de celo sonus. quasi ferretur
flatus vehemens: et uise sunt lingue diuise quasi ignis. qui
et insedit super unumquemque illorum. et facta sunt lumina
in firmamento celi. verbum vite habencia. **V**biq; discur-
rite. ignes sancti. ignes decori. **V**os enim estis lumen
mundi. nec estis sub modio. **E**xultat est cui adhesistis
et exaltauit vos: discurrete et innotescite omnibus gen-
tibus. **C**oncipiat et mare et pariat opera vestra: et pro-
ducant aque reptilia animarum uiuarum. **S**eparantes
enim preciosum a uili. facti estis os dei. per quos diceret. per-
ducant aque non animam uiuam quam terra producit. sed
reptilia animarum uiuarum: et volatilia volancia super
terram. **R**epserunt enim sacramenta tua deus per opera
seruorum sanctorum tuorum. inter medios fluctus temptationum
seculi. ad imbuendas gentes in nomine tuo in baptismo
tuo: et inter hec facta sunt magnalia mirabilia. tanquam
ceti grandes. et uoces nuntiorum tuorum uolitantes super
terram. iuxta firmamentum libri tui. preposito illo sibi
ad auctoritatem sub quo uolarent quocumq; irent. **N**eq;
enim sunt loquela neq; sermones. quorum non audiantur
uoces eorum: quando in omnem terram exiit sonus eorum
et in fines orbis terre uerba eorum: quoniam tu domine
benedicendo multiplicasti omnia hec. **N**unquid minor

LXX

aut mixtione misceo. neq; distingo lucidas cognicio-
nes harum rerum in firmamento celi. et opera corpora-
lia mundo so man. et sub firmamēto celi. **Q**uarū enī
rerum noticie sunt solide et terminate sine incrementis
generationū tanquā lumīa sapientie et sciencie. earūde
rerum sunt operationes corporales multe ac varie. **Q**
aliud ex alio crescendo multiplicat in benedictione tua
deus. qui consolatus es fastidia sensuum mortaliū. ut
in cognitione animi res vna multis modis p corporis
motiones figuretur. atq; dicatur. aque pduxerūt hec:
sed in verbo tuo necessitates alienatoꝝ ab eternitate veri-
tatis tue populoꝝ pduxerunt hec. **S**ed in euangelio tuo
quoniā ipse aque ista eiecerunt. quarū amar⁹ languor
fuit causa ut in tuo verbo ista pcederent. et pulchra sūt
faciēte te: et ecce tu inenarrabiliter pulchrior qui fecisti
omnia: a quo si non esset lapsus adam. non diffunde-
ret ex utero eius salugo maris. genus humanū pfunde
curiosum. et pcellose tumidū. et instabiliter fluidum:
atq; ita non opus esset ut in aquis multis corporaliter
et sensibiliter operarent dispensatores tui mystica facta
et dicta. **S**ic enim mihi nunc occurrerunt reptilia et vo-
latilia. quibus imbuti et iniciati homines corporalib;
sacramentis subditi. non vltra pficerent. nisi spiritaliter
vuisceret anima gradu alio. et post inicij verbum in cō-
sumationē respiceret: ac per hoc in verbo tuo nō maris
pfunditas. s; ab aquarū amaritudine terra discreta eie-
cit. non reptilia animarū viuarum et uolatilia. s; ani-
mā viuam. **N**eq; enim iam opus habet baptismo quo
gentibus opus est. sicut op⁹ habebat cum aquis tegeret
Non enim intratur aliter in regnum celoꝝ ex illo quo
instituiisti ut sic intretur. nec magnalia mirabilium
querit quib; fiat fides **N**eq; enim nisi signa et p̄digia

viderit nō credit. cum iam distincta sit terra fidelis ab
aquis maris infidelitate amaris: et lingue in signo sūt
non fidelibus sed infidelibus. **N**ec in isto igitur genere
volatili quod verbo tuo pduxerunt aque. opus habet
terra quā fundasti super aquas. imitti in eam verbum
tuum p nuncios tuos. **O**pera enim eoz narram⁹: s; tu
es qui operaris ī eis. ut operentur animā viuā **T**erra
pducit eam: quia terra causa est ut hec agant in ea.
sicut mare fuit causa vt agerent ea reptilia animarum
vinarum. et volatilia sub firmamento celi. quibus iam
terra non indiget. quāuis piscem manducet leuatum
de pfundo in ea mensa quā parasti in conspectu creden
tium. **I**deo enim de pfundo leuatus est. vt alat aridā.
et auis marina pgenies: sed tamen super terram multi
plicantur. **P**rimariū enim uocum euangelizantiū in
fidelitas hominū causa extitit. sed et fideles exhortant⁹
et benedicuntur ab eis multipliciter de die in diem. **E**t
vero anima viua de terra sumpsit exordium. quia non
pdest iam nisi fidelibus continere se ab amore hui⁹ sdi
ut anima eoz tibi viuat. que mortua erat in delicijs vi
uens. delicijs domine mortiferis: nam tu puri cordis
vitales delicie **O**perentur ergo iam ī terra ministri tui
non sicut in aquis infidelitatis. annunciando et loqn
do p miracula et sacramenta et uoces misticas. vbi in
tenta sit ignorācia mater āmiracionis. in timore ocul
torum signoz. **T**alis enim est introitus ad fidem filijs
adam. oblietis tui. dum se abscondunt a facie tua: **E**t
fiunt abissus. **S**ed operentur eciam sicut in arida discre
ta a gurgitibus abissi. et sint forma fidelibus viuendo
coram eis. **E**t excitando ad imitationē. **S**ic enim non
tantum ad audiendū verbum. s; ecia ad faciendū audiūt
Querite deum et viuit anima vestra. ut pducatur terra

animā uiuentem. **N**olite conformari huic seculo. con-
 tinete vos ab eo: et uiuendo uiuit anima. que appetēdo
 moritur. **C**ontinete vos ab inmani feritate superbie.
 ab meriti voluptate luxurie. et a fallaci nomīe sciencie
 ut sint bestie mansuete. & pecora edomita. et innoxii
 serpentes. **M**otus enī aīe sunt ista ī allegoria. **S**ed fasti-
 elationis et deletatio libidinis et venenū curiositatis.
 motus sunt anime mortue. quia non ita moritur. ut
 omni motu careat: quoniā discedendo a fonte uite mo-
 ritur. atq; ita suscipit a ptereunte seculo. et conformat
 ei. **V**erbum autē tuum deus fons uite eterne est. et nō
 preterit: ideoq; in verbo tuo cohibetur ille discessus. dñ
 dicit nobis. nolite conformari huic seculo. ut pducatur
 terra in fonte uite animam uiuentem in verbo tuo per
 euangelistas tuos. animā continentē. imitando imita-
 tores xpī tui. **H**oc est enim secundū genus. quoniā emu-
 latio uiri ab amico est. **E**stote inquit sicut ego: quoniā
 et ego sicut vos. **I**ta erunt ī anima uiua bestie bone. in
 mansuetudine actionis. **M**andasti enī dicens. **I**n man-
 suetudine opera tua perfice. et ab omni homīe diligēris.
Et pecora bona et neq; si manducauerint abundantia
 neq; si non manducauerint egencia: et serpentes boni.
 non pñciosi ad nocendū. s; astuti ad cauendū: et tantū
 explorantes temporalē naturam quantū sufficit. ut per
 ea que facta sunt intellecta conspiciatur eternitas. **S**er-
 uiunt enī rationi hec animalia. cum a pgressu morti-
 fero cohibita uiuunt. et bona sunt. **E**cce enim domine
 deus noster. creator noster. cum cohibite fuerint affecti-
 ones ab amore seculi. quibus moriebamur male uiuen-
 do. et ceperit esse anima uiuens bene uiuendo. cōpletūq;
 fuerit verbum tuum. qđ p apostolū tuum dixisti. nolite
 conformari huic seculo. consequenter et illud quod ad

iunxisti statim et dixisti. sed reformamini in nouitate
 mentis uestre: non iam scdm genus tanquā imitantes
 pcedentem. pximum: nec ex hoīs melioris auctoritate
 uiuentes. Neq; cnī dixisti fiat homo secundū genus. s;
 faciam⁹ hominē ad imaginē et similitudinē nostram:
 ut nos pbemus que sit voluntas tua. Ad hoc enim ille
 dispensator tuus generans p euangeliiū filios. ne semp
 paruulos haberet quos lacte nutrirēt. et tanquā nutrix
 foueret. reformamini inquit in nouitate mentis vřc.
 ad pbandū que sit voluntas dei. quod bonū et benepla
 citum. et pfectū: ideoq; nō nō dicis fiat homo. s; faciam⁹
 hominem: nec dicis scdm genus. sed ad imaginē &
 similitudinē nostram. Mente quippe renouatur. et con
 spiciens intellectam veritatem tuam. homīe demonstra
 tore non indiget ut suum genus imitetur: sed te demō
 strante probat ipse que sit voluntas tua. quod bonū.
 et beneplacitū. et pfectum: & facis eum iam capacem
 uidere trinitatē vnitatis. et vnitatem trinitatis: ideoq;
 pluraliter dicto faciam⁹ hominem. singulariter tamen
 infertur. et fecit deus hominem: et pluraliter dicto ad
 imaginē nostram. singulariter infertur ad imaginē
 dei. Ita homo renouatur ī agnitionē dei scdm imaginē
 eius qui creauit eum: et spiritalis effectus iudicat oīa
 que utiq; iudicanda sunt: ipse autē a nemine iudicat⁹
 Quod autē iudicat omnia. hoc est quod habet potesta
 tem piscium maris et volatiliū celi. et omnium pecorū
 et ferarum. et omnis terre. et omnium repencium que
 repunt super terram. Hoc enim agit p mētis intellectū
 p quem pcepit que sunt spiritus dei. Alioquin. homo
 in honore positus non intellexit. cōparatus est iumen
 tis insensatis: et similis factus est illis. Ergo ī ecclesia
 tua de⁹ noster scdm graciā tuam quā dedisti ei quoniā

III

tuum sumus figmentum. creati in operibus bonis: nō
solum qui spiritaliter presunt. sed etiam hi q̄ spiritaliter
subduntur eis qui presunt. **M**asculum enim et feminā
fecisti hoīem: hoc modo ī gracia tua spiritali. vbi scōm
sexum corporis non est masculus & femina. quia nec
iudeus. neq; grecus. neq; seruus. neq; liber. **S**piritales
ergo siue qui presunt. siue qui obtemperat. spiritaliter
iudicant. non de cognitionib; spiritalib; qui lucent in
firmamento. **N**on enī oportet de tam sublimi auctori
tate aliquid iudicare. neq; de ipso libro tuo. eciā siquid
ibi non lucet. quoniā sūmittim⁹ ei nostrū intellectū.
certūq; habemus etiam quod cunctis aspectib; nris
recte veraciterq; dictum esse. **S**ic enim homo licet iam
spiritalis et renouatus in agnitionē dei scōm imaginē
eius qui creauit eum: factor tamē legis debet esse index
Neq; de illa distinctione iudicat. spiritalium videlicet
atq; carnalium hominū. qui tuis de⁹ noster oculis notī
sunt. et nullis adhuc nobis apparuerūt operibus ut ex
fructibus eorū cognoscām⁹ eos: sed tu domine iam scis
eos. et diuisti et vocasti ī occulto antequā fieri firma
mentum: neq; de turbidis hui⁹ seculi populis tanquā
spiritalis homo iudicat. **Q**uid enī ei de his qui foris
sunt iudicare. ignorantī quis inde venturus sit in dul
cedine gracie tue. et quis in ppetua īpictatis amaritu
dine remansurus ē. **I**deoq; homo quem fecisti ad ima
ginem tuam non accepit potestatem luminarium celi.
neq; ipsi⁹ occulti celi. neq; diei et noctis que ante celi cō
stitutionē vocasti: neq; cōgregationis aquarū quod est
mare: h; accepit potestatem piscium maris. et volatiliū
celi. et omnium pecorū. et omnis terre. & omnium re
pentiū. que repunt super terram. **J**udicat enī et appo
bat quod recte. im̄pbat autem quod pperam inuenerit

sive in ea solemnitate sacramentorum quibus iniciantur
quos puestigat in aquis multis misericordia tua. sive
in ea qua ille piscis exhibetur. quem leuatum de profundo
terra pia comedit. sive in verborum signis. vocibus subiectis
auctoritate libri tui. tanquam sub firmamento volitantibus.
interpretantibus. exponendo. differendo. disputando
benedicendo. atque inuocando. te ore. erumpentibus atque
sonantibus signis. ut respondeat populus amen. **Q**ui
est abissus seculi. **E**t cecitas carnis. que cogitata non
possunt videri. ut opus sit instrepere in auribus. **I**ta
quauis multiplicentur volatilia super terram: ex aquis
tamen originem ducunt. **I**udicat etiam spiritalis. ap-
probando quod rectum: improbando autem quod propter inue-
nerit in operibus moribusque fidelium et elemosinis. tanquam
terra fructifera. et de anima viuia mansuefactis affecti-
onibus. in castitate. in ieiuniis. in cogitationibus pijs.
de his que per sensum corporis precipiuntur. **D**e his enim
iudicare nunc dicitur. in quibus et potestatem corrigendi
habet. **S**ed quid est hoc. et quale misterium est hoc? **E**cce
benedicis homines o domine ut crescant. et multiplicentur
et impleant terram. **N**ichilne nobis ex hoc inuenis. ut
intelligamus aliquid. **C**ur non ita benedixeris lucem.
quam vocasti diem. nec firmamentum celi. nec luminaria
nec sidera. nec terram nec mare? **D**icerem te deus noster.
qui nos ad imaginem tuam creasti. dicerem te hoc donum
benedictionis homini proprie voluisse largiri. nisi hoc modo
benedixisses pisces et cetos. ut crescerent et multiplica-
rentur. et implerent aquas maris: et volatilia multi-
plicarentur super terram. **I**tem dicerem ad ea rerum ge-
nera pertinere benedictionem hanc quam gignendo ex semetipsis
propagantur. si eam reperirem in arboribus et frutectis. et

In pecoribus terre. **N**unc autem nec herbis & lignis
dictum est. nec bestiis. et serpentibus. crescite et multi-
plicamini: cum hec quoque omnia sicut pisces et aves et
homines gignendo augeantur. genusque custodiant. **Q**uid
igitur dicam lumen meum veritas est quia vacat hoc: quia
inaniter ita dictum est. **N**equaquam pater pietatis:
absit ut hoc dicat seruus verbi tui. **E**t si ego non intelli-
go quid hoc eloquio significes. utantur eo melius meli-
ores idest intelligentiores quam ego sum: unicuique quantum
sapere deest isti deus meus. **P**laceat autem et confessio
mea coram oculis tuis: quia tibi confiteor credere me
domine non in cassum te ita esse loquutum. **N**eq; silebo
quod mihi lectionis huius occasio suggerit. **V**erum est enim
nec video quid impediat ita me sentire dicta figurata
librorum tuorum. **N**oui enim multipliciter significari per corpus
quod uno modo mente intelligitur: et multipliciter mente
intelligi. quod uno modo per corpus significatur. **E**cce
simplex dilectio dei et proximi quam multiplicibus sacra-
mentis et in numerabilibus linguis: et in unaquaque lin-
gua in numerabilibus locutionum modis. corporaliter
enunciatur. ita crescunt et multiplicantur fetus aquarum.
Atende iterum quisquis hec legis. **E**cce quod uno modo
scripta offert. et vox personat. in principio deus fecit celum
et terram. nonne multipliciter intelligitur. **N**on errorum
fallacia. sed verarum intelligentiarum generibus est ita crescunt
et multiplicantur fetus hominum. **I**taque si naturas ipsas
rerum non allegorice sed proprie cogitemus. ad omnia que
de seminibus gignuntur convenit verbum. crescite &
multiplicamini. **S**i autem figurate posita ista tractemus
quod potius arbitror intendisse scripturam. que utique non
superuacue solis aquatilium & hominum fetibus istam
benedictionem attribuit. inuenimus quidem multitudines

et in creaturis spiritualibus atq; corporalibus tanquā in
celo et in terra. et in animis iustis et iniquis tanquā
in luce et tenebris. et in sanctis auctoribus p quos lex
ministrata est tanquā in firmamento quod solidatum
est inter aquā et aquā. et in societate amaricantiū po-
puloꝝ tanquā in mari. **Et** in studio piarum animarū
tanquā in arida. **Et** in operibus misericordie secundū
presentē uitam. tanquā in herbis seminalib⁹ et lignis
fructiferis. et in spiritalib⁹ donis manifestatis ad utili-
tatem sicut in luminaribus celi. et in affectionibus for-
matis ad temperantiā. tanquā in anima uiua. **In** his
omnibus nanciscimur multitudines. et vbertates. et
incrementa: s; quod ita crescat et multiplicetur vt vna
res multis modis enūcietur. et vna enunciatio mltis
modis intelligatur. non auerim⁹ nisi in signis corpo-
raliter editis. et in reb⁹ intelligibilic⁹ excogitatis: signa
corporaliter edita. generationes aquarū ppter necessa-
rias causas carnis pfunditatis. **Res** autem intelli-
gibiliter excogitatas. generationes humanas ppter ra-
tionis fecunditatē intellexim⁹: et ideo credidim⁹ utriq;
hoꝝ generi dictum esse abs te domine. crescite et multi-
plicamini. **In** hac enim benedictione concessam nobis
a te potestatem ac facultatē accipio. et multis modis
enunciare quod vno modo intellectum tenuerim⁹: **Et**
multis modis intelligere quod obscure vno modo enū-
ciatum legerimus. **Sic** implentur aque maris que nō
mouentur nisi varijs significationib⁹: sic et fetibus hu-
manis impletur et terra cui⁹ ariditas apparet ī studio
Et dominať ei ratio. **Volo** etiam dicere domine deus
meus quod me consequens tua scriptura cōmonet: **Et**
dicam nec verebor: vera enim dicam. te mihi īspirante
quod ex eis verbis voluisti. ut dicerem **Neq;** enim alio

L

preter te inspirante credo me verū dicere cum tu sis veritas. omnis autem homo mendax: et ideo qui loquitur mendacium de suo loquitur. **E**rgo ut verum loquar. de tuo loquor. **E**cce dedisti nobis in escam omne fenum sativum. seminans semen quod est super omnē terram: et omne lignū quod habet in se fructum seminis sativi: nec nobis solis s; et omnibus auiibus celi. et bestiis tre. atq; serpentibus: piscibus autem et cetis magnis non dedisti hec. **D**icebam? enī eis terre fructibus significari et ī allegoria figurari opera misericordie. que hui? uite necessitatib? exhibentur ex terra fructifera. **T**alis terra erat pius onefiferus. cui? domui dedisti misericordiā quia frequenter paulum tuum refrigeravit. et catenā eius non erubuit: hoc fecerunt **&** fratres. et talī fruge fructificaverūt. qui quod ei deerat suppleverunt ex macedonia. **Q**uomodo autem dolet quedam ligna. que fructum ei debitum non dederunt. vbi ait ī p̄ma mea defensione nemo mihi adfuit: s; om̄es me dereliquerūt non illis impute. **I**sta enī debentur eis qui ministrāt doctrinā rationālē p̄ intelligencias diuinorū mīsterior: et ita eis debentur tanquā hominib? debentur. **E**is aut sicut anime vine p̄bentibus se ad imitandum in omni continencia. **I**tem debentur eis tanquā volatilib? ppter benedictiones eorū que multiplicantur super terram. quonīā in omnē terram exiit sonus eorū. **P**ascuntur autem his escis q̄ letantur eis. nec illi letant eis quorū deus venter est. **N**eq; enī et in illis qui prebent ista. ea que dant fructus est. sed quo animo dant. **I**taq; ille qui deo seruiebat non suo ventri. video plane vnde gaudeat: video. et congratulor ei valde. **A**cceperat enim a philippensibus que p̄ apafroditū miserant. **S**ed tamen vnde gaudeat video. **V**nde autē gaudet inde pascitur:

quia in veritate loquens gaudius sum inquit magnifice
in domino. quia tandem aliquando repullulastis sapere
per me. in quo & sapiebatis. tedium autem habuistis.
Isti ergo diuturno tedio marcuerant. et quasi exaruerunt
ab isto fructu boni operis: et gaudet eis quia repullula
runt: non sibi. quia eius indigencie subuenerunt. Ideo
secutus ait Non quod desit aliquid dico: ego enim didici
in his in quibus sum sufficiens esse. Scio et minus habere:
scio et habundare: in omnibus et omni imbutus sum:
et satiari. et esurire. et habundare. et penuriam pati: omnia
possum in eo qui me confortat. Unde ergo in omnibus
gaudes o paula magne. unde gaudes. unde pascaris. ho
mo renouate in agnitionem dei. secundum imaginem eius qui
creauit te. et inanimauit tanta continentia. et lingua
volatilis loquens misteria. Talibus quippe animantibus
ista esca debet. Quid est quod te pascit leticia. Quod
sequitur audiamus. Veruntamen inquit benefecistis com
municantes tribulationi mee. Hinc gaudet. hinc pascit
quia illi benefecerunt: non quia eius angustia relaxata
est. qui dicit tibi. in tribulatione dilatasti mihi: quia
et habundare et penuriam pati nouit in te. qui confortas
eum. Scitis enim inquit etiam vos philippenses quoniam
in principio euangelij cum ex macedonia sum perfectus.
nulla mihi ecclesia communicauit iratione dati et accep
ti. nisi vos soli: qui et thessalonicam. et semel et iterum.
vobis meis misistis. Ad hec bona opera eos redisse nunc
gaudet & repullulasse letatur ea tanquam reuirescente
fertilitate agri. Nunquid propter usus suos quia dixit.
vobis meis misistis. Nunquid propterea gaudet. et non
propterea. Et hoc unde scimus. et quoniam ipse sequitur dicens
Non quia quero datum: sed requiro fructum. Abundanter
didici a te deus meus. inter datum & fructum discernere.

L

Datū est res ipsa quā dat qui impietur hec necessaria:
veluti est nūmus. cibus. potus. vestimentū. tectū. ad-
iutorium: fructus autē bona et recta voluntas datoris
est. **N**on enim ait magister bonus qui suscepit pphe-
tam tantū. s; addidit in nominē pphe: neq; ait tantū
qui suscepit iustum. sed addidit in nomine iusti. **I**ta
quippe ille mercedem prophete: iste mercedem iusti ac-
cipiet. **N**ec solum ait. qui calicem aque frigide potū
dederit vni ex minimis meis. s; addidit tantū in nomine
discipuli: et sic adiunxit. amen dico vobis non perdet
mercedem suam. **D**atum est suscipere ppbetam: suscipe
iustum. porrigere calicem aque frigide discipulo: fructū
autem in nomine pphe: in nomine iusti. in nomine
discipuli. hoc facere. **H**oc fructu pascitur belias avidua
sciente quod hominē dei pasceret. et ppter hoc pasceret:
p corum autē dato pascebat. **N**ec interior. s; exterior
belias pascebat: qui posset etiā talis tibi egestate corū
pi. **I**deoq; dicam quod verū est coram te domine. **C**um
homines idiote atq; infideles. quibus iniciandis atq; lu-
crandis necessaria sunt sacramenta iniciorū. et magna:
lia miraculorū. que nomine pisciū et ceterorū significari
credidimus. suscipiunt corporaliter reficiendos aut in
aliquo vsu p̄sentis uite adiuvandos pueros tuos. cum
id quare faciendū sit. et quo p̄tineant ignorent. nec illi
istos pascunt. nec isti ab illis pascuntur: quia nec illi
hec sancta et recta volūtate opantur: nec isti eorū datis
vbi fructū nondū vident letantur. **I**nde quippe animū
pascitur. vnde letať. **E**t ideo pisces. et ceti. nō vescunt
escis. quas non germinat nisi iā terra ab amaritudie
marinorū fluctuū distincta atq; discreta. **E**t vidisti de
oīa que fecisti. et ecce bona valde: quia et nos vidimus
ea. et ecce omnia bona valde **I**n singulis generib; opor

tuorum. cum dixisses ut fierent et facta essent. illud atque
 illud uidisti quia bonum est. **S**epcies numeramus scriptum
 esse te uidisse quia bonum est quod fecisti. et hoc octauum
 est. quia uidisti omnia que fecisti. et ecce non solum bo-
 na. sed etiam bona valde. tanquam simul omnia. **N**am
 singula tantum bona erant: simul autem omnia et bona
 et valde bona. **H**oc modo dicuntur etiam queque pulchra
 corpora. quia longe multo pulchrius est corpus quod ex
 membris pulchris omnibus constat. quam ipsa membra
 singula. quorum ordinatissimo conuentu complecti uniuersum
 quamuis et illa etiam singillatim pulchra sint. **E**t adtendi
 ut inuenirem utrum sepcies uel octies uideris quia bona
 sunt opera tua cum tibi placuerunt: **E**t in tua uisione
 non inueni tempora per que intelligerem. quod toriens
 uideris que fecisti et dixi. **O** domine. nonne ista scriptura
 tua vera est quoniam tu verax. et veritas edidisti eam?
Cur ergo tu mihi dicis non esse in tua uisione tempora.
 et ecce scriptura tua mihi dicit. per singulos dies ea que
 fecisti te uidisse quia bona sunt et et cum ea numerare.
 inueni quociens ad hec tu dicis mihi. quoniam tu es deus
 meus. et dicis voce forti in aurem interiori seruo tuo.
 prumpens meam surditatem et clamans. **O** homo. nempe
 quod scriptura mea dicit ego dico. **E**t tamen illa tempo-
 raliter dicit: verbo autem meo eterno tempus non acci-
 dit. quia equali mecum eternitate consistit. **S**ic ea que
 vos per spiritum meum uidetis ego video. sicut ea que vos
 per spiritum meum dicitis ego dico: atque ita cum vos tempo-
 raliter ea uidetis non ego temporaliter uideo quemadmodum
 cum vos temporaliter ea dicatis. non ego temporaliter
 ea dico. **E**t audiui domine deus meus. et elinxi stillam dul-
 cedinis ex tua veritate: et intellexi quoniam sunt quidam
 quibus displicent opera tua bona. et multa eorum dicunt

~~1124~~

te fecisse necessitate compulsū: sicut fabricas celorū & cōpositiones siderum: & hoc non de tuo. s; iam fuisse alibi creata et aliunde. q̄ tu cōtraheres. et cōpaginares atq; contexeres. cum de hostib; victis mundana menia molireris ut ea constructione deuicti. aduersus te itey rebellare nō possent: alia vero nec fecisse te nec omnino compegisse. sicut omnes carnes. & minutissima queq; animancia. et quicquid radicibus terram tenet: s; hostilem mentē naturamq; dicant. nec abs te conditā tibiq; contrariā in inferiorib; mundi locis ista gignere atq; formare. **I**nsani dicunt hec: quoniā non p̄ spiritū tuū uident opera tua: nec te cognoscunt in eis. **Q**ui autē p̄ spiritū tuum uident ea. tu uides in eis. **E**rgo cum uident quia bona sunt. tu uides q̄a bona sunt: et quecūq; ppter te placent. tu in eis complaces: et que p̄ spiritum tuum placent nobis. tibi placent in nobis. **Q**uis enī scit hominū que sunt hoīs. nisi spiritus hoīs qui in ipso est? **S**ic & que dei sunt nemo scit. nisi spūs dei. **N**os autem inquit non spiritū hui⁹ mundi accepimus. sed spiritum qui ex deo est: ut sciamus que a deo donata sunt nob. **E**t admoneor ut dicam. **C**erte nemo scit que dei sūt nisi spūs dei. **Q**uomodo ergo scim⁹ et nos que a deo donata sunt nobis? **R**espondet mihi quoniam que p̄ eius spiritū scim⁹. eciā sic nemo scit nisi spūs dei. **S**icut enim recte dictū est. non enī vos estis qui loqui: mini eis qui in dei spū loquerentur. sic recte dicitur. nō vos estis qui scitis. eis qui in dei spiritu sciunt. **N**ichil omī⁹ igitur recte dicitur. non vos estis qui uidetis. eis qui in spū dei uident. **I**ta quicquid in spū dei uidet. quia bonum est. non ipsi s; deus uidet. quia bonū est. **A**liud ergo est ut putet quisq; malum esse quod bonū est. quales supradicti sunt: aliud ut qđ bonū est. videat

homo quia bonū est : sicut multis tua creatura placet
quia bona est : quibus tamē non tu places in ea . unde
frui magis ipsa quā te volunt : aliud autē ut cū aliqd
videt homo quia bonū est . deus ī illo videat quia bonū
est . ut scilicet ille ametur in eo quod fecit . qui nō ama
retur non per spiritum quem dedit . quoniā caritas dei
diffusa est in cordibus nostris . p spiritū sanctū q̄ datus
est nobis . p quem videm⁹ quia bonū est quicquid aliq̄
modo est : ab illo enim est . qui non aliquomodo est . s̄
quod est . est . **G**racias tibi domine . videmus celum &
terram siue corporalem partē superiorē atq; īferiorē . siue
spiritalem corporalemq; creaturā : atq; in ordinatu har
parcium quibus constat vl' vniuersa mundi moles . vl'
vniuersa omnino creatura . videm⁹ lucem factam diuī
samq; a tenebris : videm⁹ firmamentū celi siue inter spī
ritales aquas superiores . et corporales inferiores . pma
rium corpus mūdi . siue hoc spacium aeris . quia et hoc
vocatur celum per quod vagantur volatilia celi . in ter
aquas que vaporali ter ei superferūtur . et serenīs eciam
noctibus rozant . et has que in terris graues fluitant .
videm⁹ congregatarū aquarū speciem p campos maris
et aridam terram ul' nudatam ul' formatā . ut esset vi
sibilis et composita . herbarūq; atq; arborū materiem .
Videm⁹ luminaria fulgere desuper : solem sufficere diei :
lunam & stellas consolari noctem : atq; his omnibus
notari et significari tempora **V**idemus humidā vsque
quaq; naturā piscibus et beluis et alitibus fecundatā :
quod aeris corpulencia q̄ volatus auium portat . aquay
ex alacione conerescit **V**idem⁹ terrenis animalib; faciē
terre decorari : hominemq; ad imaginem et similitudinē
tuam cunctis irracionabilib; animantib; ipsa tua ima
gine ac similitudine . hoc est rationis & intelligencie

LXXX

virtute pponi: et quemadmodum in eius memoria aliud
est quod consulendo dominatur. aliud quod subditur ut
obtemperet. sic uiro factam esse etiam corporaliu feminam.
que haberet quidem in mente rationalis intelligencie
parem naturam: sexu tamen corporis ut masculino
sexui subiceretur. quemadmodum subicitur appetitus actio
nis ad concipiendam de ratione nris recte agendi soler
ciam. **V**idemus hec singula bona. et omnia bona valde
Laudant te opera tua ut amemus te: et amemus te ut lau
dent te opera tua. que habent initium et finem ex tempore:
ortum et occasum: perfectum et defectum: speciem et pua
cionem. **H**abent ergo consequencia mane et vespere parti
latenter: partim euidenter. **D**e nichilo enim a te. non
de te facta sunt: non de te aliqua. non de tua uel que an
tea fuerit. sed de concreta idest simul a te creata materia:
quia eius iniformitatem sine ulla temporis interpositione
formasti. **N**am cum aliud sit celi et terre materies. aliud
celi et terre species. materiem quidem de omnino nichilo.
mundi autem speciem de iniformi materia. simul tamen
utrumque fecisti: ut materiam forma nulla more inter cape
dine sequeretur. **I**nspeimus etiam propter quorum figura
cionem ista uel tali ordine fieri uel tali ordine scribi uoluisti
et uidimus quia bona sunt singula et omnia bona valde
In verbo tuo. in unico tuo. celum et terram. caput et
corpus ecclesie. in predestinacione ante omnia tempora
sine mane et vespere. **U**bi autem cepisti predestinata tem
poraliu exequi. ut occulta manifestares. et in composita
nostra componeres. quoniam super nos erant peccata
nostra. et in profundum tenebrosu abieramus abs te. **E**t
spiritus tuus bonus superferebatur ad subueniendum nobis
in tempore oportuno: et iustificasti impios et distinxisti
eos ab imis. et solidasti auctoritatem libri tui in superiores

qui tibi docibiles essent. et inferiores qui eis subderetur
et congregasti societatem infidelium in vnam conspira-
cionē. ut apparerent studia fidelium. ut tibi opera mi-
sericordie parerent. distribuentes etiam pauperibus terre-
nas facultates ad acquirenda celestia: et inde accendisti
quedam luminaria in firmamento. verbū vite habentes
sanctos tuos. et spiritualibus donis p̄lata sublimi aucto-
ritate fulgentes: et inde ad imbuendas infideles gentes
sacramenta & miracula visibilia. vocesq; verborū sc̄m
firmamentū libri tui. quibus etiam fideles benedicerent
ex materia corporali pduxisti. et deinde fidelium animā
vitiā p affectos ordinatos continentie vigore formasti
atq; inde tibi soli mentem subditam et nullius auctori-
tatis humane ad imitandū indigentem renouasti ad
imaginem et similitudinē tuam. prestantiq; intellectui
rationabilē actionem tanquā viro feminā subdidisti:
omnibusq; tuis ministerijs ad pficiendos fideles in hac
uita necessarijs ab eisdem fidelibus ad usus temporales
fructuosa in futurum opera p̄beri voluisti. **H**ec omnia
videm⁹ et bona sūt valde: quoniam tu ea uides in nob
qui p spiritū quo ea viderem⁹ et in eis te amarem⁹. de-
disti nobis. **D**omine deus pacem da nobis. omnia enī
prestitisti nobis: pacem quietis: pacem sabbati: pacem
sine vespera. **O**mnis quippe iste ordo pulcherrim⁹ rerū
valde bonarū. modis suis pactis transitur⁹ est: et mane
quippe in eis factū est et vespera. **D**ies autem septim⁹
sine vespera est nec habet occasum quia sanctificasti eū
ad p̄mansionē sempiternā: ut id quod tu post opa tua
bona valde. quāuis ea quietus feceris requieuiisti septi-
mo die: hoc p̄loquatur nobis vox libri tui. quo et nos
post opera nostra. ideo bona valde quia tu nobis ea do-
nasti. sabbato uite eterne: requiescam⁹ in te. **E**ccl̄a tunc

enim sic requiescis in nobis quemadmodum nunc operaris
in nobis: et ita erit illa requies tua pro nobis. quemadmodum
sunt ista opera tua pro nobis. Tu autem domine semper operaris.
et semper requiescis: nec uides ad tempus. nec operaris
ad tempus: nec moueris ad tempus: nec quiescis ad tem-
pus: et tamen facis et uisiones temporales. et ipsa tem-
pora. et quietem ex tempore. Nos itaque ista que fecisti
videmus quia sunt: tu autem quia uides ea sunt. Et nos
foris uidemus quia sunt. & intus quia bona sunt: tu
autem ibi uidisti facta. ubi uidisti facienda. Et nos alio
tempore moti sumus ad benefaciendum: postea quam con-
cepit de spiritu tuo cor nostrum. Priore autem tempore ad
malefaciendum mouebamur deferentes te. tu uero deus
uere bone nunquam cessasti benefacere. Et sunt quedam
bona opera nostra ex munere quidem tuo. sed non sempi-
terna: post illa nos requieturos in tua grandi sancti-
ficatione nos speramus. Tu autem bonum. nullo indi-
gens bono semper quietus es: quoniam tua quies. tu ipse
es. Et hoc intelligere. quis hominum dabit homini? &
Quis angelus angelo? Quis angelus homini? & A te
petatur: in te queratur: ad te pulsetur. Sic sic accipietur:
sic inuenietur: sic aperietur.

